

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10537

SHRIFTEN

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

WITHDRAWN FROM YIVO
DUPLICATE COLLECTION

עורי פתח

צווייטעס זאמעלבוך

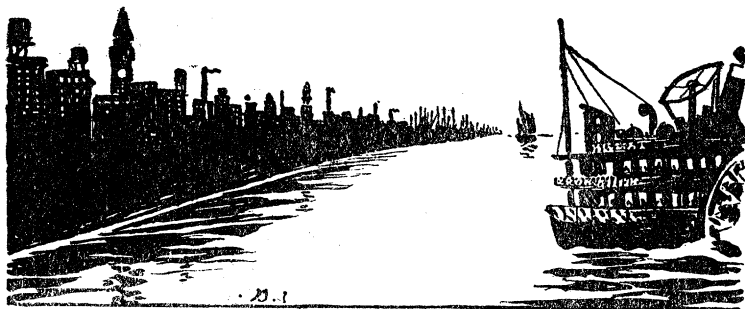
פערלאג „אמעריקא“

1913

ערשוינט אין 500 עקועמפלארען.
געדרוקט אין „עגיש פרינטינג קא.“

אינהאלט: מ. ל. האלפערן — אין דער פרעמד; א. ראבאָי —
דער לייכטורעם; ל. מילער — ליעדער; מ. באַסין — פערלאָרע-
נע טרוימען; י. אפאָטאָשו — מאַריס און זיין זוהן פיליפ;
פּרץ הירשביון — דאָס ליעד פון דעם נאַר; י. י. שוואַרץ — פון
דער טיפעניש; ב. ריווקין — צום נייעם ראַמאַנטיזם;
זישאָ לאַנדוי — גאַמען; מאַני לייב — מעשה-ליעדער; דוד
אויגנאַטאָוו — אין קעסעלגרוב; אבא אסטראָווסקי — 1) אַ בריעף
פון דער היים, 2) פון יענע טעג; וואלט ווהיטמאַן — (בילד).
ערקלעהרונגען. פאָדער-בלעטער און צייכנונגען פון ז. מאַוד.

מ. ל. האלפערן:
אין דער פרעמד

I

קום, קום, געזענען זיך ס'יז העכסטע צייט.
שוין שטעהט די שיף ביים ברעג.
אדיע, מיין קינד, ווי שוועהר עם זאל ניט זיין —
איך מוז, איך מוז אוועק.

דריי טעג האָב איך געהאַפּט צו זיין מיט דיר
אַליין, איין אויגען־בליק.
נו האָבען דינע חבר'טעס גערויבט
ביי מיר, דאָס גאַנצע גליק.

ביים באַדען־זיך, ביים שפּיעלען־באַל, ביים טאַנץ,
אין אבענד ביים שפּאַציער,
ביז אין דער נאַכט אַריין — מען טהוט זיך ניט
אַ ריהר, אָהן מיר און דיר.

ווי לאָזט מען דאָס אַ לעבעס־פּאַָר ניט אָפּ
אַן אויגענבליק צומאַל?
עס פּלאַצט דאָך ביי אַ מענשען שיעור דאָס האַרץ —
אַ האַרץ איז ניט פּון שטאַהל!

דו לאכסט? נו יא, איך ווייס עם דאך שוין לאנג
 אז דו ביזט פאלש צו מיר.
 דו ביזע מיידעל, דו. איך האב דיר פיינט,
 איך רעד ניט מעהר צו דיר!

II

נו ביזטו ברוגו גאר, דו נארעלע.
 קום, קום. איך האב דיר ליעב.
 צי קען איך אנדערש דען, דו גוטע, דו?..
 פערניב מיר איצט, פערניב.

לעג, לעג דיין קעפעל אויף מיין הארץ, אזוי...
 די אויגעלאך מאך-צו,
 און זיי מיר איצט א קינד... איך וועג דיר איין...
 איך זינג דיר איי-ליו-ליו...

יא, איי-ליו-ליו מיין קינד. דער טאטע איז
 אוועקגעפאָהרען ווייט.
 וועט ברענגען דיר א גאָלדען ציגעלע,
 א מענטעלע פון זיך — — —

נו שלאָנסטו מיך — און פיהלסט עם ניט, ווי טיעף
 עם איז אצינד מיין פייז...
 איך זינג און טראכט: אָט באלד, און דו קומסט אויך
 צוריק אין שטאָרט אַרײַן

און ווידער וואוינסטו דאָרט דאָס נאנצע יאָהר
 און שווייגסט און קלאָנסט זיך ניט.
 כאָטש דאָרטען זינגט מען דיר אַן אנדער ליעד,
 יא, גאָר אַן אנדער ליעד...

III

דאָס טרייב־ראָד אין די וואַלען רוישט. די שיף געהט אָפּ.
איך קוק די מענשען אָן וואָס שטעהען נאָהנט ביים ברעג,
און פרעמד נעמט אויף מיין האַרץ דעם לעצטען גרום פון זיי.
און רנע־ווייז פיהרט ווייטער אונז די שיף אוועק,

און קלענער ווערט דער ברעג און גרויער מעהר און מעהר
און רוישיג ציהט זיך נאָך דער שיף אַ ווייסער שוים.
ווי שוים צופליעסט אין מיר דאָס גליק פון ליבע איצט,
ווי שוים צופליעסט אין מיר מיין האַרצענס שעהנסטער טרוים.

איך קוק די געגענד אָן וואָס רינגעלט מיך אַרום,
עס שפּרייט זיך אויס פאַר מיר אַ ווייטע פּרייע וועלט.
אין מערב־זייט די זון, אין מזרח־זייט אַ ברעג.
אַ מיילען־לאַנגער ברעג מיט באַרג און וואַלד און פעלד.

און אָפּגעזונדערט שטעהט אַ ווילאָ דאָ און דאָרט
און אַלע פענסטער קוקען פּריי צום ים אַרויס.
און דאָ אין מיטען ים בעוועגט זיך אונזער שיף
און איבער אַלץ שפּרייט פּריעדליך זיך דער אַבענד אויס,

און אַלץ איז איינגעהילט אין טרוימערישער רוה.
די רוה וועקט אויף אין מיר אַ טיעף־פּערוועהטאָנט ליעד —
מיין לעבענס יוגענד־צייט... איך זעה אַ גאָס אַצינד,
דאָס לעבען דאָרט איז גרוי, איז וואַלקען־גרוי און מיעד.

אויף שטויביג אַלט־וואַרג שיינט אַרײַן די זון אין שטוב.
צום פענסטער קוקט אַרײַן אַ דאַרער קאַרשען־בוים.
מיין פּאָטער געהט אַרום אַ שווייגענדער אין שטוב,
מיין מוטער און מיין שוועסטער'ל געדענק איך קוים.

און יונגערהייט האָב איך פּערלאָזט מיין פּאָטער'ס הויז.
אַלײַן, אין פרעמדער וועלט אַרויסגעגאַנגען ווייט.

און אויף מיין וועג פערלאָרען האָב איך פּיעל, זעהר פּיעל — — —
און ווען איך האָב דערגרייכט דער יוגענד'ס שעהנסטע צייט

האָט מיך אַ שיף געבראַכט אין לאַנד אַרײַן, אַהער.
און פּיעל איך ראַנגעל זיך, פּעראיינזאַמט מוז איך זײַן.
מיין קאַפּ ווערט לאַנגזאַם גרוי, און עלטער ווערט מיין האַרץ.
די שטאָרט שלינגט ברעקלאַך־ווייז מיין יוגעם לעבען אײַן.

אין שענקלאַך אָרעמע פּערלעב איך מײנע נעכט.
אַ שוועהרע גרויקייט געהט דורך אַלע מײנע טעג.
און פרעמד איז מיר די שטאָרט ווי דאָ די געגענד איצט
און פרעמד ווי אַלע דאָ וואָס זיצען אויפ'ן דעק.

אַ לוסטיג־יונגע מענשען־וועלט אין מיטען ים —
און ווייט אַרום אַ געגענד פּריי, און שעהן, און רײך —
און גאָר־נישט רעדט צו מיר... מיין לעבענס־גאַנג
איז צו אַן אָרמען וואָגלענדען ציגיינער גלײַך...

עס וואָגעלט אַ ציגיינער אין דער וועלט אַרום,
קײן רוה געפֿינט ער נישט. און יאָהר נאָך יאָהר פּערשווינדט,
און קײנמאָל איז נישט גאַנץ די טראַנטע אויף זײַן לײב
און תּמיד קלינגט זײַן ליעד אַרום אין נאַכט און ווײַנד — — —

IV

איך זײַ, דעם קאַפּ אויף בײדע הענד, ביים שיף־פּאַרענטש, אַלײן
איך קוק אַרום צום ים. איך זעה דעם טאָג, די זון פּערגעהן.
איך קוק זיך אײַן און ס'דאַכט זיך מיר: אַ טרוים איז אַלץ. אַ טרוים.
די וואַלען פּינקלען רױט. און דאָרטען ווײט אין מערבֿ־זױם
די וואַלקענדלעך — אַ צױבער־שפּיעל פּון פּאַרבען אַלערלײ,
וואָס וועקט אַ טיעפע בענקשאַפט אויף און טהוט דעם האַרצען וועה...
איך קעהר זיך אום צום דעק און אַנדערש זעהט זי וועלט מיר אויס:
עס זיצען מענשען דאָ ווי קינדער אויף אַ מוטער'ס שױם,
אויף לײווענט־בענקלעך האָט מען דאָ און דאָרט צו טיש געגרייט

און רונד-ארום ויצט מאן און ווייב און קינד מיט שטילער פרייד.
 א קעלנער טראַגט אַרום אַ טאַץ מיט פלאַשען וויין און ביער
 פון אַרט צו אַרט. און דאָ אין מיטען דעם אַנטקעגען מיר
 אַ רעדעל לוסטיג יונגוואַרג ויצט. דאָס לעבען בליהט און גליהט
 אויף זי'רע פנים'ער. און אלע זינגען זיי אַ ליעד,
 בעגלייט זיי איינער אויף אַ קלינגעדיגען אינסטרומענט.
 ויצט רוהיג נעבען זיי אַן אַלטימשקער פערלעגט די הענד.
 ער הערט זיך איין, בעלעבט עס איהם, און אינגער זעהט ער אויס.
 און פון זיין ליולקע שלענגעלט זיך אַ גרויער רויך אַרויס,
 און מישט זיך מיט דער רויטקייט אויס פון לעצטען אבענרשיין.
 דער אַלטער הויבט די אויגען אויף און קוקט אין הימל אַריין.
 ער פּרעהט זיך שטילערהייט. אַצינד, אין לעבענס לעצטען וועג
 לעבט ער נאָך איינמאָל דורך, דאָס גליק פון זיינע יוגענד-טעג.
 איך קוק דעם אַלטען אָן. איך הויב ווי ער די אויגען אויף,
 איך זעה דעם רויך וואָס שפּאַרט זיך פון דער שיף-מאַשין אַרויף.
 איך הער דעם טרייב-ראַד'ס שוועהרען שטענדיג-גלייכען נאַנג
 און דורך מיין האַרצען געהט אַ שוועהר-פערנעבעלעטער געדאַנק.
 אַ שפּיעל פון טרוים און ווינד איז איצט, מיין אייגען לעבען מיר,
 אַ שפּיעל... אַ שייַן פון בלענדעניש... און טראַכט איך איצט פון דיר —
 אוי, נאָט, מיין נאָט — אַט ערשט האָב איך דיין בלאַנדען קאַפּ בעמראַנצט
 מיט בלומען ווייס און רויט, און דו — געשטיפּט, געלאַכט, געמאַנצט,
 און איך האָב זיך געפּרעהט. איצט וויינט אין מיר פּערגאַנגען גליק.
 פּערגאַנגען גליק פון ליעבע, וויינט און בענקט צום טרוים צוריק.
 און ווידער געהט אַ טאַג אַוועק. וואוהין? די וועלט איז שטום,
 און בלינד דער מענש. דער טאַג וואָס קומט אין טויזענד יאָהר אַרום
 וועט אויך פּערגעהן ווי דאָ אַצינד, אין זעלבען פאַרבען-שפּיעל.
 און ערנעץ-וואו אַ מענשען-האַרץ וועט ליידען... ליידען שטיל — — —

V

די ליעבע זינגט איהר לעבענס-ליעד אויף אונזער שיף אַצינדער,
 און אויגען לייכטען אויף מיט טיעפער לעבענס-פרייד.

די ליעבע זינגט, און אירלאַנד'ס יונגע זיהן און טעכטער טאנצען
און טיעפער רעדט צו מיר אַצינד מיין איינזאַמקייט.

צי דען געפעלט מיר ניט דאָס טאַנצען אונטער פרייען הימעל,
אין מיטען אויף אַ ים אין ליכט פון אבענדישיין?
אין מיטען אויף אַ ים ביי פיעדעל־שפיעל און צימבעל־קלאַנגען —
וואו קען דאס קליינע מענשען־הארץ נאָך פרייער זיין?

און הער איך רוישען ניט אַצינד דאָס בלוט אין מיינע אָדערען?
און רוישט דאָס לעבען ניט אין זייער טאַנץ־געשריי?
פאַרוואָס'זשע זיך איך איינזאַם דאָ, ווי גלייך א תהום א טיעפער
וואָלט אויף דערזעלכער שוף מיך אָפגעשיידט פון זיי?

פערבראכט האָב איך אזוי אליין די גאַנצע יוגענד מיינע.
געשלאַפט האָב איך מיין לעבען דורך דער ווייטער וועלט —
געשלאַפט — אַנ'אַלטען בעטלער גלייך, וואס וואגעלט מיעד און איינזאַם
פאַרביי אַ ווייטען ברייטען בליהענדיגען פעלד...

אַלס קינד בין איך פּעראיינזאַמט שוין אין שטוב ארומגעגאַנגען
די שטוב ביי אונז איז אויך אַ שפייזגעוועלכ געווען.
בעטראכט האָב איך — ווי דאָ די טענצער איצט — די קונים, דאָרטען.
איך האָב זיי אבער קיינמאָל ליעב געהאַט צו זעהן.

אַ פרעמדקייט האָט ארויסגערעדט צו מיר פון זי'רע אויגען,
און הענד געהאַט האָט יעדער, שוואַרצע ווי די ערד.
כ'האָב אויך ניט ליעב געהאַט צו זעהן ווי זי'רע טויטע פיהרט מען
צום צווייטער, מיט געזאַנג, אויף וועגענער און פּערד...

אין שקאַלע פלעג איך שטענדיג זעהן דעם לעהרער'ס ביזע אויגען
די קינדער אין די ערשטע בענק האָט ער געגלעט.
געשאַנקען האָב איך זיי מיין שפיעל־געצייג דאָס שענהנסטע
און זיי — זיי האָבען שטענדיג ביזו צו מיר גערעדט.

דערלאַנגט האָט איינער מיר זיין גאָלדען אַלמ'ל צו קושען,
דער צווייטער האָט אַ צלם אויסגעמאָאָלט אויף מיר;

און האָט מיין יונגעס קינדער־האַרץ דאָס ניט געוואָלט פערטרָגן —
האָט מיך אוועקגעשטעלט דער לעהרער צו דער טיר.

און אלע אַבענד ווען די קלויסטער־גלאַקען פלעגען קלינגען,
געציטערט האָב איך דאָן אליין אין שטוב צו זיין.
א יאָזעל האָב איך דאָן געזעהן, וואָס קלאַפט מיט שוואַרצע פליגעל
און פאַנגט די קינדער אלע אין אַ זאק אַרײַן.

זינט דאָן בין איך שוין שטערט און לענדער דורכגעוואַנדערט פיעלע.
היינט ווייס איך אז די גלאַקען רופען תפלה טהון.
היינט ווייס איך אז דער טויטער מענש וואָס הענגט אויף אלע צלמים
איז מיינס א ברודער־האַרץ, איז אונזערער אַ זון.

געבראַכט האָט ער זיין בלוט צום קרבן פאַר זיין גרויסער ליעבע,
פערלאַנגט האָט עס אזוי זיין ערלע האַרצענס־גלוחה.
פאַרוואָס־זשע קען מיין האַרץ ניט לערנען זיך די לייט צו ליעבען —
די אלע פרומע לייט, וואָס גלויבען אין זיין בלוט? ...

איך האָב קיינמאָל ניט ליעב געהאַט די עדעל־לייט פון פוילען,
אַן איינזאַמער בין איך אויף דייטשלאַנד'ס ערד געווען.
אין אלע זי'רע פראַצעסיאָנס־געזאַנגען פלעג איך שטענדיג
דאָס אלטע יאָזעל פון מיין קינדער־צייט דערזעהן....

איצט בין איך ווייט פון זיי. און יאהרען זיינען שוין פערגאַנגען
מיין היים איז איצט ניו יאָרק, די פרייע פעלקער שטאָדט.
די שטאָדט, וואו יעדער גלאַקען־קלאַנג פערקלינגט א נישט־געהערטער,
און אויך קיין בלוט פליעסט דאָ אין נאָמען פון אַ גאָט.

און דאָך — ווי אין דער ערד די וואַרצעל פון אַ בוים אַנ'אלטען
ליגט טיעף אין מיר דער וועהטאג פון מיין קינדער־צייט.
ווי דעמאָלט איז אויך היינט מיין וואוינונגס־גאַס א וואַלקען־גרויע.
עס רינגלען מיך אַרום דיזעלבע אַרמע לייט...

און זיי איך דאָ אזוי אצינד פעררייניגט אויפ'ן שיה־דעק,
און הערט מיין האַרץ דעם רויש, דאָס ווילדע טאַנץ־געשריי —

ווערט שוועהר מיין לעבען מיר, ווי גלייך עס וואָלט אויף זיך געטראָגען
אנ'אלטען, טויזענד־יעהר־גאלטען, טיעפען וועה...

מיר דאָכט, אז איך אליין — איך הענג אַצינדער אויף א צלם...

עס ליגט ארום מיין קאָפּ א קראַנץ... א דערנער־קראַנץ...

פון מיינע הענד און פיס טריעפט בלוט... און רונד־ארום דעם צלם,

פערפיהרען מיינע פייניגער א וויסטען טאַנץ...

און שטיל בין איך. איך בעט ניט גאָט אז ער זאָל זיי פערנעבען — — —

עס האָט מיין האַרץ פאַר זיי קיין פונק פון ליעבע ניט — — —

דאָס אַלטע „למה? אויך, איז לאַנג, שוין לאַנג, אין מיר געשמאַרבען —

מיין האַרץ איז לאַנג שוין, לאַנג, פון גאָט און גלויבען מיעד — — —

VI

דריי טעג צוריק האָט מיך דיזעלבע שיף צו דיר אַרויסגעפיהרט
א קלאָהרער יונגער טאַג האָט איבער אונז זיך דעמאָלט אויסגעשפּרייט.
די ערשטע שטראַהלען האָבען קוים די אויבערפלאַך פון ים בעריהרט.

קיין וואַלקענדיג איז ניט צו זעהן געווען אין הימעל ווייט און ברייט.

און ווייסע פייגעל האָבען אומגעשוועבט אין העלען מאָרגען־שיין

און קינדיש, ווי אַ קינד אין יום־טוב קלייד האָט זיך מיין האַרץ געפרעהט.

פערביי איז אַלץ אַצינד. שוין פאַלט דער דריטער טאַג אין נאַכט אַריין.

און שטערען צינדען זיך אין הימעל איינציגווייז. און פינסטער ווערט.

פערנעהן וועט נאָך אַ שעה און דאָן וועל איך אין רויש פון לעבען זיין,

אין יענעם ווילדען רויש וואָס האָט אין מיר מיין יוגענד פריה צושטערט.

און ווידער וועל איך צווישען פיעלע מענשען איינזאַם זיין אָהן דיר.

און פיהלען וועל איך אונטער מיינע טריט אַ האַרטע פרעמדע ערד

און זעהן וועל איך פאַר מיר אַ רוה־לאַז פאַלק וואָס האָט צוגלייך מיט מיר

זיך איינגעליעבט אין ענגסטען ווינקעל־אַרט פון אונזער נייער פרעמד —

ווי גלייך אַ הונד וואָס גוט מוז זיין פאַר איהם די שוועל פון יעדער טיר.

און רוה-לאָז וועל איך אויך די אבות מיינע זעהן אין טויטען-העמד,
ווייל טיעף אין מיר האָט איינגעוואָרצלט זיך דער שרעק פאר שווערדען-
קלאַנג,

ווייל טיעף אין מיר ליגט זייער שטאַלצער גייסט פערלאָזען און פערשעמט.

און ווידער וועט מיין לעבען געהן ווי גלייך אַן אַלטען זיינער'ס נאַנג,
און האָבען וועט מיין טאָג אַ שטוב מיט פיער פערשטויבטע ענגע ווענט,
און ווי אַ פליג אין שפּין-געוועבען וועל איך שטונדען-שטונדען-לאַנג

זיך פּלאַנטערין אין אייגענעם פערלאַנג — און פרעגען אָהן אַן ענד —
און האָפען פיעל — און יעדע האָפּנונג וועט צוגעהן ווי רויך און שוים...
און זעהן וועל איך דעם טויט און פיהלען אויף מיין לעבען זיינע הענד

און זוכען וועט מיין האַרץ אַ טרייסט-געדאַנק... און בענקען נאָך אַ טרוים...
און וואַקסען ביז צום וואַהנוזן וועט מיין וועה און שטאַרבען אין מיין ליעד.
און רוה-לאָז בייטען וועט די זון מיט שטערען זיך אין וועלטען-דרוים

און נאַכט אויף נאַכט וועל איך אויף מיין געלעגער ליגען קראַנק און מיעד...
און טראַכטען לאַנג פון זון-און-שטערען-ביים. און טראַכטען לאַנג און שטום
פון מענשען-זיהן וואס יאגען זיך נאָך גליק, ווי נאָך אַ זונה'ס טריט,

און גריזשען יעדע לעבענס-לויסט אין זייער אייגען האַרץ ארום —
ווי מיין פּערהונגערטע אַ שטיק פערשימעלטען, פּעדראַרטען ברויט —

VII

און רוהיג ווערט דאָס לעבען אויפ'ן דעק. אַ שטילקייט שפּרייט זיך אויס
און אַלע הילען זיך אין מאַנטלען איין און קוקען ווייט אין ים אַרויס,
און ליכטיג בלאַנקט און פינקעלט דאָ און דאָרט אַ ליכט, אַ פייער-שיין.
די שיף געהט שטיל און פיעלע ווערען מיעד און דרעמלען לאַנגזאַם איין.
די נאַכט איז טיעף פיעל טיעפער פון דער נאַכט איז איצט די נאַכט אין מיר.
איך זוך אַ טרייסט-געדאַנק און טרוימענד קעהרט מיין האַרץ זיך אום צו דיר
און שוועהרער זעה איך דיינע ליידען איצט, און בלאַסער זעהסטו אויס.
איך טרוים פון דיר — וואַקסט לאַנגזאַם פון דער דונקעלהייט אַ בילד אַרויס

א נאָס, א שטיבעלע, א מוטער שמעהט ביים פענסטער דאָרט. ס'איז נאָכט.
די מוטער קוקט צום פענסטער ווייט ארויס, זי קוקט פּערזאָרגט, און
טראַכט.

און שווייגענדיג זיך טראַגט איהר טיעפע קלאַנג אין נאָכט און ווינד ארויס.
איהר קינד, אין ווייטער ווייטער פרעמד, אַליין. און וואו? אין וועמעס הויז?
ווער היט זי אָפּ? און ווער וועט זיין דער מענש וואָס וועט איהר חתן זיין?
איהר קינד איז שוואַך און שטיל. און לויטער איז עס ווי דער מאָרגען-שיין.
און, נאָט בעהיט, פיליכט קומט ווער, וואָס זאָגט אַ גאַלדען גליק איהר צו
און נאָך דער חופּה שוין פּערלאַזט, פּערלאַזט ער זי... אויף הפּקר וואו —
איך זעה דיין מוטער איצט. געהט שטיל מיין האַרץ אַ ווייטען וועג צוריק
אַמאָל — דו ביזט אַ קינד געווען. דיין מוטער איז געוועסען ביי דיין וויעג
געזונגען דיר אַ ליעד און אויסגעטרוימט דאָס שענהנסטע גליק פאַר דיר.
היינט ביזטו ווייט פון איהר. ביזט פיעלע, פיעלע מיילען ווייט פון איהר,
ביזט דאָ ווי איך... ווי איך און אַנדערע וואָס האָבען גלייך ווי דו
געהאַט אַ היים אַמאָל. העט-וואו, אויף יענער זייט פון ים, העט-וואו —
אויף רוסלאַנד ערד. אין פּוילען-לאַנד. געהאַט האָב' מיר אַ ווינקעל אָרט
אין זי'רע שטעדט. און אַלע האָבען מיר געלעבט אינאיינעם דאָרט
און גוט איז אונז געווען, כאָטש שווער האָט אונז די צינזען-לאַסט געדריקט.
און כאָטש עס האָט דער קעניג ביזע לייט צו היטען אונז געשיקט
האָט קיינער ניט געקלאַגט... מיר האָבען אמת ליעב געהאַט די ערד
וואָס גאָט האָט אונז, די היימלאַזע, אין וויסטען וואַנדער-וועג בעשערט.
און קיינמאָל האָט גאָט'ס נאָמען ניט אויף יענע טירען אויסגעפּענהלט
אויף וועמעס שוועל עס האָט אַ קינד פון אונז זיין פּוס אַרויפגעשטעלט.
קיין אַרעמאן האָט ניט ביים רייכענ'ס טיש געפּעהלט טאָג-אין, טאָג-אויס.
און גאָט-געבענשטער פּריעדען האָט געהערשט אין גאָס, אין יעדען הויז.
און קינדער האָבען זיך געשפּיעלט מיט זי'רע פּאָטערס לאַנגע בערד,
און איבער אַלטע ספרים זינגענדיג, און שמוענדיג טיעף פּערקלעהרט,
געוועסען זיינען טאָג ווי נאָכט פיעל ערעלע און יונגע לייט.
און מיידלעך האָבען תּפּלון-זעקלעך אויסגענעהט פון גאַלד און זייד.
און אַלע מיידלעך האָבען אויגעלעך געהאַט ווי שטערען ריין.
און אַלע זיינען שעהמעוודיג געווען, און גוט און ליעב און שעהן
און אַלע האָבען זיי די מאַמעס זי'רע האַרציג ליעב געהאַט,

און ווי אין פריהלינג בליהט די בלום אין פעלד און אויפ'ן בוים דאָס בלאָס,
 אזוי האָט רוהיג, פריעדליך אויפגעבליהט א דור און נאָך א דור,
 און ווי א נאָר'נע קייט געצויגען האָבען זיך פיעל הונדערט יאָהר
 און פיעלע, פיעלע הונדערט וואָלטען נאָך געקענט אזוי פערנעהן,
 נאָר אנדערש האָט עס יענע צייט געוואָלט, און אנדערש איז געשעהן.
 אן אונרוה האָט זיך אויפגעהויבען וואו און ווי א בייזער ווינד
 האָט זי ארומגעכאפט דאָס לעבען גאנץ, פון זקן ביז צום קינד,
 אין יעדען לאַנד און אויף דער גאַנצער וועלט. ביז איינמאָל אין א נאכט
 האָט זיך די זעלבע אונרוה אויף צו אונז אין גאס אריינגעבראכט,
 א קריגע, א בייזער קריגע האָט אָנגעהויבען צווישען יונג און אלט.
 און פרעמד איז איינער צו דעם אנדערען געוואָרען, פרעמד און קאלט,
 ווי גלייך פון אוי'ר צו אוי'ר וואָלט געהן די בשורה פון א בייז געריכט...
 די זיהן אין יעדען הויז — זיי האָבען פלוצלינג פון א נייעם ליכט
 געזונגען און גערעדט, ווי פיבערקראַנקע ריידען פונ'ם שלאָף.
 די טעכטער אויך... דער פאָטער האָט געזעהן אין דעם א בייזע שטראָף.
 א בייזע שטראָף פון גאָט, האָט יעדער זקן שטום פון צער געטראַכט,
 און אלט און גרוי געוואָרען זיינען יונגע מאמעס איבער נאכט.
 און אין דער זעלבער צייט האָט אָנגערוקט אויף אונזער גאס
 א שווערער וואָלקען-וואַל, דער האָט צו אונז, דער דורות-אלטער האָט.
 צו הערען האָט זיך באַלד געבראכט פון ערגעץ-וואו, אז דאָ און דאָרט
 האָט זיך א רויבער-הורדע ווילד אריינגעוואָרפען אין אן אָרט.
 און ווייל מיר האָבען ניט קיין סערפ געהאָט, קיין האַמער און קיין שווערט
 האָט אונז א וויסער שרעק אוועקגעיאָגט פון אונזער היימאָסט-ערד.
 און ווי אין הערבסט צעטראַגט דער ווינד דאָס בלעטער-שטויב אין
 ווייטען פעלד,
 אזוי האָט אונז דער שרעק צוועהט, צושפרייט אין אלע ווינקלען וועלט...
 און ווי א שוואַרצע קייט, האָט זיך א שרעגע שיפען גרויס און שוועהר
 געצויגען יאָהרען-לאַנג אריבער דעם אוקינז דאָ אהער...
 און אייביג רוישט און בריווט דער ים און שיפען געהן און געהן,
 און קינדער לאָזען איבער דאָרט אויף יענער זייט פון ים, אלטן
 אן אלטען פאָטער ווער... און ווער אן אלטע גוטע מוטער וואו.
 וואָס וואָגעלט וויינענדיג ארום ביי טאָג ביי נאכט, אָהן שלאָף אָהן רוח

און טראכט פון מיר, פון דיר, און פון אונז אלע דאָ, מיט טיעפער פיינ...
און געהט אין טרוים צוריק צו אונזער קינדער־וויצענ... און וויעגט אונז איין.
און זינגט פאר אונז דאָס אלטע וויעגען־ליעד און בענקט צו אונז אהער
און האַפט אונז איינמאָל נאָך צו זעהן — און זיין קען דאָס פילייכט
ניט מעהר —

קיינמאָל... קיינמאָל ניט מעהר...

XIII

ס'איז נאכט. אנטקעגען אונזער שיף שטייגט אויף א נעבעל רויט און שווער.
נאָך איהם א דונקלע וואנט מיט פייערען וואָס ווערען מעהר און מעהר
און טורעמס וואקסען אויס און הויבען זיך ארויס פון מיטען ים,
ווי ריעזען־זיילען הויך, און העל־צוגליהט. א דונקעל־רויטער פלאם
פערדעקט דעם הימעל ווייט ארום. די לופט זווערט הייס, ווערט ענג־געדיכט.
און טורעמס ווערען מעהר און מעהר. א שפיעל, א צויבער־שפיעל פון ליכט.
א פייער־קראַפט וואָס שפרייט זיך אויס און וואַקסט צום הימעל הויך ארויף
און שליידערט אָפּ די נאכט אויף מיילען־ווייט, און הויבט זיך העכער
— אויף — — —

א ריעזען־ווערק פון מענשען־גייסט געבויט. א שטאָרט פון שטאָהל און
גלוטה — — —
ווי פיעבער געהט די אונרוה פון דער צייט אצינדער דורך מין בלוט...

IX

א מענש זיצט נעבען מיר אַליין. און ביסטרע ווי א קראַנקער הונד
שטעלט ער די אויגען אָן אויף יענעם רויט־צוגליהטען צויבער־שפיעל,
וואָס רוקט זיך געהנטער אלץ און וואַקסט און הויבט זיך אויף אָהן מאָס,
אָהן ציעל,
די שטאָרט... די ריעזען־שטאָרט... און טיעף אין איהם שרייט אויף א
בייזע וואונד.

עס רויבט די שטאָרט ביי איהם זיין לעבענס־צייט פאר טרוקען ברויט
אוועק.
זי שליעסט איהם איין מיט טויזענד אַנדערע אין גלוטה פון אייזען־ווענט.

מאשינען רוישען דאָרט און רעדער טרייבען רוה־לאָז זיינע הענד,
און נאָך די רעדער יאָגט זיין וויסער לעבען זיך, דורך נעכט און מעג.

ווי דו האָט ער די שמאָרט ניט ליעב. ווי דו זוכט ער אין איהר זיין גליק.
ווי דו, און פיעלע טויזענד אנדערע, וואָס האָבען גלייך ווי דו
זיך נעכטען ערשט בעפרייט. וואו אָבער נעהמען זיי פאר היינט די רוה
אז מאָרגען שוין פיהרט וויעדער זיי די שיף אין שמאָרט אַריין צוריק —

און וויעדער געהען זיי א נאַנצעס יאָהר דעמוזעלכען אַלטען וועג
און וויעדער אַטמען זיי די קראַנקע לופט, און רייסען זיך אַרויף,
און פאַלען טיעף אַראָפּ, און ראַנגלען זיך, און פאַאַרען זיך צונויף,
און ציהען קינדער אויף, וואָס זיינען קראַנק און לעבען וועניג טעג —

און בויען הייזער אויף וואָס וואַקסען איבער נאַכט, און וואַקסען הויך.
און נאָסען ברייטען זיך און מעהרען זיך און ענג און ענגער ווערט.
און רוה־לאָז שרייט די לעבענס־קראַפט, און שאַפט און וואַרפט זיך און
צושטערט,
און הויבט זיך אויף און מישט זיך אויס מיט שטויב און אייזען־רויש
און רויך —

און אַלע יאָגען זיך מיט אויסגעשטרעקטע הענד אין טיעפער פיין
און בייטען הייליגקייטען אויס פאַר טרוקען ברויט, און רויט ווי גלוטה
פלאַמט אויף די לוסט נאָך גאָלד און גראַבט זיך איין אין זייער פלייש
און בלוט
און רוה־לאָז שרייט די נויט און שלינגט זיי רגע־ווייז מיליאָנען איין —

און שיפען גרויסע קומען אַלע טאָג און קומען אימער מעהר
און שיפען זינקען איין, אַ וויסער שרעק פאַלט אָן, דער שרעק פערשווינדט
און שיפען נייע ראַנגלען זיך אויפ'ס ניי מיט ים און ווילדען ווינד
און טעגליך ברענגט מען מענשען סטאַדעס־ווייז פון אומעדום אַהער.

און וועהדגעשרייען טויזענד, נייע, וויסמע, טראַגען זיך מיט זיי.
אין אַלע זייערע בלוטען האַסען זיך, און מישען זיך צונויף,

און ווערען קיינמאָל איינס, און ראנגלען זיך און ניבען זיך ניט אויף.
און זי'רע דורות רייסען זיך, צורייסען זיך און ליידען וועה,

און ליידען טיעפעס וועה, און נוסס'ען לאַנג, און שטארבען קיינמאָל ניט.
און מיר, און מיר, די אייביגע, פון וועמעס כלום עס שרייט אַרויס :
מיר זיינען שטאַרק און איינזאַם־פריי, און ווייט פון אַלץ, און אייביג־גרויס
מיר ווירבלען זיך אין גרויסען ווירבעל־ווינד צוגלייך מיט אַלע מיט,

און דרעהען זיך און וואַרפען זיך ווי זיי אין זעלבען קאַראַהאַד,
און פאַלען אום ווי זיי, און שטעהען אויף, און טאַנצען נאַכאַמאָל —
און איבער אַלץ צוזאַמען דונערט ווילד דאָס ליעד פון שטיין און שטאַהל —
דאָס ליעד פון שטיין און שטאַהל — דער גרויסער וואַהנזין פון דער
ריעזען־שטאַדט!

X

ס'איז האַלבע נאַכט. שוין לאַנג אַראָפּ בין איך פון שיה.
און מיעד בין איך. איך ליג אָהן שלאָף. מיין וועה איז טיעף.

עס זוכט מיין האַרץ אַ טרויסט. איך טרויס. איך טרויס פון דיר.
איך הער דיך קומען איצט — איך זעה דיך נעבען מיר —

דו שווייגסט, און קוקסט מיך אָן מיט אויגען טריעב און פייכט —
און דיהרסט מיין שטערען אָן — דיין האַנד איז שוועבענד־לייכט —

עס וואַקסען דיר צוויי פליגעל אויס — דו הויבסט זיך אויף —
און נעמסט מיך מיט — און שוועבסט מיט מיר אַרויף, אַרויף —

טיעף אונטען — פינסטערניש, הויך אויבען — זילבער־שיין —
און אויף אַ וואַלקען וויענסטו מיך — דו וויענסט מיך איין.

איך הער, דו וויינסט, דו זינגסט — איך מאַך די אויגען צו —
דער וואַלקען שוועבט — און שטילער ווערט — איך שלאָף, איך רוה —

איך רוה — — —

ניו יאָרק, 1913.

א. ראפאי:

דער לייכט-טורעם

עם ענטפלעקען זיך בערג, פלאכע און לאנגע, וועלכע הויערען איינע
אבער די אנדערע, און צווישען זיי ציהט זיך א לאנגער פאס וואלד, פון
וועלכען מען זעהט נור רונדע קעפ פון בוימער, און נאכדעם ווייטער א
קייט פון בערג וואס זעהען אויס ווי טרעפ צום הימעל. און יאגט דער
נעבעל זיי אריבער, עפענט זיך אויף א גרויע אונענדליכקייט.

לאנג האב איך ניט געוואוסט און ביי קיינעם ניט געוואגט צו
פרעגען, וואס די גרויע אונענדליכקייט בעטייט, ביו איינמאל בין איך
אין וואלד אוועק. אויסגעקליבען דעם העכסטען בוים און געשטיגען צו
זיין שפיץ. פון דארט האב איך געקאנט זעהן, אז דאס איז אזא וואסער
— א טיף.

א טיף האט ברעגען. און איך זעה נאָר איין ברעג און ווייטער איז
נישטאָ קיין ענד.

איז דאָך דאָס געוויס דער ים, אָדער ריכטיגער — דער אויסגוס
פון ים, מיט וועלכען איך בין אָהער געקומען. — דער „לאַנג איילאנד
סאָנד“.

געבענשט, זאָג איך דאָן צום קאשטאַן־בוים, זאָלסטו זיין, וואָס
דיינע אָדערען זויגען אין זיך אַריין פייכטקייט פון די ברעגען פון אזא
וואסער!

איך בעטראַכט דעם בוים.

גלייך ווי א סטרונע ציהט ער זיך פון דער ערד. הינטען גראָב און וואָס העכער נעהט ער דינער, אַקראַט ווי אַ מיידעלשער קערפער, ביז ער קומט צו די צווייגען, וועלכע צושפריימען זיך איינער איבער דעם אנדערען, יעדער צווייג פון איין אָרט און שטאַם, פריהער גלייך און רונד און נאָכדעם פערקרימען זיי זיך אַרויפֿצו און צושימען זיך אין מילי־מיליאָסען קליינטשינקע צווייגעלעך. און אויף יעדער צווייגעל אַ בלע־טעל. און אין יעדער בלאַט שטריקען זיך פון שטאַמעל גראָבליכע אָדערען, פון וועלכע עס ציהען זיך קליינע, דינע אָדערלעך. און די אָדערלעך גרייכען ביז אין זויס פון בלאַט. און אין זויס טאָקען זיך אַריין אַזוינע פערשיערענע שפיצען.

— זאָג מיר, דו גרויסער קאַשטאַן, זאָג וואָס פאַר אַ זאָרג נאָנט איצט דיין האַרץ?

— ענטפערסט דו מיר ווייטער מענש? — אַזוי ענטפערט דער בוים.
— קאַשטאַן, הויכער גרויסער בוים, איך גיב דיר אַזעלכע אָט הערען אַלע בויםער — די קרוין: זיי פון וויינט אָן ביי מיר אין וואַלד דער קעניג פון אַלע בויםער. איך פאַל פאַר דיר אויף די קניע. זאָג מיר, פלאַמט אין דיר עפעס אַ האַפנונג, אַ פערלאַנג, יאָס דו פיהלסט, אַז עס וועט קיינמאַל ניט אויסגעפיהרט ווערען?

עס איז קיין וויינטעל ניט געקומען, עס האָט קיין בלעטעל ניט בע־וועגט זיך. און דער בוים שווייגט.

פערלאַז איך איהם און געה אַריין אין אַפענעם פֿעלד, וועלכעס איך האָב מיט מאַיז פערפלאַנצט.

די פלאַנצען שמעהען אין גלייכע ליניען. פון אַלע פיער זיימען פון פֿעלד, פון אַלע פיער ווינקלען פון פֿעלד, זעהען זיך בעגלייכע שטאַ־מען, פון וועלכע עס שטריקען זיך דונקעל־גרינע ברייטע בלעטער. איך נעהם אַ שטאַם, וואָס שמעהט אין עק פֿעלד און צעהל איבער זיינע בלע־טער; איך געה אַריין אין מיט־פֿעלד, קלייב ניט. נאָר טהו אַ נעהם די פלאַנץ וואָס קומט צוערשט אין מיינע הענר, צעהל איבער די בלעטער — ביי ביידע זיינען די בלעטער פיער אין צאָהל.

געה איך איבער דער לענג און ברייט פון פֿעלד; ווי אַ שטאַלצער גענעראַל צווישען זיינע רענימענטען: — איך האָב דאָס פערפלאַנצט! דערנעבען שטעהט מין הויז אַ פיער־עקעכיגע, ניריגער — די

אנדריהרען — און דער ערשטער שאַרף קומט שנעלער, ווי איך קען אַ פינטעל טהאָן מיט מיין אויג. און נאָך גיבער פון דעם ציטערט זיך פאַנאַנדער דאָס, וואָס איך בין ניט ווערטה אַנצורופען מיט זיין הייליגען נאָמען.

און קוס איך אין מזרח, — שטעהט דער וואַלד, די חלומות פון זיינע שפיץ בוימער הויבען זיך נאָר וואָס מיט דעם מיכ־ווייסען נעבעל אויף. און מיט'ן נעבעל וויקעלט זיך איבער טהאַל און באַרג דער ערשטער מאַרגען־שאַרף אין אַ לענגליכען, ווייסען פּאַס.

איך קוס איבער מיינע פעלדער: צו צפון וועלדער, אין דרום אַ לאַנקע, אַרום איהר וואַלד און אַ פּאַרם, הויכע און נידריגע בוימער; געדיכטע, איינס אין דאָס אַנדערע אַריינגעטונקענע. שיטערע, פרייע און איינציגע, שפיציגע און שלאַנקע, רונדע און ברייט־צווייגעטע.

און אין מערב די הימעל לייטער פון בערג בעוועלדערטע און העט, העט פון יענער זייט שמדיקט און פּערקרימט זיך דער ווייסער פּאַס ים, דער „לאַנג איילאנד סאַנד“. פון דער וועראַנדע פון מיין הויז קען איך איהם זעהן אַ ווייטען, אַ בייזען, אין קלאַרע זילבער־פּולע לבנה־נעכט. עס זעהט אויס ווי אַ שטראָם פון נאָר וואָס געגאַסענעם זילבער, וואָס עמיץ ניסט אין אַ ברייטער, אונגענדליכער פּאַרם.

און מאַכט זיך אַ הערב־טאָג, ווען הימעל איז אַנגעצויגען אין ליכט־גרויע וואַלקענס און די ערד, באַרג און וואַלד, ווי זיי וואַלטען זיך ערגעץ איינגעטוליעט און פּערבאָרגען פון דעם שניידענדען, בייסענדען און קיהלען הויך וואָס שוועכט אין דער לופט, — יעמאָלט זעהט זיך דער פּאַס ים אַ גרויער, אַ כּמוּרנער, און עס דאַכט זיך מיר אז ער וועט באַלד זיך אַ לאָז טהאַן פון זיין אָרט און זיך אַ ניס טהאַן איבער אַלעס און אויסמעקען פון געדעכטניש וואַלד, באַרג און טהאַל.

און עס מאַכט זיך — פינסטערע, שטאַק־הושף־דיגע אבענדען, ווען מיר ווערט ענג אין הויז און איך געה אַרויס אויף דער וועראַנדע. איך זעץ זיך אַוועק קעגען־איבער דעם לייכט־טורעם, וואָס פינסעלט דאָרט אימה'דיג אַליין איבער דעם פּאַס ים.

„איז דאָס ניט אַ מענש מיט אַ לאַמטערנע אין די פינסטערע, פּוסטע וועלדער, וועלכער בלאַנדזעט און קען קיין וועג געפינען?...“

Handwritten notes in the top right margin, including the word "אויף" and some illegible scribbles.

Handwritten notes in the middle right margin, including a question mark and some illegible scribbles.

Handwritten notes in the bottom right margin, including the words "Zu", "K", "H", "Ch" and some illegible scribbles.

אָט ווערט די לויכט פערשוואונדען צווישען געדיכטע צווייגען, און
באלד בעווייזט זי זיך וויעדער...

עס קען זיין, אז דער דאָזיגער מענש האָט דערזעהן די לויכט פון מיין
הויז. אָט שאַקעלט ער מיט זיין לאַמטערנע, בכדי עמיץ זאָל איהם ענט
פערען אויף זיין פערצווייפעלטען און אפשר לעצטען סיגנאַל.

איך לויף אַריין אין הויז, צינד אָן מיין לאַמטערנע, און אזוי שנעל
ווי איך קום אַרויס אויף דער וועראנדע, נעהם איך זי דרעהען אַרום מיין
קאָפּ... ~~אויך איבערן קאָפּ~~

עס ווערט מיר גרינגער, כאָטש איך ווייס, אז איך האָב קיינעם ניט
נעהאַלפּען. דער געדאַנק, אז איך האָב עמוצען געקענט העלפּען, ברענגט
מיד אַריין אין אַ ווייכער שטימונג.

איך דערמאָן זיך ווען איך בין אַמאָל געפּאַהרען מיט יענעם פּאַס ים.
אויף אונטען פון שיה איז געוועזען אַ האַלב־רונדע באַנק, וועלכע
נעהמט אַרום דעם קליינעם, האַלב רונדען שמוציגען דעם.

אין איין עק פון דער באַנק, ביי אַן אייזערנעם סלופּ, זיצט אַ
יונגער בחור, בלייד־געל, אויגען שוואַרץ ווי אַ נאַכט סוף חודש. די הענד
זיינע האַלט ער אין די הויזען־קעשענעם, און אַלע וויילע שטרעקט ער

אויס זיינע פיס פון זיך אַפיר און נעהמט זיי צוריק הינטער'ן באַנק. ער
רויכערט אַ סיגאַרעט נאָך אַ סיגאַרעט. ענדיגט ער איינעם, שמעלט ער
זיך אויף, טהוט עס אַ וואָרף מיט האַסט אין דעם דונקעלען רוהיגען

וואַסער פון ים. ~~אויך בליקען צו דעם אונגענדיקען שוים־~~
פון צייט צו צייט לאַזט ער אויך בליקען צו דעם אונגענדיקען שוים־
וועג, וואָס די שיה פערליערט אונטער זיך. און אָט וואַרפט ער אַן אונ־
רוהיגען קוק צו דער ווייסער טיהר, איבער וועלכער עס צאַנקט אַן

עלעקטריש, אומעדיג לויכט און אויף וועלכער עס איז אָנגעשריעבען מיט
שוואַרצע, רונדע בוכשטאַבען: „פרויען קאַבינעט“.

און אין אַנדערען עק פון דעם בין איך געשטאַנען און געקוקט אין
דעם דונקעלען, אונבעשטימטען נעבעל. איך האָב געזעהלט די לויכט
טורעמס און געפיהלט אַ בענעהר צו וויסען, וועלכער פון די לויכטער איז

אין פּאַראַלעל מיט מיין הויז, וועלכע שמעהט דאָרט איצט אליין פער
וואַרפען צווישען בערג, וואַלד און טהאַל.
איך האָב דאָס אָבער ניט אויסגעפונען און דאָס האָט געפייניגט מיין

ent,
to

אויך איבערן קאָפּ
אויף אונטען פון שיה
וועלכע

אויך

7
אויף אונטען פון שיה, וועלכע
וועלכע

גשמה. פאר וואָס האָב איך ניט, אויף דעם שפיץ פון מיין הויז, אַ פאָקעל געצונדען? — וואָלט איך געקענט טרעפען וועלנער פון די לייכט-טורעםס ווינקט כסדר צו מיר אין די פינסטערע נעכט.

און איך וואָלט צוגעשפרונגען מיט שמחה צו דעם יונגען בחור, וואָס יוצט און רויכערט און קוקט אונרוהיג, אַט צום וואַסער, אַט צום פרויען-קאַבינעט און איהם אָנווייזען:

— זעהסט יענעם ווייטען פאָקעל, — דאָס האָב איך אָנגעצונדען אויף דעם שפיץ פון מיין הויז!

ניין, איך וואָלט איהם ניט זאָגען, — קיינעם ניט! ווער עס האָט אויגען, זאָל אליין זעהן!

נור געפרעגט איהם וואָלט איך, פון זיין פיין. טאָמער קום איך אין צייט און שטויס איהם אַוועק פון אַ טהאַט. עס שוידערט מיר.

און איך געה אַרום אויפ'ן דעק פון דער שיף. אַלע וויילע בלייב איך שטעהן ביים פאַרענץ, בויג זיך אַריבער און קוק אַרײַן אינ'ם פינ-סטערניש. איך זעה גאָר ניט, הויז פון הינטער דעם דונקלען נעבעל איינציגע שטערענדלעך.

און עטליכע מאָל בין איך געוועזען נאָהענט פון דעם יונגען בחור און מיין פערלאַנג זיך אָבצושטעלען נעבען איהם ניט דורכגעפיהרט. און פלוצים ווענדעט ער זיך צו מיר, מיט אַ שטילער, געבעטפולער שטימע, וועלכע האָט גלייך גענומען דרינגען טיעף אין מיר אַרײַן:

— זאָגט מיר, נאָגט אייער האַרץ עפעס אַ בלינדער צווייפעל? און איך בין געבליבען שטעהן ווי פערשטיינערט. — איך האָב דאָס ביי איהם געוואָלט פרעגען דאָסזעלבע.

האָט ער עס געלעזען אין מיינע אויגען? איך געדענק אָבער ניט, אַז ער זאָל האָבען געקוקט אויף מיר.

און איך געה צו נאָך געהנטער, בויג זיך אַריבער דעם פאַרענץ און בעפוייל איהם:

— קוק. דאָרט ברענט אַ פאָקעל זעהר ווייט. דאָס האָב איך אָנגעצונדען אויפ'ן שפיץ פון מיין הויז. לאַכסט? ניין, ניט איך האָב עס געצונדען. הינטער מיין הויז, ווייט אויף אַ לאַנסע שטעהט אַן אַלמער סאָך, און הינטער יעדען פערקודעלטען, ווילד-צוואוואַקסענעם עפעל-בוים

ליגען בענגראָבען יענע, וועלכע האָבען די ערשטע געוואַנט צו בעטרעטען די ווילדערנישען פון די אפילאשע-בערג. זיי זיינען שוין לאַנג טויט און זייערע אור-אור אייניקלעך האָבען צוטראַמען און פערלאָזען זייער הייליג-טהום, זיינען זיך צולאָפּען איבער דער ברייטער וועלט. און נאָכט נאָך נאָכט קומט אויף איינער פון יענע טויטע, רייסט אָפּ אַ שטיק פון זיינע קליידער, וויקעלט עס אויף אַ לאַנגען בירקענעם שטעקען, צינדט עס אָן אין אַ פּאָסעל און שטעקט עס אויפ'ן שפיץ פון דעם הויז, וואָס ער האָט אַליין געבויט אין דעם ווילדען לאַנד...

— איך האָב עס אין דער היסטאָריע געלעזען וועגען יענע ענגלעך-דער, — בעמערקט דער יונגער בחור און זיין פנים איז דערביי געוואָרען אזוי בלייף. און איך האָב געמיינט, אַז ער איז איינער פון יענע אור-אור אייניקלעך... איך האָב עס נאָך זיינע געזיכטס-ציגע ניט געקאָנט בע שטימען, ווייל זיי זיינען געוועזען אלגעמיינע. און אום אונזער געשפרעך זאָל זיך ניט אויפבינדען, האָב איך אַריינגעוואָרפען:

— קיין היסטאָריע! — מיר דאַכט, אַז איך האָב דערביי געטאָהן אַ ועז מיט מיין רעכטען פּוּיסט אין אייזערנעם סלאָפּ, וועלכער האָט אונטער געשפּאַרט די אויבערשטע דעק פון שיה. —

„היסטאָריע! איך געה אַראָפּ אין וואַלד אַרײַן, פּאָזע שווערע, פיער עקעביגע צוימען. איך בעטראַכט זיי און פרעג ביי די שווערע שטיינער, וועלכע זיצען אזוי שטייף אין די צוימען:

— וועלכע אייזערנע הענד האָבען עס אייך אַוועקגעלעגט? ... ענטפערט איהר? — אזוי ענטפערט דער שטיין!

און אין וואַלד זעהען זיך גרויסע און קלענערע סטויגען פון שטיינער. „וויפיעל טעג און יאָהרען עס האָט גענומען. געקליבען אַ שטיין און אַ שטיין.

„אַראָפּגענומען דעם שטיין, איז געוואָרען פּלאַץ, אַז אַ זאַנג פון תבואה זאָל דאָרט וואַקסען.

„מען האָט געזעהלט זייער ברויט אויף איינציגע זאַנגען...

„זיי זיינען געקומען אין אַ נייעם לאַנד, מיט האַמער, האַס און ענבער — אייגען בלוט און מוסקול!“

דער בלייכער בחור האָט זיין סיגארעטעל אין דער פייכטער דונקעל-הייט געשליידערט, אַן אנדערען פעררויכערט און אַרויסגעלאָזען אַ גע-

קרייזעלטען זייל מיט רויך. ער האָט אַ קוט געטהאָן, ווי דער פייער פּרעסט זיך איין אלץ מעהר און מעהר אין דעם ווייסען פּאַפּיראַס פון זיין סיגאַרעט. און מיט פּאַרויכט, ווי ער וואָלט מורא געהאַט, אז דאָס, וואָס ער וועט יעצט זאָגען, זאָל מיך ניט וועה טהאָן, אַרויסגערעדט:

— דאָס פּאַלק, פון וועלכען איך האָב די עהרע צו זיין אַ קינד, איז פּערזייטענד גענאַנגען פּיערציג יאָהר איבער מדבר ביז עס איז געקומען צו אַ לאַנד...

מיר האָבען זיך וואַרים געדריקט די הענד.

און ער האָט מיר גענומען פּערצעהלען:

אַז עס פּלאַמט ביי איהם אין האַרץ אַ פייער צו יענער, וועלכע איז איצט אַ רהיגע דאָרט אונטער דער טיהר, וואָס איז בעצייכענט מיט „פרויען קאַבינעט“, און זי לויפט יעצט אין דער גרויסער שטאָרט אַרײַן. און ער האָט פּיינט די גרויסע שטאָרט. און זי האַסט איהם און די היים פון זיין פּאַטער, וועלכע איז אויפ'ן לאַנד. און ער פּאַהרט איהר נאָך, אַזוי אַז זי ווייס עס ניט. און ווי דערלעכט ער שוין דעם מאַרגען, זי פּלוצים צו בענגענען. און עס זאָל זיך אויסלאָזען צו גוטען, בענעהרט ער. און אויב ניט — ווייסט איין נאָט דער איינציגער!

און איך האָב צו איהם גערעדט, ווי אַזוי איך ליעב די גרויסע שטאָרט און מיין היים אויפ'ן לאַנד. און אַז איך ווייס פון פּריהער, — ווען איך וועל קומען אין שטאָרט, וועט זי מיר נמאס ווערען. און אנט לויף איך צוריק אויפ'ן לאַנד, פעהלט מיר עפעס און עס איז מיר דאָרט ענג. איך געה מיט דעם אַקער און שנייד מיט דעם סייכעל די תבואות, און מיר דאַכט זיך תמיד אויס, אַז עמיץ געהט הינטער מיר, ווי אַ שאַטען, און טוקעט מיר אין פּלייצע:

— יונגערמאַן, עס איז ניט דיין היים!...

דער וואַכמאַן פון שיה איז געשטאַנען און מיך געטוקעט אין פּלייצע:

— יונגערמאַן, שרייט ניט אַזוי, די פּרויען שלאַמען, — און האָט

מיר אָנגעצויגט אויף דער ווייסער טיהר קענענאיבער.

איך האָב ניט געוואוסט צו האָב איך אַזוי הויך אויסגעשריען מיינע לעצטע ווערטער, פונדעסטוועגען האָב איך זיך ווי פּערשעהמט פון דעם געדאַנק, אַז איך האָב עמיצען געשמערט און איך האָב, ניט זאָגענדיג קיין

גוטע נאכט, זיך אוועקגעלאָזט מיט שנעלע, אָבער שטילע טריט אין רויך־
צימער.

בעקוועם און ברייטלעך שטעהען אַרום די וועגד האַרטע, שוואַרצע
שטוהלען. צווישען צוויי שטוהלען שטעהט אַ מעשענע שפיי־קעסמעל.
איך זעץ זיך אוועק אין אַ ווינקעל, פעררויכער אַ גראַבען סיגאר און
הויב אָן פיהלען ווי מײן שעהמעוודיגקייט שווינדט פונ'ם פנים מיט די
דיקליכע וואַלקענס רויך, וועלכע איך ציה אַרויס פון סיגאר.
און קעגענאיבער מיר זיצען צוויי און שמועסען. איינער, אַן על־
טערער מאַן מיט אַ גלאַטען, פליכעוואַמען קאָפּ, נרויע וואַנסעס, מיט אַ
גלאַט, ראַזירט פנים און איבער זיינע טיעפע אויגען ברייטע און לאַנגע,
גרויליכע ברעמען. דער צווייטער, אַ נעגאַרעשער יונג, רויכערט אַ סיגאַר־
רעט און שפייט, בשעת ער רעדט, אין מעשענעם מעפעל.

איך האָב אָנגעצויגען מיינע אַלע חושים אויף די צוויי.
דער נעגאַר קוקט זיך גוט איין אין דעם עלטערען מאַן'ס אויגען און
פרעגט מיט אַ לייכטער באַס־שטימע:

— זאָגט מיר, וואָס איז געוואָרען פון אליהו הנביא'ס קערפער, נו,
און פון יעזוסעס קערפער. זיי זיינען דאָך בירדע אין הימעל אַרויפ,
נישט? ...

געציטערט האָב איך און אויך דער נעגאַר־יונג. ער האָט זיין סיגאַר־
רעט פון פינגער אַרויסגעלאָזט און זיך ווי אין דרייען אין שטוהל אייניג־
געבויגען.

דער עלטערער מאַן האָט מיט זיין שמערען אַ קנייטש געמאַן:
— איך וויינט ניט וואָס מיט זייערע נשמות איז געוואָרען. אָבער
זייערע קערפער זיינען געוואָרען צו אַש און זאַמד, ווי די קערפער פון
אַלע בעשעפענישען...

דער נעגאַר איז פון שטוהל אויפגעשפרונגען:
— גלויבט איהר אין די הייליגע. זאָגט, גלויבט איהר ניט? ...
קאָלט איז געוועזען דער עלטערער מאַן. און פון צווישען זיינע
גרויע וואַנסעס האָט אַ לייכטער שמייכלעל זיך געריסען:
— ווער האָט עס דיר געזאָגט, אַז זייערע האָך־הייליגקייטען זיינען
אין הימעל געפלאָניגען?

און אַ פאַטש טהוענדיג מיט איין האַנד אין דער צווייטער, האָט

זיך דער נעגאר לייכט איבערגעבויגען צו יענעם, און גלייך אין זיין ראזירטען פנים אריינגעוואָרפען זיינע ווערטער, ווי הייסען, רויטען מעטאל:

— די ביבלישע פּאָעמען!

דער מאן האָט זיך צולאכט. עס האָט געקלונגען ווי אַ גראַבער רעגען נאָך אַ שטאַרקען שטורמווינד — די ביבלישע פּאָעמען!?! הא, האָבען זיי ניט געקענט זיין אזעלכע נאַראַנים ווי דו ביזט?

דער נעגאר האָט זיך צוריק אוועקגעזעצט אין עטוהל. זיינע אויגען זיינען געוואָרען גרויס און ווייס. און איך האָב גאָט געבעמען, אז ער זאָל ניט רעדען מעהרער אַ וואָרט צו דעם עלטערען פליכעוואַטען מאַן. איך האָב איהם געוואַכט, דעם נעגאר.

זיין געזיכט האָט זיך פּערצויגען מיט אינדרוהיגע וואַלסענס, די נאָז לעכער זיינען ברייטער געוואָרען. זיינע אויגען האָבען געברענגט מיט אַ בלייך-ווייסען פייער און צווישען זיינע בראַנזענע ליפּען האָט זיך אַ צאָהן אָן אַ צאָהן געקלאַפּערט.

ער האָט אַ כאַפּ געטהאָן דעם מאַן און איהם אוועקגעפיהרט צו אַ שטאַק-פינסטערען, איינשוויביגען פענסטער:

— קוקט, אַלטער הערר! — איך האָב געהערט אין זיין פּאָלירטער ווענדונג אַ בעליידיגטען טאָן. מיך האָט פּערדראָסען אויפ'ן מאַן און נאָך פיעל מעהרער האָט מיר באַנג געטהאָן, וואָס דער נעגאר פּערליערט זיין שטאַלץ, וואָס מעהרער ער וועט רעדען.

און גערעדט האָט ער ווייך, צארט, ווי אַ געלערענטער זוהן צו זיין פּראָסטען פּאָטער:

— זעהט איהר די דונקעלע וואַסער פון ים? ווער האָט דאָס כּעשאַפען?

— קיינער ניט! די ימים האָבען זיך אַליין פּאַרמירט אין טויווענדער יאָהרען; מיר רופּען דאָס „די נאַטירליכע וואַסער-אַבציהונגען.“ ווען איך בין שנעל אַרונטער מיט אַ טרעפּ, אַפּצוזוכען מיין בעמעל, האָב איך פּונדעכטוועגען נאָך אַלץ פּערנומען פון נעגאַר'ס טויל: „די איבעל זאָגט!“...

מיין בעטעל נומער 49 איז אויסגעקומען אין א זייט, און צוקומען צו דעם, האָב איך געמוזט דורכגעהן צווישען צוויי לאַנגע רייהען אַנדערע בעטלעך.

פּאַסאַזירען זיינען געזעסען מיט זייערע פּיס אַרונטערנעלאָזען איבער די פּאַרענצעס און געשמועסט.

שוואַרץ בערדעל אויף אַ אירישען, פּער'דאנה'טען פּנים. מיינע אויגען און דורכגעהענדיג האָט זיך מיין בליק איינגעקלאַמערט אין אַ קליין, האָבען זיך בעגעגענט מיט זיינע; ווי צוויי וואונדען, וועלכע וועלען זיך שוין קיינמאָל ניט פּערהיילען, זיינען זיי געלעגען טיעף הינטער זיין געלען, רונצלדיגען שטערען.

אזוי ניך ווי איך האָב די בעטעל אויסגעפונען, האָב איך זיך פּערטיג געמאַכט צום שלאָפּען און זיך אויסגעצויגען אויפ'ן בעט און פון ווייטענס געקוקט אויף יענעם אירישען פּנים.

דער דאָזיגער איד האָט ניט אַנטהייל גענומען אין שמועס.

איז ביי איהם נישטאָ וואָס צו דערעהלען?

פאַר וואָס איז זיין געזיכט אַריינגעצויגען מעהרער ווי אַלעמענס אין דעם געשפּרעך?

נאָרט מיך זיין געזיכט? נאָרט עס אַלעמען? און אין אמת'ען איז דער איד גאָר אין זיין אייגענער וועלט.

פון ווייטענס האָב איך געזעהן, ווי אַלע מאָל כאַפט ער אַרום עמיצען פון דער חברה און זיינע ליפּען נעהמען זיך בעוועגען.

פון וואָס ריידען אידען דאָרט? דאוונען זיי מעריב מיט אַ מנין, צו דערצעהלט מען זיך מעשיות פון דער יוגענד?

איך האָב ניט געקענט שלאָפּען, טראָץ דעם וואָס די שיף איז גע-שוואומען גלאַט און שטיל.

און האָט זיך פון צייט צו צייט עפעס אַ לייכמען טרייסעל געטהאָן, פלעגען ביי מיר בלייבען שטעהן אַלע בליטען.

און געדאַכט האָט מיר, אַז עס איז שוין ווייסער טאָג. און דאָרט, אויפ'ן האַלב־רונדען דעק, האָט זיך די טיהר פון דעם „פרויען־קאַבינעט“ געעפענט. „זי“ איז אַרויסגעקומען. איהם, דעם בלייבען בחור, דער זעהן, איז זי באַלד צוריק אַריין אין שטיבעל מיט אַ האַסטדיגען קלאַפּ

פון טיהר. און ער האָט אַ לייכטען שפּרונג געמעהן איבער'ן פּאַרענץ
אין וואַסער אַרײַן...

באַלד איז אָבער די שיף ווייטער אַוועק אַ רעהיגע און אַ שמילע
די חברה זיצען קעגענאיבער און שמועסען. דאָס רונדע פענסטערעל
איבער מיין בעטעל איז נאָך אַלץ שוואַרץ. — קיין זאָך ניט געשעהן!
אויף מאָרגען בין איך אַרויס אויפ'ן האַלב־רונדען דעם. דער בלייב־
כער בחור איז געוועסן אויף דעם זעלבען אָרט, וואו איך האָב איהם געב־
טען איבערגעלאָזט.

דורך דעם קלאַפּ פון מיין טיהר, האָט ער זיין פנים אויסגעדריעהט.
איך האָב עס געזעהן: האַרט און בלייב־
און פאַר עפעס אונבעוואוסטעס, בין איך ניט צוגעגאַנגען צו איהם
גוט מאָרגען צו זאָגען.

דער גאַנצער רוים איז געוועזען אָנגעפילט מיט אַ געריכטען, גרויען
געבעל און איך בין געשטאַנען, און מיין פנים געווענדעט אין אַלע עקען.
איך האָב געוואוסט, אז אַנדאָרט זיינען די ברעגען, פעלדער, מויערען
ריעזיגע. איך האָב געהערט אַ געפילדער פון דער נאָהענטער שטאָרט.
און פערדראָסען האָט מיר וואָס איך קען זיי ניט זעהן, נאָר ניט, נאָר רויך
און געבעל. —

און נאָך איין קלייניגקייט:

„זי“ איז אַרויסגעקומען פון אונטער דער ווייסער טיהר, אויף וועל־
כער עס איז געשטאַנען מיט רונדע שריפטען „פרויען־קאַבינעט“.
קיין שאַטען פון איבעראַשונג אויף איהר געזיכט, מיט אויסגערופענע
פּינקעלדיגע אויגען.

האַט „זי“ די גאַנצע נאַכט געפיהלט און איז זיכער געוועזען, אז
„ער“ פאָהרט נאָך מיט איהר?

„ער“ איז אויפגעשפרונגען, ווי איינער וואָס איז פּערוואָרפען געוואָר־
רען אויף אַ ווילדען אינזעל אין ווייטען ים און וואַרט און וואַרט אַרײַם
רעטונג און ענדליך קומט אַ שיף, זיי האָבען זיך אָנגעשמויסען אויג
צו אויג.

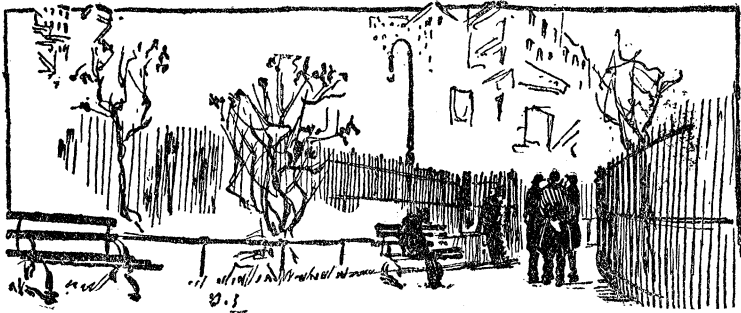
און פאַר דעם שמייכעל, וואָס „זי“ האָט איהם געשענקט, וואָלט איך
אזוי ווי „ער“ נאַכט אויף נאַכט געוואַרט!

ל. מילער:

ליעדער

מ. באסין:

פערלארענע מרוימען

5. מילער:

I

א פארק אין קווארטאל.

עטליכע עלענדע טויט-מיעדע בוימער,
 פאר עפעס א זינד דאָ צושטעלט;
 שטעהען גלייבגילטיג, ווי מענשען וואָס האָבען
 אויף אייביג פערשפיעלט זייער וועלט...
 ס'הענגען די בלעטער פער'חלש'ט אַרונטער,
 און דוכט זיך: אָט פאלען זיי באַלד...
 גראָזען פערשטויבטע, פריהצייטיג פערוועלקטע,
 געגארטעלט אין קאלטען אַספאלט...

מענשען פערשלאָפענע זיצען גלייבגילטיג,
 די בליקען פערלאָשען און קראַנק —
 עפעס ווי ס'וואָלט זיך איעדער בעזונדער
 בעהאלטען א זעלבסט-מאָרד געדאַנק...

II

דומע מענשען: שפּאַן איך איבער נאָך א צאַם!
 רייס איך איבער נאָך א שטריק;
 טראָגט א צווייטער דען מיין יאָך?
 אוי, מיר זוכען אלע דאָך,
 דאָס זעלבע גליק,
 דאָס זעלבע גליק!...

דומע מענשען: גלויב איך נ י ט אין אייער גאָט!
 געה איך נ י ט אין אייער וועג!
 טהו איך וועמען ביזו פון אייך?
 קומען מיר דאָך אַלע גלייך
 צום זעלבען ברעג...
 צום זעלבען ברעג...

III

בין איך געוונד, צו בין איך קראַנט,
 איז פעסט מיין טראַט, איז שוואַך מיין גאַנג,
 איז גלאַטער וועג, איז מדבר זאַמד,
 בעגלייט מיך רוהם, בעגלייט מיך שאַנד,
 כ'געה שטאַלץ מיין וועג . . .

איך ברען די האַנד, וואָס האַלט צוריק...
 איך רייס מיט וואוט די פליכמען־שמריק...
 דורך העלען טאָג, דורך שוואַרצער נאַכט,
 דורך טורעמס הויך, דורך טיעפען שאַכט,
 כ'געה שטאַלץ מיין וועג...

איך שלאָג מיין פוס אָן שאַרפען שטיין,
 איך בייס די ליפ אין שמום געוויין;
 עס קומט אַ קרעכץ פון ערגעץ ווייט,
 עס רייסט דאָס האַרץ, — ניטאָ קיין צייט...
 כ'געה שטאַלץ מיין וועג...

כ'געה שטאַלץ מיין וועג — אַ פרייער מאַן!...!
 כ'געה שטאַלץ מיין וועג, ווי בראַוו איך שפאַן
 צום קבר'ס ראַנד...
 אַ פרייער מאַן...
 כאַ!

מ. באסיך:

פערלאָרענע טרוימען.

(מרים'ען).

כ'האָב נאָך קיינעם פון מיין טיעפסטען טרויער ניט פערטרויט,
און וועמען האָב איך וואָס זאָל ווען מיר אויף דעם פרעגען? ..
איינע איז זי איינגעשטערענט אין מיין רוים געוועזען,
האָב איך זי — א פערל אינ'ם זאָמער פערלאָרען צ'ווישען פרעמדע וועגען...
וואויל איז דעם וואָס האָט אין גרונד פון ים זיין אנדענקרינג אַראָבעלאָזט
און גלויבען קען נאָך ווען איהם צו בעקומען.
גאָט'ס א קינד איז דער,
וואָס האָט אין ווייטען רוים זיין שעהנסטע טוב אַוועקגעלאָזט,
און קען נאָך האָפען אויף איהר וויערער-קומען...
האָפענונג און גלויבען!
ביידע זיינט איהר שעהן און פרעמד מיר קראַנקע קינדער מיינע!
ביידע זיינט איהר ליעב און ווייט מיר, — וואו, אָ, וואו זאָל איך
אייך זוכען געהן? ! ..

כ'האָב נאָך קיינעם פון מיין שווערען ליידען ניט פערטרויט.
און וועמען האָב איך וואָס זאָל ווען מיר אויף דעם פרעגען? ..
די הענט צונויפגעלייגטע אויפ'ן שטומען האַרצען
ציה איך ווייט און איינזאָם מיינע אונבעשטימטע וועגען...
אַבענדיגע קלאַנגען וויעגען מיין נשמה;
אומעטינע תפלות קושען מיינע ברעמען.

ס'איז אַ מאָרגען-תּפּלח אין מיין האַרץ געבאָרען
 ווילט זיך מיר עס זאָגען האָב איך ניט פאַר וועמען,
 זאָג איך עס פאַר זיך אליין:
 אַ בעכער פּול מיט מאָרגען-טהוי האָט עמיץ מיר געשאַנקען,
 האָב איך איהם ניט וואו אוועקצושמעלען,
 טראָג איך מיט מיין פּולען בעכער זיך אַרום...

כ'האָב נאָך קיינעם פּון מיין מיעפּסטען פּיין פּערטרויט.
 און וועמען האָב איך וואָס זאָל ווען מיך אויף דעם פּרעגען? ..
 אַ בליץ אין טיעפּער נאַכט האָט מיך די אייביגקייט אַהער פּערוואָרפען,
 רוישלאָז בלייבט מיין טראַט און שפּורלאָז מיינע ווייטע וועגען...
 ס'זינגט מיין האַרץ דאָס אַלטע, אייביג-נייע ליעד פּון זוכענדיגע וועלטען;
 און ווי אַ שטיין אין וואַסער זינקט איהר יעדער קלאַנג אין נאַכט אַריין...
 פּערלאָר'ן האָב איך זיך אין דיר, אַ, נאָט!
 פּערטראָגען האָסטו מיך — אַ זוניגע נשמה
 צווישען דונקלע פּרעמדע וועלטען,
 ווייס איך ניט אַוואו די נאַכט וועט מיך פּערנאַפען...
 אידער ס'וועט מיין לעצטער ודוי דיר מיין שטייביגקייט פּערטרויען,
 שטרעק איך מיינע בעמענדיגע הענד צו דיר אַ, נאָט מיינער!
 אַ, ניב מיר קראַפט דעם לעצטען שטיקעל וועג,
 ביז צו דיין אייביג-שלאָפענדיגער קעניגרייך כאַטש צו דערציהען...

איבער שווער פּעראומעטיגטע אָסיען-פּעלדער
 איז אַ יונגער, ווייסער פּויגעל ערגעץ ווייט אַוועקגעפּלויגען,
 האָבען מיינע שטומע בליקען ווייט בעגלייט איהם,
 האָבען וואַלקענס איבער וואַלקענס שטורם-גרייטע
 איבער מיינע ווייטע רוימען זיך פּערצויגען...
 איז מיר אויפ'ן האַרצען אַזוי פּיינליך שווער געוואָרען —
 ס'האָט מיין האַרץ אין מיטען וועלט איהר שעהנסטען טרוים פּערלורען,
 בלאַנדזשען, זוכענדיגע אויף דער וועלט אום, מיינע אויגען...
 איבער שווער פּעראומעטיגטע אָסיען-פּעלדער
 איז אַ יונגער, ווייסער פּויגעל ערגעץ ווייט אַוועקגעפּלויגען...

י. אפאטאשו :

מאררים און זיין זוהן פיליפ

מאָרריס, א געוועזענער וואדעוויל אקטיאָר, מיט א פאָר שטימע אויף ארויף פערדרעהטע וואנסען, ווי ביי קייוער ווילהעלם, מיט א הייזער ריגער שטימע פון צופיעל בראנפען טרינקען, האָט געמאכט רעפעטיציעס מיט זיין קליינעם פיליפ, א אינגעל פון א יאָהר עלף.

מאָרריס איז געשטאנען אין מיטען צימער אין א פאָר הויזען מיט א קאָלירט לייבעל, געהאלטען אין האנד אין א הויזען־קעשענע און מיט דער צווייטער האָט ער דירזשירט, איינגעזונגען מיט פיליפ'ען קופלעמען. פון מאָל צו מאָל האָט מאָרריס א זיפ געטהאָן פון דער פלאש בראַנפען, וואָס איז געשטאָנען אויפ'ן טיש, גענומען עטליכע הויכע טענער מיט זיין הייזעריגען באַס און איז באלד אנשוויגען געווארען. איהם האָט זיך גער דאכט, אז נישט ער זינגט, נור עפעס א פעטער רומישער פאלקאוניק מיט צוויי לאַנגע באקענבערד קאמאנדעוועט מיט א פאָלק זעלנער.

מאָרריס האָט פון פערדרום געטהאָן עטליכע ציה פון דער פלאש, זיך געזעצט און אָנגענומען פיליפ'ען פאר דער גאָמבע:

— זעהסט, פיליפ, מיר זינגערס זיינען נאר עפעס אנדערש, אן אנדער מין סארט מענש — — — מיר זיינען ארטיסטען! און ארטיסטען, פארשטעהסטו מיך, מוזען טרינקען! עס זינגט זיך נאר בעסער נאָך א גלעזיל משקה! וואָס גרעסער א זינגער איז, אלס מעהר טרינקט ער — האָט דער אַלמער געענדיגט מיט א שמייכעל, א גלאַץ געטהאָן מיט זיין

נע גלעזערנע, שכור'ע אויגען און א לאנגען ציה געטהאָן פון דער פלאש.
און אז פיליפּ האָט זיך פאנאנדערגעזונגען אויף זיין ווייך שטימעלע,
איז דער האַלב־אַנגעטרונקענער פּאָטער געזעסען, פון נחת געלאָזט טרעהרען
און האָט אונטערגעברומט: „ס'וואַקס אַ כלי! ס'וואַקסט!“

— זשוליק! — האָט ער מיט אמאָל דורכגעזויט דורך די ציהן און
אַ קניפּ געטהאָן דעם אינגעל אין געזעס אריין — שניידסט זיך אַ לייט,
בנאמנות! וועסט זיין „סאן אָף ע' גאָן“ מעהר לייט פון דיין טאַטען!
וואַרט, וועסט נור אונטערוואַקסען גיעב איך דיך גלייך אריין אין אַזאַ
סקוהל: קאָנסערוואַטאָריום, הייסט עס, און וועסט אַרויסקומען אַ
פאַרטיגע כלי, אַ קאַרווע האַ, האַ! נישט דארפֿען זינגען אין די גאַסען
פאַר אַקסען, וועסט ווערען אַן אַפּעראַ זינגער!

דאָ האָט זיך דער אַלטער צולאכט און באלד גענומען וויינען מיט
טרעהרען ווי ביבערין.

— קום אהער, פּיליפּ — האָט מאָררים געזאגט, און איהם אריינגע-
גאַסען אביסעל בראַנפען אין אַ גלאַז — נא, געוועהן זיך צו צום ביטערען
טראַפֿען.

דער קליינער האָט אויסגעטרונקען און זיך פערקרימט ווי נאָך אַ
ביטערען פּיל.

— ס'ברענט? האַ, האַ, האַ! — האָט דער אַלטער זיך צולאכט,
אַרומגעגאַכט דעם קליינעם פּיליפּ און איהם גענומען קושען

— נארעלע, וועסט נישט דארפֿען טרינקען קיין בראַנפען — שאַמ
פאַניער וועסטו גיסען, שאַמפּאַניער! האַ, האַ! און מיט'ן אַלטען וועסטו
זיך שעמען? האַ, ממזר דו? שעמען זיך מיט'ן גאַסען־זינגער!? דו
ווייסט ווער דיין טאַטע איז אמאָל געוועזען? נישט קיין גאַסען־זינגער! אַ
סטאַר! אַ סטאַר איבער וועמען מענעדושערס פלעגען זיך שלאַגען! די
שעהנסטע מיידען האָב איך געהאַט, בעסטיעס!

דאָ האָט זיך דער אַלטער פּערהוסט, רויט געווארען ווי אַן אינדיק
און געשמאַמעלט:

— אַ מענש וועסטו ווערען ביי מיר, אַ מענש! די שעהנסטע מיידען
וועסטו האָכען דו, בעסטאַרד! נישט דארפֿען זיך אַרומשלעפען מיט
פּרעהליכע שוועסטער ווי דיין טאַטע! — פאַניע אַרטיסטשע, גאַספּאַדין

ארטיסט, יוד עקסעלענץ — האָט מאָררים אויסגעשריען און דערזיפט דאָס לעצטע פון דער פלאש.

פו צווייטען צימער איז אריין מאָררים'עס בעל־הבית'טע א הויכע, שוואַרץ חנ'עוודיגע ליטוואַטשקע מיט א יצר־הרע פלאסטעריל אויף דער באַק. זי האָט פערלייגט איהרע ענטבלויזטע הענט אויף דער פולער ברוסט און א סמאטשקע געטהאָן מיט די ליפּען.

— וואָס זאָגט איהר ניט צו דעם וועטער? ס'האַלט אין איין גיסען — — — און פאר מיין פרנסהגעבער איז דאָס א פיקניק, רס ער שלאָפט. מאָררים, זעהענדיג זיין בעל־הבית'טע, איז גלייך אויסגעשפרונגען, זיך עלענאנט פערנייגט און ער האָט איהר אונטערגערוקט א שטוהל: זיצט מיסעס בלום!

— ווער האָט צייט צו זיצען — האָט מיסעס בלום געענטפערט, פערזשמורעט עטוואָס איהרע אויגען, וויסענדיג אז אזוי איז זי שעהנער — וואָס האָב איך אייך געוואלט בעמען? ! יא מאָררים, האָט איהר פילייכט א „קוואטער“? כ'ברויך אריין צו ווארפען אין „געזמיטער“.

— יאָוואָהל, לידי! יאָוואָהל! — האָט מאָררים אונטערגעברומט, ארויסגענומען פון זיין טעפער קעשענע א קוואטער, זיך געשטעלט אין א טראַנישע פאזע און אויסגעדעקלאַמירט:

— „מין שעהנע „ווענוס“, איך שענק דיר מיינע ניטער, גליקליך מאַך איך דיר, איך שווער דיר ביים „יופיטער!“ און האָט זי אַרומגענומען. מיסעס בלום האָט זיך כלומר'שט געוועהרט און איהם גענומען מוסר זאָגען:

— אי, מאָררים, מאָררים, ווי שעהמט איהר זיך ניט, אן עלטערער איד, און ס'ליגט אייך נאָך אין קאפּ אזעלכע נארישקייטען. דערווייל איז סילווע, מיסטער בלום'ס טעכטריל פון ערשטען ווייב, א בלאַנדע מיידיל פון א יאָהר עלף, אריין אין צימער און איז צו צו פיליפ'ען.

— פיליפ, וועסט געהן אין „מואווינג פיקטשורס“? — „שור“ וועל איך געהן, וואַרט, ס'וועט באַלד זיין געלד — האָט פיליפ געזאגט, א ווינט געטהאָן מיט זיינע שוואַרצע אויגעלעך און געוויזען אויפ'ן פארעל.

— ווי שעהמט איהר זיך נישט, ס'איז דאָך אַ חרפה פאַר די קינדער
 — האָט מיסעס בלום געזאָגט זיצענדיג ביי מאָרריס'ען אויפ'ן שוויס.
 — געוויס, געוויס, ווי דען — האָט מאָררים געשטאַמעלט און אַ
 געשריי געטהאָן: — פיליפ, אַ רוח אין דיין — מאַרש מיט סילווע'ן,
 הינטישע לעבערס!

פיליפ מיט סילווע'ן זיינען ארויס פון צימער, צוגעמאכט די טהיר
 און גענומען איינציגווייז אריינקוקען דורך דעם שלאָס-לעכיל. פיליפ האָט
 פון גרויס שמחה ארומגעכאַפּט סילווע'ן, איהר אַ קוש געטהאָן און איז
 צו צו מיסעס בלומ'ס מאַן, דעם בלינדען זרח, וואס איז געשלאָפּען אויפ'ן
 בעמעל און איהם גענומען וועקען?

דער בלינדער איז אויפגעשפרונגען ווי אן אפגעבריהטער, ברייט צו-
 עפענט זיינע היהערשע אויגען:

— ווער איז דאָס? וואָס איז?

— זרח, גיב אַ „דיים“, וועל איך דיר עפעס זאָגען!

— און אַ „ניקעל“ איז נישט גענוג, דו „סאַקער“?

— נישט וועניגער ווי אַ „דיים“, דו בלינדער „קאַיק“!

דער בלינדער האָט געקרעכצט, געשאַלטען, אַרויסגענומען פינף
 סענט, געעפענט דאָס מויל און אין גאַנצען האָט ער אויסגעזעהן ווי אַ
 הינעזישער גאָט.

— נו, זאָג שוין, זאָג!

דער פאַ קושט זיך מיט דיין ווייב! נור געדענק, זאג נישט, אז איך
 האָב געזאגט — האָט פיליפ ארויסגעפלאצט מיט אַ געלעכטער. ער האָט
 געמאַכט פאַר גרויס שמחה דריי קאָזשאַלקעס און ארויס מיט סילווע'ן.

דער בלינדער איז אויפגעשפרונגען, געכאַפּט דעם שטעקען און טא-
 פענדיג האָט ער אויסגעפראַלט מאָרריס'עם טהיר, מורא האָבענדיג אריינ-
 צוגעהן. ער האָט געטופעט מיט די פיס, געקלאַפּט מיט'ן שטעקען אין דער
 פאַרלאַגע, געלאצט מיט זיינע פאַרצעלאַנענע אויגען און געשריען:

— רבקה, אַ בראָך אין דייןע ביינער, וואו ביזטו, וואו, הצופה!?

רבקה האָט זיך אַ ריס געטהאָן פון מאָרריס'עם הענט און איהם גע-
 וויזען אויף איהר בלינדען מאַן:

— ליעבער גאָט, שלאַקירעק זאָל ער ווערען! דער בלינדער הונד!

מאָררים איז געשטאנען אין מיטען שטוב, געקוקט מיט א שמויכעל
דאָ אויפ'ן בלינדען, דא אויף רבקה'ן און האָט א טראַכט געטהאָן :

— „ מוט פערליערען פאסט נישט מאר'ן בראווען קריגער,

אפילו אין דעם קלעם איז נאָך אַלץ דער טיגער — טיגער! "

מיטאג צייט איז מאָררים ארויס פון שטוב אין זיין קאָלירטען ליי-
בעל אהן ארבעל, מיט הנאה בעטראכט די לענג פון פיטקין עוועניו און
זיך פאנאנדערגעמיפט.

פון קעלער-שטוב איז ארויס דער „דזשעניטאָר“, א פערציג
יעהריגער איירישער מיט א רויטע נאָז און א גלאַט ראזרט פנים, נאָך
איהם — זיין ווייב, א הויכע, געזונטע ניגערטע, מיט ליפען ווי פלאַכטעס
און מיט א גרויסע, קיילעכדיגען בויך. אין איין האַנד האט זי געהאלטען
א בעזים און אין דער צווייטער א בלעכען קעסעלע פאר ביער.
ביי איהר קלייד האָבען זיך געריבען דריי קליינע ניגערלעך, מיט
דיקע ליפעלעך, מיט קורצע אויפגעשטעלטע צעפלעך און אויסגעזעהן האָבען
זיי ווי שוואַרצע קודלאַטע שצעניאַקעס.

— האַללאָ, מאָררים, א פיין וועטער, — האָט דער איירישער געזאגט,
און אויסגעשפיגען פון מויל א גאַנצען פלאַסטער קיי-טאַבאַק.

— יא, יא, יעס סער — האָט מאָררים געצויגען די ווערטער, פער-
דרעהט די וואנסע, א קלאפ געטהאָן דזשאַנען אין דער פלייצע, ווייזענדיג
אויס'ן ווייב'ס בויך און געזאגט :

— ביזט „ביזי“ דזשאַן!

דזשאַן האָט מעשה בעל-הבית בעטראכט דעם ווייב'ס בויך און זיך
נאָריש צושמויכעלט.

די ניגערטע האָט פערקאשערט איהרע ליפען, א גלאַנץ טהוענדיג
מיט איהרע ווייסע צייהן, א גלאַץ געטהאָן מיט די אויגען, זיך איינגעבוי-
גען אין דרייען, צוהאלטענדיג מיט ביידע הענד דעם בויך און זיך פאַנאַנ-
דערנעלאַכט ווי א קאבילע.

מאָררים איז לויכט אראָפּ פון טרעפּעל זיך דורכשפאַציערט איבער'ן
טראַטואַר און האָט חשק געהאט אריין אין „סאלאָן“ אויסטרינקען א
גלעזעל ביער.

אויף א טרעפּעל איז געזעסען א אידנע פון א יאָהר פערציג, א קור-
צע, א דיקע ווי א יאטקע קלאַץ, מיט אן איבערגעלעגטען גוידער און מיט א

פנים פון אן אלטען מאָפּס. זי האָט געהאלטען די פיס צושפרייט און מיט הנאה האָט זי געכאפט ארץ ישראל ניסלעך, וואס זיינען געווען אויסגע- שאָטען אויף איהר קלייד, און זיי געווארפען אין מויל אריין.

— מיסטער מאָררים, איהר דערקענט מיך שוין גארנישט? א מענש געהט דורך, כ'ווייס, הינט, טייפעל, שמעק אריין!

— האַללֶאָ, האַללֶאָ, מיסעס סאלאמאן, ווי געהטס! — האָט מאָררים געזאגט און זיך אפגעשטעלט. ער האָט אריינגעשטעקט די האנד אין איהר קלייד, געכאפט עטליכע ניסלעך און בשעת מעשה איהר א קיצעל געטהאָן.

— „שעהם יורסעלף“ — האָט מיסעס סאלאמאן געזאגט כלומר'שט א בעליידיגטע, האָט צונויפגענומען די ניסלעך און מיט א קרעכץ זיך אויפגעשטעלט.

— אַי, די היץ, די היץ! ניט אויסצוהאלטען! די „פייפערס“ שריי- בען — מענשען פאלען ווי פליגען, קומט ארויף מאָררים. ביי מיר איז קייל, א מחיה!

— יא, יא, מיסעס סאלאמאן, דאָס איז פיין — האָט מאָררים גע- שטאַמעלט און נישט ווילענדיג זיך נאָכגעשלעפט.

מיסעס סאלאמאן האָט איהם אריינגעפיהרט אין איהר זאָל, זיך ענטשוילדיגט און איז באלד ארויס.

מאָררים האָט בעטראכט דעם אבגעבליאקעוועטען דיוואן, וואס איז געווען אויסגעשפרייט אויף דער פאדלאנע און פין וועלכען עס האָבען זיך געהויבען גאַנצע זיילען שטויב, ווען מען האָט גערעטען איבער איהם. ער האָט בעטאפט די אויסגעבעטע שטוהלען, די איבערגעצויגענע פיאנאָ, האָט זיך בעקוועהם אריינגעזעצט אין א וועג שטוהל און שטיל געזונגען: — „לילית האָט פערשפרייט א נעץ, און זי ווייס נישט, אז כ'בין א לץ“.

מיסעס סאלאמאן איז באלד אריין מיט א טאץ אין דער האנד. אויף דער טאץ איז געשטאַנען א סאַפּאָן וואסער, א פלאַש ביער און א טעלער מיט אויבס.

מאָררים האָט געעפענט די פלאַש מיט א שאָס, געטרונקען א גלעזעל נאָך א גלעזעל, פערביסען מיט אויבס.

— איהר ווייסט, מיסעס סאלאמאן, מען וועט מוזען געהן אפטער צו אייך!

— מיט'ן בעסטען פערגניגען! — האָט זי געענטפערט א צופריער-
דענע.

— כ'זאג אייך — האָט מאָררים פארטגעזעצט — כ'בין נאר פרישער
געווארען! וואָס א גלעזעל ביער מאכט!

— דאָס טענה איך דאָך, מאָררים. איהר זייט דאָך עפעס א מאַן,
ס'איז דאָ אויף וואס א קוק צו טהאָן און נאר נישט — איהר פּלאַנט אפ
אייערע פּאָר יאָהר! ווי לאַנג איז דער שטור צו זיין אן אלמן?
— נו, נו, מיסעס סאלאמאן, זעהט טאקע עפעס פאר מיר א
שירוף?

— וואס שירוף, ווען שירוף, די קאץ שיקט מען נישט נאָך די פוטער
— האָט זיך מיסעס סאלאמאן צולאכט — אז איהר האָט זיך פערדרעהט א
קאָפּ מיט רבקה'ן, די חצופה, ווער וועט דאָס וועלען האָבען „ביזנעס“
מיט אייך? כ'ווייס, מען זאָגט עפעס א אידענע, מילא, אָבער דאָס
איז דאָך קיין אידענע אויך נישט, א בעזדיעטניצע, א יאלאווקע, אָבנע-
וואָהנט מיט'ן ערשטען מאַן 6 יאָהר און נאר נישט — ער האָט זי אב-
גע'נט. ווייסט איהר פאר וואס? — האָט זיך מיסעס סאלאמאן צוגערוקט
צו מאָררים'ען און האָט זיך צולאכט — ס'איז מיר אויף מיין ווארט א
חרפה עס צו דערצעהלען פאר א מאַנסביל — זי האָט דאָך קיין — — —
כא, כא, כא! ווי איך בין א אירישע טאָכטער!

— יא, יא, דאָס איז אינטערעסאנט, שפאנענד! — האָט מאָררים
דעקלאַמירט קנאקענדיג די ניסלעך.

— ווען איהר פאלגט מיך פאר א יאָהרען — האָט מיסעס סאלא-
מאן ווידער אנגעהויבען, אראָפּלאָזענדיג די אויגען — און חתונה גע-
האט, וואלטען מיר געלעבט ווי לייטען גלייך. איהר וואלט ביי מיר קיין
פינגער אין קאלטען וואסער ניט געדארפט אריינשטעקען, כבין, ברוך
השם, נישט קיין קבצנ'טע. אין הויז ביי מיר, קיין עין הרע, פון כל טוב,
און ס'איז נאָך דאָ א פּאָר דאָלאַר אין באַנק אויך, פּאָרט א היימישע
„ביזנעס“. כ'ניעב אוועק א דאָלאַר אויף א חודש, קריג איך צוריק אב-
דעראלבען. ווער מאכט דאָס היינטיגע צייטען בעסערע געשעפטען?

— אסור ראָקאָפּעלאָ! — האָט זיך מאָררים צולאכט.
— איהר זייט א ליץ! — האָט מיסעס סאלאמאן געזאגט און
מאָררים'ען א קלאַפּ געטהאָן איבער'ן פיס — איהר באַרעכענט אייך בע-

סער, מאָררים, און זעהט, אז כ'מין אייעווע טובה מעהר ווי מיינע. נור וואָס טויגען די רייד, ווי לאַנג איהר וועט וואוינען ביי רבקה טליק, זייט איהר א פערפאלענער!

— וואס איז שייך — האָט מאָררים א ברום געטהאָן, זיך אויפגע- שטעלט, אריינגעלאזט די הענד אין די הויזען קעשענעס, זיך איבערגע- צויגען, גענומען שפרייזען איבער'ן די וואן און געטראכט:

— „איך בין דיר מוחל, וואס דו רעדסט, ווייל דו רעדסט ווי א סינד און פארשטעהסט נישט דין געפעהרליכע לאגע אצינד.“

— איהר וועט פיליכט נאָך טרינקען א גלעזעל ביער? — האָט מיסעס סאלאמאן איבערגעריסען די שטילקייט.

— ווער זאגט זיך דאָס אפ פון א גלעזעל ביער? — האָט מאָררים געענטפערט שפאנענדיג איבער'ן צימער.

מיסעס סאלאמאן איז אריין אין קיך.

מאָררים'ען איז מיט אמאָל איינגעמאלען, אז ס'וואלט געווען א פלאן חתונה צו האָבען מיט דער אידענע. אמת, רבקה'ן איז טאקע א שאַד, נאָר גאר נישט, ער וועט זי נאָך דער חתונה אויך קריגען און דערווייל וועט ער זיין א פערזארגטער! ווי זאגט זי אליין: „נישט דאר- פען איינטונקען א פינגער אין קאלטען וואסער.“ מען שמועסט, אז זי האָט א שלל מיט גאָלד.

דערווייל איז מיסעס סאלאמאן אריין מיט א פלאש ביער. מאָררים האָט גענומען די פלאש, זי בעטראכט, עטליכע מאָל אפגעווישט דאָס העלזיל מיט'ן טישטוך, וואוילעריש א קלאַפ געטהאָן דעם דנא פון דער פלאש און זיין האנד און דער קארק איז ארויס מיט א שאָס. ער האָט אריינגעצויגען א גלאז נאָך א גלאז, אויסגעדרייהט מיט צוויי פינגער די נאסע וואנסען און זיך אויפגעשטעלט.

— הערט, מיסעס סאלאמאן, איהר זייט טאקע גערעכט, ג'האָב זיך נאָר וואס בארעכענט, אז דער שידוך איז פאר מיר ווי געוואונשען, ווי כ'בין א איד! נא, גיסט זיך איין א גלאָז ביער און מיר וועלען טרינקען לחיים! געהט רבקה אויפ'ן פייער! מאָרגען „מוה“ איך ארויס!

ער האָט ארומגעכאפט די דיקע מיסעס סאלאמאן, זיך צוקושט מיט איהר אויף איין באס, אויף דער צווייטער, דערטרונקען דאָס גלאז ביער זינגענדיג:

— „לחיים מיין שאץ, לחיים מיין שעציל, לחיים מיין לאַקערעץ-
קלעציל“.

סילווע איז איינע אליין געווען אין שטוב. זי האָט ארויסגענומען
רבקה'ס קעסטלע פודער, זיך איינגעפודערט, אָנגעטהאָן רבקה'ס קאפע-
ליוש מיט דער לאַנגער שוואַרצער שטרויס-פּעדער, זיך אַריינגעשטעלט אין
שפיגעל, עטוואָס אויפגעהויבען דאָס קורצע קליידער און גענומען נאָכ-
זינגען, אַפּערוואַרפענדיג איהרע פּיסלעך און ווינקענדיג מיט די בלויע
אויגעלעך ווי אַ וואַדעוויל-אַקטריסע.

— „Hallo central! Hallo central!“

Give me six-o-three etc.”

סילווע איז געווען אזוי פּערטהאָן מיט איהר זינגען און טאנצען,
אז זי האָט נאר נישט בעמערקט ווי פיליפ איז אריין מיט זיינע „ראַלערס“
פון דער גאס.

פיליפ איז געבליעבען שמעהן ביי דער טהור מיט אן איינגעהאל-
טענעם געלעכטער, זיך צוגעקוקט ווי סילווע „עקטעט“, און איהם איז
איינגעפאלען זי איבערצושרעקען. ער האָט שטיל אוועקגעשעלט די
„סקייטס“, אויפגעזוכט דעם בלינדען זרח'ס אן אלטען ראָק מיט א פּער-
שוויצמען האַרטען קאפעליוש, זיי אנגעטהאָן. ער האָט פּערבויגען זיינע
אויבערשמע לעפלעך פון די אויגען אזוי, אז דאָס רויטע האָט זיך ארויס-
געזעהן, גענומען א שטעקען אין האַנד אריין און איז, טאפּענדיג, מיט
שווערע טריט אריין אין צימער, נאכמאכענדיג זרח'ס קול:

— רבקה, א בראָך אין דיינע ביינער, וואו דיזטו, וואו? רבקה,
פּער'שרפה'ט זאלסטו ווערען! חצופה! דערווערנען וועל איך דיר!
סילווע האָט זיך איבערגעשראקען, אַראָפּגעריסען דעם קאפעליוש,
איהם א שליידער געטהאָן אויפ'ן בעט. זי האָט זיך אבער באלד צולאכט,
דערזעהענדיג, אז דאָס איז פיליפ.

— געה צום טייוועל! האָסט מיר איבערגעשראקען צום טויט!
פיליפ האָט זיך געמאכט נישט הערענדיג, געשאַלטען, געטופּעט מיט
די פיס, געגלאצט מיט די רויטע אויגען, אנגעכאפּט סילווע'ן פאר די
האַר, זי אויסגעצויגען אויף דער פּאדלאַגע, געשלעפּט און געשריען!

— דערווערנען וועל איך דיר, דערווערנען! מיט'ן שכור, מיט דיין „ליובאוויטש“!

סילווע האָט זיך צואוויינט אויפ'ן קול.

פיליפ האָט זיך צולאכט, אראָפּגעווארפען פון זיך דעם ראָס מיט'ן קאפּעליש, זיך אראָבגעלאזט אויף די קימטשעס.

— וואָס וויינסטו! ? ס'איז דאָך געווען א שפּאס. ביזט א נאַר! כ'האָב געזעהן ווי דו „עקטעסט“ האָב איך אויך „געקטעט“ — האָט פיליפ געשמייכלט און זיך אויפגעשטעלט.

סילווע האָט זיך אויסגעווישט די אויגען און אן אונגעכמוועמע געזאגט:

— אז וועסט נאָך איין מאָל לאכען פון מיין פא, וועל איך מיט דיר אייביג זיין ברוגז, וועסט זעהן! פאר וואס לאָך איך נישט פון דיין פא? אָ, ער איז דאָך אזא שלעכטער! ווען נישט ער, וואלט זיך מיין פא נישט ארומגעקריגט מיט רבקה'ן!

דו ווייסט פאָרוואָס זיי קריגען זיך אַרום? „אל בעטשע“ דו ווייסט נישט? רבקה וויל מען זאָל זי קושען. און דיין פא וויל נישט, דעריבער „גלייכט“ זי איהם נישט.

— און דיין פא קושט רבקה'ן? — האָט זיך סילווע געפרעגט.
— „שור“ קושט ער, פונקט ווי אין „מיינער'ס וואָדעוויל“. דו ווייסט מיין פא איז דאָך געווען אן „עקטער“ און אז איך וועל אונטערוואקסען וועל איך אויך זיין אן „עקטער“, אָט אזוי:

דאָ האָט פיליפ זיך געשטעלט אין א פאזע, מיט איין האנד ארומגע-
נומען סילווע'ן פאר דער טאליע, מיט דער צווייטער האנד האָט ער אָנגענומען איהר הענטעל און איהר א קוש געטהאָן.

— „גרארי היר“ — האָט סילווע אַ קוויטש געטהאָן, אויסגעשפיגען, זיך ארויסגעריסען פון פיליפ'ען און אריין אין קיך — כ'וועל דערצעהלען פאר דיין פא, וועסט זעהן? געה, ביזט א חזיר! כ'וועל מיט דיר קיינמאָל נישט רעדען.

זי האָט אנגעשפיגען אויף דער האנד, גענומען רייבען אויף דעם פלאץ, וואו זי האָט א קוש געקראגען און ארויס אויף דער גאס.

מאָררים מיט רבקה'ן זייגען בעפאלען דעם בלינדען זרח און איהם גענומען שטיקען. זרח האָט געמאכט קולות, זיך געבעטען זיי זאלען איהם אפלאזען. עס האָט נישט געהאלפען. זיי האָבען איהם מיט אמאָל אויפגעהויבען, אויפגערוקט דאָס פענסטער און איהם ארויסגעשליידערט. זרח איז געפאלען מיט אויפטרייסלענדע געשרייען, געפאלען אלס שנעלער און וואָס ער איז צו צו דער ערד, איז זי זיך צושווימען און ער איז ווייטער געפאלען.

אן אפגענאסענער מיט שוויים האָט ער זיך אויפגעכאפט פון שלאָף. ער האָט זיך באלד בערוהיגט, אז עס איז נישט מעהר ווי א חלום און זיך איבערגעצויגען. אין שטוב איז קיינער ניט געווען. דעם בלינדען האָט זיך געדראכט, אז אין מאַריס'עס צימער סקריפעט דאָס בעט.
— שוין וויעדער! — האָט זרח א ברום געטהאָן און אויפגעשפרייט גען אן אויפגעכאכטער פון זיין בעטעל. ער האָט גענומען רופען:
— רבקה! רבקה! סילווע! פיליפ! מאָררים! א מיתה משונה אויף אייך אלע!

אין שטוב איז געווען שטיל. זרח האָט אויפגעשפיצט זיינע אויערען און איהם האָט זיך וויעדער געדראכט, אז דאָס בעט ביי מאָרריס'ען קרעכט. ער איז געווען זיכער, אז דארט איז קיינער ניטא, פון דעסט וועגען איז ער פאָרזיכטיג אריין אין מאַריסעס צימער און מיט א גע-מאַכטען כעס גענומען קלאַפען מיט'ן שטעקען איבער'ן בעטיל:
— גאָט אזוי! גאָט אזוי! נאָט אייך! ממית'ען וועל איך אייך!
דעם בלינדען איז דאָס עסק געפעלען געווארען, ער האָט זיך צו-לאכט, זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן בעטעל, עס ארומגעטאפט פון אלע זייטען, ארומגעשמעקט עס, ווי א הונד, מיט דער נאז און מיט א קרעכז איז ער ארויס פון חדר.

איהם האָט זיך אויסגעדראַכט, אז אלע זייגען אין שטוב, כעהאלמען זיך אין די ווינקלעך, אונטער די בעטען, אז באלד וועלען אלע מיט אמאָל ארויסשפרינגען, איהם בעפאלען, דערווערען.
אן אויפגעציטערטער איז ער צו צום פענסטער. ער האָט ברייטער ועפענט זיינע אויגען און זיך איינגעהערט ווי דער רעגען קלאַפט, שמייסט אין די שויבען, ווי מיט בייטשען. עס האָט איהם דורכגעטרייסעלט. ער האָט געפיהלט ווי א שרעק געהמט איהם ארום און פון היימליכקייט

וועגען האָט ער גערופען: רבקה, רבקה! הצופה! עם איז נעווען שטיל.
פון א ווינקעל האָט זיך געטראגען א הייזעריגער כככ... פון א קעציל.

— נאר צו רופען דאָס קעציל — האָט דער בלינדער צו זיך גע-
זאָגט. — פוססי, פוססי, קאָם היר!

— דאָס קעציל איז כאלד ארויס מיט א ווארטשען, זיך גענומען
רייבען אן בלינדענס פוס. זרח האָט זיך איינגעבויגען, גענומען די קאץ
אויף די הענד און איינגעטוליעט זיין פנים אין ווייכען, ווארעמען
פעלכיל.

— פוססי, דיר איז קאלט? — האָט זרח גע'טענה'ט צום קער-
ציל, טוליענדיג שטארקער זיין פנים אין ווייכען פעלכיל
דאָס קעציל איז הפנים ניט צופריערען געווען פון בלינדענ'ס
צערטליכקייט, האָט עס א פריסקע געטהאָן און זיך ארויסגעריסען פון
זיינע הענד. עם האָט זיך געהערט א קלאפען אין טהיר.
— „קאָם אין“!

מיסעס סאלאמאן, וואקלענדיג זיך ווי א פעטע נאנז, איז אריין.
— גוט איווינג, זרח, ווי געהטס? דאָס בין איך, מיסעס סאָלאָמאָן,
וואו איז אייער פרוי?

— בנאמנות, א נאסט — האָט זרח געענטפערט א צופריעדענער —
זייט זשע מוחל, מיסעס סאלאמאן, געהמט א שטוהל און זעצט אייך.
איחר פרעגט זיך, וואו רבקה איז? די שווארצע יאָהר ווייסען זי!
טליקעט זיך ארום!

איחר מעגט עס נאָכאמאָל זאגען — האָט מיסעס סאָלאָמאן געזאגט
זיך אוועקגעזעצט און אפגעפראַכט — כ'האָב זי נור וואס באגעגענט,
מיט דעם קונצענמאכער, דעם שכור, אויף זיי מעג מען יאָ זאגען: די
„מיסעס“ מיט דעם „כאָרדער“!

— אזוי? געטראָפען? אי, אי, אי! — האָט דער בלינדער זיך
גענומען רייבען א האנד אין א האנד — נו, זאגט איחר, מיסעס סאָלאָמאן,
איחר זייט דאָך קיין נאָר נישט, ווי לעבט מען? וואס קאן איך מיר,
ארימער קאליקע, העלפען?

— וואָס הייסט? — האָט מיסעס סאלאמאן געפרעגט, צורוקענדיג
איחר שטוהל צו זרח'ן — איחר זייט, דאכט זיך, א מאָן און די וועלט איז
נישט הפקר. אמת, ס'איז אמעריטשקע גנב! אין יוראפ וואלט מען אזא

יונג די ביינער צובראכען, נאָר גארנישט! איז ראשית, מאכט מען מאָררים'ען צו „מופען“! און דערנאָך לאזט מען זיך נישט בלאָזען אין דער קאשע אריין. איהר זייט טאקע א בלינדער, אָבער פארט א מאנסביל, און רבקה איז נישט מעהר ווי אן אשה. איהר נעהמט זי נאָר פעסט אין די לייצען אריין, וועט איהר זעהן, ווי זי וועט געהן אין שפאן!.... נאָר ס'ערשמט, מאכט צו מופען אָט דעם קונצען מאכער, אז נישט זענט איהר אן איבערגעפיהרטער, ער וועט מיט זיינע זיסע ריידלעך ארויסציהען דעם לעצטען ביסען פון מויל! אי רבונג של עולם, אויסבאָלען זאָל ער מינע פאָר טאָלער!

— נו, נו, גיט טאקע אן עצה, מיסעס סאלאמאן, ווי מאכט מען דעם פארשוין צו „מופען“? כ'האָב מורא — האָט זיך דער בלינדער ביטער צולאכט — ער זאל מיר נישט מאכען צו „מופען“. די חברה וואָל-טען מיר שוין לאַנג ארויסגעפאקט נאָך „ברוקליין“.

— וואָס האָב איך דאָ אַ סך צו טענה'ן? — האָט זרח מיט אַ זיפץ געזאָגט, — כ'בין אַ „דעם פול“, אַליין זיך שולדיג. נאָט האָט געשטראָפּט, מיר צוגענומען די ראיִה, האָב איך געדארפט נעהמען די טויזענד טאָלער, וואס כ'האָב געקראַנגען און זיי אריינגעבען אין א „האם“ — וואלט איך מיר דאָרט געזעסען רוהיג און סילווען וואלט די שטאדט צוגענומען. האָט זיך מיר אבער פּערגלוסט חתונה צו האָבען און רבקה'לע, די חצופה, אַ בראָך אין איהרע ביינער, האָט דערשפּירט מינע פאָר סענט. ווי זי האָט זיך דאָס צוגעפּוצט צו מיר, די געקאוועטע ליטוואטשקע, מיר גערופען „זרח'קע“ און „טייערינקער“, און דער טייפּעל ווייסט וואס? ווער פארשמעהט זייער לשון ווער, פלעגט זיך פּערקאטשען די אַרבעל איבער די עלענבויענעס, מיר זיך הענגען אויפ'ן האַלז, צוזאָגען דאָס אויבערשמע פון שטויסעל, האָב איך גערעכענט: כ'ווייס, פאָרט בעסער אַן אייגען בעט, ווי צו זיין אין אַ „האָס“. ווער האָט געוואוסט, אז זי וועט זיך אריינגעהמען אַ „ליובאַור-ניק“, דעם שכור, און יעצט געה שריי חי וקים!

מיסעס סאלאמאן, וואס זאל איך איך לאנג ברייען, זי לעבט מיט איהם אונטער מינע אויגען, אז כ'זעה נישט! און דו בלינדער הונד, ווער צופלאצט! ביזט קיין מאן נישט מעהר! און ווער ווייסט, מיסעס

סאָלאָמאן, אזוינע חברה קאָנען מיך נאָך אפ'סמ'ען. און מיין סילווע, א פינסטער יאָהר אויף איהר, זי האַלט דאָך אויך מיט זיי. און זיין בנ'אַקעל, פיליפ, א פער'שרפ'עט זאָל ער ווערען! א שעהנע קאָפעליע, ווי איהר זעהט!

— עס געהט עמיצער — האָט מיסעס סאלאמאן געזאגט און זיך אויפגעשטעלט — צייט צו געהן! מען מוז צוגרייטען „סאפער“ פאר די קינדער.

— וואָס היילט איהר זיך, מיסעס סאָלאָמאן, דאָס איז רבקה, ניין, כ'געה, „גוט באי“, זרח.

ווען מיסעס סאָלאָמאָן איז צו צו דער טהיר, איז רבקה אַרײַן מיט א שירם אין דער האַנד. זי איז געבליעבען שטעהן. זיי האָבען זיך ביידע אָנגעקוקט ווי צוויי העהנער.

— עס געפעלט דיר שוין מיון בלינדער מאן אויך? — האָט רבקה אויסגעשפּאַסען, אויסגעגלאַצט די אויגען און געכאפט די הענד פאדבאָ-קעם — ניט געקאנט קריגען מאָרריס'ען, איז דער בלינדער זרח אויך גוט! — האָט זי פארענדיגט מיט א ניגון.

— דערפאר האסטו שוין מאָריס'ען מיט'ן בלינדען צוזאמען, הא? — האט מיסעס סאלאמאן א רויטע ווי אן אינדיק געענטפערט.

— וואָס איך האָב לאז דיר דיין קאפ ניט דארען, נור, דו, יאטקע קלאַץ, פלייש מיט אויגען, „גראדי היר“, דען כ'פלעט דיר דעם מח!

זרח איז אַרײַן אין קיך, געבליעבען שטעהן ווי א נולם מיט א צוע-פענט מויל און געשריען!

— וואָס איז? רבקה'לע, האָסט שוין צועפענט דיין צואווערעמט פיסקעל?

דערווייל האט זיך מיסעס סאלאמאן ארויסגערוקט פון שטוב ניט טוידט ניט לעבעדיג. זי האָט געשפּרײַזט איבער די טרעפּען, געשריען און געשאַלטען.

— וואס איז? וואס פאר א חתונה האָסטו אויפגעקאכט? וואס האסטו פון איהר געוואלט, וואס? — האָט זרח מיט כעס געפרעגט.

— בעלידיגט איהם די „ליובאוויצע“ — דיין גליק, וואס כ'האָב אייך ביידע נישט געטראפּען — האָט רבקה זיך צולאכט.

— דו מיינסט אלע האָבען דיין טבע? — האָט זרח געענטפערט —

און וואו ביזטו דאָס פערפאלען געוואָרען, כהאָב גערעכענט האָסט געמאַכט פליטה מיט'ן שיכור.

— ס'וואלט קיין עולה נישט געווען — האָט רבקה געענטפערט, איז צו צום איידזשענקעל, ארויסגענומען א באנאנע און געגעסען.

— ווער האַלט דיר, ליטווישע נ'אמונה? גיעב צוריק מיין געלד, און געה ברעד הענט און פיס מיט'ן גראָבען שכור צוזאַמען!
— ווער פרענט דיר עצות, בלינדער הונד, אז כ'וועל וועלען, וועל איך געהן!

— חצופה! — האָט דער בלינדער דורכגעזיט דורך די צייהן, זיך אויפגעשמעלט, אויסגעגלאצט די פארצעלאנענע אויגען, פארקוועטשט די פויסטען און זיך געטרייסעלט.

רבקה איז צו נאָהענט צום בלינדען און איהם א כראקע געטהאָן גלייך אין פנים אריין. דער בלינדער האָט פון כעס א שליידער געטהאָן דעם שטעקען, גענומען יאָגען די ווייב, איז געפאלען ווי גרויס ער איז און זיך צוקלאפט. ער האָט גענומען רעווען ווי אן אקס.

רבקה איז צו צום מאן, איהם גענומען קושען, האלדזען, געהאלפען אויפהויבען און געלעגט אויפ'ן בעטיל.

— אז אלץ איז איבער דיר, זרת, — האָט רבקה א שולדיגע גע- זאָגט, גענומען דעם מאנ'ס האנד און זיך געזעצט אויפ'ן בעטיל — ביזט מיך אלס אין איינעם חושד, אז כ'האָב עסקים מיט מאָרריסען, כווייז דיר, אז מאָרגען „מופט“ ער ארויס פון אונז, למאי, „רענט“? מיר קענען אזוי פיעל ניט צאָהלען, וואס געהט עס מיך אן! ביי אונז אין שטוב איז דאָך פשוט א גיהנם!

— אויף מיין וואָרט, רבקה'לע, מאַך איהם צו „מופען“, וועסט זעהן, איך אליין וועל בעצאָהלען דעם „רענט“. כ'וועל געהן אין די הייזער, א בלינדען וועט יעדער געבען און דו וועסט דיר לעבען ווי א גרעפין, ווי א „לעדי“, אבי מאַך איהם צו „מופען“, דער שכור!

— לייכט צו זאָגען, וועסט געהן אין די הייזער, מיר פערשוואַרצען דאָס פנים. דאָס פעחלט מיר נאָך! כ'ווייס, כ'האָב גערעכענט, מיר וועל לען זיך מאַכען עפּים א שטיקעל „ביזנעס“, גאָט וועט העלפען, מיר וועלען ווי עס איז דורכקומען, מיר זיינען דאָך ניט מעהר ווי דריי מענשען? און

דו האָסט מורא ארויסצוגעבען דאס בייטעלע פון דער האַנד, געטרויסט
 נישט דיין אייגען ווייב, און וואָס וועט זיין דער כּוּף?
 — דאָס שריי איד דאָך, — האָט דער בלינדער א צופריעדענער גע-
 זאָגט, — פּערקאָמטשענדיג דעם ווייב די אַרבעל פון דער בלוזקע, — וואָס
 הייסט, מענשען לאַכען דאָך פון מיר אין די פּויסטען, זיי טענה'ן, אז דו
 מיט מאָריסען, כ'ווייס... מיינסט כ'גלויב? אסור נישט! נור צו וואָס
 זאָל מען מאַכען מענשען רעדען! און צוריק גערעדט, לאָז דיך נישט פּער-
 דריסען, קיינער הערט דאָך ניט, מיר לעבען עפּים צוואמען, נו? מיינסט
 טאַקע, כ'ברויך געלד? אַט, נא, דו האָסט דעם גאַנצען בייטעלע.
 רבקה האָט איהם ארומגענומען און גענומען קושען. זרח האָט זי
 ארויפגעשלעפט אויפ'ן בעטעל.

מאָריס איז אהיים געקומען שפּעט ביי נאַכט. ער איז גלייך אריין צו
 זיך אין צימער, פּערמאַכט נאָך זיך די טהיר און האָט אנגעצונדען די געזע.
 איבער דער ברייט פון בעט איז געלעגען פיליפ, אן אָפּגעדעקטער, און
 געכראָפּעט. מאָריס האָט איהם אויסגערעדעט, אריינגערוקט אין א וויי-
 קעל און זיך גענומען אויסטהון.

די טהיר האָט זיך שטיל געעפּענט און רבקה איז אריין אין א לאַנג,
 ווייס נאַכט-העמד. די האָר פּערקעמט מיט אַ צאָפּ אַראָפּ, און געבליבען
 שטעהן. מאָריס האָט עפּעס ווי ניט געגלויבט זיינע אויגען, געקוקט אויף
 רבקה'ן און געשמייכעלט. ער איז צו איהר צוגעגאַנגען און האָט זי ארומ-
 גענומען. רבקה האָט זיך ארויסגערעדעט פון זיינע הענד, זיך געזעצט
 אויפ'ן בעט און איהם געצייגט מיט דער האַנד ער זאָל זיך זעצען ביים טיש.
 מאָריס האָט זיך אוועקגעזעצט און געוואַרט וואָס ווייטער וועט זיין.
 — הער, מאָריס, — האָט רבקה שטיל געזאָגט, — ווייטער אזוי צו
 לעבען איז אונגעגלייך! אויב דו האָסט מיך אין אמת'ן לייעב, קום, לאָך
 מיר אוועק פון דאַנען נאָך היינט ביי-נאַכט, און אויב ניט — „מוף“,
 כ'ווייל ניט האָבען קיין צוויי מאַנען!...

מאָריס איז ווי צומישט געווארען, גענומען שטאַמלען:

— יא, אבער וואו געהמט מען געלד?

— דער בלינדער האָט מיר אוועקגעגעבען די גאַנצע צוויי הונדערט
 דאלאַר, כ'זאָל דיך מאַכען צו „מופען“, — האָט זיך רבקה צולאַכט.

מאָררים, ניט ערוואַרטענדיג אזא ענטפער, האָט זיך אין גאַנצען פער-
לירען. ער האָט אריינגעכאַפט אין מויל אריין איין וואָנסע און זי גענור
מען קייען.

ער האָט געקוקט ווי רבקה ציהט זיך אויס אויפ'ן בעט ווי גרויס זי
איז. מיט'ן פנים צום סופיט. ציהט איין איהר לאַנג נאַכט־העמד ארום
דעם לייב, אזוי אז אלע גליעדער פּרעסען זיך בולט'ער ארויס, פארלייגט א
פוס אויף א פוס, וואַרפט אריבער אויפ'ן ווייסען האַרץ דעם שוואַרצען
צאָפ, נעהמט די הענד צוקאַפענס און שמייכלט צו איהם. מאָררים האָט
מיט אַמאָל אַן אלעם פּערנעסען, דערפיהלט, אז עפעס וואַקסט אין איהם,
ער ווערט יונגער, שטאַרקער, האָט ער זיך מיט אימפעט א שטעל אויף גע-
טהון און גענומען געהן צו רבקה'ן. רבקה האָט שמייכלענדיג אַפּער-
גענומען אַ האַנד, געוואָרען מיט אַמאָל ערנסט, און איהם געגראָזשעט
ער זאל נישט צוגעהן צו איהר.

מאָררים איז געבליעבען שטעהן מיט א פאָר גלאַנציגע אויגען, זיך
אַרומגעקוקט ווי איינער, וואָס זוכט הילף, און זיך גענומען קראַצען
דעם קאַפּ.

פיליפ האָט זיך דערווייל איבערגעוואַרפען, צועפענט די אויגען, און
מיט א זיפּץ וויעדער אנשלאָפען געווארען.

— און וואס וועט זיין מיט פיליפ'ן? — האָט מאָררים געפרעגט, —
מען מוז דאָך איהם מיטנעהמען!

מען וועט קיינעם ניט מיטנעהמען! — האָט רבקה געענטפערט,
פּערנאַנדערפּלעכטענדיג איהר לאַנגען צאָפּ, — אויב דו ווילסט, טהו זיך
אן און מיר פּאַהרען. ניכער!

דאָ האָט רבקה אַ ציה אַריין געטהון איהרע פיס אין לאַנגען נאַכט־
העמד, א צאַפעל געטהון מיט איהרע אַקסלען און מיט אזא גלאַנציגע
פייכטיקייט פּערזשמורעט די שוואַרצע אויגען, אז מאָררים איז אַ וואַרעם
פּרעסטייל דורכגעלאָפען איבער'ן לייב.

ער האָט זיך לייכט אראַפּגעלאָזט אויף די קניען, צושפּרייט די הענד,
אַנגענומען אַ טראַגישע פּאַזע און מיט פאַטהאַס אויסדעקלאַמירט:

— אַ, מיין זיכער אַמאָר! דיין וואָרט גיעב נור — גיעב! ..

איך האָב דיך ליעב, זאָג! האַסטו מיך אויך ליעב? "

פאַרטאָג האָט זיך דער בלינדער אויסגעטשונעט, גענומען וועקען די ווייב: רבקה! רבקה! זי געזוכט נעבען זיך מיט די הענד. ער האָט געפיהלט, ווי עפעס רייסט זיך אָפּ ביי איהם אין האַרצען, נישט געד פינענדיג רבקה'ן. אן אויפגערענטער איז ער אַראָפּ פון בעט און איז צו צו סילווען.

— שמעה אויף, ממזרת, דערשטיקען וועל איך דיך! .. — האָט זרח געשריען, טרייסלענדיג די פערשלאָפענע סילווע. — האָדעווע אויס טענה טער, אויסנערנען דארפן זיי ווערען! ..

סילווע האָט זיך אן איבערגעשראַקענע אויפגעכאַפט, זיך צוואויינט: — וואָס ווילסטו פון מיר? וואס קניפסטו מיך?
— געה שוין אריין צו מאָרדס'ן! זעה צו רבקה איז דאָרט דאָ, ניר כער! זי האָט דעם לעצטען סענט פון מיר צוגענומען, די „באַמערקע“! וואָס ליגסטו? נעה!

סילווע איז א נאַקעטע אַראָפּ פון בעטעל און, כליפנדיג, אריין אין מאָרדס'עס צימער. דער בלינדער איז איהר נאָכגעגאנגען.
— רבקה איז דאָ ניטא, — האָט סילווע א פערוויינטע געזאגט.

— ניטא? און מאָרדס שלאָפט נאָך?
— מאָרדס איז אויך נישטא, פיליפ אליין שלאָפט אָהן קישענס.
— א בראַך צו מיר, — האָט דער בלינדער א רעווע געטהון, — ס'האַרץ האָט מיר באַלד געזאגט, אז ס'איז נישט גלאַטיג, זיי זענען אַנד טלאָפּען, מיך איבערנעלאָזט א בלינדע קאַליקע, אָהן א סענט! וואס טהוט מען? וואס טהוט מען?

פיליפ איז פון די קולות אויפגעקומען און א פערוואונדערטער זיך געפרעגט: וואס איז דאָ?
— דיין טאַטע, אז דער ערשטער דונער זאָל איהם טרעפען, איז אַנד

טלאָפּען מיט רבקה'ן, צוגענומען דעם לעצטען סענט און דיך אויך איבער געלאָזט! וועסט קומען די הינט צוטהיילט! — האָט זיך דער בלינדער צושריען און זיך אַ וואָרף געטהון מיט צושפרייטע הענד אויפ'ן בעט, אָנגעכאַפט פיליפ'ען פאַר'ן קאַפּ און איהם גענומען שטיקען, אַרויסלאָרד זענדיג בשעת מעשה אויפמרייסלענדע קולות.
פיליפ האָט געשליידערט מיט די פיסלעך, געביסען דעם בלינדען,

געשריען: „בעסטאָרד, געט יאָר סיון!“ נעבעטען סילווע'ן זי זאל איהם נישט לאָזען שלאָגען.

סילווע האָט זיך א פערוויינטע ארומגעוויקעלט ווי א שלאַנג ארום דעם פאָטער'ס פיס, געקנייפט וואָס כח נור, געקוויטשעט ווי א יונג חזר'ל. דער בלינדער האָט מיט א מאָל אפגעלאָזט פיליפ'ן, דערלאָנג סילווע'ן א שליידער פון זיך און געבליבען שטעהן אין מיטען שטוב, א בלאַסער, מיט אַ פאָר פערגלייזעלטע אויגען, מיט אַ ברויט צועפענט מויל. ער האָט פערבראַכען די הענד און געטענה'ט מיט א ניגון, ווי מען בעסלאָנגט א טוידטען:

— וואָס טהוט מען? ווי האָבען זיי מיך איבערגעלאָזט? ס'בלייבט מיר נישט איבער מעהר, ווי צו וואַרפען זיך אין ים אַרײַן!..
סילווע איז געלעגען אין א ווינקעל און געבליפעט.

פיליפ האָט, ווי פאָרגעסען אין די קלעפ, דאָ געקוקט אויף דעם בלינד-דען, דאָ אויף סילווען, דערזעהן, אז ער שפלאָט אָהן א קישען, אז דעם טאַטענ'ס וואַלז איז נישטאָ, אז ער האָט איהם איבערגעלאָזט, — האָט עס איהם פאַרקוועטשט אונטער'ן האַרצען און ער האָט זיך שטיל צואַ-וויינט.

פאַרנאַכט.

פיליפ איז אַרײַן אין שטוב מעשה בעל הבית, מיט א ברייטען „גוט איוונינג“.

ביים טיש איז געזעסען דער בלינדער, געשניטען א טאַמעטאָ אין קליינע רייפלאַך, געמונקען אין זאַלץ און געגעסען מיט ברויט. פון קיך איז אַרײַן סילווע מיט פערקאַטשעטע אַרבעלעך. ארום די זייטען רבקה'ס אן אלטער פאַרטוך, און מיט א שמייכעל פון א יונג ווייבער לע האָט זי פיליפ'ן געפרעגט:

— האָסט עפּיס א סך געלד געמאַכט?

פיליפ האָט געשמייכעלט, אַרײַנגעשמעקט די הענד אין די הויזען-קעשענעס, און גענומען שלעפען „פענעס“.

— נאָ, האָט ער גדלות'דיג אַרויסגעזאָגט. דאָ האָסטו אַ טאַלער מיט פופציג סענט.

— דזשי! „א האָל לאַט“ מיט געלד, — האָט סילווע אויסגעשריען

ארויף אויף א בענקיל, געכאפט א פולע האנט פענעס און זיך קאָקעמיש געפרעגט ביי פיליפ'ען:

— נו, טרעה: „דראָד — אום“?

— דראָד, — האָט פיליפ געענטפערט.

סילווע האָט געעפענט דאָס הענטיל.

— אבע, נישט געטראָפּען, „אום“!

— גרייט בעסער צום טיש, סילווע, וועסט שפעטער שפיעלען! פיליפ

איז דאָך הונגעריג — האָט זרה זיך אַרײַנגעמישט.

פיליפ האָט הנאה געהאט פון זרה'ס רייד, ער האָט זיך געפיהלט מעשה גרויסער מענש. ביים טיש האָט זרה איהם דערצעהלט מעשיות, וועלכע ער האָט ניט פערשטאַנען, נאָר גאָרנישט, ער האָט אויסגעהערט, געפיהלט אַז ער איז געוואָרען מיט אַמאָל עלטער.

נאָכ'ן עמען האָט פיליפ געהאַלפּען סילווע'ן אַבוואַשען דאָס געפעס, אַוועקגעבען דאָס געלד דעם בלינדען, אײַנגעזונגען אַ לעד און אַוועק מיט סילווע'ן אין „מאווינג-פיקטשורם“.

עס האָט זיך געוועבט אַן אונגעדליכע פריירי מיט כוואַליענדע גראָז. פיליפ'ס שוואַרצע אויגען האָבען אַ פינקעל געטהאָן, ער האָט זיך פעסט צוגערוקט צו סילווע'ן, אָנגענומען איהר וואַרעם הענטיל, איהר אַ שטורף געטהאָן מיט'ן עלענבויגען און געהייטען האָט עס: „קוק!“ עס האָט זיך עפעסע בעוויזען פון דער ווייטענס — אַ פלעק. דער פלעק איז געשוואומען, געשפאַנט אַלס געהנטער און געהנטער און אָט האָט ער זיך פּערוואַנדעלט אין אַ געדיכטען געבעל, אײַנגעהילט די פריירי: דער געבעל האָט זיך צושפאַלטען, פונאָדערגעשוואומען אין אַ מחנה נאָקטע אינ-דיאנער מיט קאָלירטע פּעדערען און די רויט-געפאַרבעטע האָר זייגען אַרויס-געשפרונגען אויף צוואוילדעטע פּערד, געפיהרט אַ ווייס מיידעל מיט צו-לאָזטע, גאָלדענע לאָקען און פּערשוואונדען. דער געבעל האָט זיך פּער-צויגען.

סילווע איז געעסען מיט טרעהרען אין די אויגען און אַרויסגעלאָזט אַ וויינעדיגען „דושי“. פיליפ איז געוועזען רוהיגער. ער איז געווען זיכער אַז באַלד וועלען אַרויס „קאָרבאָיס“ מיט „פיסטאָלס“ און וועלען „פיימען“ די אינדיאנער.

פון דערווייטענס האָבען זיך באַלד בעוויזען „קאָרבאָיס“ אין העמד

דער, ברייטע פילצענע קאפעלושען, מיט קאלירטע טיכלעך ארום האַלז. זיי האָבען זיך געטראָגען ווי פּייל פון בויגען אויף זייערע אויסגעצויגענע פּערד, זיך געריסען פון דעם לייווענט, אַרומגערינגעלט די אינדיאַנער, גענומען שיסען. די אינדיאַנער האָבען געלאָזט דאָס מיידעל און זיינען ענטלאָפּען.

— זעהן? — האָט פּיליפּ אַ צופּריעדענער געפּרעגט סילווע'ן.

— זעהר זעהן! — האָט סילווע געענטפּערט.

— און דו וואָלסט ניט מורא געהאַט צו פּאָהרען אין דער „וועסט“

זיך „פּייטען“ מיט אינדיאַנער? — האָט סילווע געפּרעגט.

— „שור“ נישט — האָט פּיליפּ געענטפּערט. — וואַרט, מיר וועלען

נור אונטערוואַקסען, וועלען מיר פּאָהרען צוזאַמען, וועסט זעהן ווי איך וועל זיך יאָגען נאָך אינדיאַנער. כ'וועל שיסען מיט אַ רעכטען „פּיסטאָל“ ווי אַ פּאָליסמאַן, אָט אזוי! פּיה-פּאָף!

— און אז זיי וועלען מיך כאַפּען? — האָט סילווע טרויעריג גע-

פּרעגט.

— וועל איך צונויפּנעהמען אַ חברה „קאָריבאָיס“ און דיך ברענגען

צוריק.

— און אז זיי וועלען מיך אויפּעסען? זיי עסען דאָך מענשען!

דאָ איז פּיליפּ געבליבען שטעהן אין אַ פּערלעגענהייט, ניט וויסענ-

דיג וואָס צו ענטפּערען. באַלד האָט ער אַ שפּיי געטהאָן, מעשה כּוואַט, און געזאָגט:

— זעהסט, כ'געה שוין עטליכע יאָהר אין „מאָווינג פּיקטשורס“ און

איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזעהן זיי זאָלען עסען אַ ווייסען, תּמיד כאַפּט מען זיי.

דאָס האָט סילווע'ן בערוהיגט און זיי זיינען געגאַנגען אַהיים.

אין דער היים איז דער בלינדער ניט געווען — די קינדער האָבען ניט

אַנגעצונדען די געז און זיך אַוועקגעזעצט אויפ'ן בעט.

— ווייסט — האָט פּיליפּ זיך געווענדעט צו סילווע'ן — אז כ'וועל

אונטערוואַקסען, וועל איך אָנזאַמלען געלד, אַרײַן אין אַ סקול און ווערען

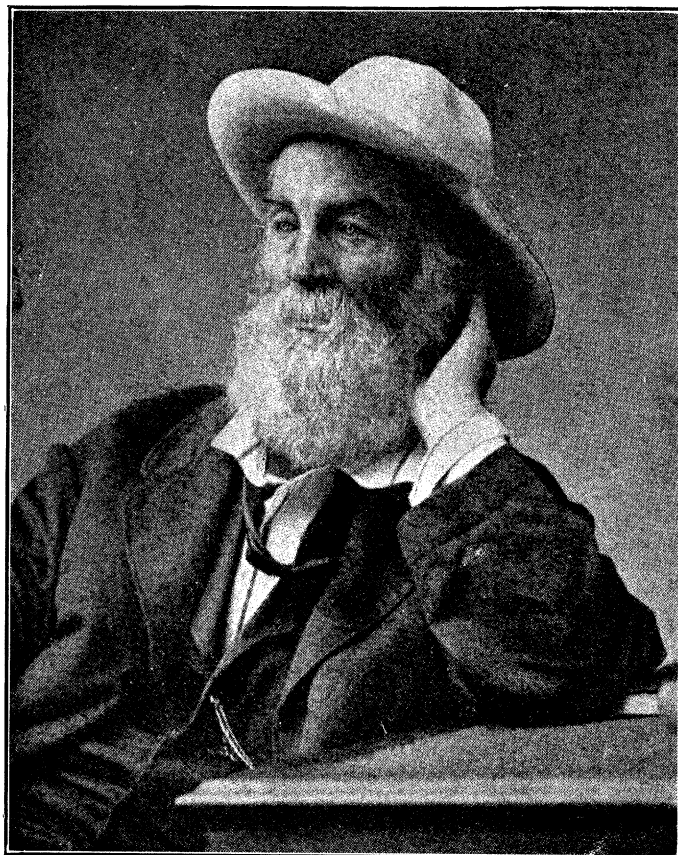
אַן עקטער. דו ווייסט, דער טאַטע פּלעגט מיר זאָגען, אז די שעהנסטע

מיידלעך וועלען צו מיר קומען? ...

— און דו וועסט זיי אַריינלאָזען?

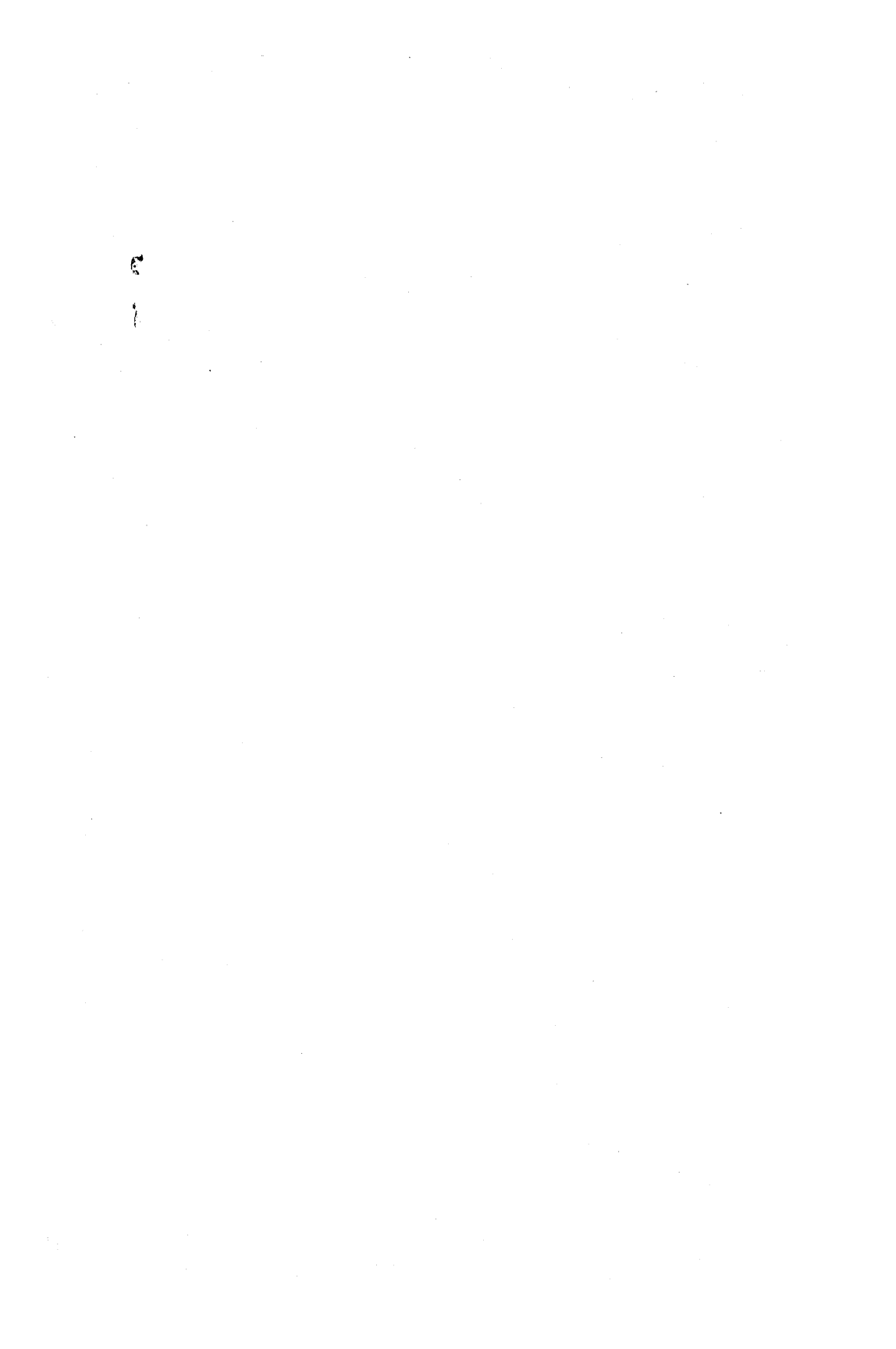
— שור! זיי וועלען מיך בעטען כ'זאָל פאר זיי זינגען...
 — כ'וויל ניט! — האָט סילווע אן אָנגע'ברוגו'טע געזאָגט. אז זיי
 וועלען דיך וועלען הערען לאָזען זיי געהן אין טהעאטער אַריין. כ'וויל דו
 זאָלסט זינגען נור פאר מיר!
 — טאָ פאר וואָס ביזטו אזא שלעכטע, ווילסט מיר קינמאָל קיין
 זש ניט טהאָן? — האָט פיליפ געזאָגט.
 — מען טאָר זיך ניט קושען! — האָט סילווע קאָקעטיש געענטפערט.
 — טאָ פאר וואָס האָט דער טאַטע געקושט? — האָט פיליפ זיך
 שטיץ געפרעגט. — דו ווייסט, פיעל מאָל, ווען כ'פלעג אויפקומען ביי
 נאַכט האָב איך געזעהן ווי דער טאַטע האָט רבקה'ן געקושט.
 — טאַקע? — האָט זיך סילווע געפרעגט אַ נייגיריגע.
 — כ'זאָל אזוי לעבען! איין מאָל בין איך אויפגעקומען האָב איך זיך
 דערשראָקען, רבקה, אַ נאַקעטע האָט מיך אַרומגענומען און געקושט. דער
 טאַטע האָט מיר אַ „פּאָנטש“ געטהאָן און מיר זיך געהייסען אויסדרעהען
 צו דער וואַנד.
 — און וואָס האָט דער טאַטע געטהאָן?
 — ער האָט זי אַרומגענומען, געקושט, געביסען, כ'ווייס וואָס?
 — דו ווייסט — האָט סילווע געזאָגט — אזוי ר'נאָך האָט מען
 קינדער!
 — געה, ביזט אַ נאַר! פון קושען האָט מען נישט קיין קינדער!
 סילווע, דו ווייסט דורך וואָן מען האָט אַ קינד?
 — שור, ווייס איך. דורכ'ן נאָפעל!
 — טאַקע? כ'האָב גאָר נישט געוואוסט! כ'האָב גערעכענט, כ'ווייס
 — מען שיקט עס אַראָפּ צו מע...
 די קינדער זיינען אָבגעזעסען ביז אַ שטיק אין דער נאַכט אַריין, זיך
 אויסגעטענה'ט, און אז די אויגלעך האָבען זיך גענומען ביי זיי קלעפען,
 האָבען זיי זיך אַרומגענומען, איינגעפלאַכטען די הענטלעך און אַנשלאָך
 פּען געוואָרען צוזאַמען אויפ'ן בעטעל.
 שפעט ביי נאַכט איז דער בלינדער אַהיים געקומען, אויפגעזוכט די
 קינדער, זיי אַרומגעטאַפט און זיך פּונאַנדערגעוויינט: „מיינע פּרנסה
 געבערס“.

אונבעקאנטער! ווען דו בעגעגענסט מיר, און ווילסט רעדען
צו מיר — פאר וואס זאלסטו נישט רעדען צו מיר?
און פאר וואס זאל איך נישט רעדען צו דיר?

וואַלט ווהיטמאַן

(1892—1819)

זרץ הירשביין:

דאָס ליעד פון דעם נאַר

י. י. שוואַרץ:

פון טיעפעניש

פּרִיץ הירשביין:

דאָס ליעד פֿון דעם נאַר

קלינג מיין לויב-ליד שטאַרקער, ברייטער!
איך בין גרויס, ניטאָ קיין צווייטער.
איך געוועלטיג איבער לענדער,
איבער פעלקער, איבער ראַסען.
מיין געשמאַלט ווען איך פּערענדער
פלייצען פאַר מיר מענשען מאַסען,
מענשען שטראַמען ווי די טייכען
— מיינס אַ שמייכעל צו ערבליקען —
ווער וועט וואַגען מיך אויסווייכען
ווען איך געה די וועלט בעגליקען? !
שופרות בלאָזען, גלאַקען קלינגען
ווען איך געה די וועלט בעצווינגען...

מענשען, געטער, קנעכט און האַר
פאַלען כורעים פאַר דעם נאַר:
פעלדער צירען זיך אין גרינען,
הימלען פאַרבען זיך אין בלויען —
זון און שטערען שטראַלען שפינען,
און דער חן און רייז פֿון פרויען,

ליכט, געזאַנגען, בלומען-דופמען
 וועבען, פלעכמען זיך צוזאַמען;
 נאָט אליין ער שוועכט אין לופמען,
 נאָט בעפּוילט דורך פייער פלאַמען
 צו בעשענען מיינע וועגען —
 יעדען טריט פון מיינעטוועגען...

כ'האָב אַ כשוה-שטאַק אין האַנד,
 האָט דער שטאַק אַ פלאַם-בריליאַנט.
 נייג איך איהם צום הימעל-ווייט
 גרוילט אַ שוידער אויף די ערד.
 נייג איך איהם צו צום לינקען זייט
 בלאַנקט פון שייד אַרויס די שווערד:
 פעלקער שטורמען, הערצער קראַכען,
 מחנות שאַלען, טרערען פליסען;
 ווערט דער גבור מיט'ן שוואַכען
 פון אַ בלוט שטראַם מיטגעריסען.
 כ'נייג מיין שטאַק צום רעכטען זייט
 ווערט די וועלט פון שרעק בעפּרייט...

כ'האָב אַ קרוין, אַ וואונדער-קרוין
 האָט זי גלעקלאַך גינגאַלד-ריין:
 ס'טהוט איין גלעקעל גליק אויסקלינגען,
 ליעבעס-טרוימען וועקט דאָס צווייטע
 און דאָס דריטע טהוט עס שווינגען
 אין די קברים וואַכען טויטע;
 קלינגען אלע גלעקלאַך מונטער —
 ווערט דאָס לעבען ניי בעשאַמען —
 בלאַס דאָס פנים — ווערט עס בונטער;
 לאַכט דאָס האַרץ ביי האַר און שקלאַפען;
 לאַכט די וועלט, איהרע זיהן און טעכטער;
 פלאַצט די ערד פון לוסט-געלעכטער

כ'האָב געפלאַנצט אַליין אַ גאַרטען
 כשוף בוימער זואַקסען דאָרטען.
 איז ער גרויס גאָר אונגעהויער ;
 יעדער צווייג מיט פּרוכט בעהאַנגען.
 פריי און אָפען טיר און טויער
 פּרוכט פון גאַרטען צו פּערלאַנגען.
 ס'איז דער מענש אַהער געבעטען
 האַנד און האַרץ מיט מיר צו שליסען !
 און מיין גאַרטען פריי בעטרעטען
 פון זיין פּרוכט און גליק געניסען —
 זינגט אַ פּויגעל אין די צווייגען
 קען דער נאַר איהם הייסען שווייגען...

און מיין האַנד איז גרויס און פּרעכטיג ;
 יעדער פינגער שען און מעכטיג.
 איך, דער האַר פון אַלע צייטען
 האָב די וועלט צום שפּיעל געקריגען.
 ס'וועלען טעג און נעכט זיך בייטען
 מיך וועט קיינער ניט בעזיגען.
 אין דער יונג־פּרוי'ס ליבעס בליקען,
 הייס איך — וועט דאָס ליכט פּערשווינדען.
 וויל איך — וועל איך ס'האַרץ צופליקען
 און די וואונד וועל איך צובינדען —
 מענשען, געטער, קנעכט און האַר
 פאַלען כורעים פאַר דעם נאַר.
 ניו יאָרק.

ג. ה. שווארץ:

פון טיעפעניש.

און מיט קללות און טויט האָבען ווינטען געוועהט
און מיט טרוקענע ביינער די טהאַלען פּערזעעט.

I

מינע טויענדער יעהריגע וואונדען אין מיר —
רופען, בלוטען מיט אָפענע מיילער צו דיר! ...
דען מיין מוטה איז געבראַכען, עס לעשט זיך מיין פונק
אין די תּהומות פון חשך, און שוואַך איז מיין צונג
און ניט זיכער מיין טראַט, און מיין זעל איז פול שאַנד
און עס וואַקעלט מיין קניע און אָהן מאַכט איז מיין האַנד.
נור אין אויג ברענט פון אויטאָדאָ-פּעען דער בראַנד
און אין אויער קלינגט גרויזאַם אַ קייטען-געקלאַנג
און אַ וויינען פון תּהלים, און פּריעסטער געזאַנג
און אַ גלאַקען-געקלאַנג און געשרייען פון האַם ..
און מיין האַרץ ווערט צופלאַצט פון אָהנמאַכטיגען כּעס.

II

נאָך גאַנץ פּריה, אויף מיין מויל האָט דיין נאַמען געגליהט
און אַן אויג האָט געוויינט און אַ טרער האָט געבריהט.

און אז אויפקומען פלעג איך אין מיטען דער נאכט :
 אויף דער ערד איז געזעסען מיין זיידע פערשמאכט.
 און בעשאַטען מיט אַש האָט זיין גרייזגרויער קאָפּ
 שטום געציטערט פּערצווייפּעלט אַרויף און אַראָב —
 און געצוקט האָט פאַר ווייטאָג זיין טרויער-געזיכט...
 ס'האָט אין שאַטענס געצאָפּעלט דער פּלאַם פּון דאָס ליכט
 און זיין שטים האָט געציטערט, געכליפּעט, גענאָגט
 און דורך טרערען די תּפּלות פּון דוד געקלאָגט.
 נור זיין אויג האָט געבליצט און געברענגט און געפּלאַמט,
 ווי דאָס אויג פּון אַ חיה אין גראַמעס פּערצאָהמט —
 און דאָס קינדישע האַרץ איז געוואָרען פּער'ס'ט.
 און אין חלום געזעהן האָב איך דורות אין בלוט :
 ס'האָבען מַחנות געוואַנדעלט געטריעבען פּון רוט
 מיט געזונקענע אויגען, געבונדענע הענט,
 און געקלאָפּט האָבען קעפּ זיך אָן אייזערנע ווענט...
 ס'האָט געשמיסען אַ בייטש, ס'האָט געיאָמערט אַ קינד
 און געפּייפט האָט מיט צאָרען אַ שניידענדער ווינד! ...

III

כ'בין געווען — איך בין דאָ — איך וועל אייביג נאָך זיין
 און ס'זעט אייביג זיך ציהען מיין גרויזאָמער פיין.
 ס'האָט מיין בלוט שוין געשפּריצט אין די צירקען פּון רוים,
 מיין געביין האָט דער טיבער פּערשווינקט מיט זיין שוים.
 און דער זאָמד פּון ערב האָט מיין טרער איינגעזאָפּט.
 און פּערברענגט אין זיין גלוט איז געוואָרען מיין קראַפּט
 און אין שפּאַניען האָסטו מיט דיין פּלאַם אונז בעהויכט
 און אויף ליידען געבענשט אונז, אויף מאַרטער דערהויכט —
 ס'איז מיין זיידע געגאַנגען דאָרט זיכער און שטאַלץ
 צום מזבח פּון לייעבע און פּייער און האַלץ
 און על־קדושהשם, מיט דיין נאָמען אין מויל,
 זיך געוואָרען בעגליקט אין דעם פּייעריגען קנויל...
 7

און צום קלאנג פונ'ם גלאַק — מיט זיין גלויבען און מוטא
ווערט פעהר הייליגט דיין גרויסקייט מיט מאַרד און מיט בלוט.
ס'האַט געלויכטען אַ זון — און געוועזען איז נאַכט :
איבער מיר איז דיין הימעל געלעגען פערמאַכט.
ווען ניט ווען — האָט אַ בליץ זיך צושפיעלט אויף מיין קאַפּ
און מיט רוגז געקנאַלט האָט אַ דונער אַראָב.
נאַכט פאַראויס. און פון הינטען דער פלאַם און דאָס שווערד
און פון אונטען — אַ ברענענדע, פיינדליכע ערד! ...

IV

...גרויסער גאָט פון מיין פאַטער! ענטפלעק דיין געזיכט —
זאָל אין פלאַם מיך פערברענען דיין געמליכע ליכט!
נור כ'זאָל וויסען, איך האָב ניט געליטען אומזיסט,
ניט אומזיסט האָבען ימ'ען מיט טרערען געפליסט...
גיב אַ צייכען, אַז דו ביזט געווען און דו ביזט...
גיב אַ צייכען, אַז דו האָסט מיין ליידען בעגריסט
און געהייליגט מיין טרער און געבענשט מיין געמיטה
און מיין יעטווידער גליעד וועט דיר זינגען אַ ליעד,
פון די אַדערען וועל איך דיר פלעכטען אַ קנויט...
אויף מיין אייגענעם קויהל וועל איך גליהען צום טויט.
אין מיין קינד וועל איך, שטאַרבענדיג, גיסען דיין סם,
זאָל עס, זינגענדיג, ברענען אין אייביגען פלאַם...
נור דעם פינסטערען בלייענעם וואַלקען צוריים! — ..
...גרויסער גאָט פון ישראל! בעווייז זיך! בעווייז! ...

ב. ריווקין :

צום נייעם ראָמאַנטיזם

דער רעאליזם אין זיין אידעאל שטרעבט פאַרזושטעלען דאָס לעבען אין טיפישע פאַרמען — אין געגענוואַץ צום נאַטוראליזם, וועמעס העכסטער ציעל איז צו געבען אַ פּאָלשטענדיגע „וויסענשאַפֿטליכע“ קאָפּיע פֿון לעבען. אָנשטאָט אַ פּאָלשטענדיגע קאָפּיע, שטרעבט דער רעאליזם צו געבען דעם פּאָלשטענדיגען אַיינדרוק. ער פאַסט אויף גאַנץ וואָס דאָס לעבען דערלאַנגט אַלס ברוכשטיק; ער פּעררונדערט דעם איינדרוק, וועלכען מיר האָבען בעקומען טהיילעלעך־ווייז צו פּערשיעדענע צייטען און אין פּערשיעדענע ריכטונגען — אין קורצע, גראַדע און געבראַכענע ליניען, און אזוי פּעררונדערנדיג דאָס קרומע און לאַמע, קומט ער אויף דעם שפּור פֿון זין פֿון לעבען, ווי צייכנענדיג אַ קיילעכדיגע פיגור, אַ קרייז, קענען מיר אַלע מאָל גענוי אויסגעפינען זיין מיטעלפּונקט. אָבער דערמיט ווערט אויף אָנגעוויעזען דער גרעניץ צום רעאליזם, ווייל אויב מאָהלענדיג אַ געוויסען קרייז ווירקליכקייט, געפינען מיר פּלוצלונג אויס, אַז דער מיטעלפּונקט פֿון קרייז, דער זין פֿון געשילדערטען טיפּ, שטייגט אַריבער די גרעניצען פֿון דער געגעבענער ווירקליכקייט, — אַז די געמאָהלענע פיגור וואַקסט און שטייגט אַריין אין אַזאַ ספּערע, וואָס איז ניט צוגענגליך פּאַר'ן אויג פֿון דעם היינטיגען בעאַבאַכטער, — אַז, לאַמיר זאָגען, דער ברוכשטיק מענש, וועלכען מיר האָבען ענטרעקט אין לעבען, ווען מיר פּרואווען איהם גאַנץ מאַכען, ניט גאָר אַ געשטאַלט, וועלכע קען יעצט אָדער גאָר קיינמאָל ניט געמאַלט זיין, ווייל זי שיקט זיך ניט אין היינטיגע בעדינגונגען, אָדער טראַגט אין זיך אַן אינערליכען ווידערשפּרוך, — דאַן מוז דער רעאליזם דערפיהלען זיך אין אַהנמאַכט, ווייל מ'ט די מיטלען, וואָס שטעהען איהם צו געבאָט, קען ער אין אַזאַ פּאַל גאָרניט, גאָרניט דערגרייכען. דאַן האָט דער שטאַף איהם אַליין איבערגעוואַקסען, און ער מוז איבערגעבען דאָס פעלד יענער נייער שפּעפּרישער מעטהאָדע, וואָס אַרבייט מיט פייערע, כמעט אונאויס-

שפּרעכליכע מיטלען, וואָס שטאַמען פון יענער טיעפעניש פון געמיט, וואו דאָס מענשליכע גרעניצט זיך מיט אייביגקייט — דעם נעאָדראַמאַנטיזם. דעם נעאָדראַמאַנטיזם, ניט דעם ראָמאַנטיזם פון אַמאָל.

דער אַלטער ראָמאַנטיזם האָט געזוכט צו בלענדען, צו כּשופֿען, צו פּערוויעגען אין אַ זיסען, צאַרטען חלום. ער איז אויסען געווען דעם רייך, דעם שפּיעל פון צושוּיבערטע פּאַנטאַזיעס, דעם טאַנץ פון צוהוילעמע גע- פּיהלען. דער אַלטער ראָמאַנטיזם האָט געווייבט פון דער ווירקליכקייט, ווייל ער איז געווען בלוט-אַרעם און האָט שטענדיג מורא געהאַט פאַר דער ווירקליכקייט, וואָס האָט מיט איהר פּרישקייט און לעבעדיגקייט געוועהט אויף איהם מיט אייזקעלט... און ער פלעגט זיך ראטעווען אין די חורבות פון דער פּערגאַנגענהייט, אין די צופאַלענע טרייב-הייזער פון דעם מיטעלאַלטער, וואו די הויפּענס פּערלעגענע בלעטער און פּערוועלקטע בליהונגען האָבען אָנגעפּילט די לופט מיט דומפּפּע ריחות... אָט די דאָזיגע ריחות, געווירציגט מיט שטיפּערישען שאַרפּזין, האָט פּאָליובעט די פּער'חלש'טע געפּיהלען און די אָהנמעכטיגע ווילענס. דער אַלטער ראָמאַנטיזם איז אנטלאָפּען פון דער לעבעדיגער ווירקליכקייט, ווייל ער האָט קיין כּח ניט געהאַט צו שטעלען זיך איהר אנטקעגען.

נאָנץ אַנדערש דער נעאָדראַמאַנטיזם, וועלכער האַלט אין קומען. זיין וועג איז ניט פּאַרביי דער ווירקליכקייט, נאָר איבער און דורך דער ווירק- ליכקייט; ניט פּערגעסענדיג זיך אָן דער ווירקליכקייט, ניט מאַכענדיג זיך ניטרוויסענדיג פון איהר, ניט פּערשלעפּערענדיג זיך מיט טרוימערייען, נאָר האַלטענדיג זיך מיט דער ווירקליכקייט, אינאיינעם מיט איהר, וואָבען און טרוימען איבער איהר און דורך איהר, — ווייל דאָס לעבען איז ניט אַ גראָבע און וואָכעדיגע זאַך, נאָר אַן אייביג זיך שאַפּענדיג צו- בער-לעגענדיג. דער נעאָדראַמאַנטישער דיכטער געהמט אין זיך אריין די ווירקליכקייט צוזאַמען מיט דעם חלום, וואָס מאַכט איהר נאָנץ. ער פּער- שפּרייט זיינע אַרעמס איבער דער ווירקליכקייט, דעקט איהר צו מיט זיך, זייגט אָן מיט נשמה איהר טויטען גוף, און די ווירקליכקייט צאַפּעלט אויף, קריגט אַטהעם, לָשוּן און געהמט אַרויסזאָגען איהרע געהיימיניסען.

דער אַלטער ראָמאַנטיזם איז געווען אַן אָפּוויס-געטראַנק פאַר דעם מיעדען, אומגליקליכען אַראָבעקומענעם. דער נייער ראָמאַנטיזם איז אַ

גראַטולאַציעאַנס-געשאַנק פון אַ זיענער צו זיך אַליין, אַ גליקווינשונג צום אייגענעם זיעג! ... דער אַלטער ראָמאַנטיזם איז געווען אַן ערות פון שוואַכקייט, ווייל ער האָט די ווירקליכקייט ניט געקענט פערטראַגן, ווייל ער האָט איהר קינסטלעריש ניט געקענט אויפפאַסען און בענעהמען און דערמיט האָט ער זיך ערקלעהרט פאַר באַנקראַט און אויסגעשפּראַכען פאַר זיך אַ טויט-אורטהייל אַלס קונסט-פאַרם און געמאַכט נויטווענדיג דאָס קומען פון אַ שטאַרקערען פון איהם, — דעם רעאַליזם, וועלכער, ווי נאָר ער האָט זיך בעווייעזען, האָט ער זיך אונערשראַקען אַ וואָרף געטהאָן אויף דער ווירקליכקייט און פאַלקאָמען איהר בעצוואונגען... פון דעמאָלט אָן איז די ווירקליכקייט אונטערטהעניג געוואָרען צום קינסטער. זי איז געמאַכט געוואָרען פאַר אַ געגענשאַנד פון קינסטלערישער בעטראַכטונג. דער נעאַר-ראָמאַנטיזם קומט, זיך שטיצענדיג אויף דעם רעאַליזם, איבערנעהמענדיג זיינע קינסטלערישע מיטלען, בעהערשענדיג אַזוי גוט ווי ער די טעכניק פון מאַהלען ווירקליכע געשעהענישען און זאַכען, זיך פערמעסענדיג און זיך אויסגלייכענדיג מיט איהם אין כחות און אַריבער-שטייענדיג איהם אין דעם, וואָס ער מאַכט לעבען און ריידען די פער-באָרגענסטע עלעמענטען פון דער ווירקליכקייט, אויספילענדיג אַלע יענע לעדיגע ערטער, וואו דער רעאַליזם האָט פערפעהלט, אויסניסענדיג איבער דער ווירקליכקייט דעם חלום, פון וועלכען די ווירקליכקייט איז בלויז אַ פעהלעהאַפטע און ניט פאַלשטענדיגע אַבשפיעגלונג. דער נעאַר-רעאַליזם קומט מיט אויבער-מאַכט איבער'ן רעאַליזם, ווייל ער גיט די פ אַ ל-ש ט ע נ ד י ג ס ט ע ווירקליכקייט.

אַבער לאָמיר זיין גערעכט. לאָמיר איהם זיין דאַנקבאַר, — מיר, אַלס אידען. מען טאָר ניט לייקענען, אַז דער רעאַליזם ביי אונז האָט געטהאָן זיינס; ער האָט אויפגעכאַפט די אידישע ווירקליכקייט. ער האָט ביי אונז נאָך מעהר אויפגעטהאָן ווי ביי זיי, — ער האָט אונז גע-לערענט די קונסט פון שרייבען; ער איז געווען די ערשטע ליטעראַרישע פאַרם אונזערע. און כאַטש אונזערע שרייבער האָבען זיך ניט צו איהם דערקעמפּט, נאָר זיי האָבען איהם גלאַט איבערגענומען ווי ער שטעהט און געהט — עס האָט איהם דעריבער געפעהלט דער שטריק פון געניאלער נאַאיוויטעט, דער יוגענד-אימפעט, — פון דעס טוועגען האָט ער ניט פער-פעהלט צו טהאָן מיט אונז די גרעסטע פעולה: ער איז געווען אונזער קונסט-לעהרער. און דערצו איז ער ווי געמאַסטען; ער איז אויסערגע-

וועהנליך ערציהעריש. זיין געכאָט איז: מאָהל די ווירקליכקייט, זיי טריי צו דעם גענענשטאַנד, וועלכען דו בעשריינסט. און בשעת מיט די אנדערע ליטעראַרישע פּאַרמען — די טרוימערישע — קען מען זיין געד נאָרט ביי זיך, וואָס איז אמת'ע און וואָס געמאַכטע קונסט, — לאָזט דער רעאַליזם ניט צו אזא פערבלענדעניש. ער פערטראַגט ניט קיין פאַלש־קייט, ער לאָזט אויפ'ן שטעל דערקענען א געקוינצעלטען שמריך. מיט איהם איז לייכט צו אונטערשיידען צווישען טאַלאַנט און טאַלאַנטלאָזיג־קייט. ער האָט אונז פיעל אַרויסגעהאַלפּען איינצופלאַנצען ביים פּאַלק דעם ריינעם ניט געפעלשטען בעגריעה פון ליטעראַטור, וואָרים ווען שונד קען זיך נאַנץ וואויל איינעסען אין א פאַנטאַסטישער ליטעראַטור, וועמעס הויפט־ציעל איז צו מאַכען שטוינען. — און שונד לאָזט זיך דאָך אויך אַוועק אויף חדושים; אויף דעם בויט זי דאָך: זי קלאַפט און צימבעלט איבער די נערווען — האָט זי אָבער אַבסאָלוט קיין תקומה ניט האַנד ביי האַנד מיט דעם פשוט'ען, בעשיידענעם רעאַליזם. און דאָס איז דער גרונד, וואָס מיר האָבען זיך אַזוי פּערהעלטניסמעסיג לייכט בעפרייט פון דער הערשאַפט פון שונד (אין קלאַמערן זאָל זיין בעמערקט: אויך פון דער טענדענציעזער, בעלעהרענדער, גוט־מיינענדער שונד); און אויך דער גרונד דערפון, וואָס אַזוי פּערהעלטניסמעסיג גיך — הונדערט מאָל גיכער צ. ב. ש. ווי דאָס איז געווען דער פאַל ביי אַזא גרויסער אומה ווי די רוסישע — זיינען מיר בעשאַנקען און בעגליקט געוואָרען מיט אַזוי פיעל טאַלאַנטען. א גינסטיגער מאַסשטאַב צו מעסטען א טאַלאַנט, לאָזט דעם טאַלאַנט זיך גיכער דערקענען, ניט איהם די בעסטע מעגליכקייט צו וואַקסען. און דערפון נעהמט זיך אויך דער אייגענטליכער כאַראַקטער פון דעם רעאַליזם ביי אונז. —

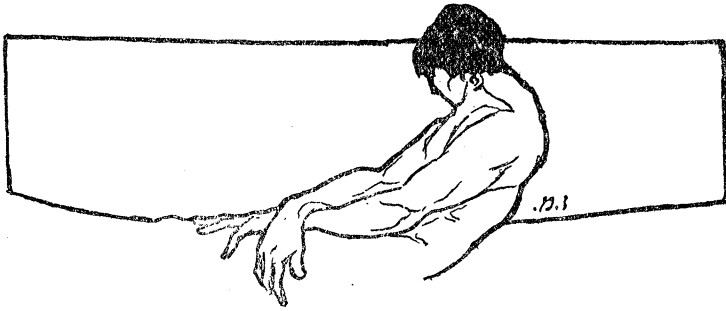
זייענדיג צו גלייכער צייט א וועגווייזער אין קונסט און ליטעראַטור, האָט דער רעאַליזם ביי אונז זיך געמוזט קינסטלעריש געשטאַלמען; די געמאַהענע ווירקליכקייט האָט זיך געדארפט איינפאַסען אין א פורעם, בילדען א געמעלד, א בילד, אַנגענעהם פאַר'ן אויג. דאָס ערקלעהרט, וואָס מיר פערמאַגען אייניגע נאַנץ בעדייטענדע בעלעטריסטען, וועלכע זיינען צו גלייכער צייט דיכטער אין זייער אַרט שאַפען — דיכטענדע בעלעטריסטען. קורץ און גוט, דעם רעאַליזם האָבען מיר צו פּערדאַנקען אונזער נאַנצע קונסט־מעכניק, און ווען מיר שוידען זיך פון איהם, לאָזט עס זיין מיט דאַנקבאַרקייט; ניט צוריסען מיט איהם, נאָר אַנגעלאָדען מיט אַלע זיינע מעלות און גוטע מדות.

זישא לאנדוי:

גאמען

מאני לייב:

מעשה-ליעדער

ז י ש א ל א נ ד ו י :

ג א מ ע ן

I

איך וואָלט געקויפט אַ פּערד, ווען איך זאָל קענען רייטען,
און רוהיג וואָלט איך זיך געלאָזען אין מיין וועג ;
אַזוי וואָלט איך געפּאָהרען טריט־ביי־טריט בעגלייטען
די שטאַרבּענדיגע טעג.

און ווען מיין לעצטער אָווענד וואָלט זיך אָנגעצונדען,
און אויף מיין מיעדער ערד וואָלט זיך מיין נאַכט צושפּרייט —
צוזאַמען מיט מיין טרייען פּערד וואָלט איך פּערשוואַונדען
פּון קיינעם נישט בעגלייט.

II

טהו איך מיר די שטיוועל אויס,
און וועל באַרוועסדיגעהייט
שליכען זיך ביי נאַכט אַרויס
פּון מיין אַלטען קאַלטען הויז.

דאָרטען, וואו דער וועג זיך שפרייט,
שפרייט זיך, ברייט זיך קאלט און גרויס,
קליין, אליין, צונויפגערעהט
כלייב איך שמעהן מיר שטומערהייט.

III

איך וויל גאָר נישט, און אויב כ'וויל וואָס, איז עס גאָר ניט פיעל:
קיינער זאָל אין טיר ניט קלאַפען, זיין זאָל שטענדיג שטייל.
און ניט פייפען אין דעם קוימען זאָל אַ ווינד ביי נאכט,
כאָטש מיין ליעד אַזאַ מין פייפען שענער וואָלט נעמאָכט.

יא, צו ליעדער מוז אין קוימען פייפען ביז דער ווינד,
די געליעבטע מוז נאָאיוו זיין, ווי אַ קליינמשיג קינד,
אַבער מיר צו וואָס? איך וויל גאָר, זיין זאָל רוהיג, שטייל,
איך וויל גאָר נישט, און אויב כ'וויל וואָס — זעהט איהר דאָך וויפיעל.

IV

עס וועקט זיך וואו אַ שטילער שיין
און וויגט זיך, וויגט זיך שוואַך און מיר,
פּעראומערט האַרץ מיינס, דרימעל איין!
עס וועקט זיך וואו אַ שטילער שיין.
און עמיצ'ס איילענדיגע טריט
פּערוינקען אין דער נאכט אַריין —
עס וועקט זיך וואו אַ שטילער שיין
און וויגט זיך, וויגט זיך שוואַך און מיר.

V

פאני לויב'ן

וואו ערד און הימעל קומען זיך צוזאמען,
 א נאכט א טיעפע נעהמט פאנאנדערבליהען;
 פערלאנגען, וואָס בייטאָג פער'חלש'ט טליען,
 מיט ליידענשאפט אין האַרצען נעהמען פלאַמען.

עס שפרייט זיך אויס א ברייטע וועלט אָהן צאמען.
 און גרינע אויגען־פונקען שוועבען, פליהען.
 איעדער נערוו אין דיר נעהמט זינליך בריהען.
 דו איילסט, דיר שרעקט: דו זאָלסט ניט וואָס פערזאמען.

מיט פרויען וואַכיגע די גאסען וועהען
 און מאַדנע רייצענדיג זיך פיסלעך שמעלען,
 און נעבען ווענד אין מיאוקען קעז פערגעהען. —

זוי שטיינער באַרג אַראָב, ווי גיכע וועלען,
 פאר מיינע אויגען הויבען אָן זיך דרעהען
 די נאכט, די קעז, די פרויען און האַטעלען.

מאני לייב:

מעשה-ליעדער

בלימעלעך קרענצעלעך מאַלט אויף די שויבען דער פראַסט,
 און אין דעם קוימען דער ווינט אזוי וואַיענדיג בלאָזט!
 וואויל איז אונז איצטער ביים וואַרעמען פייער אין הויז!
 ביזקעל דער נאָפּט אין דעם שטילינקען לעמפעל געהט אויס,
 ביזקעל דער זייגער טהוט ברוגז'לעך שעפטשענען: — „שפעט,
 צייט שוין צו ליגען אין ווייכען, אין וואַרעמען בעט“ —
 וועל איך ביים וואַיענדיגן בלאָזען אין קוימען פון ווינט
 ליעדעלעך מעשה'לעך זינגען דערצעהלען מיין קינד. —

אין אזא נאָכט האָט אין וואַלד זיך געטראָגען אַ גוואַלד —
 ס'זיינען גולנים בעפאלען אַ פרייז אין וואַלד.
 צוויי פון די קוסטען און איינער פון הינטער אַ בוים,
 יענע צום פרייז און איינער צום פערד פאַר'ן צוים.
 איז ביי דעם פרייז געוועזען אַ ברען, ניט קיין פערד;
 אז ער פלעגט לויפען, — אנטלויפען פון איהם פלעגט די ערד. —
 איז ווי דער פערד האָט פאַר זיך די גולנים דערזעהן,
 האָט ער דערפיהלט, אז אָט באַלד וועט אַן אונגליק געשעהן. —
 און אז ער גיט זיך עס ראַפּטאָם אויף דובאָם אַ שטעל!
 אָט און ער רייסט זיך אַרויס פון זיין אייגענע פעל.
 און אז ער גיט אין דער לופטען דעם שלימען אַ דרעה!

אזש די גזלנים דערשראָקענע — באַץ אין דעם שנעע!
 אזש די גזלנים דערשראָקענע לויפען אוועק,
 לאָזען אין שנעע ערגעץ ליגען די בלייזשארפע העק,
 און פון דעם פערד איז לאַנג שוין קיין סמן ניטאָ,
 נור אויפ'ן שנייאַגען פעלד, ווי אַ פינטעלע גרוי,
 שפּרינגט ער אַ ווילדער, אַ ווילדער — אַ שפּרונג און אַ מייל!
 לאָזט דאָ און דאָרט נאָך זיך איבער אַ שנייאַגען זייל.
 שפּרינגען די מייילען אַהינטער, פעלד-אויס און פעלד-אין.
 ס'האָט שוין דעם מזרח געצונדען דער מאָרגיגער שוין,
 ווייטער און ווייטער און העל האָט די זון אויפגעפראַלט,
 העל אויפגעפראַלט און די שנייאַגע פעלדער בעשטראַהלט,
 טראָגט זיך דער פערד ווי אַ ווילדער, בעגאָסען מיט שוים,
 פיהלט ניט די ערד אונטער זיך און אויף זיך ניט קיין צוים,
 לאָזט דאָ און דאָרט נאָך זיך איבער אַ שנייאַגען זייל.
 ס'האָט שוין די זון זיך צום טונקעלען מערב גענייגט,
 װאָט אויף די פעלדער איהר אָפּגלאַנץ איהר לעצטען געלעגט.
 ווייטער און ווייטער, און גרוי איז געקומען די נאַכט, —
 דאָס האָט אַ בלאַנזשענדער ווינד איהר פון ערגעץ געבראַכט. —
 טראָגט זיך דער פערד ווי אַ ווילדער אין נאַכט מיט'ן ווינד,
 אָט — און אַ דאָרף שוין בעווייזט זיך, בעווייזט זיך, פערשווינדט.
 טראָגט זיך דאָס פערד ווי אַ ווילדער — דאָרף-אויס און דאָרף-אין;
 אָט אָט, און ער איז אין אייגענעם דאָרף שוין אַריין,
 אָט, אָט — און ער האַלט שוין איינעט זיין ווילדען גאַלאַפּ,
 אָט, — און ער שטעלט שוין ביים פּריצישען פּאַלאַץ זיך אָפּ.
 ס'איז שוין די מעשה געווען אויפ'ן צווייטען מעת-לעת,
 ס'איז אין צובראָכענעם שליטען געלעגען דער פּריץ, — אַ מת.
 האָט אויפ'ן הויף זיך צובילען דער הונד אויפ'ן קייט,
 ער האָט אַ פנים דערשמעקט פון דער נאָהענט דעם טויט,
 האָט ער געבילען, געבילען, געריסען די קייט אזוי לאַנג,
 ביזקעל עס האָט זיך פון שליסלען דערהערט אַ געקלאַנג,
 און אַ בעדיענער פּערשלאָפען און וואָרטשענדיג ביז
 מיט אַ לאַמטערן אין האַנט איז צום טויער אַרויס.

זעהט דער בעדיענער דעם פערד א פערסאָפּעטען שטעהן, —
 גיט ער צום שליטען א לויף און — דערשרעקט זיך אליין:
 און די לאַנטערן — א פינקעל, א פאל אינ'ם שנעע!
 לויפט דער בעדיענער צום פאלאץ מיט ווילדען געשריי.
 באַלד האָט דער פאלאץ בעלויכטען געשיינט אין דער נאַכט.
 מען האָט דעם פרייז א טויטען אין פאלאץ געבראַכט,
 מען האָט געפונען אין טויטען'ס פּערגליווערטע האנט
 פּערעל — דער ווייב א מתנה — א גאַנצענעם באַנד.

בלוימעלעך קרענצעלעך מאַלט אויף די שויבען דער פּראָסט
 און אין דעם קוימען דער ווינט אזוי וואָיענדיג בלאָזט, —
 נוט איז אונז איצטער ביים פּרעהליכען פייער אין הויז!
 ביזקעל דער נאַפט אין דעם שטילינגען לעמפעל געהט אויס,
 ביזקעל דער זייגער טהוט ברוגזלעך שעפטשענען: — „שפּעט,
 צייט שוין צו ליגען אין ווייכען, אין וואַרעמען בעט.“ —
 וועל איך ביים וואָיענדיגן בלאָזען אין קוימען פון ווינט
 מעשה'לעך ליעדעלעך זינגען דערצעהלען מיין סינד.

אין אזא נאַכט האָט אין וועג זיך געלאָזען א איד.
 אונטער'ן אַרים א פּעקעל, טויטהונגעריג, מיעד,
 נאָר מיט כּטחון אין האַרצען צום האַר פון דער וועלט,
 שלעפט ער זיך עלענד אין אָפּענעם שנייאַגען פּעלד.
 פעלד הינטער איהם און פאַר איהם אין דער ווייט, אין דער ברייט,
 שנעע איז איהם איבער די קניע און דער וועג איז פּערוועהט,
 און ווי א פּויגעל א ווילדער, טראַגט אום זיך דער ווינט,
 הורכעט אָן שנעע, גיט א דרעה אין דער לופט און פּערשווינדט,
 קומט בילד צוריק, רייסט דעם אידען די פּאַלעס און באַרד, —
 קוים מיט די כחות דער איד האַלט זיך איין אויפ'ן אָרט.
 הויבט אויף דער איד צו דעם הימעל מיט רחמים זיין בליק:
 גאַמעניו, ברענג דו בשלום אהיים מיך צוריק!
 נאָר איבער איהם איז דער הימעל א גרויער ווי בליי,
 און ארום איהם טראַגט דער ווינט זיך א ווילדער און פּריי.
 הערט ניט דער הימעל דעם אידען'ס געבעט און געשריי,

שטויסט איהם דער ווינט און ער ווארפט איהם א מיעדען אין שנעע.
 אויפשטעהן פון שנעע האָט שוין מעהר ניט קיין כח דער איד
 עפעס א פוילקייט א זיסע פילט אָן יעדען גליעד. — — —
 און אין די ביינער צוגיסט זיך א ווארעמע רוה,
 אָט און די אויגען פאמעלינקע שליסען זיך צו. —
 פלוצלונג — ער גלויבט זיך אַליין ניט, א קרעטשמע זאָל זיין?!
 ס'שלאָגט אין דער נאכט פון א פענסטער א פרעהליכער שיין,
 ס'ריפעט דער ווינד מיט'ן טויער, מאכט צו, עפענט אויף,
 שליטענס געלאָדען מיט סחורות פיעל שטעהען אין הויף,
 און ביי די שליטענס פערבונדענע שטעהען די פעהר,
 עסען דעם האָבער און רייסען דעם שנעע ביז'ן ערד.
 פרעהט זיך דער איד, וואָס דער בורא האָט אין אזא נאכט
 איהם צו א מענשישען ישוב בשלום געבראַכט.
 קלאפט ער אין טיהר, און מען עפענט איהם באַלד — ס'אַראַ פרויד!
 פרעהליכע אידישע פנים'ער, אידישע רייד!
 איבער'ן שטוב גיסט דער הענג-לאָמפ א ליכטיגקייט אויס,
 ס'טראָגט זיך א ריח פון בראַנפען און טאַבאַק און שווייס. —
 גיבען די אידען איהם „שלום“ — „פון וואַנען א איד?“
 לאַכט ער, — אז ער האָט געלאָזט זיך צרפּוס פון יאַריד
 און אז דער וועג איז געוועזען א ביסעלע שווער,
 האָט ער געבלאָנזשעט ביז ער האָט געטראָפּען אַהער.
 לאַכען די אידען מיט איהם, נאָר זיי ווערען באַלד שטיל...
 יעדערענ'ס האַרצען פילט אָן א רחמנות-געפיהל,
 יעדערענ'ס פנים און שטערען ווערט כמורנע, פערטראַכט, —
 „ווי לאָזט א איד זיך צרפּוס געהן אין אָט אזא נאכט?!“
 ווערט באַלד דער טיש מיט מאכלים און בראַנפען געגרייט,
 וואַשט זיך צום עסען דער איד, מאַכט „המוצי“ אויף ברויט,
 זאָגט צו די אידען „לחיים“ — „לשלום, ר' איד“.
 עסט ער און טרינקט, און א וואַרימע, זאָטיגע פרויד
 גיסט זיך, צוגעהט אין זיין האַרץ, אַזש די לייב ווערט איהם הייס,
 ווישט מיט'ן האַנד אַזש פון פנים דעם וואַרעמען שווייס.
 עסט ער און טרינקט און ער עסט, אַזש עס געהט שוין ניט מעהר,

בענשט ער, און ס'שיינט אין זיין אויג אַ גאָטספּאַכרטיגע טרעהר. איצטער וואָלט ער מיט די אידען געשמועסט ביז שפעט! אָבער עס וואָרט און עס ווינקט איהם די פּוכאָווע בעט, אָבער די ביינער, דערוואַרעמטע, גארען נאָך רוה, און ווי פון זיך זיינע אויגען האַלב שליסען זיך צו, און צו דער קישען עס ציהט זיך און נייגט זיך דער קאָפּ, פאַלט ער אַזוי אין די קליידער אין בעט ווי אַ סנאָפּ. פּלוצלונג דערפיהלט ער זיין האַלז ווערט צוזאַמענגעדריקט, עמיצער וואָרפט זיך אויף איהם, אַז דער אָטעם פּערשטיקט! ... און ער דערזעהט באַלד זיין ווייב און די קינדערלעך שטעהן, ברעכען די הענד, ברעכען אויס אין אַ ביטער געוויין. — אַי, ניט געוויינט האָט זיין ווייב און קיין לייבליכעס קינד, נאָר איבער איהם אויפ'ן פּעלד האָט געוואָיעט דער ווינד. מאָרגען פריהמאָרגען, ווען שטיף נאָך געשלאָפּען איז גאָט, זיינען שוין גוים מיט שליטענס געפּאָהרען אין שטאָדט, האָבען די גוים געפונען דעם אידען פּערוועהט, האָבען די גוים געפונען דעם אידען שוין טויט. האָבען די גוים אַרום זיך דעם טויטען צושטעלט, האָבען זיין פּעקעל צועפענט: „האָ, האָ, וויפיעל געלט!“ האָבען די גוים זיין טלית און תפילין בעטראכט. איינער אַ גוי האָט נאָר גראָב אויפ'ן קול זיך צולאַכט, אָבער די אנדערע זיינען געשטאַנען ווי שטום און נאָכאַנאַנד זיך גע'צל'ט דערשראָקען און פרום.

בלימעלעך קרענצעלעך מאָלט אויף די שווינען דער פּראָסט, און אין דעם קוימען דער ווינט אַזוי וואָיענדיג בלאָזט. — גוט איז אונז איצטער ביים פּרעהליכען פייער אין הויז! ביזקעל דער נאַפּט אין דעם שטילינקען לעמפּעל געהט אויס, ביזקעל דער זייגער טהוט ברוגז'לעך שעפטשען: — „שפעט, צייט שוין צו ליגען אין ווייכען, אין וואַרעמען בעט.“ וועל איך ביים וואָיענדען בלאָזען אין קוימען פון ווינט מעשהלעך ליעדעלעך זינגען דערצעהלען מיין קינד.

דוד אינגאמאן :
אין קעסעלגרום
ראמאן

I. פייער

גאנץ פריה.

דער גרויסער ריעז ניו יאָרק האָט זיך דורכגעוואָרפֿען פֿון שלאָפֿן און האָט געמיינט, אז עס איז נאָך צו פֿריה, און געוואַלט צוריק איינ-שלאָפֿען; האָט זיך אָבער באלד דערהערט אַ פֿיפֿען, אַן אויפטרייט־לענדיג ברומען, ווי עס וואַלטען אויף די דעכער, אויף די טהורעמס ווילד־צורייצטע לייבען אָנגעלאָפֿען, — האָט דער ריעז אַ ברייטען גענעץ גע־טהאָן און זיך אויפגעכאַפֿט.

אַנטקעגען איהם אויפ'ן מזרח האָט זיך דער מאָרגען אין רויטען געצונדען. און אַ יונגער, אַ צופֿריעדען־פֿערשייטער, האָט דער מאָרגען גענומען פֿראַלען אַרויף איבער ניו יאָרק.

די נאַסען זיינען נאָך געווען אין האַלב־פֿערשלאָפֿענע שאַטענס פֿער־זונקען. נאָר די טויענדער דעכער און די אויבערשטע עטאזשען, וואָס אונטער די דעכער פֿון די ריעזיגע, הויכע געביידען האָבען שוין מיט לייכט געשיינט און זייערע הונדערטער פֿענסטער האָבען זיך שוין מיט זון־פֿלאַם געשפיגעלט.

פֿון די הויכע קווימענס האָבען זיך גענומען שפֿאַרען דיקע, שוואַרצע זיילען רויך און אַ לייכט ווינטעל האָט זיי גענומען בויגען און ציהען איבער די לאַנגע הימעל־לאַנקעס, וואָס שפֿרייטען זיך איבער די הויכע, לאַנגע נאַסען.

קאָפיטעל 1.

מאָסס האָט זיך אויפגעכאַפט.

— שוין שפעט! אויף מיין וואָרט שפעט! און ער איז אַרויסגע-
שפרונגען פון בעט. ער האָט זיך געהיט, אז חנ'סע זאָל זיך ניט אויפ-
כאַפען, און נאָך ניט קיין אָנגעטהאַנגענער איז ער אַריינגעלאָפּען אין סוף,
אָנגעצונדען דאָס גאָד-אוינוועלע, אַרויפגעשטעלט די קאפע, און נאָך דעם
זיך גענומען איינוואַשען און אָנטהאָן.

און אז ער האָט זיך אָנגעטהאָן, האָט שוין די קאפע געזאָדען. האָט
ער אויף גיך אַריינגעכאַפט אַ גלאָז קאפע, אַ שטיקעל ברויט, איינגעפאַסט
אין אַ צייטונג זיין מיטאָג: ברויט, סאַרדינען, עפעל, דאָס פערלענט
אונטער'ן אָרעם און איז אַריין צוריק אין שלאָף-צימער.

דאָ איז ער אַ וויילע צומישט געוואָרען:

חנה'ס ווייסער פנים און איהרע דונקעלע האָאַר, וואָס זיינען געווען
צושויערט אויפ'ן ווייסען קישען, און איהר שעהנער ווייסער האַלז — —
און איהר האַנד, וואָס איז געלעגען איבער דער לייכטער, גרויער

דעק, אזא קלאַרע, אזא לויטערע — — —

און די דינע וואַלקען-גרויע דעק, וואָס האָט זיך איבער איהר כּשומ-
דינג געקנייטשט און האָט זי אַרויסגעגעבען אזוי לייכט און אזוי
בויגניג. — — —

און מאָסס האָט אַ קינדערשען שמייכעל געטהאָן און מיט דעם
וואַרימען שמייכעל אויף די ליפען האָט ער זיך צוגעבויגען און אַ קוש
געטהאָן איהר האַנד.

האַבען זיך געעפענט איהרע אויגען און זי האָט אַ שמייכעל געטהאָן.

— חנה — — — נו? ...

האַט זי נאָך אַ שמייכעל געטהאָן צופריעדען, דרויטליך, פערשעהמט.

ווען מאָסס איז אַרויס פון הויז זיינען די נאַסען שוין געווען פול
מיט מענשען. איז ער אַריין אין דעם געדיכטען מענשען-שטראָם, מיט

זיין פעקעל אונטער'ן אָרעם, מיט אַ קינדיש-צופריעדענעם שמייכעל אויף די ליפּען, געשטעלט זיכערע טריט און געטראַכט:

— ווער ווייס?! פּיעלייכט פּאַרט אַ קינד? — מאַדנע — — —
 אזוי פּיעל מענשען, וואָס ווילען ניט האָבען קיין קינדער, טהוען אזוינע מיאוס'ע זאַכען — — — און דאָ, אַז איהר ווילט זיך אזוי אַ קינד, און מיר טאַקע אויך, ווייל פאַר וואָס טאַקע ניט? ווי זאָגט זי: אַ אינ-געלע מיט שוואַרצע הערעלעך — — — און געה! אַט שוין אַ יאָהר נאָך אַ חתונה, און — נאָר ניט!

חנה האָט נאָך מאַסס ארויסגעהן זיך געפרואווט וויעדער איינ-שלאַפען. זי האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגען-דעקלעך אָהן דעם חשק זיי צוריק צו עפענען, זיך גענומען לייכט ציהען און דערביי צופריעדען גע-פיהלט און געהערט די זיידענע גלאַטקייט און די לייעבע, זיסע וואַרימ-קייט פון איהר אייגענעם שענהעם לייב, און צו דעם האָט זיך שוין אויך צוגעמישט דאָס געפיהל — „ווי משוגע מאַסס איז דאָס פאַר איהר!“ און אין אלגעמיין איהר הערשען איבער מענער. און זי צושמייכעלט זיך — זיך באַפענדיג אויף איהר לייעכסטען געדאַנק: „לייעבע איז ניט קיין חלום. דאָס איז אַ פשוט'ע, געזונטע ווירקליכקייט, אַ זיסע, לייעבע ווירק-ליכקייט!“ — דער שמייכעל און דער געדאַנק זיינען איהר געוועהר, מיט וועלכע זי פּערטהידיגט זיך, אַליין ניט קלאָר וויסענדיג פאַר וועמען, כאַטש כמעט אלע מאָל זאָגט זי דאָס אין געדאַנק צו ברוך'ן. דאָס שמיי-כעלט זי אזוי פון איהם, סיי ווען זי זעהט איהם, סיי ווען זי זעהט איהם ניט. און אזוי טראַגט זיך איהר שמייכעל, פליהט און טראַגט זיך אַ גאַלדענער מיט אַ פאַרקרימטען שנאָבעל און מיט שאַרפע נעגעל צו ברוך'ן און ער פּערטשעפעט מיט זיינע פליגעלען אויך בינעם'ען און נאָך אַנדערע „הימעל-מענשען“, וואָס האָבען זיך שטענדיג געדריעהט און דרע-הען זיך נאָך איצט ארום איהר...

און זי שמייכעלט ווייטער: — „ווי גוט זי האָט דאָס זיי אלעמען אָפּגעטהאָן — גענומען און חתונה געהאַט נאָר פאַר אַ פשוט'ען בחור!...“

קאָפּימעל 2.

פון נאָסען און נאָסען שטראָמען אריין די מענשען-כוואַליעס אויף דער לאַנגער בראָדוויי. דאָרטען ניסען זיי זיך צונויף אין צוויי לאַנגע שטראָמען, וואָס ציהען זיך ביי ביידע זייטען פון דער נאָס, און די מענשען-שטראָמען ציהען זיך אוועק ווי טייכען און זעהען אויס ווי פארבינדע ברענגען צו די ריעזיגע, הויכע מויערן.

און די מויערן זענען בעהאַנגען מיט שילדען און שילדען, מיט גאָלד-דענע אויפשריפטען, און רייסען זיך העכער און העכער און קוקען מאָדנע יעדער איינער מיט זיינע הונדערטער פענסטער... און עס רייסט זיך אריין די רויטע מאָרגען-זון. און עס פלאַקערען אויף די מויווענדער פענסטער, און עס צינדען זיך אָן די גאָלדענע אויפשריפטען, און עס צושפיעלען זיך שטראַהלען, רויטע, גאָלדענע.

די לופט צושטראַהלט זיך מיט גאָלד און פּורפור. עס שטראַהלען די הויכע ריעזען-געביידען און קוקען שטראַהלענדיג אַריבער דער נאָס און דערוועגן זיך אַנטקעגען אין די פענסטער פון די אַנדערע. — — —

און עס זעהען מויערן און מויערן זייערע פּאָלירטע, מאַרמאָרנע זיילען, זייערע פּערישענע, פון שמיין געהאַקטע בילדער — — — עס זעהען מויערן אין מויערן זייערע גלייכע און האַלב-רונדע פּאַרמען, זייערע גרויסע פענסטער, זייערע גרויסע גלעזערנע ווענד — — — זייערע צאָהל-לאָזע אויפשריפטען, וואָס ציהען זיך איבער זייער גאַנצער ברייט און לויפען ביז אַרויף, ביז אַן אויבערשטען קאַרניז, צו ביז אַ הויכען טהורעם. און די הויכע מויערען צושטראַהלען זיך נאָך שטאַרקער, זוניגער, צופריעדענער.

און אַנטען, אויף די ברייטע זייטוועגען, כוואַליען זיך די מענשען, שפּרייטען זיך, ווי לאַנגע, ברייטע קרענץ. עס נעהען: מענער ערנסטע, פּער'דאגה'טע און מענער זיכערע, מיט צופריעדענע שמיכלען אויף די

ליפן; מיידלעך בלאסע, פערביטערטע מיט צונויפגעפרעסטע ליפען, און מיידלעך שטויפערישע, פערשייטע; מיידלעך, וואָס פיהלען נאָך די נאָכ-טיגע קושען אויף די ליפען, ציטערען און שמייכלען ליעב. און סינדער: עלטערע, אינגערע, כמעט אלע ערנסטע — — —

עס ציהען זיך לאנגע, ברייטע קרענץ.

צווישען די קרענץ געהט אויך ברוד. און איהם דוכט זיך, אז אלע געהען, ווי אין שפאן, אז ערגעץ דאָרט וואו די גרויסע גאס לאָזט זיך אַראָב צום ים, שטעהט אַ גרויסער ריעז, העכער פון די העכסטע מויערן, געפאָנצערט אין שטאָל און אין אייזען. דער ריעז האַלט אין זיינע איי-זערנע הענד לייצעס פון אָט די טויזענדער מענשען, וואָס זיינען צוטהיילט אין צוויי לאַנגע מחנות און ער טרייבט זיי האַסטיג, כמעט אלע אין איין וועג: אַרויף, אַרויף — — —

פון ערגעץ אַ גאס פּאָהר אָן אַ קאַר פּול געפּאַקט מיט מענשען. די קאַר דאַרף דורכפּאַהרען בראַדוויי. דער מאַטאַר-מאַן קלינגט און קלינגט. די מענשען אָבער האָבען קיין צייט ניט. יעדערען ווילט זיך איבערלויפען נאָך פאַר דער קאַר. און דער מאַטאַר-מאַן קלינגט, אז עס ציטערט די לופט, ער בויגט זיך אַריבער און עס דאַכט זיך, אז ער טראָגט די קאַר אויף זיינע פּלייצעס און ער שרייט און ער לאָזט די קאַר ביסלעכווייז, אַטאַט און ער פּאַהרט עמיצען איבער — — —

ברוד שטעלט זיך אָפּ.

און מאַקס, וואָס האָט דאָ אָנגעיאָגט ברוד'ן, האָט זיך אויך אָבגע-שטעלט, און מיט זיי האָבען זיך אָפּגעשטעלט עטליכע אַנדערע, און דער שטראָם איז אויף אַ וויילע איבערגעריסען געוואָרען, אָבער ווי נאָר די קאַר איז דורכגעפּאַהרען, האָבען זיך באַלד די אָבגעשטעלטע מענשען מיט אימפעט וויעדער אַ לאָז געטהאָן און זיך צוריק צונויפגענאָסען אין איין לאַנגער כוואַליענדער מחנה.

— גוט מאָרגען, ברוד!

— גוט מאָרגען!

מאַקס שמייכלעט.

ברוך שווייגט. — פון זינט חנה האָט חתונה געהאַט מיט מאַקס'ען, איז ברוך כמעט אין גאַנצען אנטשוויגען געוואָרען — — — כאַטש שולדיג איז ער אַליין: זי האָט געוואַרט, זיך אויסגעקוקט די אויגען, פלעגט אויפציטערען פון זיינער אַ בעדיהרונג, פון זיינעם אַ בליק, און ער פלעגט זיך אַלץ מאַכען ניט וויסענדיג, — — — ביז זי איז זיינער אַ שונא געוואָרען און איהר איצט'יגען שמייעל בעקומען:
 „איך בין שעהן און מיר שטעהט ניט אָן, מיר פאַסט ניט פער-
 שפיעלען — — —“

און אז ער איז אוועקגעפאָהרען, און אז ער איז געקומען, איז שוין געווען שפעט. זי האָט שוין גערעדט פון „אַ אינגעלע מיט שוואַרצע הערעלעך“... און פלעגט זי דאָס מאַהלען פאר ברוך'ן, האָט זי דערביי געשמייעלט, מיט אַ ציטערדיגער פרייד, אז עס פלעגען ציטערען איהרע שעהנע אַקסעל... נאָר פון די אויגען האָט דערביי געקוקט אַ בעהאַלטענע שלאַנג... און עס געפֿעלט איהר, וואָס מאַקס איז אַ פשוט'ער, אַן איינ-פאַכער, עהרליכער מענש — — — און פון ברוך'ס פלענער וועגען די „פרייע דערפער“ לאַכט זי, שמייעלט מיט איהר שמייעל.

מאַקס געהט זיך נעבען ברוך'ן, קוקט אַרויף צו איהם און שמייעלט.
 קוקט איהם ברוך אָן — — —
 אַך, גוטער ברודער! — צו'טענה'ט זיך מאַקס. — ווען דו וואַלסט חתונה געהאַט! הערסט, אויף מיין וואַרט, — איך זאָג דאָך דיר, מען פיהלט זיך נאָר אַן אַנדערער — — —
 ...!?

— דו פערשטעהסט? — — — איך מיין, וואָס האַסטו פון דעם, וואָס אַט ביסטו דאָ און אַט ביסטו ניטאָ — וואָס איז דאָס פאר אַ לעבען? פלוצלונג הויבסטו זיך אויף און בלייבסט ניט ערגעץ... און איך ווייס — — — חנה לאַכט דאָך פון דיר... און צו וואָס דארפסטו טאַקע אַזעלכע נעדאַנקען, אז די אידען שטאַרבען דאָ אויס, און די „דערפער“ דיינע און... און איך ווייס וואָס נאָך — — — די קינדער רעדען דאָ ניט קיין אידיש? איז וואָס? אדרבה! — — — איך מיין, וועמעס באַבעס דאנה!? הערסט, ברוך! ווען דו פאַלגסט מיך און האַסט חתונה! הערסט! אויף מיין וואַרט! און ווייסט? — איך האָב ביי זיך אַפגעמאַכט, אז ווען איך וועל האַבען אַ קינד, איז ווי נאָר עס וועט אונטערוואַקסען, הויב

איך אן אלע שבת צו לעגען טלית און תפילין — — — וואָס? דו קוקסט מיך אָן? זאָג איך דיר, אז מיין אָנקעל איז גערעכט, ער קען אפילו כמעט ניט דאוונען, ווייל ער אליין איז שוין דאָ געבאָרען, אָבער אלע שבת טהומט ער אָן זיין טלית און תפילין — — — נעהמט דעם סדור אין האַנד — ווייל ער איז גערעכט: קינדער, זאָגט ער, דארפֿען וויסען, אז זיי בעל לאַנגען צו א „סוירטען ניישאַן“.

— אָבער אום שבת תפילין!?

— וואָס?

— נו, נאָרישקייטען — רופט זיך אָב ברוד. — דערצעהל בעסער, וואָס הערט זיך וועגען אונזער אומינג?

מאָס שפּרינגט לייכט איבער פון איין געשפרעך אויפ'ן צווייטען.

— וואָס, וועגען אומינג?! — שרייט ער אויס. — עה! דאָס וועט

שוין זיין איין מאָל אַן אומינג און אויף דיר וואַרט דאָך דאָרט אַ גאַנצער סורפּריז!

— !? — — —

א שעהנע מיידעל קוקט אויפ'ן אומינג, ווייל זי וויל זיך מיט דיר בעקענען. אויף מיין וואַרט. זי הייסט בעלאַ. נאָר זי האָט שוין אָנגעזאָגט, אז צוליעב דיר זאָל מען זי רופֿען ביילקע... וואָס, דו קוקסט מיך אָן? אויף מיין וואַרט. ערסט-זיך. זי לעבט מיט איינעם אַ מיסטער לעווין, אזוי זיך, ווי די היינטיגע, אין פרייער ליעבע. דאָס הייסט, זיי וואוינען נאָך דערווייל ניט צוזאַמען, נאָר זיי בעגעגענען זיך. און איך ווייס — — — האָט אָבער געטראָפֿען, אז דו האָסט ערגעץ געלעקט טשורט און ביזט אָנגעפאלען אויף די פרייע ליעבעניקעס, איז דער לעווין איהרער אַרויס זיי פערענטפערען און האָט געבראַכט אַ ראיה פון זיך אליין און איך ווייס דאָרטען וואָס, ווי ער האָט דיר דאָרטען געברייטעט, איז, ביסטו נאָך דעם אַרויס און האָסט זיך, זאָגט מען, זיך אזוי צוקאָכט, אז דו האָסט פון פלאַטפאָרם אויסגעשריען, אז ער געהט צום געלעגער פון זיין פרוי, ווי אַ הזיר צו דער קאַרעמע. אויף מיין וואַרט, מען זאָגט, אז אזוי איז דאָס געווען. נו, און פערשטעהסט, — זי איז דערביי אויך געווען — — — און פון דעסטוועגען, זעהסטו, ווייל זי דוקא זיין אויפ'ן אומינג. זי טענה'ט, אז זי מוז זיך זעהן פון דער נאָהענט. ער האָט אויך געזאָלט זיין אויפ'ן אומינג. אָבער ווי נאָר ער האָט דערהערט, אז

דו געהסט דאָרטען זיין, האָט ער פּערוואָרמען מיט הענד און מיט פּיס.
 נו, עס פּערשטעהט זיך, אז זי וועט אָהן איהם אויך טרעפּען.
 — אַ מאָדנע מיידעל איז די בייַלקע! — רעדט מאַקס וויעדער —
 אויף מיין וואָרט. אָט דו וועסט שוין זעהן. און, דו ווייסט, זי האָט
 געבעטען ביי חנה'ן, זי זאָל איהר לייַהען דיינע „רעגען מעשה'לעך“. זאָגט
 איהר חנה, אז זי האָט זיי ניט. חנה איז עפעס אויך אזא מאָדנע. ניט
 אמת? וואָס? אויף מיין וואָרט. אָט, שטעל דיר פּאַר, אַרדאָ ניט לאַנג
 לייַען איך דיין „אונזער אונטערנאָנג“, פּערשטעה איך עפעס ניט וואָס
 דו מיינסט מיט דעם, וואָס דו ברייַעסט דאָרט, אַז מענשען, וואָס האָבען
 ניט קיין גאָט אין האַרצען, זיינען ווי שפּיגלען, אין וועלכע עס שפּיגעלט
 נאָר ניט אַפּ. און אז אַזעלכע קאַליע געוואָרענע שפּיגלען וואַרפט מען
 אַרויס און אַזעלכע מענשען געהען אונטער. — פּערשטעהט זיך, אז איך
 האָב זיך באַלד געכאַפט, אז דאָ מוז איך עפעס ניט פּערשטעהן, ווייל
 איך ווייס דאָך, אַז דו ביזט אַ פּרייַגעזאָנענער מענש. וואָס? — — —
 נו פּרעג איך ביי איהר. — זאָלסטו געווען אָנקוקען ווי זי האָט זיך דאָס
 צולאַכט, אז איך האָב זיך אַזש דערשראָקען, אויף מיין וואָרט. און איך
 האָב געמוזט אַוועקלעגען דאָס ביכעל און איך האָב איהר צוגעזאָגט, אז
 איך וועל דאָס מעהר אין האַנד ניט נעהמען. און וואָס האָט זי צו לאַ-
 כען, ווייס איך טאַקע ניט. נאָך אַלעמען — אַ מענש שרייַבט דאָך, און
 איך ווייס? — — — נאָר דו ווייסט דאָך, אַלע מאָל ווען עס קומט עפעס
 אַזוי אויס וועגען דיר, שמייכעלט זי עפעס אַזוי מאָדנע. — ט'א פּנים
 אז זי האַלט דיך נאָר פאַר אַ נאַר. און פון דעסטוועגען, ווייסט? — זי
 אַליין לייַענט דאָך דיינע „רעגען מעשה'לעך“. זאָלסט איהר נאָר ניט
 דערצעחלען, אז איך האָב דיר דאָס געזאָגט. אָבער איך האָב דאָס אַליין
 געזעהן, אויף מיין וואָרט, דו הערסט? — — — און זאָלסט נאָך זעהן,
 זי האָט זיך ערגעץ בעקומען אַז אַ שעה געבונדען ביכעל, און זי האַלט
 דאָס עפעס מיט אַזא פּאַראַד, פּערשלאָסען — — — קיינער זאָל דאָס,
 חלילה, ניט זעהן, מען זאָל דאָס חלילה ניט צו'גנב'ענען, צי איך ווייס...
 פונקט ווי דאָס ביכעל וואָלט געווען ווער ווייסט וואָס. און גראַדע אַמאָ
 דאָס ביכעל פּערשטעה איך ניט, צוליעב וואָס דו האָסט דאָס אָנגעשריע-
 בען. אַדרבה, זאָג דו אַליין, דאָס איז דאָך עפעס מעשה'לעך פאַר קליינע

קינדער. נו, און דו ווייסט דאָך אליין, אז די קינדער ליענען דאָ ניט קיין איריש איז וואָס וויעדער? — — —

— און ווער וועט נאָך זיין אויפ'ן אוטינג? — פרעגט ברוך.
 — וואָס הייסט, ווער נאָך? עם וועלען זיין אַ סך. עם וועלען אויך זיין נחום, לאה, בינעם און ווי הייסט ער, אָט דער מיט די פלאַק סענע האָאָר... יאָ, זאָג מיר — ס'איז טאקע אמת, אַז בינעם איז דאָס פערליעבט אין לאה'ן?... און, דו ווייסט, מען זאָגט דאָך, אַז די לאה איז דאָך גאָר פערליעבט אין דיר, אַז זי שטאַרבט פאַר דייע טריט, און אַז חתונה האָבען וועט זי דוקא פאַר דעם ציוניסט, פאַר נחום'ען. און דו ווייסט, איך האָב בעמערקט, אַז די לאה האָט זעהר שטאַרק ליעב מיין חנה'ן. ניט אמת? — — —

אַזוי טענה'נדיג, קומען זיי אַלץ נעהנטער צום שאַפ. ניט ווייט פון שאַפ הויבט מאַקס אויף זיינע אויגען און ווערט פער־ציטערט.

— ברוך, זעה נאָר! זעהסט!?

ברוך הויבט אויף זיינע אויגען און דערזעהט — אין די פענסטער פון שאַפ שווימען ארום רויטע פלאַמען, און ער וויל מיינען, אַז דאָס איז דער אַפשיין פון דער צופלאַמטער מאָרגען־זון — — — אָבער די פלאַמען גיבען זיך מיט אַמאָל א הויב און ווערען גרעסער, שטאַרקער. אָט! — עם פלאַצען פענסטער! — — — די מענשען, וואָס געהען אויף דער זייט, האָבען זיך אומגעקוקט און זיך גענומען לויפען. עם איז געוואָרען אַ טומעל, און באַלד האָבען זיך צורטרָגען שאַרפע, הילכיגע פייער־סיגנאַלען. די סיגנאַלען האָבען זיך מיט כעס אַריינגעשפאַלטען אינ'ם יונגען מאָרגען און זיך גענומען ברעכען איבער אַלעמענס קעפ. קאָרס אויף די גאַסען זיינען פלוּצלונג געבליעבען שטעהן אין מיטען וועג — וואָגען ניט צו געהן ווייטער. פון גאַסען און גאַסען האָבען זיך אָנגעטרָגען פייער־וואָגענס מיט געפאַנצערטע פייערלייט, מיט העק, מיט אייזענס, וואַסער־פאַמפען, לייטערס — — — די פערד האָבען זיך געטראָגען. צוואוילדט, שנעל, ווי זיי וואָלטען זיך רייסען פון דער אייגענער פעל אַרויס, פונקט ווי גולנים פון ערגעץ־ווילדע וועלדער האָבען מיט אַ מאָל איינגעשפאַנט זייערע ווילדסטע פערד, און זיך איבער עפעס אַ סיבה פלוּצלונג אַ לאָז געטהאָן דורך די שטאַדטישע

נאסען. און אָט זיינען זיי נעבען ברענענדען מויער, שטעלען זיך אָפּ,
בעפאלען איהם פון אלע זייטען, קלעטערען אַרויף צום פייער, צו די
ברענענדיגע פענסטער, האַקען, ברעכען — — — און די מענשען האָבען
קיינ צייט ניט, קוקען זיי זיך אום צוטראַגענע:

— פייער!

— פייער! — — —

און זיי קירעווען זיך אָפּ פון דער נאָס און יאָגען זיך מיט אימפעט
ווייטער און נאָך שנעלער.

ברוך איז געבליעבען שטעהן ווי אַן איינגעגראָבענער מוט אַ דער
מאַנישען שמויכעל אויף די ליפען:

— פייער, פייער! — — —

און מאַקס איז געשטאַנען נעבען איהם אַ דערשלאָגענער:

— ברוך, ברוך!

און דער רויך האָט זיך גענומען רייסען פון די פענסטער וואַלקענ-
ווייז, זיך גענומען האַסטיג רייסען אַרויף. אויבען האָט זיך דער רויך
צוגיפגעשלאָגען אין איין שטיק און איז אויף אַ וויילע געבליעבען שטעהן
ווי אַן אונגעלומפערטער גרויסער וואַלקען, זיך אויף אַ וויילע אומגעקוקט
פערואַונדערט און נאָכדעם זיך גענומען שפרייטען איבער דער נאָס און
נאָסען; האָט פערשטעלט די זון און זיך גענומען מאַכען זיין אייגענעם
הימעל.

קאפיטעל 3.

ברוך איז פון פייער אוועק מאַדנע אויפגעראמט.
פון אַנפאַנג איז דאָס געווען זיין געוועהנליכער אינסטינקטיוועה
רייז צו שטאַרקער בעוועגונג און צו פייער, ווייל אַלע מאָל ווען ער דער-
זעהט ווי פון ערגעץ טראָגט זיך אָן דער רויטער פייער-וואָגען מיט'ן רע-
טונגס-געוועהר, מיט די מוטהיגע, געפאַנצערטע פייער-לייט, וואָס קוקען גע-
וואַנט פאַר זיך, דערפיהלט ער מיט אַ מאָל אין זיך אַלע זיינע אָדערען, דאָס
בלוט געהמט זיך דורך זיי מיט אַ מאָל האַסטיג טראָגען און שלאָגט זיך
אַפּ אין האַרצען מיט אַ געזונטער, פרישער וואַרעמקייט, און מיט אַ פער-
כאַפטען אָטהעם קוקט ער דערביי אויף די פערד מיט די ווילד-אויסגע-
שטרעקטע העלזער ווי זיי רייסען זיך, ווי זיי טראָגען דעם וואָגען מיט אַ
פערצווייפעלטער שנעלקייט. זייערע פערדישע עקען — די גריוועס
הויבען זיך און פלאַנטערען זיך אין דער ווייס-בלויער לופט. אַ גרויסע פאַ-
רע זעצט פון זייערע נאָז-לעכער, וואָס זיינען צושפרייט ביז אין רויטען
פלייש, און זייערע קרעפטיגע פערדישע לייכער ציהען זיך אויס אַלץ
לענגער, ווילדער, ווייטער און עס דאַכט זיך — זיי שלידערען מיט כעס
פון אונטער זיך ווייט, ווייט אוועק די ערד, די גאַס מיט אַלץ, וואָס אויף
איהר און מענשען צולויפען זיך אויף רעכטס און אויף לינקס. אַלעס
און אַלע בלייבען שמעהן אָנגעשמעלט און זעהען צו מיט אַ מורא'דיגער
קנאה ווי פארביי זיי טראָגט זיך דורך די פייער-מאַכט צום פייער. און
ברוך ווערט דערביי אזוי ווי פערנגליווערט, ווי פערפרויערען פון שטאַרקייט.
זיינע אויגען בליצען אויף מיט איינמאָל אויף אַלע און אַלעס: — אויפ'ן
לויף פון די פערד, פון וועלכען עס צימערען אזש די פענסטער פון די
שווערע מויערען; אויף די געזונטע און שטאַרקע פייער-לייט, וואָס קוקען
געוואַנט פאַר זיך; אויפ'ן וואַסער-פאַמפ, אויף זיינע בלאַנקע מעשענע
טהיילען, אויף דער גאַס און אויף די אויפגעטרייסעלטע מענשען. דאָס
גאַנצע בלוט גיט זיך איהם דאָן אַ וואָרף אין קאָפּ, די הענד פּרעסען זיך

דערביי אָפט אין שטאַרקע פּויסטען. עפעס כאַפּט זיך ביי איהם אויף אין האַרצען, עפעס נעהמט זיך וואַרימען אויף די ליפען. און דער פּייער-וואָגען טראָגט זיך שנעל פאַרביי אויף זיינע גרויסע רויטע רעדער, וואָס שפּרינגען אַזש אונטער, און באַלד נאָך דעם שיסט אימיצער אין עק גאָס אויס, ווי פון אַ האַרמאט, מיט נאָך אַזא וואָגען און מיט נאָך איינעם, און די גאָס בלייבט נאָך זיי ווי פערטויבט אויף אַ לענגערע וויילע, ביז איי-מיצער זאָגט ביי דער זייט: אָט דאָס הייסען פּערד! פּונקט ווי דער טייוועל וואָלט זיך נאָך זיי יאָגען. וואָסערע פּערד!? וואָסער טייוועל? — טראַכט ברוך — דאָס איז פּייער, פּייער!!

און ווען ער האָט איצט דערזעהן ביים סאַמע פּייער, ווי די געזונטע פּייער-לייט שפּרינגען אַראָפּ פון די פּייער-וועגען, שפּאַנען אויף גיך אויס די צוהיצטע, פּערשווימטע פּערד, מאַכען אויף שנעל פאַרטיג דאָס געוועהר און וואַרפען זיך אין פּייער, און ווען ער האָט געזעהן די ריעזיגע רויטע פּלאַמען געמישט מיט שטיקענדען, שוואַרצען רויך, וואָס האַבען אַרויס-געזעצט פון דאָ און דאָרט, און דעם צוטראַגענעם געלויף פון די הונדערטער מענשען, וואָס האַבען געשריען: פּייער, פּייער! — האָט ער דערפיהלט, ווי אין איהם צוואוויקעלט זיך אַ רויטער פּייער-קנויף, צוואוויקעלט און צושפּרייט זיך אין זיין האַרצען. ערגעץ ווערט אין איהם עפעס ווי פון שרעק פּערפרוירען, און ערגעץ נעהמט אין איהם וואָס שרייען מיט אַ העלישען ברען: פּייער! פּייער!

און שמייכלענדיג, האָט ער נאָכדעם בערוהיגט מאַקס'ען:
— נאר איינער, וואָס ביסטו אזוי צוטומעלט? נישקשה, מאַרגען איז דאָך זונטאג, מאַרגען איז דאָך אונזער „אומינג“. מיר וועלען דאָס אַ לעב טהאָן אַ טאָג, אַז אַ רויך וועט אַזש געהן!
— אָבער וועה איז מיר, ברוך, ביזט פון זינען. ווייסט... וואָס הייסט?... ברוך! עפעס אזוי לייכט קריגט מען איצט אַ דזשאַב... דו בעטראַכט נאָר.

— עט, נאַרישקייטען! דו געהסט דאָך איצט אַהיים? איז — „גוד באי“. גיב איבער אַ גרום. מאַרגען טרעפען מיר זיך אויפ'ן אומינג.
— אָבער, ברוך...
— זיי ניט קיין נאַר.

און ברוך איז אוועק איבער דער גאָס אַ צופּריעדענער. צו זיין

צופריעדענהייט איז אויך באַלד צוגעקומען דער געדאַנק, אז חנה, וואָס וואַרפט אויך איהר שמייכל צו זיין פלאַן וועגען די „פרייע דערפער“, וועט זיך פיעלייכט איצט צונייען אויף זיין זייט. דער שאַפ איז דאָך אָפגעברענט, שוין נאָך דער „ביזוי“, און מאַקס וועט מוּ הסתם אזוי גיך ניט קריגען קיין אַרבייט. — די שמענדיגע ניט זיכערקייט מיט מאַרגע-דיגען טאָג און די ענגע שמוציגע גאַסען — עס אַרט איהר ניט, וואָס די קינדער רעדען דאָ ניט קיין אידיש. אָבער, חנה! זעהסטו דען ניט, וויפיעל איבער דעם מוז פערלאָרען געהן? פערשטעהסטו דען ניט, אז די זיכערסטע פעדים, וואָס פערבינדען די עלטערען מיט די קינדער, די פער-דים, וואָס שפינען זיך פון דור צו דור, מוזען זיך איבער דעם אָפרייסען, און אז די בעסטע אייגענארטיגע מעגליכקייטען וועלען איבער דעם פער-לאָרען געהן. חנה, בעטראַכט זיך, חנה! און היינט, אז ווען אָט דאָס פייער ברעכט אויס שפעטער מיט אַ האַלבע שמונדע, וואָלט דאָך די געביידע שוין געווען פול מיט מענשען, און אַלע וואָלטען זיך מן הסתם געוויס ניט געדאַמטעוועט. צו איז דאָס דען דער וועג, ווי מענשען דאַרפען לעבען? און אָט די ביילקעס, חנה? זיי זיינען דאָך אפשר גאָר אויף אזוי פיעל ניט שולדיג. ס'וואָלט זיך זיי ניט אָפזיצען אין שאַפ זייערע יאָהר רען, די יונגע, צאַפעלדיגע יאָהרען, וואָס שפרינגען אַוועק און בלייבען ניט. און די לעווינס ווילען ניט חתונה האָבען, — צוליעב וואָס? אז דאָס לעבען איז ניט געזיכערט. און קיין גאָט אין האַרצען האָט מען ניט. אַ פאַלק, פון וועמען גאָט האָט אַרויסגעקוקט שעהנער און לוימע-רער, ווי פון אַלע אַנדערע פעלקער, — און וואָס געהט דאָ פון אונז ווע-רען? חנה, מיר דאַרפען געהן אַהין אין דער ווייטער וועסט. די רע-גיערונג גיט דאָרט אַוועק די ערד כמעט אומזיסט. דאָרטען וועלען מיר קאָנען לעבען אונזער אייגען לעבען. דאָרטען שטאַרקט זיך וויעדער אונז-זער בלוט, אונזערע מוסקולען. מיר באַדען זיך אויס אין דער שעהנקייט און ברייטקייט פון יענע טעג, נעכט, פאַרנאַכטען און פריהמאָרגען! — — שטעל זיך פאַר אַ פאַרנאַכט. דו געהסט אַרויס און דו זעהסט: ווי אַ זונען טאָכטער צושפרייט אויפ'ן הימעל איבער דער ווייטער סטעפ אַ רענענבויגען-פאַרביג בעט פאַר'ן מיעדען היינט, און נאָכדעם לעגט זי זיך אַרויף אויף דעם רייכען געלעגער און ציהט זיך אזוי ווייבליך און ליעב. און זי איז אין גאַנצען ווי געוועכט פון גאָלד און פורפור, און זי

ציהט זיך וואָרעם, שמייכלענדיג, פול מיט לעבענס־זאָפּטען, און זי קוקט און זי וואָרט אויפ'ן היינט. און אָט קומט ער אָן, דער היינט, אין פּורפּורנעם גלאַנץ מיט אַ פּייל־בויגען אין זיין האַנד, און עס לויפּען איהם נאָך אַ מחנה רויטע און גאָלדענע און קופּערנע הינט. און דער היינט דערזעהט די שעהנע זונען־מאַכטער און ער ווערט צומישט, און עס פאַלט ביי איהם אַרויס פון האַנד זיין פּייל און בויגען... און דאָן... און דאָן קומט אָן די נאַכט.

און יענע נאַכט, חנה! די נאַכט איבער די ווייטע סטעפּען, אַ הימעל וואָס איז אויף מיילען און מיילען פּערזייהט מיט פינקעלדיגע קנאַספּען פון גאָלדענע טרוימען. מיילען ווייטע, ווילדע, וואָס פּערליערען זיך אין בלויקייט און אין שטערען־שימער; אַ נאַכט, וואָס איז פול מיט דעם נאַיווען ערנסט פון אַ פּערליעבטער אונשולד. און ווי גוט און ווי ווייט עס טראַכט זיך אין יענע נעכט! — — —

און צו מאָרגען בעווייזט זיך וויעדער די זונען־מאַכטער. זי בעווייזט זיך אויפ'ן מזרח מיט איהר נייגעבאַרענעם, פּרישען מאָרגען, און דער מאָרגען שפּרינגט אַראָפּ פון איהרע הענד און זי קוקט איהם נאָך און שמייכלט מיט אַ מומערליכען נחת, — ווי ער וואַקסט פאַר איהרע אויגען, ווי ער שפּיעלט זיך אינ'ם גאָלדענעם טייכעל, און לאַכט אָן ענטציקטער. און אָט לאָזט ער זיך לויפּען, שפּרינגט ווי די בענייסטערונג איבער איהר גאָלדענער סטעפּ, און אָט קאַטשעט ער זיך, ווי אַ וואַרעמער פּערלאַנג איבער דעם רייך פון איהרע ברוסטגע בערג, פאַלט אַריין אין צווישען טהאַל און שפּרינגט באַלד וויעדער אַרויף און ווילד ווי די לידענשאַפט רייסט ער זיך אַריין אין דער בלויקייט און לאָזט זיך שווימען איבער דעם טיעפּען ווייטען הימעל, און שווימענדיג וואַקסט ער, דער גאָלדענער מאָר גען, און פּראַלט צווישען ערד און הימעל און ווערט אַלץ גרעסער און מוטהיגער.

און נאַכדעם — דער טאַג פון געזונטער, שווערער אַרבייט. די אַרבייט פון ברייטער, שטאַרקער געווענונג. חנה, ניט קיין שאַפ־אַרבייט, נאָר אַן אַרבייט, וואו דער קערפּער בעוועגט זיך געזונט און שטאַרק און מען אַטהעמט מיט פּרישער, פּרייער לופּט. און יעדער גראַב, וואָס מען טהוט, איז וויכטיג, און יעדער שניט, וואָס מען טהוט, איז נויטיג. און

אז דו חויבסט אויף דיינע אויגען, שלאָגען זיי זיך ניט אפ אין קיין ווענט, נאָר דו זעהסט פאַר זיך אַ רוים, אַ ווייטקייט, אַן אונענדליכקייט. חנה, דאָרטען קאָן מען דאָך ערשט פון דאָס ניי וואַקסען, דאָרטען קען מען דאָך אויפּוואַקסען ריעזען.

און עס זאכט זיך איהם, אז חנה געהט נעבען איהם, הערט אויס אלץ וואָס ער זאָגט און שמייכעלט...

— יאָ, ביזט אַפילו גערעכט, — פיהרט ער ווייטער דאָס געשפרעך אין זיך, ווי ער וואָלט איהר ענטפערען אויף איהר שמייכעל. — ריעזען דארף מען זיין נאָך איידער מען פאָהרט אַהין... ווייל עס איז ניט לייכט פאַר אַ שטאָדטישען מענשען זיך מיט אַ מאָל אין גאַנצען אפצורייסען פון דער שטאָדט. ביזט גערעכט. שמעל זיך פאַר, אז אַפילו מיט מיר האָט אַ פאַר מאָל געטראָפּען, אז שמעהענדיג אויפ'ן פעלד ביי דער אַרבייט, האָב איך אַ הויב געטהאָן דעם קאָפּ און דערזעהן ווייט אַרויף ביים האָר ריזאָנט די שטאָדט ניו יאָרק... און איבער דער שטאָדט — אַ גרויסען ריעז געפאַנצערט אין שטאָל און אין אייזען, און אין זיינע הענט האָט דער ריעז געהאַלטען טויזענדער און טויזענדער לייצעס און האַסטיג געטריבען און געשריען: מיינע פערד, מיינע פערד! און דער טייוועל ווייס איבער וואָס, נאָר מיר האָט זיך גענומען דאַכטען, אז איך, זייענדיג אַזוי ווייט פון שטאָדט, בין דאָך אין זיינע לייצעס...

דאָס האָט מיר געטראָפּען אַ פאַר מאָל, און גראַדע דאָן, ווען די גאַנצע סטעפּ איז געווען פערשוואַומען אין אַ זוניגען, הייסען טאָג.

און חנה הערט און שמייכעלט...

— חנה, חנה!.. פאַר וואָס האָב איך דיך אַזוי משוגענערווייז ליעב? פאַר וואָס ווער איך אַזוי משוגע, ווען מיר דאַכט זיך, אז דו ביסט נעבען מיר? ... און וואָסערע שעהנע הענט דו האָסט עס, חנה! גאָט מיינער, וואָסערע שעהנע הענט! ס'ראַ לאַנגע, רונדע, און ווי עס שפיעלט זיך אויף זיי די שיינענדע ווייסקייט מיט דער בליהענדער ראָזקייט. זעה נאָר וואָסערע בליהענדע רעדעלעך עס וועבען זיך איבער דיינע שעהנע רונדע הענט! און אַזוי ביזטו דאָך אין גאַנצען, אַזאָ שיינענדיג-ווייסע, אַזאָ ראַד-פערוועכטע. מיין חנה!! מיין שעהנע חנה!... מאָרגען איז דאָך זונטאָג, מאָרגען טרעפען מיר זיך דאָך אויף אונזער אַרויספאַהר אויפ'ן באַרג. דער פּלאַץ איז זעהר אַ שעהנער, אַ מערקווירדיגער. איך

בין שוין דאָרט איינמאָל געווען — ס'איז אַ הויכער באַרג, וואָס פער-
 רייסט זיך גלייך צום הימעל און קוקט פון דארט אזוי מאָדנע אויף גאָט'ס
 וועלט. און ס'אַראַ מאָדנער זומער דער היינטיגער! ניט אמת, חנה,
 ס'אַראַ מאָדנער? האָסט בעמערקט? צוערשט האָבען זיך גענומען
 ווייזען מיידלעך אין פורפור. און ווי שעהן עס קוקען אויס אָט די
 שמאָלע, פורפורנע קליידער מיט שוואַרצע אָפגעלעגטע קעלנער, מיט
 שוואַרצע קנעפ, קליידער פון איין לענג, כמעט גאָר אָהן פאַלדען, און
 ס'אַראַ שעהנע נעמען זיי טראָגען: פרינצעסען! און באַלד נאָך דעם
 נעהמען שפרינגען איינס נאָכ'ן אַנדערען גאָלדענע מאָרגענס, זוניגע פאַר-
 נאכטען און מען נעהמט זיך קוקען פערנאפט אויף אָט די מאָדנע פּוּר-
 פּורנע קליידער, ווי זיי גיבען דאָס אַרויס אַלע בעוועגונגען, פּרעסען אַרויס
 אַלע מיידעלשע פאַרמען און עס זעהען זיך: קליינע מיידעלשע פּיס,
 פרייע, ווייסע העלזער, ווייט צועפּענטע אויגען, זומערדיגע פּנים'ער, און
 די געלע שטרויענע היט מיט די בריימע גרויסע פעלדער מיט בלומען
 און פעדערען און פּויגלען... ווי שעהן דאָס איז, חנה! און שפּעטער
 בעווייזען זיך נייע פּרינצעסינס: ווייסע, מיט געדיכטע, שוואַרצע קעס-
 טעלעך, מיט אָפגעלעגטע שוואַר-בלויע קעלנער און מיט אַ שורה שוואַרץ-
 בלויע קנעפ אויף איין זייט. און געהען די מיידלעך, בעוועגען זיך די
 קליינע קעסטעלעך, שפּרינגען אום איבער די מיידעלשע לייבער, און עפעס
 אזוי שנעל, אזוי לעבעדיג, שטיפּעריש, אז עס איז שווער אָנצוכאפּען איין
 קעסטעלע אויף איין פּלאַץ, איין קעסטעלע נעבען אַ צווייטס — אַלע
 טאַנצען זיי פאַר די אויגען, אַלע אויף איין מאָל! און נאָכדעם בעווייזען
 זיך גאָר געלע! — געלע, מיט גרויסע, פּערלמוטערנע קנעפ. און נאָכ-
 דעם — הימעל-בלויע, מיט ווייסע שנירעלעך, מיט ווייסע קרוזשעוועס...
 און איצט האָבען זיי זיך שוין אַלע אויסגעמישט: רויטע, גרויע, געלע,
 בלויע, און זיי געהען אום פּרישע, זומערדיגע, און טראָגען זיך אַוּף
 מחנות'ווייז, גערטנער, גערטנער...
 ברוך שמעלט זיך אָפּ, קוקט זיך אום און דערועהט, ווי איז די גרויסע

פּענסטער פון דער הויכער, לאַנגער גאַס שפּיגלען זיך אַריין אַלץ נייע
 און נייע גערטנער, שפּיגלען זיך אַריין, טראָגען זיך דורך און באַלד בע-
 ווייזען זיך אַנדערע. דער „ראַשׁ“, דער געדראַנג, איז שוין אַריבער. דאָך
 טראָגען זיך נאָך אום גערטנער, קלענערע, גרעסערע, אַלץ אַזעלכע פאַר-

ביגע, ריהעוודיגע. און איהם דאכט זיך, אז ניט נאָר ער, נאָר אויך די מויערען, די גאסען, קוקען דערויף ווי אויף אַ מאָדנעם חידוש : — וואָס איז דאָס פאַר אַ זומער, נאָט ? ! וואָס איז דאָס פאַר אַ זומער ? !

ברוך האָט זיך אָבגעקירעוועט פון דער גאס און איז אַריין אין אַ די ענגע געהמאַגאסען. די לופט איז געדיכט און גרוי פון דעם שטויב, וואָס איז אויפגעשלאָגען ביז'ן הימעל. און אין דעם שטויב ציהען זיך טונקעלע גאסען מיט קופעס מיסט, די מויערען זיינען האַרט געשלאָסען איינער צום צווייטען און זעהען אויס ווי גרויסע, הויכע, ברודיגע קאס-מענס, וואָס זיינען צוטהיילט אין עטליכע עטאזשען, און זיינען פער-האַנגען מיט „פייער-עסקיפּס“, ווי מיט אייזערנע שטייגען. אויף יעדען עטאזש איז אָנגעטשעפעט אַזאַ שטייג און איין שטייג מיט דער צווייטער איז פערבונדען מיט אייזערנע לייטערס, וואָס זיינען קרום צוהאַנגען איבער די געביידען. עס עפענען זיך קראַמען, די סוחרים טראָגען אַרויס זייערע סחורות ; אויף די אויבערשטע עטאזשען עפענען זיך פענסטער, און ווייבער לעגען אַרויס זייער בעטגעוואַנד צום „לופטערען“. „פּוּש-קאַרטס“ טישלעך אויף צוויי הויכע רעדער, מיט פערשיעדענע גרינסען, פרוכט און אַנדערע סחורות, צושטעלען זיך אויף ביידע זייטען פון די לאַנגע גאַסען. יעדער פערקויפער נעהמט אויסשרייען זיין סחורה אין דער פערשטויבטער לופט אַריין, און אַז אַ ווייבעל געהט אַרויס איינ-קויפען, נעהמט זי שוין מיט, פאַר איין וועג אויך איהר פּעקעל מיסט און לעגט איהם צו צו איינעם פון די קופעס.

ברוך שטעלט זיך אָפּ, קוקט און שמייכעלט. — — —

די קופע, לעבען וועלכער ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, איז נאָך גראַדע צעווען אַ נאַסע און אויסער דעם ריח, וואָס פון איהר האָט געטראָגען, האָבען זיך פון איהר נאָך אַרויסגעשפאַרט געלע דימשקעלעך. אַ פּערגעניגען, אויף מיין וואָרט ! — טראַכט ברוך און שמייכעלט, און קוקט אויף דער לאַנגער, שמוציגער גאַס. פון וואו ניט וואו לויפט נאָך אַרויס אַ פּערשפעטיגטער אַרבייטער אָדער אַ פּערפוצטע מיידעל, אַן אַרבייטערין, און אַיילט זיך צו דער אַרבייט. —

— לויפט, לויפט, קינדער! ס'א לעבעדיגע וועלט. לויפט און זאָל
 אייך גאָט העלפען! — שמייכלט זיי ברוך נאָך.
 א פעדלער, וואָס איז אַרויפגעפאָהרען מיט זיין פושקארט האַרט
 אויף דער נאָסער קופע, האַלט אויסגעצויגען זיין האַלז און שרייט אין
 איין קול:

— פרישע „טאָמייטאָס“, ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס, ווייבער!
 פרישע „טאָמייטאָס“, ווייבער! פרישע „טאָמייטאָס“, ווייבער! פרישע
 „טאָמייטאָס“, ווייבער! — און עפעס אַלץ אין איין טאָן, און בלויז די
 אייגענע פאָר ווערטער. — פרישע „טאָמייטאָס“, ווייבער! פרישע „טאָ-
 מייטאָס“, ווייבער! — ווי אַן אווטאָמאָט, ווי אַ פערשאַלטענער, און
 אפשר גאָר ווי אַ משוגענער! — פאַלט איין ברוך'ן. די ווייבער דרעהען
 זיך דוקא אַרום איהם, קויפען, אָבער ער וויל אַלץ ניט אויפהערען און
 ניט ענדערען זיין געוואָלד.

און ברוך דערפיהלט ווי צוצוגעהן צום אידען און אַרויפלעגען זיין
 האַנד אויפ'ן אידען'ס אַקסלען:

— נו, גענוג שוין, ר' איד! ביז וואָנען איז דער שיער? און
 ווייסט איהר, רב איד, מען קען דאָך מיינען, אז איהר זיינט גאָר ניט קיין
 מענש, נאָר אַ מין פערשאַלטענער הונט, וואָס האָט זיך פער'עקשן'ט און
 וויל מעהר ניט שרייען, ווי — האַ, האַרהאַ! — — און די גאַנצע
 גאַס איז פול מיט שטויב, מיט שמוץ און — — און מיט אַזעלכע
 בייזע, פערבימערטע, פערשאַלטענע הינט — — הינט! און אַלע
 האַווקען, בילען — — בילען. און ברוך'ס שמייכל אויף די ליפען
 צוקרימט זיך דערביי שלעכט און גיפטיג בייז. און ער ניט אַ מאַך מיט
 דער האַנט, דרעהט זיך אויס און געהט אַוועק.
 אויף איינער פון די ווייטערע גאַסען בעגעגענען איהם נחום און
 בינעם.

בינעם האָט איהם גלייך אנגעכאַפט:

— וואָס זאָנסטו דערויף, ברוך, ער וויל דאָך מיך אויפעמען פאַר
 דייע „פרייע דערפער“! און וואָס טאַקע ווילסטו האָבען מיט דייע
 דערפער? פאַר וואָס טאַקע זאָלען מיר בעטער ניט פאָהרען קיין ציון?
 ברוך אָבער מאַכט זיך ניט דערפון, און ווענדט זיך מיט ערנסט
 צו נחום'ען:

— האַלאָ, נחום! וואָס הערט זיך? ווי געהט דאָס מיט דער „אי-דישער פּאָהן“?

— אונזער צייטונג בעסערט זיך, — ענטפערט איהם נחום פּער-דעכטיג און כאַפט זיך באלד דערויף אַרויס מיט כּעס אין קול: — וואָס-זשע, איהר אַליין לייענט גאָר ניט די „אירישע פּאָהן“?

ברוך מיידט אויס זיין כּעס און פּרעגט מיט דעם פּריהערדיגען ערנסט:

— ניין, איך מיין, ווי געהען דאָס די געשעפטען פון דער צייטונג?

— נישקשה.

— וואָס הייסט נישקשה?

— גאָר ניט, — ענטפערט איהם נחום, און אַלץ מיט אזא טאָן, ווי ער וואָלט גערעדט מיט אַ שונא.

בינעם צושמייכלט זיך פֿון דעם ברוך'ן אין פנים אַריין. ער טראכט: דו מיינסט טאקע אין אַן אמת'ן, אז ער וועט דיר פּערנעבען די ליעבע פון לאה'ן און דערצו נאָך די נאַרישע פּלענער פון דינע דערפּער. און באלד כאַפט זיך בינעם גאָר אַרויס:

— דו ווייסט, ער זאָגט דאָך, אז דו ביזט גאָר אין גאַנצען קיין איד ניט!

ברוך קוקט אַפֿילו ניט אין בינעם'ס זייט, אָבער בינעם דערפּיהלמ גלייך, אז דערמיט האָט ער ברוך'ן געטראַפּען אין אַ פּערוואונדעטען פּלאַץ און ער רעדט ווייטער:

— און ניט גאָר דאָס. ער זאָגט, אז דו האָסט פיינט אידען, אז דו קאָנסט זיי ניט אַנקוקען, אז צוליעב דעם האָסטו זיך פּערקליבען ערגעץ אונטער'ן שטאָדט, און אז די פּלענער פון דינע דערפּער זיינען אויך ביי דיר דערפּאַר, ווייל דו ביזט אַ שונא ישראל, דיר וואָלט זיך פשוט וועלען מאַכען די אידען פאַר גוים. און היינט דיין שרייבען — מיט וואָס איז דיין שרייבען איריש?

— און וואָס זאָגסטו דערויף? — פּרעגט ברוך בינעם'ען, ווי דאָס אַלעס געהט איהם גאָר ניט אָן.

— איך זאָג, — ענטפערט בינעם, — אז די מעשה מיט דינע, פרייע דערפּער" איז פאַר דיר ניט מעהר ווי אַ מעשה. און איך ווייס גלאַט ניט, וואָס מען וויל פון דיר האַבען? מיט וואָס איז זי ערגער פון דינע „רעגען-מעשיות“? ...

— און וואוהין געהט איהר איצט? — פרעגט ברוך סתם אין דער וועלט אַרײַן.

בינעם קוקט איהם אָן שמייכלענדיג, און נחום זאָגט:
— איך געה איצט דינגען דעם „סענטראַל פּאַלאַס“ פאַר אונזער באַל.

— אָבער איהר האָט דאָך נאָך ביז ווינטער גענוג צייט.
— ביז ווינטער איז שוין גאָר ניטאָ אַזוי פּיעל צייט, ווי איהר מיינט... — ענטפערט אים נחום מיט סטירדעם און ווענדט זיך גלייך צו בינעם'ען:
נו, איהר געהט מיט?

— דו דארפסט מיך אפשר האָבען? — פרעגט בינעם ביי ברוך'ן.
— איך דאַרף דיך האָבען, אָבער מיר וועלען זיך דאָך מאַרגען טרעפּען אויפ'ן אַוטינג.

— וואָס־זשע, מיט דיין גובערנאַטאָר האָט זיך גאָר ניט אויס־געלאָזט?
— אָט וועגען דעם וויל איך טאַקע, אַז דו זאָלסט איינרופּען אַ מיר־טינג פון די „פאַרמערס“ אויף נעקסטען דיענסטאָג.
— אַלרײַט.

— וואָס, אַלרײַט? — פרעגט איהם ברוך איבער.
— איך וועל דאָס שוין בעזאָרגען.
— איז, נוד ביי! — זאָגט ברוך זיך געזעגענענדיג.
— נוד באַי! — ענטפערט אויך נחום.
בינעם אָבער שמעלט איהם אָפּ:

— איי, נחום, דאָס איז שוין גאָר ניט שעהן פון דיר! נעכטען האָט דאָך לאה דיך געבעטען, אַז ווען דו וועסט זעהן ברוך'ן, זאָלסטו איהם זאָגען, אַז זי דאַרף איהם נויטיג זעהן?
נחום ווערט צומישט און בלאַס. עס גלאָצען זיך אויס זיינע אויגען און ער זאָגט צוטראַגנען:

— זי האָט דאָך דאָס דייך אויך געבעטען... — און... איך האָב גע־מיינט, אַז דו האָסט דאָס איהם שוין געזאָגט!
— אַ גוטען טאָג, — זאָגט ברוך, און געהט אַוועק פון זיי.

— איהר זיינט אָבער אַלע מאָל אַזעלכער, — זאָגט נאָכדעם נחום
 צו בינעם'ן, אַ ברוגז'ער.
 — ניט כדאי זיך נעהמען צום האַרצען פון דעם.
 — ניין, אָבער פאַר וואָס זאָל ער מיינען, אַז אַלע זיינען אין איהם
 פערליעבט?
 — „מיינען“, איז ריכטיג, — קרימט איהם בינעם איבער.
 — וואָס זשע, איהר רעכענט טאַקע, אַז לאה האָט איהם ליעב?
 — מעגסט מיר גלויבען, אַז דו ביזט אַ נאַר.
 — איהם, ווייזט אויס, האַלט איהר פאַר אַ חכם.
 — רעדט בעסער ניט!
 — אַזוי שטאַרק זיינט איהר אין איהם איינגעגלויבט?!
 — דאָס איז אַ גרויסער באַרג און מיר אַלע זיינען שטיקלעך שטיי-
 נער, וואָס האָבען זיך דאָ און דאָרט אָפגעריסען פון איהם, וואַלגערען זיך
 איצט ביי זיינע פיס.
 נחום גלאַצט וויעדער אויס די אויגען און קוקט אָן בינעם'ען פער-
 וואונדערט און זאָגט:
 — אַבי מען קלאָגט זיך, אַז די צייטען פון פאַנאַטיזם זיינען שוין
 אַריבער! ...

קאָפּימעל 4

ברוך איז אוועק צו דער ביבליאָטעק, וואו לאה ארבייט. טראַכט מענדיג און זעהענדיג פאַר זיך די שעהנע, ווייסע בלומען, וואָס לאה האָט איהם נעכטען געבראכט.

אַט אזוי טהוט שוין לאה זייט לאַנג: קלייבט זיך אויס אַ צייט, ווען זי איז זיכער, אַז ברוך איז ניטאָ אין דער-היים, קומט צו געהן צו איהם מיט פרישע בלומען, שטעלט זיי אַריין אין בלומען-טאַפּ, גיסט איהם אָן מיט וואַסער און נאָכדעם זעצט זי זיך אַריין אין שטוהל, ניט אויס-טהוענדיג אַפילו דעם הוט, און אזוי זיצט זי זיך אָפּ אַ לענגערע צייט שטייל און אַליין, ביז זי הויבט זיך אויף און געהט אוועק.

ווען ברוך איז אַריין אין ביבליאָטעק, איז לאה אין איהר קלאָר-ווייסען קלייד, ווי אויפגעציטערטער און ווייסער געוואָרען. זי איז אָבער געווען פערנומען מיט אַ פאַר בעזוכער און האָט זיך בעשיידען צוריק-געהאַלטען. איינע פון איהרע חבר'טאַרינס איז איהר באַלד געקומען צו הילף און לאה איז מיט שטילע מריט ליעב צוגעגאַנגען צו ברוך'ן:

— ווי קומט איהר עפעס אַהער אין מיטען טאָג? — האָט זי ביי איהם געפרעגט, צופריעדען אָנגעהמענדיג זיין האַנד.

— דער שאַפּ, וואו איך ארבייט, האָט אָפּגעברענט, אַדער ברענט נאָך!

— וואָס איהר רעדט! כאַטש געווען אַן אינטערעסאַנטער פייער?

— זעהר.

— איהר ווייסט צו וואָס איך האָב איהך אַהער גערופען?

— ניין.

— קומט מיט מיר אַרויס אין דרויסען.

ברוך האָט לויט דעם אויסדרוק פון איהר פנים פערשטאַנען, אַז עפעס האָט זי איהם צו זאָגען אַזעלכעס, פון וואָס זי רעכענט, אַז ער דאַרף זעהר צופריעדען זיין.

ווען ער איז מיט איהר אַרויס אין דרויסען, איז זי מיט איהם אַריבער אויפ'ן טראָטואַר פון דער אַנטקעגענדיגער זייט גאָס און דאָרטען זיך אויסגעדרעהט מיט'ן פנים צו דער ביבליאָטעק און אויסגערופען מיט אַ מיידעלשער פרייד:

— איהר זעהט אָט די געביידע?

ברוך כאַפּט אַ קוק אויף דער ברוין־גרויער שטיינערנער געביידע מיט די גרויסע, ווייסע פענסטער, וואָס זיינען געמאַכט געוואָרען ספעציעל לאַנג און ברייט, כדי אין דער געביידע זאָל קענען אַריין וואָס מעהר ליכט, אויף די ברייטע, לאַנגע טרעפּ, וואָס שפּרייטען זיך פּונ'ם טראָטואַר ביז די פיער ווייסע מראַמאָרנע זיילען, וואָס שמעהען אזוי צושטעלט פאר'ן טיהר, ווי זיי וואָלטען איינגעלאָרען, מען זאָל קומען, מען זאָל געהן. און לאה רעדט:

— אָט שוין דריי טעג, אַז אַלע אבענד, ווען איך געה אַהיים, געה איך אַריבער אַהער, קוק פון דאַנען אויף דער ביבליאָטעק און טראַכט: „ווי גוט עס וואָלט געווען, ווען מיר גיט זיך איין צו פּערוואַנדלען אָט די גאַנצע געביידע אין אַ אידישער ביבליאָטעק!“

ברוך האָט פון דעם איינפאַל אַ גוטען שמייכעל געטהאָן, ווי אַ ליכ־טינער פיער וואָלט זיך אין זיין האַרצען אָנגעצונדען, זיך בעגעגענט מיט איהרע אויגען, דערזעהן, אַז די אַקסעל זיינען ביי איהר רונד, כמעט ווי ביי חנה'ן... און דערפיהלט, ווי אַרויפצולעגען זיין האַנט אויף איהר קאָפּ. און לאה רעדט ווייטער, און רעדענדיג ווערען איהרע אויגען אַלץ ליכטיגער:

— איהר דאַרפט פאַר מיר נאָר טהאָן איין זאָך, ברוך. אין אייערע פּעראַיינען אָדער ווען איהר האַלט ערגעץ אַ רעדע, דאַרפט איהר דער־מאַנען, אַז אין דער ביבליאָטעק בעקומט מען אַלע אידישע ביכער, און טאַמער טרעפען זיי ניט אַ געוויסען בוך, וועל איך עס שוין פאַר זיי קריגען, ווייל — איהר פּערשמעהט — וואָס מעהר ביכער מען וועט ביי מיר פאָדערען, אַלץ מעהר וועט מען מיר ערלויבען אַריינצונעהמען, און זאָלען מיר די אידישע צייטונגען אויך אין דעם אַרויסהעלפען. דאַן ווערט די געביידע די הויפּט־ביבליאָטעק פאַר אידישע ביכער. נו, טהוט איהר דאָס פאַר מיר?

— זיכער, לאַה, זיכער! — זאָגט ער צו איהר און געהמט זי אָן

פאר'ן האַנד עפעס אזוי גוט און ליעב, ווי ער וואָלט איהר דערמיט פער-
זיכערט, אז זי איז זעהר א גוט מיידעל און זעהר א וואויל קינד. און
אזוי האַלטענדיג איהר האַנד, האָט ער זי אַריבערגעפיהרט די גאס און
אויפ'ן וועג איהר פּערזיכערט, אז איהר פלאַן איז שעהן, און ער האָפט, אז
עס וועט איהר אויך געלינגען איהם דורכצופיהרען, און אז עס איז זעהר
שעהן פון איהר זייט, און אז עס איז ווירקליך זעהר שעהן פון איהר זייט.
און ער האָט זי אַרויפגעפיהרט אויף די טרעפּ, געעפענט פאַר איהר די
טייר און, געבענדיג איהר זיין האַנד צום געזעגענען זיך, האָט ער זי
וויעדער אַ מאָל אזוי ווי פון דאָס ניי דערזעהן... מיידלעך דערקענען
לייכט אַזעלכע בליקען, און אין דער מינוט ווערט אין זיי אַלעס מיט אַ
מאָל גרייט אויף צו ווערען נאָך שעהנער און בעסער... און ער האָט
לענגער פּערהאַלטען איהר האַנד אין זיינער און צו איהר געזאַגט מיט
פרייד:

— איהר ווייסט, איך פיהל איצט, ווי צו נעהמען איך אויף די
הענד און זיך אוועקטראָגען מיט אייך איבער די גאַסען און אייך ווייזען
פאַר אַלעמען: — „זעהט, ווי אַ וואויל און גוט מיידעל זעהט אויס!“

— נאָר ווער לאָזט דאָס אייך ניט?

אַבער פון אָט דער שאלה איהרער האָט זיך ברוך מיט אַ מאָל געענ-
דערט. עפעס אַ מין גיפטיג פּייער האָט זיך מיט אַ מאָל אַ לאָז געטהאָן
איבער זיין לייב. — וואָס טהוט ער? ... וואָס רעדט ער? ... ווער ווייס
ווי זי פּערשטעהט איהם? ... און דערצו נאָך אָט די קליינע קינדער, וואָס
נעהען אַרײַן און אַרויס מיט ביכער, — פּערישטעהט זיך, מיט ענגלישע,
ווייל זיי קענען דאָך מן הסתם קיין וואָרט אידיש ניט לעזען. און זי
מיינט, אז ווען זי וועט האָבען אַ סך אידישע ביכער אין די פּאַליצעס,
וועט זי דערמיט ראַטעווען דאָס אידישע פּאַלק פון אונטערגאַנג... און אין
דער אייגענער צייט ענטפּערט ער איהר:

— איהר ווייסט דאָך, אז איך האָב קיין צייט ניט. אָט איך רעכען
שוין באַלד אַריינצוגעהן אין קרויזקאַפּ'ס קאַפּע. דאָרטען וועל איך געוויס
טרעפּען עטליכע מענשען, וואָס וועלען אייך גערן אַרויסהעלפּען אין אייער
אַרבייט.

— עפעס האָט איהר זיך איצט אין איין רגע פּערענדערט, ברוך!

אייער פנים איז געווארען אנדערש, אייערע אויגען אנדערש, — זאָגט לאה, זיך אליין אויך ענדערענדיג.

— מן הסתם איז מיר פלוצלונג אַ שוואַרצע קאַץ איבערגעלאָפּען דעם וועג, — זאָגט ער, ווי פון זיך אליין לאַכענדיג. — אַלזאָ, אַ גוטען טאָג אייך.

— אַגוטען טאָג! איהר וועט דאָך זיין מאָרגען אויפ'ן אוטינג? — געוויס.

ברוך איז אוועק אַ צורייצטער: —

ווער איז דאָס דער, וואָס שפּרייט מיר אַלע מאָל אויס אַ שוואַרצע נעץ פאַר מינע אויגען? ! וועלכער טייוועל? ! אָבער כאַפט דאָס דער פייער! שאַדען קען דאָך געוויס ניט, דאָס וואָס אין דער ביבליאָטעק וועלען צו-קומען נאָך עטליכע ביכער און דאָס וואָס נאָך עטליכע מענשען וועלען זיך נעהמען צום לעזען. און ווער ווייס? — אפשר קען נאָך אַ מאָל דער צופאַל ברענגען, אז עס זאָל גוט צונויז קומען! און אין ערגסטען פאַלל — ברענט דאָס אויפ'ן פייער! ברענט דאָס אויפ'ן פייער!

און איצטער דאַרף מען נאָך וועגען דעם אַריינגעהן אין קרויזקאָפּס קאַפע! אין אַט דעם ליטעראַרישען גהינם. אַך, צום טייוועל! דאָרטען וועט ער מן הסתם טרעפען דעם שטענדיגען דעבאַטאַנט, רייכער, וואָס ניט זיין גלענער קיינמאַל ניט די מעגליכקייט עטליכע גאַנצע זאַצען צו זאָגען, ווייל ביי דעם ערשטען וואָרט, וואָס מען פרואווט זיך צו איהם אַרויסרעדען, וואַרפט ער זיך גלייך אַרויף און נעהמט זיך דערווייזען, אז ער פערשטעהט שוין פון אויסוועניג, וואָס יענער וויל זאָגען און אז דאָס דערווייזט טאַקע, אז די אַלע שרייבער זיינען היפּאָקריטען, לינגער, איריאָ-טען! ווייל אנדערש קאָן נאָר ניט זיין. אז ניט וואָלטען זיי ניט גע-שריעבען פון קיין נעכטיגע טעג. זיי וואָלטען זיך פערנומען מיט דעם אַרבייטער'ס לעבען, ווייל נאָר דורך דעם אַרבייטער קען די מענשהייט ערלייזט ווערען.

און ברוך'ן נעהמט זיך דאַכטען, אז ער איז שוין אין קאַפע, זיצט ביי אַ טישעל געגענאיבער רייכער'ן. רייכער'ן דאַכט זיך, אז ברוך שטימט מיט איהם ניט איין און ער ציהט זיך אַריבער איבער'ן טישעל, כאַפט אָן ברוך'ן פאַר'ן אַרבעל און נעהמט איהם אונגעדולדיג ציהען, רייסען: — וואַרט! וואַרט! לאָזט רעדען! איהר ווילט מיר אויסברייען,

אז דעם קינסטלערס האַרץ איז אַ שפּיגעל, וואָס שפּיגעלט פון זיך אַרויס אַלעס וואָס עס זעהט, אַ יאָ? אַזוי? זעהט אײך דאָך, אַז אײך האָב געטראַפּען. פּרעג אײך אײך, פאַר וואָס זעהט ער נײט די טױזענדער און טױזענדער אַרבייטער זאָרגען? פאַר וואָס שפּיגעלען זײ זיך נײט אַרײן אין זײן שפּיגעל? האָ? ענטפּערט, נױ? — נאָר ענטפּערען לאָזט ער נײט, און אַ צוקאָכטער שפּרינגט ער אױף, צײהט זיך אַזש אַרײבער אײבער'ן טיש, כאַפט אײהם אָן פאַר די לאַצען: — לאָזט, לאָזט, וואַרט! אײך וועל פאַר אײך אַלײן ענטפּערען: — דאָס איז דערפאַר, וױל זײ זײנען הײפּאָ-קרימען, וױל זײ שרײבען בלױז פאַר עטלעכע פּרױוועליגירטע אײנ-צעלנע. אַפּילו אײבסען. וואָס מײנט אײהר איז אײבסען?! זאָרגט זיך נײט, ווען ער וואָלט נאָר ריכטיג געקוקט, וואָלט ער נײט געדארפּט נעהמען אַ גלח אױף אַרױסצוברענגען די אידעען פון „בראַנד“, צו אַן אַרכײטעקטאָר פאַר די אידעען פון אַ „מױסטער סאָלנעס“, און זאָ וױטער. מען קען די אַלע אידעען אַרױסברענגען פון די נױטען פון דעם אַרבייטער, פון זײן לעבען, פון זײן שטרעבען, — קומען נאָך צו געהן אונזערע אידישע שרײ-בער, וועלכע זײנען אױסגעוואַקסען אין פּאָלק, און רעדען אױך פון פּוסטע נאַרײשקײטען!

ברוך'ן נעהמט זיך דאַכטען, אַז ער פּיהלט, ווי דאָס בײנקעל וואָלט אונטער אײהם געברענט. און בײ אַ צױיטען טישעל זיצט דער פּובלי-ציסט העלשטיין, גרײט אָנצופאַלען מיט פּונקט פּערקעהרטע טענות און ראיות, אַז די אידישע ליטעראַטור איז קײן ליטעראַטור נײט, וױל דער אידישער שרײבער וױס, אַז ער שרײבט בלױז פאַר'ן פּאָלק, פאַר'ן אַר-בײטער, און ער זעהט מיט אַלע זײנע כחות זיך צוצופאַסען צו זײערע טעמפע מוחות, צו זײער וואַלגאַרען געשמאַק, און דערצו האָט נאָך דער העלשטיין אַ וױבעריש פנים און עפעס אַזעלכע וױבערישע לײפען, אַז עס קען פון אײהם גלאַט נײט גוט ווערען. און אַזוי וױטער, און אַזוי בײ אַנדערע טישלעך. און מען רעדט און מען רױכערט און מען קנײטשט מיט די אַקסלען, און די לופּט אײבער זײערע קעפּ איז פול מיט רײד, מיט רױך און מיט קנײטשען — — און צו וועלכען טױוועל האָבען זײ זיך דאַרטען אַוועקגעזעצט?!

און ברוך דערפיהלט, ווי אַרײנצורײסען זיך אײנ'ם קאפּע מיט די טער אין די הענר און זײ נעהמען שײסען אײבער די קעפּ, אײבער די

פנים/ער: — ארויס! ארויס פון דאנען! געהט צום טייוועל! טהוט
 עפעס אָדער לופטערט זיך כאָטש דורך אַ ביסעל!
 און אזוי טראכטענדיג איז ברוך צוגעקומען צום עלעווייטעד־סטאַנ־
 ציע, און שוין קויפענדיג פאַר זיך אַ בילעט אויף צו פאַהרען אַהיים, האָט
 ער זיך פּלוצלונג אומגעקוקט, אז ער איז אויף דער סטאַנציע... און ער
 האָט פון זיך אַ בייזען לאַך געטהאָן, איז אַראָפּ פון אַלע טרעפּ און איז
 אוועק צום קאַפע. און ווען ער איז צו צום קאַפע, האָט ער וויעדער דער־
 פיהלט, ווי ניט אַריינצוגעהן, ווי אַ וואַנד וואָלט זיך פאַר איהם אויפגע־
 שטעלט און לאָזט איהם ניט, און ער האָט אָנגעבויגען זיין קאַפּ עטוואָס
 פאַר זיך, דורכגעבראַכען די וואַנד און איז אַריין אין קאַפע.

קאָפימעל 5.

ארום די פערשיעדענע טישלעך און טישען זיינען געזעסען און גערעדט שרייבער, רעדנער, רעדאקטארען און גלאט צייטונגס-לייט. זייער רעדעריי, צוזאמען מיט'ן רויד פון זייערע סיגארען, און זייערע בליקען האָבען ברוך'ן אַ שלאָג געטהאָן אין פנים. ער איז אַרײַן טיעף אין קאָפּע. דאָס ערשטע, וואָס איהם האָט זיך געוואָרפּען אין די אויגען, איז געווען דער הערר קרויזקאָפּ אַליין, וואָס איז געזעסען בײַ אײַנעם פון די טישלעך און געשמייכעלט צו דער מיסס פינקעל, א פּערעלְטערט מיידעל, וואס דער פּיהלט זיך נאָך פון מאָל צו מאָל יונג און ווירדיג, און דרעהט זיך ארום צווישען ליטעראַטען מיט פּרעטענזיעס פון א קורטיזאַנע. זי איז הויך געבויט, האַלט זיך עלעגאַנט, נאָר פון זינט אָן ברוך האָט מיט איהר גע-טאַנצט אויפ'ן לעצטען ציוניסטישען באַל, איז ווי נאר ער דערזעהט זי, געהמען זיך בײַ איהם קנייטשען די נאָז-פליגלען פון איבעל. און איצט נאָך דער הערר קרויזקאָפּ מיט זיין ניעדריגען שטערען מיט די שוואַר-צע ברעמען איבער די גרויע אויגען און די פּוכקע, קורצע הענד מיט די נאָלדענע רינגען אויף די פינגער, וואָס זיינען געווען צושפּרייט אויפ'ן טיש און האָבען איהם צוגעגעבען דעם אויסזעהן פון עפּעס אַ מאָדערנער חיה, וואָס לאַסטשעט זיך!.. ברוך האָט פון זיי גלייך אָפּגעקעהרט זיין פנים און איז געבליבען שטעהן אויף אַ ווײַלע זוכענדיג מיט די אויגען צווישען די טישלעך.

— אָט איז ער דאָך! — האָט ברוך דערזעהרט הינטער זיך די שטימע פון דעם שרייבער בלומענקראַנץ. — ברוך, קומט אַהער!

ברוך האָט זיך אויסגעדריעהט און דערזעהן בלומענקראַנץ'ען צוזאָ-מען מיט'ן פעטען רעדאקטאָר בערגער בײַ אַ זײַטיגען טישעל.

— קומט אַריבער צו אונז! — רעדט ווייטער בלומענקראַנץ. — אָט איך רעד דאָך טאַקע איצטער פון אײך. — איהר מיינט, אַז איך בין

שוין אן אלטער. איהר האָט אַ טעות. איך בין פון די יונגע! איך בין אַ יונגער, איך בין מיט אייך.

ברוך האָט עפעס פלוצלונג און מיט אַ מאָל אַ שמייכל געטאָן, און אזוי שמייכלענדיג איז ער צו צו זייער מיט.

— וואָס אנטלויפט איהר פון אונז? — זאָגט צו איהם דער רעדאָט-טאָר, דערלאַנגענדיג איהם זיין פעטע האַנד.

ברוך מאַכט זיך ניט זעהענדיג זיין האַנד און זאָגט שמייכלענדיג:

— ווייזט אויס, אז איך בין ניט איבעריג פערליעבט אין אייך.

בלומענקראַנץ'ס בעוועגליכע אויגען זיינען פון דעם אַ ביסעל צור-שראָקען געוואָרען, נאָר דער רעדאָטאָר בערגער פערליערט זיך ניט. ער נעהמט דאָס אָן פאר אַ ווייז, און ענטפערט נאָך דערויף מיט אַ שמייכלעל, און זיין האַנד, וואָס ברוך האָט ניט דערזעהן, האָט ער דאָס גאָר אויסגע-שטרעקט אויף אַנצונעהמען דאָס גלאַז וואַסער... און שוין האַלטענדיג דאָס גלאַז וואַסער אין האַנד, פרעגט ער ביי ברוך'ן מיט אַ גוטען שמייכלעל:

— וואָס, ס'איז טאַקע אמת, אז דער פרעזידענט פון דער נ'ער רע-פובליק איז געקומען זיך דורכרעדען מיט אייך וועגען אייערע „דערפער“? און מען זאָגט, אז ער מאַכט אייך אַ זעהר גוטען „אַפער“.

— וואָס, טאַקע ספעציעל צוליעב דעם געקומען? — פרעגט בלור-מענקראַנץ.

— שרעקט זיך ניט, — זאָגט ברוך מיט אַ לייכטען שמייכלעל. — ערשטענס איז דאָס ניט קיין פרעזידענט פון אַ רעפובליק, נאָר אַ גובערנ-נאַטאָר פון איינעם פון די וועסטערן סטייטס, און געקומען איז ער ניט ספעציעל צוליעב דעם, נאָר ער האָט גלאַט געדאַרפט קיין ניו יאָרק.

— אז איך זאָג, צו וואָס דאַרפט איהר דאָס אין גאַנצען? — צו-שרייט זיך בלומענקראַנץ. — איהר טאָרט זיך ניט פערנעהמען מיט קיין אַנדער זאָך. איהר זיינט אַ שרייבער! אַ דיכטער! ...

— יאָ, אָבער וואָס האָט ער מיט אייך גערעדט? וואָס האָט איהר פון איהם אַרויסגעקראַגען? — פרעגט זיך אַלץ דער רעדאָטאָר בערגער.

— אַלעס, וואָס איך האָב פון איהם אַרויסגעקראַגען איז: ער מיינט, אז די היינטיגע אידען זיינען נאָך די גאָר אַלטע העברעער, און, עס זאָל אייך צו קיין חרפה ניט זיין, רבי רעדאָטאָר, איך האָב פון איהם אויף

אויסגעפונען, אז ער, דער גוי, קען גוט די ביבעל און האָט פאַר איהר מעהר דרך ארץ, ווי אזא, קיין עין הרע'דיג גרויסער איד, ווי איהר. דער לוסטיגער דאָקטאָר כאַווקין, וואָס איז צוגעקומען און זיך אוועק געזעצט נעבען רעדאָקטאָר, אויסרעכענענדיג, אז וויבאַלד ברוך זיצט אַנט קענען איהם, וועט מן הסתם זיין פרעהליך. האָט ביי ברוך'ס, "קיין עין הרע'דיג גרויסער איד" א גלעט געטהאָן דעם גראָבען רעדאָקטאָר פאַר זיינע גרויסע אַקסעל ווי אַפּשטויבענדיג איהם און ארויסגערעדט: — קיין בייז אויג זאָל אייך ניט שאַדען.

— מיט די היינטיגע, "יונגע" איז אַ מאָדנע זאַך, — רופט זיך דער רעדאָקטאָר אַפּ שמייכלענדיג... איך מײן מיט זיי צו זיין אדרבה ואדרבה און צום סוף לאָזט זיך גאָר אויס פערקעהרט. אויף מײן וואָרט, אז ווען איך האָב דאָס געשריבען וועגען דער ביבעל און וועגען העברעאיש האָב איך דוקא אין זיינען געהאַט אונזערע, "יונגע", ווייל איך ווייס דאָך, אז זיי זיינען אַלע אידישיסטען. און וואָס האָב איך דען געזאָגט? — שרייט ער אויס כלומרשט אויפגעבראַכט. — איך האָב געזאָגט, אז אין דער ביבעל זיינען פאַראַן שטעלען, פון וועלכע ניט נאָר אַן אונשולדיג מיידעל, נאָר אפילו אַ רוסישער קאָזאַק קען רויט ווערען. און מיט וואָס וויעדער איז דאָס די שפראַך פון רחב הזונה הייליגער פּונ'ם לשון פון אַ הערליכען אידישען אַרבייטער?!

ברוך דערפיהל'ט אין זיך אַ גאַליגען פייער, נאָר ער שמייכעלט אַלץ, און זאָגט, ווי קוקענדיג פון אויבען-אַראָפּ:

— רב רעדאָקטאָר! איהר זיינט פשוט אַ גראָבער יונג!

— "גראָב", נישט צו פערזינדיגען! — שרייט אויס דער דאָקטאָר, אויסמעסטענדיג דעם רעדאָקטאָר מיט די אויגען.

— סעי, בלומענקראַנץ! — ווענדט זיך דער דאָקטאָר צו בלומענ-קראַנץ'ען, וועלכער איז געבליבען זיצען ניט קאָנענדיג זיך געבען קיין עצה, צי רעדען אָדער שוויגען. — מאָמער וואָלטען מיר גאָר אַרויפגעשטעלט אונזער רעדאָקטאָר אויפ'ן טיש און איהם אַ ביסעל אַרומגעטעסעס, וואָלט ברוך אויפגעהערט האָבען טענות צו אונז, פאַרוואָס ער איז אַזוי גראָב? — וואָס, איהר אויך אויף מיר? — פרעגט דער רעדאָקטאָר מיט אַ נעלעכטערעל, ווי עס וואָלט הייסען: "אַבער גוט אָננעצויגען"!

— איך אויף אייך? — רופט זיך אַפּ דער דאָקטאָר. — זאָל מיך

גאָט שומר און מציל זיין! נאָר זאָגט מיר, פּאָני רעדאקטאָר, פון וואָנען
האָט איהר דאָס גענומען, אז רחב הזונה האָט גערעדט העברעאיש? —
דער עולם צולאָכט זיך:

— כא, כא, כא! טאָקע! טאָקע!

דער רעדאקטאָר, ניט וויסענדיג צו דער עולם מיינט דאָס מיט אַן
ערנסט, צו אין שפּאַס, אז רחב הזונה האָט ניט גערעדט קיין העברעאיש,
מאָכט זיך כלומרשט אַ וויץ אויף זיין אייגענעם חשבון:

— עט, איך ווייס? ביי מיר איז רעכט, אז וויבאַלד עס איז וועגען
דעם דערצעהלט אין חומש, האָט זי מן הסתם גערעדט העברעאיש. אָבער
זאָגט מיר נאָר, ברוך, איהר אַרבייט אַלץ אין שאַפּ?

ברוך צועפענט ברייטער זיינע גרויסע אויגען, שמייכעלט און זאָגט:
— אַרימער מיסטער בערגער! וויפּיעל זאָרג איהר טראָגט דאָס נעכאַך
אויף אייערע אַקסלען! — נאָר וואָס זאָל איך טהון, איך מוז ביי אייך
איצט בעטען, אז איהר זאָלט זיך זאָרגען פאַר נאָך אַ קלייניגקייט: —

— דאָ בעט זיך אַ ביבליאָטעקאָרין, אז מען זאל איהר העלפּען
צוקריגען וואָס מעהר אידישע ביכער אין איהר ביבליאָטעק, און איהר
קאָנט איהר אין דעם אַ סך אַרויסהעלפּען, ווען איהר זאָלט אין אייער
צייטונג דערצעהלען, אז אין דער ביבליאָטעק געפינען זיך אַ סך אידישע
ביכער און אז דערמיט וואָס דער אידישער עולם וועט אָנהויבען פּערלאַנגען
פון דאָרט ביכער צום לעזען, וועט ער נאָך געבען אַ מעגליכקייט, אז די
אָבטהיילונג זאָל בעדייטענד פּערגרעסערט ווערען, וואָס די אויפזעהערין
אַליין וואָלט דאָס זעהר וועלען.

בלומענקראַנץ איז אויפגעשפרונגען:

— אַי, אַי! דאָס מוז דאָך זיין אַ גאָלדען קינד! אויף מיין וואָרט.
איך זאָג אייך, אידען, מיר ווייסען נאָר אַליין ניט, וואָסערע קינדער מיר
פּערמאָגען! קומט, פיהרט מיך צו איהר, ברוך! איך וויל זיך שוין מיט
איהר בעקענען! איך וויל איהר דריקען די האַנד!

דער רעדאקטאָר אָבער דערטרינקט זיין גלאַז קאָפּע און זאָגט זיך אָפּ
נוטמוטהיג, מיט דעם שמייכעל פון אַ קלוגען:

— איך האָב מורא, אז די מיידעל האָט דאָס אָט די גאַנצע געשיכטע
אויסגעטראַכט צוליבע דעם, אז זי זאָל ווערען חשוב ביי שרייבער...
— וואָס הייסט?! — זאָגט בלומענקראַנץ אַ ביסעל צושראַקען.

— ווייל אז ניט, וואָס מאַכט איהר אויס, אז די גרינהאַרנס וועלען זיך אויסלערנען ענגליש?!

— געהט, איהר זיינט אַ ציניקער, — כאַפט זיך בלומענקראַנץ.

— דער אמת איז, — זאָגט ברוך צום רעדאַקטאָר עפעס מיט אַ מאָד־נע קאַלטקייט און שאַרפֿקייט אין קול, — אז איך האָב זעהר שטאַרק חשק אייך אַפּצוגיסען דאָס פֿנים מיט אַט דעם גלאַז וואַסער, נאָר איהר זיינט דאָך עפעס אַן עלטערער מענש, און דערצו, האָף איך, אז איהר וועט פֿאַרט געבען אַ נאָטיץ וועגען דעם ענין... טו האָט מיר דערווייל אַ גוטען טאָג.

— אַי, וואָסער אַ היציגער בחור דאָס איז! — זאָגט דער דאָקטאָר, קוקענדיג אויף ברוך'ן מיט אויפגעשפיצטע אויגען.

— געהט, ברוך, זייט ניט אזוי אין כעס. ער איז גאָר ניט אזוי שלעכט. ער האָט דאָס גלאַט געמאַכט אַ שפּאַס. אַט איהר וועט זעהן, אז ער וועט געבען דעם נאָטיץ.

— וואָס, איהר זיינט טאַקע אויף דער אמת... ע, מאַכט זיך ניט נאָר־ריש! זעצט זיך אוועק, מיר וועלען זיך נאָך איבערבעטען, — זאָגט בער־גער, אַלץ גוטמוטהיג שמייכלענדיג.

ברוך אָבער איז גלייך אוועק פֿון טישעל, אויפֿן וועג נאָך אַ מאָל דערזעהן דעם הערר קרויזקאָפֿ'ס שמייכלענדיג פֿנים מיט די גאַלדענע רינד־גען אויף די פּוכקע הענד און נאָך אַ פֿאַר אַנדערע פֿנים'ער, וואָס האָבען איהם נערוועז נאָכגעשמייכלעט, און שוין ניט ווייט פֿון טיהר האָט ער זיך אָנגעטראָפֿען מיט דער עלעגאַנטער מיסס פינקעל.

זי איז איהם אַנגעקומען כמעט אַנטקעגען, אָנציהענדיג די ווייסע הענטשקעס אויף די הענד, וואָס זיינען איהר אַליון, ווייזט אויס, זעהר געפֿעלען, און האָט זיך שמייכלענדיג אַ ווענד געטהון צו ברוך'ן:

— העלאָ, ברוך! וואָס־זשע, איהר דערקאָנט שוין גאָר קיין מענשען ניט?!

ברוך האָט איהר געענטפֿערט אויף איהר בעגריסונג, איהר געגעבען די האַנד, זיך ענטשולדיגט, און דערביי געקוקט אין איהרע שמייכלענדיג־גע אויגען, אויף איהרע ליידענשאַפטליכע ליפֿען, אויף איהר הוט „אַ־לאַ־נאַפֿאַלעאָן“.

באַלד אָבער האָט זיך פֿון אַ טישעל אַהויב געטהאָן בינעם, וועלכען

ברוך האָט גאָר ביז איצט ניט געזעהן און האָט אַ לאַך נעטהאָן ברוך'ן גלייך אין פנים אריין. גלייך מיט בינעם'ן האָט זיך אויך אַ הויב נעטהאָן דער דעבאָטאָנט רייכער, שוין האַלטענדיג בינעם'ען פאַר'ן אַרבעל און שרייענדיג: וואָרט, וואָרט! אָט הערט זיך נאָך איין. — בינעם'ען איז דאָס, ווייזט אויס, גאָר געפעלען געוואָרען און ער האָט זיך נאָך מעהר צולאָכט און איז זיך לאַנגזאָם, הינטען אַרום, אַרויף אויפ'ן ביינ-קעל. דער אַלטער רייכער האָט שוין געהאַלטען אזוי ווייט אין זיינע טענות, אז ער האָט אלץ ניט אָפּגעלאָזט בינעם'ס אַרבעל און זיך גע-הויבען צו איהם מיט זיין גרויען קאָפּ, מיט'ן גרויען שפיציגען בערדעל. בינעם איז אָבער גלייך אַרויף אויפ'ן טיש. פון אלע טישלעך האָט מען זיך מיט אַ מאָל אַ הויב נעטהאָן, איינע מיט אַ געלעכטער, אַנדערע גלאַט ניט וויסענדיג וואָס דאָ קומט פאַר... דאָ ערשט איז דער אַלטער רייכער צו-מישט געוואָרען. זיין ווייסער פנים איז בלאַס געוואָרען און ער האָט זיך גלייך גענומען זידלען: משוגע'נער! און דערזעהנדיג אויך ברוך'ן, האָט ער שוין גענומען שרייען:

— משוגעים! דעקאָדענטען! מען קאָן דאָך מיט אייך קיין גלייך וואָרט ניט רעדען! מען דאַרף אייך פערשפאַרען אין משוגעים-הויז!

ברוך איז אַרויס פון קאַפּע, ווי מען וואָלט איהם פון דאָרטען אַרויס-געוואָרפען, און דעם גאַנצען וועג אַהיים איז ער געפּאָהרען, ווי ער וואָלט מיט זיך אַ שווערע וואונד געפיהרט. און ווער איז ער דאָס אין גאַנצען? — קומט ער צווישען יענע מענשען, פערליערט ער זיך, ווערט נאַריש און פאַלט. ניטאָ מעהר קיין רוים, קיין ווייטקייט. שפּרייטסט אויס די הענד און דו הערסט דאָכט זיך, ווי די נענעל דראַפען אין אַ דנאָ — כאָטש בויג זיך צו מיט'ן קאָפּ און גריזשע דעם דנאָ מיט די צייהן. אָבער, וואָס צום טייוועל, גיט איהם אַרעכט זיך אזוי צו פּערהאַלטען צו מענשען? — — — וואָס גיט איהם אַ רעכט זיי צו משפּט'ען? ...

גאָר ווען ברוך איז אַריבערגעטראָטען די שוועל פּונ'ם לאַנגען, האַלכ-דונקעלען קאָרידאָר פון זיין הויז, וואָס איז גלאַט געפלאַסטערט מיט קליינע קוואַדראַט-שטיינדלעך, פּונקט ווי ספּעציעל געמאַכט אויף צו גליטשען זיך, האָט ער מיט אַ מאָל פון זיך אלעס אַראָפּגעטרייסעלט, געגעבען אַ צוויי,

דריי האסטיגע שפאן און זיך ווי א צופריעדענער אינגעל א גליטש גע-
טהאן איבער'ן גאנצען ליינג פון קארידאָר.
לאַלא — דער בעלי־הבית'טעם הונד, — האָט נאָך, זייענדיג ביי זיך
אויפ'ן ערשטען שטאָק, דערקאָנט פון דעם גליטש, אז ברוך קומט, און ער
איז מיט א צופריעדענער איבערגעבענהייט אראָפגעלאָפען פון אלע טרעפּ
אנטקעגען ברוך'ן.

קאפיטעל 6.

אויף מאָרגען צום אומינג האָט ברוך פּערשפּעטיגט.
 און אז ער איז צוגעקומען צום באַרג, האָט ער אַ קוק געמאָהן אויפ'ן
 וועג, וואָס פּיהרט אַרויף און אַ שמייכל געטהון.
 — צו וואָס דאַרף ער אָט דעם וועג, וואָס דרעהט זיך און בויגט זי,
 אזוי תּם'עוואַטע, ביז ער קומט אַ מאָל אַרויף, אז ער קען דאָך קלעמערען
 גלייך אַרויף.
 און ער האָט זיך גענומען קלעמערען, ווי אַ קאַץ צווישען די בוימער
 איבער שטיינער.

אויפ'ן מיטען וועג האָט ער אָנגעטראָפּען אויף אַ סטיינגע-שלאַנג. די
 ברוינע שלאַנג מיט די דינע געלע פּאַסיקלעך האָט זיך פּלוצלונג פּאַנאָדער-
 געוואָרפען, זיך אַ הויב געמאָהן אַריבער, האַלב אָפּבוויגענדיג צו איהם
 איהר פּלאַטשיג קעפּעל מיט די רויט-גרינע אויגלעך און האָט אַרויפגע-
 שטעקט צו איהם איהר צוצווייגטע צונג.

— פּוּל — פּוּל — פּוּל — דו שעהנע בחור'טע! — האָט ברוך צו
 איהר אויסגעשריען אַ צופריעדענער און אויסגעשטרעקט צו איהר זיין
 האַנד.

האָט די „בחור'טע“ זיך אַ כאַפּ געמאָהן צוריק, זיך אַ שליידער גע-
 טהאָן אַהער, אַהין. איז אַריין צווישען אַ קופּע שטיינער און — ניטאָ
 מיך.

אַ ווילע איז ברוך געשטאַנען אַ פּערוואַנדערטער, און נאָך דעם אַ
 שפּיי געמאָהן.

— טפו! דו טייוועל! און אז דו ווילסט ניט, דאַרף מען ניט!
 און ער האָט גענומען קוקען אַרויף צווישען די בוימער, איבער די
 שטיינער. — אַה, ער האָט נאָך אַ גאַנץ ווייטען מהלך!
 און ער האָט זיך וויעדער געלאָזט קלעמערען אויף זיין פּריהערדיגען
 שטיינער.

און אז ער איז ארויף אויפ'ן בארג, האָט ער אָבגעווישט דאָס פּער-
פּלאַטע פּנים און גענומען קוקען א צופריעדענער, ווי ווייט אונטערען
בארג שפּרייט זיך די גרויסע שטאָרט. — פון ערשטען בליק זעהן זיך
בלויז שטיקער ווענד, לעכער פון פענסטער, קוימענס, ווי לאנגע זיילען,
בוימער... און די גאנצע שטאָרט זעהט אויס ווי רואינען פון אַן אַ מאָל
געוועזענער גרויסער שטאָרט.

— צום טייוועל! — ס'אַראַ וועלט דאָס איז! — שרייט ער אויס,
און ער דרעהט זיך אום, נעהמט זוכען מיט די אויגען און דערזעהט באלד
די קאָמפּאָניע דאָרט ערגעץ אַרויף, אויפ'ן גראָז צווישען די בוימער.
— און וויפיעל מיידלעך! גאָט מיינער! וואו האָבען זיי דאָס אָנגע-
נומען אזוי פיעל?!

און צווישען זיי זעהט זיך אַן די שטאַלצע חנה, אין אַ הימעל-בלויען
קלייד, וואָס פּאָסט אזוי שעהן צו איהר ווייסען, מילד-ווייסען פּנים.
אַלע ליגענדיג און זיצענדיג זעהען איהם אויס, ווי אַ טשערעדע, ווי
אַ שעהנע, פּאַרביגע טשערעדע.

— האַהורירו! — שרייט ברוך אויס — האַהורו!
— אַ, ברוך! ברוך! — שפּרינגען זיי אַלע אויף און לויפען איהם
אַנטקעגען:

— פון וואַנען האָט איהר זיך גענומען?

— דורך וואַנען זיינט איהר אַרויף?

— ברוך!

— ברוך!

— פאַר וואָס האָט איהר פּערשפעטיגט?

און ברוך'ס ענטפּער אויף די אַלע שאַלוח איז:

— ווי שעהן איהר זייט דאָס אַלע. איהר און די קליידער אייערע,
ווען איהר שפּרינגט אַט אזוי, אונטער דער זון אויף אַ הויכען באַרג אנט-
קעגען מיר! — עס האָט דאָך נאָך די וועלט, ביז אויך, נאָך ניט געזעהן
אזעלכע זיהן און טעכטער, אזעלכע ציגען ווי איהר זייט.

— כאַ-כאַ-כאַ! — צולאָכען זיך אַלע אויף איין מאָל. — וואָס זאָגט

ער? — ציגען! ציגען! כאַ-כאַ-כאַ!

— חנה! — שרייט אויס ברוך. — וואָס זייט איהר דאָרט געבליבען

שטעהן אין שאָטען? קומט אַהער! דאָ איז דאָך דאָ אזויפיעל זון, חנה!

און חנה, די שלאנקע, אין איהר בלויער פרינצעס, מיט די ווייסע קרוזשעוועס, האָט בלויז אַ קוק געטהאָן מיט איהרע ווייטע אויגען אויף ברוך'ן און אויף דער פארביגער געזעלשאפט, וואָס איז מיט איהם ווי אין זון פערטרונקען, און זי האָט אַ שמיכעל געטהאָן און אויפגעהויבען איהרע שעהנע לאַנגע הענד צום בוים, וואָס איבער איהר קאָפּ און האָט זיך גאָר גענומען ברעכען אַ צווייגעל...

ברוך איז פון דעם ווי צומישט געווארען, האָט צוואוואָרפען זיינע בליקען: — דאָ און דאָרטען האָבען זיך געהויבען שטיינער, פעל־זען, העכער און ניעדריגער, און האָבען אויסגעזעהן ווי צוקנייטשטע, גרויע כוואַלעס, וואָס זיינען נאָך אַ מאָל, אַ מאָל אָנגעלאָפען אויף דעם גראַז און האָבען זיך פער'חידוש'ט, האָבען זיך פערקוקט ארויף צום הימעל און זיינען אזוי פערגליווערט און פערשטיינערט גע־וואָרען. די בויער: זייערע שטאַמען, זייערע צווייגען מיט די בלעטער האָבען איהם אויסגעזעהן ווי רייכע שטיקערייען אויף דער בלויער לופט, וואָס שאַטענען אויס זייער צווייגהאַפטען געוועב אויפ'ן גרינעם גראַז. און אויף דער אנדערער זייט קומט דעם הימעל'ס בלויקייט צו צום באַרג'ס ברעג אזוי נאָהענט, אַז עס דאַכט זיך, ווי פון דאָרטען הויבט זיך אָן אַ וואַסער, אַ ווייט, אונעדליך־ווייט, בלוי וואַסער — — און חנה, אַ ווייסע, אַ בלויע שטעהט זיך אויפ'ן ווייך־גרינעם גראַז אונטער דעם שאַ־טענדיגען בוים און ברעכט זיך אַ צווייגעל...

— שטעהט טאַקע בעסער דאָרטען! — שרייט ער אויס. — אזוי איז נאָך שעהנער, חנה! — האָט חנה אויף איהם אָנגעשטעלט איהרע אויגען און איהר שמיכעל און געפרעגט:

— וואָס? איהר שרייבט איצט?!...

אַ שאַטען איז דורכגעלאָפען איבער ברוך'ס שמיכלענדיגען פנים. דער עולם האָט דאָס בעמערקט און אלע האָבען גענומען פאטשען:

— הורא! הורא! בראַוואָ!

— בראַוואָ, בראַוואָ! — שרייט אויך ברוך אליין. — נאָר אויב שוין יאָ אזוי, איז טאָ לאַמיר כאַטש עסען.

— עסען, עסען, עסען! — שרייען אויס עטליכע מיידלעך.

— אַט דאָס זעהסטו, ברוך, איז שוין דוקא אַ קלוגער פערלאַנג...

רופט זיך אָב בינעם, און פונקען פון א שטעכיגען געלעכטער צינדט זיך דערביי אָן אין זיינע אויגען.

— אָי, אָי, ס'ארא גלענצענדע אידעע! — שרייט אויס ביילקע, אונטערשפרינגענדיג צו חנה'ן, און חנה ענטפערט מיט איהר שמייכעל, האלב קוקענדיג אויף ברוך'ן:

— ווי פרעהליך איהר זייט דאָס היינט, ביילקע!

— ס'הייסט... אזא יאָהר אויף מיר, ווי קלוג ער איז, — זאָגט מאַקס, זיך ווענדענדיג צו אלעמען. — און איהר ווייסט? — מיר האָבען דאָך דאָ אויך ביער.

— טאָקע! — שרייט אימיצער אויס.

— טו צובינדט די קלומקעס! — קאָמאָנדעוועט ברוך. — קומט, חברה! צוערשט וועלען מיר אַריינעמען און נאָכדעם וועלען מיר שוין, ווַיַּיַט נישט איז, איבערקעהרען דעם באַרג מיט'ן קאַפּ אַראָפּ. און אז מען האָט זיך אויסגעזעצט עסען, האָט זיך ברוך פּלוצלונג דערמאָנט.

— איהר ווייסט, מיך האָט נאָר וואָס בעגעגענט א שלאָנג.

חנה האָט עפעס אָהן א שום אורזאכע א ציטער געטהאָן, אויפגעהויבן בען אויף איהם צושראָקען איהרע אויגען און איז באַלד דערויף רויט געוואָרען.

— נרוי?! — פרעגט אימיצער פון עולם.

— זי האָט זיך גענומען בויגען צו מיר אזא ציטערויגע, אזא שטאַל-צע, אָבער ווי נאָר איך האָב צו איהר אויסגעשטרעקט מיין האַנד, האָט זי זיך מיט געווען און איז נאָר אין גאַנצען אנטלאָפּען.

— אייערע גליקען!...

— טאָקע!

— וואָס איהר רעדט!?

— ס'ארא מאָדע זאך מיט דיר, מיין פריינד, — רופט זיך אַפּ בינעם. — מיר דאַכט, אז דאָס איז שוין נישט דאָס ערשטע מאָל, ווי דאָס טרעפט מיט דיר פונקט דאָן, ווען דו שטרעקסט אויס די האַנד...

ברוך גיט בלויז אַ קוק אויף בינעם'ען און פרעגט ביי מאַקס'ען:

— און וואָס זאָגסטו דערויף, מאַקס?

— וואָס? — פרעגט מאַקס, געהמענדיג זיין גלאַז ביער אין האַנד.

— דו טרינקסט דאָך ניט? חנה זאָגט, אז דו טרינקסט ניט... לחיים, לחיים!

— הערסט אָן איינפאַל! און ווי אז מיר ווילט זיך איצט אַ גלאָז ביער?

— וואָס, איהר טרינקט דען? — פרעגט איהם חנה, אזוי ווי ביין און עטוואָס דערשראָקען. — — —

ברוך'ן האָט אַ רייז נעטהאַן דאָס, וואָס מאַקס ווייס דורך איהר, אז ער טרינקט ניט, און דאָס, וואָס זי מאַכט דעם אָנשטעל פון „אַ פּערזאָרד נעדין“, און אויפ'ן אָרט פון צו ענטפּערען איהר, האָט ער אויסגעשריען:

— העי, בינעם! דערלאַנג נאָר דיין גלאָז ביער!

— גיט איהם אַ גלאָז ביער, — רופט זיך אָפּ חנה, מיט אַזאַ טאָן, ווי זי וואָלט געגעבען אַן ערלויבעניס, און ווי זי וואָלט זאָגען: וועמען אַרט דאָס?... נאָר ווען בינעם האָט זיך גענומען הערלאַנגען זיין גלאָז ביער צו ברוך'ן, האָט זיך חנה אויף אַ וויילע צושמייכלט נערווען, און באַלד אָנגעכאַפּט בינעם'ען פאַר'ן האַנד און מיט אַ קינדערשער פּער-עקשנט'קייט גענומען שרייען קינדערש צוצויגען:

— ער טריינינקט נישט!

ביילקע איז אויפגעשפרונגען, אויסגעשטרעקט איהר האַנד און זיך איבערווינקענדיג מיט בינעם'ען, האָט זי געזאָגט:

— בינעם! גיט בעסער מיר דאָס גלאָז ביער!

בינעם גיט איהר איבער, און ביילקע נעהמט דאָס גלאָז ביער און טראָגט עס צו גלייך ברוך'ן:

— טרינקט, ברוך!

ברוך האָט אַ וויילע אָנגעקוקט די מיידעל און נאָכדעם האָט ער אַרויפגעלעגט זיין האַנד אויף איהר קאָפּ און געזאָגט צו איהר לאַנגזאַם:

— איהר זייט אַ גוט און קלוג מיידעל, נאָר איך טרינק ניט.

ביילקע בלייבט שטעהן פאַר איהם מיט'ן גלאָז ביער אין האַנד:

— וואָס הייסט? — פרעגט זי און קוקט אויף איהם פּערוואונדערט.

— איהר פּערשטעהט, איך טרינק קיינמאַל ניט.

— געהט, איהר זייט אַ שלעכטער, — זאָגט זי, אַראַפּלאָזענדיג די אויגען.

— איך — א שלעכטער! — וואָס פאַלט איך איין?! — זאָגט
ברוך, זי כמעט אַרומנעהמענדיג.

— יאָ, איהר זייט אַ שלעכטער, אַ שלעכטער, אַ שלעכטער מענש! ...
— זאָגט זי, ווי זי וואַלט מיט איהם איצט אונטערפיהרען אן אלמען חשבון.
— חנה! — ווענדעט זיך ברוך צו חנה'ן, און ער לאָזט ביילקע'ן ניט
ארויס פון זיינע הענד. — בין איך טאַקע אַ שלעכטער?
— כאַכאַ-כאַ! — שרייט אויס חנה, מיט פּערוואונדערט צועפענטע
אויגען. — פון ווען אָן האָט איהר זיך דאָס אויסגעלערענט אַרומצונעהמען
אַ מיידעל?
— וואָס פאַר אַ נאַרישקייטען! — שרייט אויס ברוך און ווערט רויט.
חנה האָט דאָס דערוועהן מיט איהרע גרויס־צועפענטע אויגען און איז
אויך גלייך רויט געוואָרען.

ברוך האָט אַרויסגעלאָזט ביילקע'ן פון זיינע הענד, און אָננעהמענדיג
בלויז איינע פון איהרע הענד, געפרעגט:
— ניט אמת, אז חנה זעהט נאָך אויס אַ סך שעהנער, ווען זי ווערט
מיט אַ מאָל אזוי פּלוצלונג רויט? ... אַה! — איהר, הייסט דאָס, זייט
אויך רויט געוואָרען?! — זאָגט ער צו ביילקע'ן.

— גאָט מיינער! ס'אַראַ שלעכטער מענש איהר זייט! — האָט
ביילקע אויסגעשריען, אויפפאַטשענדיג מיט די הענד.

און בינעם איז מיט אַ מאָל אויפגעוואַקסען צווישען זיי, ווי פון אונ־
טער דער ערר און האָט אויף זיי אַלעמען אויסגעפלאַצט מיט אַ מורא'דיגען,
פּוסמען לאַכען. — — —

דער עולם האָט זיך איבערגעקוקט.

מאַסס האָט געוואַלט אַ פּאַר מאָל עטוואָס זאָגען, אַריינוואַרפען אַ
וואָרט, נאָר ער האָט אַלץ מורא געהאַט, טאַמער וועט דאָס אַרויסקומען
ניט אזוי... און חנה טענה'ט דאָך מיט איהם נאָכדעם, אז אין אזא פּאַל,
איז בעסער ווען מען שווייגט. "און זי איז דאָך טאַקע גערעכט, ווייל וואָס
ווייס ער, וואָס זיי רעדען דאָרטען? נאָר אַט דאָס, וואָס טאַמער קרייגט
מען ניט מאָרגען קיין „דושאַב" איז טאַקע שולעכט, און ער כאַפט זיך
ארויס:

— אויף מיין וואָרט, ברוך... ווי מיינסטו? מיר קריגען מאָרגען אַרבייט? א? — דאָ בענגענט ער זיך מיט חנה'ס אויגען, און ער קען זיך אָבער שוין ניט אָפּשטעלען און ער רעדט ווייטער: — איך מײן... איך ווייס... וואָס זאָגסטו? ... ס'וועט דאָך זיין זעהר אַ מיאוס'ע מעשה... חנה שמייכלט אַפילו, אָבער מאַקס קען פאָרט לאַנג ניט קוקען אין איהרע אויגען, אָפּשטעלען קאָן ער זיך אָבער אלץ ניט:

— אַ מיאוס'ע מעשה, — רעדט ער ווייטער. — הערסט, ברוך, איך זאָג דיר — ווען אַט אַ די פּלענער דייע וואָלטען נאָר ניט געווען קיין באַבע מעשות, איז אזא יאָהר אויף מיר... דאָ איז מען דאָך עפעס אזוי ניט זיכער... אז דער רוח זאָל דאָס וויסען. איך מײן... — אַט אַ פנים, מאַקס, אז פאַר דיר וואָלט אויך געווען בעסער ניט צו טרינקען, — רייסט איהם חנה איבער.

— איך ווייס? ... א? וואָס האָב איך דען געזאָגט? — — — בינעם צולאָכט זיך וויערער...

— וואָס לאָכט איהר, בינעם?! — שרייט אויס לאה, וואָס האָט די גאַנצע צייט זיך ווי גאָר ניט צוגעקוקט צו דעם, וואָס דאָ קומט פאָר און אלץ פערבראַכט מיט אַנדערע, זייטיגע... חנה'ס האַרץ איז מיט אַ מאָל ווי אָפּגעבריהט געוואָרען פון לאה'ס אָננהמען זיך.

פאַר אלעמענס אויגען האָט מיט אַ מאָל ווי אויפגעצייטערט לאה'ס זאָנדערבאַרע ליבע צו ברוך'ן.

ביי נחום'ען האָבען פון דעם אויפגעלאָנצט די אויגען און ער האָט מיט אַ גאַליגען שמייכל אַ זאָג געטהאָן:

— בינעם'ען טהוט הנאה, וואס ברוך האָט צוגעקראַגען אַ נייעם אָנהענגער פאַר זיינע „פרייע דערפער“.

ברוך אָבער האָט זיך מיט אַ מאָל אַהויב געטהאָן און, ווי אַראָפּוואַר פּענדיג פון די אַקסלען עפעס, וואָס מוז אַרונטערגעוואָרפען ווערען, האָט ער אויסגעשריען:

— וועל, חברה, ענוג זיך נאַריש געמאַכט! קומט, לאָמיר זיך עפעס נעהמען טהאָן!

אלע האָבען זיך מיט אַ מאָל דערפיהלט ווי בעפרייטע, זיינען אויפ־געשפּרונגען פון זייערע פּלעצער און זיך גענומען שפיעלען.

מען האָט געשפּיעלט אין באָל, אין קאָזין-מויז און גלאָט אַזוי אַרומגעלאָפּען, געקלעמערט, געשפרונגען.
 חנה האָט אין די אלע שפּיעלען קיין אַנטהייל ניט גענומען. זי האָט זיך גלאָט אַזוי אַרומגעדרעהט צווישען עולם, ווי אַן עלטערע, קליר-גערע שוועסטער...

עס איז געוואָרען פאַרנאַכט.

דער עולם איז נאָך אַרומגעשפרונגען און געטומעלט.

ברוך און מאַס האָבען אין א זייט פון אלעמען געשפּיעלט צווישען זיך אין „סטרייט“ באָל: דער האַרטער, ווייסער באָל איז מיט א האַסטיגער שנעלקייט אומגעפּלויגען איבער דעם לאַנגען שטח פון איינעם צום צווייטען. אויסציהענדיג ווי אַ גלייכען שנור, אַ רונדען ווייסען פּאַס, און האָט זיך הילכיק אַפּגעקלאַפּט — אָט אין ברוך'ס הענט, אָט אין מאַס'ס הענט.

נחום, לאַה און דער יונגער מאַלער — מענדעל, האָבען זיך פּערקליבען ניט ווייט פון זיי און געשמועסט צווישען זיך וועגען די לעבעדיגע ביבלי-שע בילדער צום קומענדען באָל. צווישען די ביבלישע בילדער האָבען זיי אויך אַריינגערעכענט הערצעל'ס בילד: „ביים טייך“. לאַה האָט דערמאָנט, אז ברוך איז לעצטען יאָהר געווען זייער אונזופּריעדען מיט הערצעל'ס בילד. נחום איז פון דעם געוואָרען אויפּגערעגט:

— מאַלע וואָס ברוך זאָגט!....

און מענדעל האָט זיך דערמאָנט, ווי ברוך האָט איהם מיט כעס און ביטערקייט געזידעלט: דיין סמאטיס האָט געטויגט אויף כפרות. אין דער פיגור האָט געפּעהלט רוים און ווייטקייט. עס איז נאָך וועניג וואָס דו, ציוניסט מיינער, האָסט איהם אַוועקגעשטעלט אַ קעניגליך שטאַלצען. — שטעהענדיג אָנגעלעהנט אָן צאָם פון בריק האָבען זיינע אַויגען געדראַפּט קוקען אויפ'ן וואַסער מיט אַזעלכע בליקען, פון זעלכע מען זאל זעהן, אז דער טייך לעבט און ציהט זיך לאַנג און ווייט — — — רוים און ווייטקייט האָט זיך געמוזט פּיהלען אַרום דער פיגור. זי האָט געדראַפּט מאַכען דעם איינדרוק פון אַ פּלוצלינג אָנגעפּלויגענעם אַדלער, וואָס האָט זיך דאָ נאָר אויף אַ ווילע אָבגעשטעלט — עס האָט זיך געדאַרפּט פּיהלען, אַז דאָס איז איינער פון די וואָס קומען אַרױב פּלוצלינג פון ערגעץ אַ רוים, פון ערגעץ

א ווייטקייט, טראָגען זיך דורך פארביי אונז, שפרייטענדיג אַרום זיך רוים און ווייטקייט און מיט אַמאָל בלייבען זיי ניט, טראָגען זיך אָפּ, פליהען אַוועק ערגניץ אין רוים, אין ווייטקייט אַרײַן“.

און מענדעל האָט אַ קוק געטהאָן אין ברוך'ס זייט, מיט וואָסער אַ חשק ער וואַרפט דאָס דאָרט און כאַפט דעם באַל, און ער האָט אַ שמייכל געטהאָן, אַראָפּגעריסען פון זיך דעם הוט און איהם אַ שלידער געטהאָן צו ברוך'ן.

ברוך האָט איבערדעם פערפעהלט צו כאַפען דעם באַל. און דער באַל איז אַראָפּגעפאלען ווייט פון איהם און איז אַ פרייער אַוועקגעשפרונגען איבער'ן גראָז. עטליכע מיידלעך האָבען זיך גענומען יאָגען נאָכ'ן באַל, האָבען איהם אַויפגעכאַפט און זיך מיט איהם גענומען אַומוואַרפען צווישען זיך.

— אַהער דעם באַל! — האָט ברוך גענומען שרייען צו די מיידלעך. און דערזעהענדיג ווי מענדיל לויפט נאָך זיין הוט, האָט ער איהם אַויפגע- כאַפט און איהם אַ שלידער געטהאָן אַרויף אַרויף אַ בוים. דער הוט האָט זיך אַפגעשלאָגען אָן די צווייגען פון בוים און גענומען פאַלען צוריק, האָט זיך ברוך וויעדער אַ יאָג געטהאָן נאָכ'ן הוט. מענדעל אָבער איז איהם פערלאַפען דעם וועג.

— מאַקס! מאַקס! — האָט ברוך גענומען שרייען צוהאַלטענדיג מענדעלען.

דער עולם איז זיך צונויפגעלאַפען. מאַקס האָט זיך אַ לאז געטהאָן, אַויפגעכאַפט דעם הוט און נאָך אַיידער מענדעל איז אַנגעלאַפען צו מאַקסען, האָט זיך דער הוט שוין געטראָגען איבער אַלעמענס קעפּ און פון אַלע זייטען האָבען זיך גענומען הערען געשרייען:

— אַהער! אַהער! אַהער!

און די הוט האָט זיך גענומען טראָגען פון אַ צווייטען צו אַ דריטען און צו אַ פיערטען און מענדעל איז אַומגעלאַפען ווי אַ פער'ס'טער און זיך גע- פּרוואווט אין איין וועג כאַטש ביי אַימיצען אַרונטעררייסען אַ הוט, אָבער עס געהט נישט... און אָט האָט שוין ברוך וויעדער דעם הוט און פער- מעסט זיך איהם וויעדער אַרויפצואַוואַרפען אַרויף אַ בוים. בעפאַלען איהם די מיידלעך פון אַלע זייטען, הענגען זיך אַרויף איהם אָן, כלומרשט — זיי ווילען דאָס איהם ניט לאָזען, ער זאָל אַרויפּוואַרפען דעם הוט,

און ער ווערט פערטרונקען אין זייערע קולות, אין זייער : ברוך ! ברוך !
 ברוך ! און אָט האָט ער אַרונטערגעכאַפּט אויף ביי מאַקס'ען די הוט —
 דער עולם האָט שוין צוויי... מען וואַרפט, מען שלידערט זיי פון איי-
 נעם צום צווייטען, און פאַלט אַריין אַ הוט צווישען די מיידלעך, שלאָגען
 זיי זיך אַלע צונױף אין איין קופּע מיט אַ קוויטשען, מיט אַ לאַכען, און
 וואַרפט זיך צווישען זיי אַריין ברוך, ווערט שוין גאַר אַ ווילדער טומעל...
 און נאַכדעם קלאָגט איהם אַ מיידעל פאַר חנה'ן, אַז ער איז שוין צופיעל
 צולאָזט.

און חנה, זיך האַלטענדיג אין דער ראָלע פון אַ עלטערע און קלוגערע
 שוועסטער, הערט אויס, בערוהיגט, פערענטפערט, און פון איהרע ווער-
 טער טראָגט זיך אַ מין צופריעדענע צושטימונג :

— גאַר ניט, גאַר ניט. דאָס איז נאָר דערפאַר, וואָס ער איז אַזאַ
 וואוילער, אַזאַ שטאַרקער, אַזאַ לעבעדיגער... און די מיידעל, וואָס קלאָגט,
 ווערט בעסער, הויבט אויף איהם אויף פון אַ זייט איהרע אויגען און
 דערזעהט זיין הוט, גיט זי מיט אַמאָל אַ שפּרונג צו איהם, רייסט אַרויף
 טער דעם הוט און לאָזט זיך לויפען. ברוך לאָזט זיך נאָך איהר, און זי
 לויפט מיט אַ געשריי, מיט אַ פערשייטען לאַכען, לויפט איבער'ן גראָז,
 דרעהט זיך ריהרעוודיג צווישען די בוימער, קוויטשעט און שפּרינגט
 איבער די שטיינער. און ווען ברוך יאָגט זי אָן אויפ'ן ברעג, וואו עס
 רייסט זיך אָפּ דער באַרג, לאָזט זי אַרויס אַן אונערוואַרטעטען, כלומרשט
 פערצווייפעלטען געשריי און פאַלט אַריין אין זיינע שטאַרקע הענדר.

— אויף מיין וואָרט, אַז ער איז שוין טאַקע גאַר צופיעל צולאָזט, —
 קלאָגט זי זיך וויעדער פאַר חנה'ן.

און אַזוי טרעפט דאָס מיט אַ צווייטער, מיט אַ דריטער, צוויי, דריי
 אויף איין מאָל, און ברוך'ן געפעלט זייער קלאָגען זיך, און דאָס, וואָס זיי
 קלאָגען זיך גראַדע פאַר איהר, פאַר חנה'ן.

אָט יאָגט ער זיך נאָך דער קליינער בייַלעקע. מיט אַ געלעכטער און
 קוויטשעריי פערלויפט זי צו חנה'ן און בעהאַלט זיך קינדערש הינטער
 איהר קלייד, און אַז ער לויפט אָן אַ פערפלאַמטער, שטעלט זיך חנה פאַר
 איהם אַוועק אַ שיינענדיגע מיט אַ שטאַלצען, ליעבען שמויכעל און זאָגט :
 — איהר וועט דאָך אונז טאַקע מיט אַן אמת'ען צולאָזען אַלע מייד-
 לעך ! וואָס איז דאָס היינט מיט אייך ?

כאפט ברוך ארום מיט זיין האנד חנה'ס בויגנע טאליע :
 — חנה! קומט לאָמיר לויפען! איך און איהר, חנה!
 — נאָך דאָס פעהלט אייך!... — שרייט חנה אויס פערואונדערט,
 שמייכלענדיג און לייכט בויגענדיג איהר טאליע אריבער זיין האנד.
 — חנה, חנה, חנה! — שרייט ברוך אַרויס פלוצלונג, דערפיהלענדיג
 אַ ווילדען ריס אין האַרצען, און ער פערואַרפט פיבערהאַפּט־שנעל איינע
 פון איהרע הענד אַרום זיין האַלז, נעהמט אַרום איהרע קניען, גיט זי מיט
 אַ מאַל אַ הויב אויף און לאָזט זיך מיט איהר לויפען ווי אַ צומישטער.
 זי רייסט זיך, ראַנגעלט זיך און שרייט צושראָקען.
 — וואָס טהוט איהר?! וואָס איז דאָס מיט אייך?! לאָזט מיך
 אָפּ! לאָזט מיך אָפּ, זאָגט מען אייך! איך זאָג אייך: לאָזט אָפּ! מיין
 גאָט! איהר זייט פון זינען!...

*

ביילקע איז געבליבען שטעהן אַליין, ווי אַן אויסגעמאלענע אין איהר
ראזען קלייד צווישען די טונקעלע בויער און איהרע אויגען האָבען פער-
וואונדערט און צושראקען נאָכגעקוקט ווי ברוך טראַגט מיט זיך חנה'ן
אַלץ טיעפער און ווייטער אין וואַלד.

די קאָמפּאָניע האָט זיך צושאַטען פּאָרווייז אויף פּערשיעדענע פּלע-
צער פון באַרג. עטליכע האָבען נאָך געטומעלט דאָרט, אַרויף, די זון האָט
זיך געבאָדען ניט ווייט פון זיי אין דער בלויקייט וואָס נאָך'ן באַרג און
זייערע קולות האָבען דורך דעם געקראָגען אַ בעזונדער פאַרב און קלאַנג.
די זון איז אַלץ נידעריגער געשוואַומען איבער דער גרויסער בלויקייט,
בזו זי האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף אַ גרויסען בוים וואָס איז געשטאַנען
אויפ'ן ברעג פון באַרג און זיך גענומען דורכקוקען דורך זיינע צוואַואַק-
סענע צווייגען. איהרע שטראַהלען האָבען זיך אין פּאָסען דורכגעשפּאַרט
דורך'ן בוים און די גאַלדענע פּאָסען האָבען זיך פּערטשעפּעט אָן בוים
און פּעלז און גענומען מיטשלעפּען דעם באַרג ערנעץ אהין ווייט אין
דער בלויקייט.

ביילקע האָט פון דעם אַ ציטער און אַ שמייכל געטהאָן:
אין ברוך'ס אַ מעשה'לע געהט דער אַלטער מכשף אַרויס פון וואַלד.
עס איז פּאַר-נאַכט. נאָר-וואָס נאָך אַ רענען. די פּעלדער אַרום וואַלד
זענען גרין און פייכט און דער מכשף געהט אַרויס פון וואַלד גרוי און
ווייס. אויף די פּעלדער וואָס אַנטקעגען איהם שטעהט אַ גרויס-צוואַואַק-
סענער בוים און די אונטערגעהענדע זון שפּאַרט דורך דעם בוים דורך
איהרע לאַנגע גאָלד-דרייטע שטראַהלען און די זון זעהט אויס דעם מכשף ווי
אַ גאַלדענער פּויגעל, און איהרע שטראַהלען — דאָס איז דעם פּויגעל'ס
גאַלדענער עץ, וואָס טשעפּעט זיך אָן אין וואַלד און פּעלד און אין איהם
און שלעפּט זיי מיט זיך אין דער וועלט פון נאַכט... און דער מכשף
פּערשפּרייט זיינע הענט און דאַנקט און לויבט און בענשט דעם גוטען

גאַלדענעם פויגעל, פאַר וואָס ער פליהט מיט זיי איצט אין דער וועלט
פון נאַכט, אין דער וועלט פון רוה און פריעדען — — —
ניט אמת, ווי עמיצער וואָלט איצט נאַכגעמאַכט ברוך'ס אַ מעשה'לע?
— האָט ביילקע דערהערט הינטער זיך.

ביילקע האָט זיך אויסגערדעהט און פאַר זיך דערזעהן בינעם'ן, זיין
בלאָס פנים מיט די שמייכעלדיגע רויטע ליפען, און זי האָט זיך מיט
אַמאָל צולאַכט:

— כאַ-כאַ-כאַ! ס'אַראַ מאָדנער איהר זייט, בינעם. איהר וואַקסט
דאָך אויס עפעס ווי פון דער ערד.

— ענטשולדיגט, ביילקע, איך שטער אייך פיעלייכט?

— חלילה, וואָס פאַלט אייך איין — ענטפערט ביילקע.

— נו, און ווי געפעלט אייך אונזער ברוך? ניט אמת, א פיערדיגער
יונג? א? — פרעגט זי בינעם.

ביילקע אָבער צולאַכט זיך עפעס אזוי פלוצלינג און זאָגט:

— איהר ווייסט, וואָס איך האָב געהערט וועגען אייך?!

— וועגען מיר? וואָס? — פרעגט בינעם פערוואונדערט.

— אַז איהר פערליעבט זיך אין אַלע מיידלאַך, וואָס פערליעבען זיך

אין ברוך'ן.

— וואָס הייסט?

— איך ווייס אייך ניט, וואָס דאָס הייסט — זאגט ביילקע, נאָך

אַלץ לאַכענדיג.

בינעם קוקט אָן ביילקען. — זי איז אַ ראָזעווע און איהר קלייד איז

אַ ראָזעווע, נאָר דער אָפגעלעגנטער קאַלנער און די קנעפ, איהרע האָר און

איהרע אויגען זיינען שוואַרץ — — —

— און דאָס פאַסט אייך דוקא שעהן — זאָגט ער צו ביילקען — נאָר

פון דעסטוועגען וואונדער איך זיך, פאַר וואָס אייער קלייד איז ניט קיין

הימעל-בלויע.

ביילקע צולאַכט זיך:

— כאַ-כאַ-כאַ! פאַר וואָס עפעס בלוי?

— ווייל בלוי און ווייס — ענטפערט בינעם — איהר ווייסט —

דאָס דערמאָהנט אייך באלד אָן רוים און... אין ווייטקייט — — —

— גאָט מיינער! ס'אַראַ לישון איהר נוצט דאָס — מע זאָל גאָר אָפּגעהיט ווערען. — זאָגט ביילקע און לאַכט פון בינעם'ען — און דאָס איז דאָך מן הסתם אַלץ דערפאַר, וואָס חנה'ס פרינצעס איז אין בלוי און ווייס? — — —

— ניין, חלילה. — זאָגט בינעם און שפּאַרט זיך אָן אין'ס בוים, וואָס איז צואוואַקסען איבער איהם און איבער ביילקען. — דאָס איז גאָר איבער אַ געשפרעך וואָס איך האָב אַמאָל געהאַט מיט ברוך'ן. — איך האָב איהם פּאַרגעוואַרפען, אז ער איז אַ קריסט און דאָס, פּערשטעהט זיך, איז געווען, ווי איך וואָלט איהם אַ וואַרף געטהאָן אַ גיפטיגע שלאַנג אויפ'ן האַרצען, ווייל איהר ווייסט, אז ער איז דאָך אַ מאַדנער מענש, ער האָט אַ מאַדנע פּעהיגקייט צו פּערגעסען אין זאַכען, פון וועלכע ער וויל ניט טראַכטען. נו, און מיט'ן וואָרט „קריסט“ דערמאָהנט מען איהם גלייך די פּאַנגראָמען און נאָך אזעלכע גוטע זאַכען. און איהר ווייסט, נאָך זיין מיין נונג איז דאָך אויף דער וועלט איבערהויפּט קיין קריסטען ניטאָ, אויסער פּיעליכט עטליכע מאַנאכען און נאָך אַ פּאַר מענשען, וואָס מען קאָן זיי איבערצעהלען אויף די פינגער.

ביילקע רייסט איבער בינעם'ען:

— ס'איז אמת, אז זיין מאַמע איז משוגע געוואָרען נאָך'ן פּאַנגראָם? — געווייס, זי איז דאָך נאָך ביי אַיצט אין משוגעים הויז. און ווען איהר זאָלט נאָך וויסען ווי שווער עס איז געווען צו גלויבען אז אין יענעם דאָרף וועט עס זיין אַ פּאַנגראָם. די פּויערים האָבען זיי דאָך אַלע אזוי לייעב געהאַט. און ברוך'ס זיידע איז דאָך ביי זיי געווען כמעט ווי אַ פּאַטער. — יאָ — רייסט איהם ביילקע וויעדער איבער — איז וואָס-זשע האָט איהר געוואָלט דערצעהלען — — — איהר האָט דאָך געוואָלט עפעס דערצעהלען וועגען רוים און וועגען ווייטקייט, דאכט זיך.

— יאָ — ענטפערט בינעם — איך האָב דאָס איהם פּאַרגעוואַרפען אז ער לעבט אזוי, פונקט ווי זיין קעניגרייך איז ניט פון דער וועלט, און, אז איבער דעם זאָגט ער זיך דאָס אָפּ פון לעבען און פון זאַכען, און אז ער גלויבט נאָך מן הסתם אין תּחית המתים, איז ער דאָן אויף מיר אין כּעס געוואָרען און האָט מיר אזוי געזאָגט: „ערשטענס ביזטו אַ פּערד. און צווייטענס, גלויב איך ניט אין תּחית המתים, ווייל איך גלויב, אז די וואָס קוקען אין רוים, אין דער ווייטקייט — די שטאַרבען גאָר ניט און

ווייסען ניט פון שטארבען, און אלץ פון וואָס זיי טראַכטען און וואָס זיי בענעהרען — זעהען זיי נעבען זיך, און ניט אין קיין אנדער רייך".

משה האָט געזעהן דאָס געוואונשמע לאַנד, כאַטש ער איז פערבליי-
בען אין דער מדבר; משה, אָט דער איינציגער, אָט דער ריעזיגער משה,
זעלכער בלייבט אין דער מדבר, ווייל ער וויל זיך ניט צושיידען מיט'ן
רוים, מיט דער ווייטקייט, און ווייל די אלע אנדערע קלייניגקייטען וועט
שוין יהושע קאָנען פערזאָרגען אָהן איהם. — — — און זיין גאָט איז מיין
גאָט און זיין תורה איז מיין תורה. די תורה פון דער וועלט, די תורה פון
לעבען, ווייל אויסער'ן לעבען הערען אויף אלע אמת'ן, דו הערסט וואָס מען
רעדט צו דיר? ! — די תורה וואָס כינדט צוגויף די ערד מיט'ן רוים
און מיט דער ווייטקייט.

פאר ביילקען איז דער ענין שוין אביסעל צו טיעף, נאָר פון דעסט-
וועגען כאַפט זיך ביי איהר ארום:

— און אָט דערפון, ווייזט אויס, נעהמט זיך, וואָס אין זיינע
מעשה'לאַך, איז פאראַנען אזוי פיעל נאָהנטקייט און ווייטקייט.

— יא, יא: נאָהנטקייט און ווייטקייט — רופט זיך אָפּ בינעם —
איהר האָט זעהר גוט בעמערקט.

— אָבער איהר ווייסט — — — ?

— וואָס? — פרעגט בינעם.

— מיר דאָכט — זאָגט ביילקע — אז ער איז נאָר ניט אזא „היילי-
גער" ווי איהר אלע מיינט.

— וואָס הייסט ?

— עס הייסט — זאָגט ביילקע אָפּ זיכער און פילדייטיג.

— ניין, בעלא, איך ...

— איך הייס ביילקע, ניט בעלא — רייסט איהם ביילקע איבער —

און איהר ווייסט? — ניט זי זיך פלוצלונג אַ כאַפּ און קוקט מיט אַ שמיי-
כעל בינעם'ען גלייך אין די אויגען אַרײַן. — אָט ווען איך קוק אויף
איך, דערמאָהן איך זיך נאָר, אז אייער ברוך האָט דאָך אויגען ווי ביי
אַ סינד.

— איך אזוי? א? — — —

באלד אָבער ניט זיך ביילקע מיט אַמאָל אַ רײַס:

— אָבער ער איז אַ שלעכטער. ער איז אַ שלעכטער מענש — שרייט זי אויס מיט גאַל, און איהר שמייכעל פערשווינדעט. — און איהר אַליין זענט עפעס אויף אזא מאָדנער. אין די אויגען, זעה איך, לאַכט איהר פון איהם, איהר קריכט צו איהם מיט די פיס אין האַרצען, און אונטער די אויגען מאַכט איהר איהם פאר אַ גאַנצען נביא.

— וואָס, איהר זייט אויף מיר אין כעס? — פרעגט בינעם אַ צוֹטומעלטער.

לאַה מיט נחום'ען זענען פערבייגענאנגען און בייַלקע'ם רוגז האָט זיך מיט אַמאָל איבערגעבראַכען מיט אַ שמייכעל; געשמייכעלט האָט זי פון דעם, וואָס עס האָט אויסגעזעהן — לאַה געהט און נחום שלעפט זיך נאָך... און פון דעם, וואָס בינעם איז נאָך מעהר צוטומעלט געוואָרען ווען ער האָט דערזעהן לאַה'ן און נחום'ען...

און ברוך איז דערווייל געלאָפּען דורך די בוימער מיט זיין חנה'ן אויף די הענט. און ער האָט זיך מיט איהר אָפּגעשטעלט ווייט פון אַלע — ביי דעם אייזערנעם צוים, וואָס נאָך'ן „אָדלער פעלז“.

אַ מינוט האָט ער אויף איהר געקוקט און דערביי געפיהלט די גלאַט־קייט און וואַרעמקייט פון איהרע שלאַנקע פיס און ער האָט זיי גענומען פרעסען צו זיך נאָך שטאַרקער. און זי האָט זיך אַלץ געריסען און זיך געסטאַרעט צו זיין ביז:

— אָבער לאָזט שוין אַמאָל אָפּ! לאָזט אָפּ!
אָבער ברוך האָט איהר פּלוצלונג אַ הויב געטהאָן העכער פון אייזער־נעם צוים און גענומען ביז פּאָדערען:
— גיט אַ שמייכעל! גיט אַ שמייכעל ווי אַ קינד! אַז גיט — פאַלט איהר!..

און ער אַליין איז ווי פערפרויען געוואָרען פון שרעק, ווייל דער קלאַנג פון זיין שטימע האָט איהם אַליין געזאָגט פעסט און זיכער, אַז — — — אָט, אָט, נאָך אַ מינוט, נאָך אַ רגע און זי פאַלט, פאַלט פון אָט דער שוידערליכער הויך — — —

זי האָט אין זיינע הענט אַ לייכט ציטער געטהאָן און גלייך דערויף גענומען שמייכלען, געהאַרכזאָם, מיט דעם שמייכעל פון אַן אונשולדיג קינד.

— אָבער, ווי ווערט מען אזוי צובאלעוועט? גאָט מיינער! — האָט זי אַרויסגעזאָגט שמייכלענדיג. געוואַלט האָט זי מיט די ווערטער זיין שטרענג און פערטויבען איהר געהאַרכזאמקייט, אבער אַרויסגעקומען איז דאָס עפעס אזוי וואַרעם, אזוי ליַעב... אז אָט — זאָל ער זי נאָך האַלטען — — —

א צופריעדענער האָט ער זי אַרונטערגעשטעלט נעבען זיך, זאגענדיג:
— אָט אזוי זיינט איהר מיר אַ וואוילע!
— געהט צום טייוועל! — האָט זי האַלב ערנסט אַ זאָג געטהאָן. נאָכדעם האָט זי זיך גענומען קוקען אויף איהם דורכדרינגענדיג, שטרענג:
— איך וויל ניט, אז איהר זאָלט צוגעהן צו מיר נאָהנט! איהר הערט?!

ברוך, אָבער, האָט זי אָנגענומען פאַר'ן האַנט העכער פון עלענבויגען און אַריינגעקוקט איהר גלייך אין די אויגען, און געזאָגט:
— חנה, שמייכלעט אָט איצטער, עס וועט דאָך זיין אזוי שעהן... שמייכלעט איצטער — אָט, גלאַט אזוי זיך. אַליין — — —
און חנה האָט ניט אויסגעהאַלטען, זי האָט זיך געפיהלט ווי אַ „גע- כאַפטע“ און זי האָט גענומען שמייכלען האַלב פערשעמט, זיך אָפּגעדרעהט אויף אַ זייט און אַ ביסעל אַראָפּגעלאָזט איהר שעהנעם קאָפּ און אָפּגעזאָגט שטיל, מיט אַ קינדערשער מינע:
— געהט צום טייוועל! ..

— חנה! איהר זייט דאָך נאָך אַ קינד, אַ חנקע! מיר זענען דאָך נאָך אלע קליינע קינדער, צולאָזטע, גליקליך-נאַרישע, חנה! אין וואָס איז דאָס היינט פאַר אַ זומער! אזאַ זוניגער, ווילדער?!
און וואָס איז דאָס פאַר אַ מאַדע געוואָרען, קליידער וואָס פערשפיע- לען זיך פון אויבען ביז אַראָפּ? און נאָך מיט אַזעלכע גרויסע, פערלמור טערנע קעפּ.

און פאַר וואָס איז דיין קלייד גראַדע אַ בלויע?
די פעטליעס זענען האַלב רונדע, מיט אַ ווייסינק-זוימעל און פאַר- וואָס זענען אָט אַ די פערלמוטענע קנעפּ און די בלויע פעטליעס, אזוי ריכטיג גלייך? .. און דערלויפען ביז'ן סאַמע ברעג פון קלייד? ..
און פאַרוואָס איז דאָס בלוין אויף איין זייט?

און גראדע אויף דער לינקער? און אָט דאָס מיך־ווייסע זוימעל,
 בוינט זיך און שלענגעלט זיך נעבען די פערלמוטענע קנעפ און לויפט שנעל
 איבער דיין רונדער, לינקער ברוסט, איבער דיין שלאַנקען, לינקען פוס.
 פאַר וואָס נאָר איבער דיין לינקען? .. זיינען דען ביי דיר ניט ביידע
 ברוסטען אלץ איינס שעהן?

זיינען דען ניט ביי דיר ביידע פיס אלץ איינס שלאַנקע?
 און דייע האַר זיינען צושויערט און פאַלען אויף דיין ווייסען,
 ליכטיגען פנים.

אָט נעהמען דייע הענט פערריכטען די האַר, און דיין טאַליע ווערט
 נאָך רייצענדער, לענגער ... אין די בלויע אַרבעל איז אַריינגעאַרבייט דאָס
 שעהנע ווייסע געוועב און עס שלאַגט זיך דורך די בלענדענדע לויטערקייט
 פון דייע שעהנע רונדע הענט.

און איך בין מיט'ן קאַפ און מיט די אַקסלען העכער און שטאַרקער
 פון דיר.

און אין מיר רייסט זיך איצט: פייער, חנה, פייער!

— געה אַוועק! געה אַוועק!

און ברוך כאַפט זיך אָן מיט ביידע הענט פאַר די אייזענס.

און דערפיהלט ווי אַפצורייסען אָט די אייזערנע צוים!

און חנה שטעהט און קוקט אויף איהם מיט איהרע ווייטע אויגען

און שמייכעלט ...

לענט ברוך ארויף זיינס אַ האַנד אויף איהרע ווייכען, רונדען אַקסעל.

זייערע אויגען בעגעגענען זיך און חנה ציטערט אויף, לייכט שמייכ-

לענדיג ...

חנה! — — — ער נעהמט אַרום איהר טאַליע, זי ניט זיך אַ בויג

און פאַלט צו צו איהם. אָט איז זי נעבען איהם, אַ וואַרעמע, אינגאַנצען

אַן אויסגעצויגענע — — — טוליעט זיך ...

— חנה! חנה! נאָר דאָס האַרץ האָט אין איהם מיט אמאָל אַ פער-

צווייפֿעלטען ציטער טהאַן.... אַן אנדער כּה, וואָס איז גרעסער און שטאַר-

קער פון דער ליידענשאַפט, האָט זיך אין איהם אויפגעכאַפט. די אויגען

האַבען זיך ביי איהם פלוצלינג אַנגעצונדען ביז, די ליפּען האַבען גענומען

שמייכלען און פון מויל האָט זיך אַרויסגעריסען: — לייט!

האַט הנה א שטארקען ציטער געטהאָן און זיך גענומען רייסען:
— לאַזט אָפּ!

ער האָט זי אָפּגעלאָזט און אויף זיין פנים האָט זיך געשפיגעלט
כמעט א טיילוויש לאַכען:

— אָט צוליב דעם ווערען דאָס אַלע פרויען געבוירען?
— ווילדער בחור! וואָס האָט זיך אייך גע'חלום'ט? ! לעגט זיך צו
אַ קאלטען קאָמפרעס צום קאָפּ! — — —

זי האָט זיך אויסגערעדעט און איז אוועק.

ער האָט איהר נאָכגעקוקט ...

נאכטיג ...

גראַז, בוימער, שטערען ... און עס דערווייטערט זיך דאָס בלויע
קלייד ... אָט איז דאָס שוין ניטאָ, און אָט בעווייזט זיך דאָס ווידער אין'ם
אבענד, צווישען די בוימער — — — און פון דא און דארט שווימט, פון
מאָל צו מאָל, ארויס בינעם'ס קאָפּ: — צופאַטלעמע האָר, א בלאַס פנים,
רויטע ליפען, אויסגעטשירעטע ציין, וואָס לאַכען — — — לאַכען גלייך
אין פנים אריין — — —

ערגעז נעכען אַ שטיין ליגט די קאָמפּאַניע אַ מיעדע, אַ מיידעל
פּערציהט דאָרט דעם פּראָלעטאַרישען המבדיל:
וווייטער אַרבייט, ווידער אַרבייט! ...

ווידער דרעהען די מאַשינען!

די איבריגע נעהמען איהר אַרויסהעלפען ...

די טענער טרייסלען זיך אויף, נעהמען זיך ציטערדיג פלעכטען,
מישען זיך איבער, גיסען זיך צונויף אין אַ האַרציג-צוואוועהמאָגטער
כוואַליע.

די כוואַליע נעהמט זיך שפּרייטען איבער די גראַזען און איבער שטיי-
נער, איבער נאָהנטע און ווייטע בוימער, און דער כאָר צוואוואַקסט זיך,
ווערט נאָך אַלץ גרעסער און גרעסער, דער גאַנצער באַרג, דוכט זיך ברויך'ן,
ווערט פול מיטאָלטע אידישע פנים'ער, גרויע בערד, האַרפען... די קלאַנגען
פּערזיפּצען זיך שווערער, דריקענדער, — דאָס זינגען מיט די אונטערגע-
הענדע דורות, ציהען מיט'ן אַלטען אידישען ניגון דעם נייען זונמאָרגען

המכריף... די לעצטע סטרונע... צו וועלען דען די קינדער פון אָט דעם דור אידיש קענען? צו וועלען זיי אידיש וויסען? .. ברוך דרעהט זיך אויס, קוקט אַראָפּ פון באַרנ, ווייט, ווייט אַראָפּ, עס ליעגט צואוואָרפען די גרויסע שטאָרט, ברייט און ווייט, נאַכטיג... דעכער, דעכער... שפיצען, טורעמס און איבער זיי ציהט זיך און שפרייט זיך אַ געדיכטער, ווייסגרויער נעבעל. דורך דעם נעבעל שלאָגען זיך דורך טויזענדער און טויזענדער עלקטרישע פייערען און קוקען ארויס ווי שטערען, ווי לבנות פון אַ מיפען ים. אַ ווינטעל.

עס רוישען די בלעטער, און אָט דאָס פערפלוקטע, אָט דאָס פער שאַלטענע זינגען!

איהר וועט דאָך דאַרטען באַלד צוקוועמט ווערען פון אייערע אייגענע טענער! אייזלען, אייזלען! אייך איז איצט שווער זיך אומצוקעהרען אין אייערע ענגע שמוציגע גאַסען און געסלאַך? אַ? שווער? .. נאָר איהר זייט פערשאַלטען? פערשאַלטענע!

און די גאַנצע שטאָרט אונטען, קוקט ארויף מיט איהרע טויזענדער פייערען.

און אין זיין האַרצען פערנעהמט זיך עפעס מורא'דיג, שווער; און זיין האַרצען, פיהלט ער, פרעסט זיך איצט אַ ים, אַ ים פאר אַ שטורעם. און די גאַנצע שטאָרט איבער'ן שטאָרט זעהט אויס ווי אַ ים פאר'ן שטורעם.

ווייט הינטער איהם דערהערט זיך אַ קנאַקען. חברה האָבען, ווייזט אויס, בעשלאָסען צו בלייבען נאָך אַ פאָר שעה, און האָבען צו לעגט אַ פייער. דורכזיכטיגע, גאַלדענע שאַטענס נעהמען שפרינגען אין דער נאַכטיגער לופט, טאַנצען אויף די בוימער, אויף'ן גראָז.

— כאַכאַכאַ! פייער, פייער! — צולאַכט זיך פלוצלונג ברוך. און מיט אַזאַ מאָדנעם געפיהל, ווי דער פייער וואָלט דאָס אין זיין איינער נעם האַרצען אויפגעפראַהלט — פייער! פייער! — — —

קאפיטעל 7.

נאָך אין וויג פלעגט ער קענען אָפּליגען שעה'ן לאַנג און קוקען אויפ'ן פייער פון לאַמפּ מיט אַ מורא'דיגען ערנסט. ווי נאָר מען פלעגט אנצינדען די לאַמפּ פלעגען דעם קינד'ס אויגען ווערען גרעסער, משונה'דיג-גרויס! — און מען פלעגט איהם ניט קענען אָפּרייסען פונ'ם פייער. און פלעגט מען אויסדרעהען דאָס וויעגעל פונ'ם לאַמפּ, אָדער פערשטעלען פון איהם דאָס פייער, פלעגט ער זיך צואוויינען, און האָט ער אין גרעסטען געוויין דערזעהן פייער, פלעגט ער באלד אנט-שוויגען ווערען, ווי ער וואָלט גאָר קיינמאָל ניט געוויינט, כאַטש אין די אויגען, מיט וועלכע ער קוקט אויפ'ן פייער, בלישטשען נאָך לאַנג די טרעהרען.

אָדער עס פלעגט אַ מאָל טרעפען: — ער לייעגט זיך ביי דער מאַ-מע'ס ברוסט וואויל, פיין; די מאַמע גלעט מיט איהר פרייער האַנד זיין קעפעל. ער האַלט מיט איין האַנד די ברוסט צו זיך און זויגט, נעהמט זיך די מאַמע מיט איהם חן'ען:

— לאָן אָפּ, דו ממוזק דו! האָסט מורא די מאַמע וועט טראַגען פערקויפען, א? ! האָסט מורא? א דו, דו, דו!!!
די מאַמע פערנעהט זיך אזש פון פערגעניגען, לויפט צו צום טאַטען:
— חיים! זעה נאָר, זעה נאָר ס'אַראַ פּרעסער דיין זוהן איז שוין אויסגעוואַקסען, זעה נאָר, ווי ער האַלט עס מיט זיין גרויסער לאַפע די ברוסט און וויל זי גאָרניט אָפּלאָזען! אָפּלאָזען וויל דאָס ניט! און ווי דאָס קוקט אַ ביסעל מיט די קלוגע, קלאַרע אויגען! וואָס קוקסטו אזוי?! א? וואָ-אַ-ים? — — — דו לאַכסט גאָר? — — — לאַכסט פון אַ מאַמען? פון אַ מאַמען? דו פערשייטער בחור דו! א-א-א? וואָס? רעד אַ ביסעל, נו שוין, נו!

און דאָס קינד לאָזט אַרויס די ברוסט פון מויל, האַלט זי אָבער נאָך אַלץ צו מיט'ן הענטעל און לאַכט צו דער גליקליכער מאַמען, וואָס בויגט

צו איהם איהר שעהנעם קאפ און רעדט צו איהם „ווי צו א גרויסען“,
 לאַכט אויך צום טאַטען, וועלכער איז אזש פערשטומט פון פרייד. אלע
 זיינען דורכגענומען מיט אַ לעבליכער וואַרעמקייט, מיט אַ האַרציגען
 פייער, נאָר אין מיטען דער גאַנצער שמחה — דערזעהט נאָר דאָס קינד
 די לאַמפּ — ווערט עס מיט אַ מאָל ערנסט, ווי אַן אַלמער, פערקוקט
 זיך אויפ'ן פייער מיט אַן אויסדרוק פון איינעם, וועמען עס איז עפעס
 זעהר, זעהר קשה. — — —

און עס דאַכט זיך ברוך'ן, אז ער אַליין געדענקט נאָך יענע קינדער-
 צייט, און אזוי קלאָר, פונקט ווי אַט ערשט, אַ מינוט צוריק, איז ער אַ
 קליין קינד געווען. וויל ער, איז ער דאָס נאָך איצט אויך, און האָט נאָך
 זיין שעהנע, ווייסע מאַמע, מיט איהר רונדען, לעבען פנים, מיט רויטע,
 פרישע ליפּען, און גרויסע שוואַרצע אויגען, שוואַרצע ברעמען, געדיכטע,
 שוואַרצע האָר, ווייכע הענד און אזעלכע ווייכע, ווייסע לעבע ברוסטען.
 און ער טהוט מיט אַט דער מאַמען וואָס נאָך ער וויל. — וויל ער, וועקט
 ער זי אויף אין מיטען דער נאַכט, זי זאָל פאַר איהם זינגען איהרע האַר-
 ציגע לעדער, אָדער זי זאָל איהם נעהמען אין איהר וואַרעם בעט אַריין.
 און וויל ער, מאַכט ער גאָר זי זאָל זיך צוואווייגען אין מיטען דער נאַכט;
 און זי וויינט מיט אַזא וואַרעמקייט, פון וועלכער שטיינער קענען צו-
 נעהן. און עס כאַפט זיך אויף פון שלאַף דער טאַטע צושראַקען:

— וואָס פאַר אַ געוויין?! א? וואָס? דאָס קינד איז חלילה ניט
 געזונד? וויל ניט זויגען? וואַרפט זיך? האָט היץ? הא? מאַכט אַ
 נאַנצע נאַכט מיט קיין אויג ניט צו? — — זאָל איך לויפען נאָכ'ן
 דאָקטאָר? אָדער, איך ווייס — — אפשר נאָר אַפּשפרעכען אַ נוט-
 אויג? א?!

און דאָס הויז הויבט באַלד אָן געהן „כאָדאַראָם“. עס ווערט אַ
 טומעל, מען קלאַפט מיט די טיהרען, עס קומט אַריין אין ווייסען כאַלאַט
 דער נוט-אויג שפרעכער, דער גוטער, לעבער זידע — — דערווייל
 אָבער האָט מען שוין אָנגעצונדען די לאַמפּ. און ווי נאָר דאָס קינד
 דערזעהט דאָס פייער, פערגעסט ער אין זיינע „אַנשטעלען“ און אין
 אַלץ, וואָס עס קומט אַרום איהם פאָר, ווייל זיין קעפעל ווערט באַלד
 פערנומען מיט אַ וויכטיגען ענין, ווייל די קינדערשע אויגען זעהען איצט
 פייער, פייער!

אָדער — עם פלעגט טרעפען אַ מאָל, אין מיטען דער נאַכט ווערט אַ שטאַרקער גערודער, אַלע וואַרפען זיך דורך פון שלאָף, דאָס נאַנצע דאָרף איז אויף! מען צועפענט ברייט די אויגען: דער הימעל פאַר'ן פענסטער ברענט, און מוזשיקעס, פערטונקען אין רויטען שיין, לויפען אום מיט העק, מיט עמערס, שלעפען פעסלעך, שפאַנען פערד, לויפען אום צופאַטעלטע פון הייזעל צו הייזעל און קלאַפען אַרײַן אין די פענ-סטער: — פייער! פייער! און עם כאַפט זיך אויף פון שלאָף די מאַמע, ווייס, צושראַקען, שפּרינגט אַרויס פון בעט, כאַפט דאָס קינד אויף די הענד און נעהמט זיך מיט איהם אַרומלויפען.

— מיין קינד, וועה איז מיר! וועה איז מיר!

אוי אַט עפענט זיך אַ טהיר או עם בעווייזט זיך דעם זיידע'ס גרויע

באָרד:

— מען דאַרף זיך ניט שרעקען, — שרייט אַרײַן דער זיידע אַ צו-טראַגענער. — ס'איז ווייט פון דאַנען. גאָרניט דאָ אין דאָרף, מן הסתם אין כומאָר ערגעץ — — לויף ניט אַרום אַ נאַקעטע. נא, כאַפּ אויף זיך אַרויף אַ שאַל. היים איז אוועקגעלאָפען רייטענדיג — — ס'איז גאָר ניט, מיין קינד. נא שטעל זיך אַטאָ דאָ, ביים פענסטער. איך קום באַלד אַרײַן. שטיל איין דאָס קינד.

און די מאַמע מיט דער גרויסער שאַל אויף די אַקסלען שטעלט זיך צום פענסטער, דאָס קינד קוקט אַרויס פון אונטער דער שאַל, זיי קוקען ביידע אַרויס דורכ'ן פענסטער. — דאָס דאָרף נעהמט ווערען שטילער, לעדיגער — — דער טומעל, די קולות טראַנגען זיך אָפּ אַלץ ווייטער, אַהין צום פייער. און דאָרטען ווייט, איבער די שטרויענע דעכער, צו-טאַנצען זיך די פלאַמען, שפּרינגען און רייסען זיך אַלץ שטאַרקער און העכער, און דער הימעל איז רויט פון דאָרטען אָן ביז העט, העט אַרויף. און איבער'ן דאָרף שפּרינגען אום רויטע שאַטענס, טאַנצען איבער די הייזלעך, אויף די דעכער, אויף די ווייסע ווענד, אויף די שוואַרצע פענסטער, איבער די וועגען. — — —

ערגעץ ביי אַ טויער שטעהט אַן אַלטע גויע, קוקט צום פייער און צלמ'ט זיך — — בעפאלען זי די רויטע שאַטענס... בלייבט זי שטעהן אַ צומומעלטע, ווערט פּערגליווערט — — מיט איין האַנד ניט דער-צלמ'ט אין דער לופטען, מיט די אויגען צושראַקען געווענדט צום פייער

— — — ציטערט פון דעם אויף ברוך'לס מאמע און דערפיהלט, אז דאס קינד אונטער'ן שאל איז נעבען איהר ווי פערשטיינערט געוואָרען : — ברוך'ל! ... גאָט איז מיט דיר; ! קינד מיינס! טהייערינקער ברוך'ל! גאָט איז מיט דיר! גיב אַ קוק אויף דער מאמען! ברוך'ל! — אָבער זיינע אויגען קענען זיך ניט אָפּרייסען פון דעם פייער — — — עס דאכט זיך, אז דאָס קינד איז גאָר דאָרטען — — — אז זיין נשמה באַרט זיך איצט אין פייער.

גאָכדעם, ווען ער איז אַ ביסעל עלטער געוואָרען, פלענען אויף איהם פונקט אזא מאָדנעם איינדרוק מאַכען די רויטע פאַרנאכטען. — דאָס אינגעלשע האַרץ ווערט פערציטערט און די אויגען געהמען קוקען אונרוהיג, ווי גאָר די לופט הויבט אָן ווערען טונקעלער; פון די גערטנער, פון דער ערד געהמט זיך הויבען דער טומאן, ווי אַ שכור'ער, ווי אַ שווער פערזוואונדעטער, הויבט זיך, וואַקעלט זיך, פאַלט צו און הויבט זיך וויעדער אויף — — — און דאָרטען אויפ'ן עק הימעל, וואָס איבער'ן וואַלד, צוברענען זיך גרויסע פייערען און מיט אזא שטאַרק קייט, אז עס איז שווער דעם אַטהעם צו כאַפּען — — — דער טומאן ווערט רויט, דאָס גאַנצע דאָרף, צום וואַלד צו, ווערט איינגעוויקעלט אין אַ רויטען נעבעל און באַלד וועט אויך אָנהויבען ברענען דער וואַלד, דער פאַסטוך איילט די טשערעדע פון וואַלד אַרויס, יאָגט זיך גאָר איהר גאָר אַ פערפלאַמטער, פערלויפט פון אַלע זייטען, קנאקט מיט זיין לאַנגען בייטש, און פון יעדען קנאק דאכט זיך צינדט זיך עפעס אָן, און ער שרייט משונה ווילד :

— האַרירן! האַרירן!! האַרירן!!!

און די בהמות לויפען, ציהען אויס זייערע מיילער און מוקען : — מאַ-אַ-אַ-אַ-אַ! די חורים פלאַנטערען זיך צווישען זייערע פיס און קוויטשען ווי פער'ס'טע, און די ציגען, און די שאַף, ציהען אויס צי-טעריג זייער מע-מע-עע! און אַלעמענס קולות הילכען אַריין אין דאָרף, צוטראַגענדיג וואַלד און פאַרנאכטיגע רויטקייט. — אנטרונגע פון דער וואַלד-שריפה דערצעהלען זיי און שרייען : פייער, פייער! און פון אונטער זייערע פיס הויבט זיך אַ דיקער, רויטער שטויב, הויבט זיך שווער

און ברייט איבער זיי און נאָך זיי, זיך קנייטשענדיג אין דיקע, רויטע פאלדען.

און דער קלויסטער-גלאַק קלינגענדיג צו מנחה, ציהט אויס פער-שרפה'ט זיין בא-א-א-אם! בא-א-א-אם! — —

און דער צוגליהטער הימעל גיט זיך דערביי אַ וועג און ריהרט זיך אָן אינ'ם ווייכען ברעג פון דעם גרינעם וואַלד און באַלד בעווייזט זיך איבער איהם אַ רויטע זוים, די זוים צושפרייט זיך איבער דער גאַנצער לענג פון דעם גרויסען וואַלד, און זי נעהמט זיך שלידערען, וואַרפט זיך און צושפרייט זיך אַלץ ברייטער און ווייטער, ביז דער גאַנצער וואַלד פער-שפרייט זיך מיט אַ פייערדיגע רויטקייט, און דאַן נעהמט זיך די רויט-קייט אַראָפּלאָזען שטופענווייז. — צוערשט ברענען די שפיצען, און באַלד זיינען שוין די בוימער ביז האַלב אין פייער, און דאָס פייער לאָזט זיך נאָך אַלץ נידעריגער און נידעריגער. — אָט ברענען די שטאַמען און אָט כאַפען זיך שוין אָן די טרוקענע בלעטער, וואס אויף דער ערד, און דאָס פייער נעהמט זיך שוין רייסען פון אונטען אַרויף, דער גאַנצער וואַלד נעהמט ראש ברענען, פלאַקערען, זיך וועגען אין פלאַמען.

דער גרויסער ריעז פערשפעטיגט זיך אויף דער יאגד און קוקט זיך נאָר פּלוצלונג אַרום, אַז דער וואַלד ברענט! — — — לאָזט ער זיך שנעל לויפען צו זיין שלאָס — צו דער שעהנער בת-מלכה, ער לויפט צווישען די פלאַמען, ברעכט אויפ'ן וועג מיט זיינע הענד ברענענדיגע בוימער אויף רעכטס און אויף לינקס, מאַכט זיך אַ וועג דורכ'ן וואַלד, ער זעהט זיך אָבער אין מיטען דערינען אַרום, אַז ער האָט פּערלאָרען דאָס „גליקס-פינגערל“ — אַז ער בלאָנדרושעט — — — אַז ער וועט שוין דעם וועג קיינמאָל ניט געפינען! — — — כאַפט ער פאר כעס אָן אַ ברענענדיגען, הונדערט-יאָהריגען דעמב, רייסט איהם אַרויס מיט די וואַרצלען און נעהמט זיך מיט איהם וואַלגערען די איבעריגע דעמבעס. אַזוי לויפט ער אַרום אַ צורייצטער, וואַרפט זיך אַרום מיט'ן ברענענדיגען דעמב אין די הענד און ברעכט מיט איהם די אַנדערע ברענענדיגע בוימער; די בוימער פאלען, קראַכען און צוברענען זיך נאָך קנאַקענדיגער און אָט בלייבט ער שטעהן אַ פּערמאַטערטער, ס'פאַלט איהם אַרויס דער דעמב פון די הענד, אַ וויילע קוקט ער זיך אַרום צוטומעלט, און באַלד פּרוואווט ער זיך ווערער לויפען — — — אָבער וואוהין? — אין וועלכער זייט?

— — — עס צינדען זיך אָן זיינע אויגען רויט און ווילד, עס רייסט זיך פון איהם אַרויס אַ ווילדער: וואַ-אַ-אַה!!! און אָט כאַפּט ער זיך אָן מיט זיינע ביידע הענד פאַר זיינע געקרויזעלטע, רויטע האָר, גיט זיך אַ צאָפּעל און פאַלט צווישען די ברענענדע דעמבעס —

און דערוויילע צינדט זיך טאַקע אָן דעם גרויסען ריעז'ס שלאָס, וואָס שטעהט ווייט אין טיעפען וואַלד. די פלאַמען דערגרייכען שוין ביז צום גאַלדענעם טורעם, וואו עס איז געפאָנגען די בת-מלכה, וואָס ברוך'ל זעהט פאַר זיך אַלע מאָל: איידעל, בלאַס אין ווייסע קליידער, מיט בלאַנדע האָר, גרויסע בלויע אויגען, מיט אַ ליבען שמיכעל אויף די שעהנע פּרישע ליפען: כמעט אין גאַנצען ווי חנ'קע — — — איצט אָבער לויפט אַרום די בת-מלכה אַ צושראַקענע, פון איין פענסטער צום צווייטן טען — — — דער גאַנצער וואַלד איז פלאַם-פּייער, דער הימעל איבער איהר איז פּייער, פּייער! — — — און פאַר מורא פערמאכט ברוך'ל די אויגען אזוי פעסט, אז ער פערקריצט אַזש מיט די צייהן. דאָן אָבער דערועהט ער פאַר זיך דאָס בילד נאָך דייטליכער: אָט רייסט זיך גאַר אָפּ דער גאַלדענער טורעם און הויבט אָן אַרומשווימען איבער די פלאַמען פונ'ם ברענענדיגען וואַלד, ווי איבער כוואַליעס פון אַ ברויזענדען רויטען ים.

און די שעהנע בת-מלכה פאלט צו צום קריסטאָלענעם פענסטער, קוקט אַרויס צו ברוך'לען אַ פּערציטערטע: — וואָס וועט זיין ברוך'ל, וואָס וועט זיין?! — — —

און דער זיידע איז איצט אין וואַלד — ווייט, ווייט אין וואַלד און ער הערט ווי עס קנאַקט, הילכט און קנאַלט און ער מאכט זיך ניט וויסענדיג. ער זיצט פּערטראכט אויף אַ „פּיען“ ניט ווייט פון קאַנטאר און מאכט זיך ניט וויסענדיג. — זאל זיין, אז מען האַקט נאָך אין דער נאָהענטער „דעליאַנקע“ — — — און דאָס הילכט אין'ס פאַרנאַכטיגען טיעפען וואַלד אזוי מאָדנע צו פוהרען פּאָהרען ערגעץ אין מיט'ן וואַלד, מיט דער „אַביעזדקע“ — קנאַקען די פּערדארטע צווייגלעך אונטער זייערע רעך דער — — וואַלקען, בלוטיגרויטע, ברענען איבער'ן אויסגעהאַקטען שטיק וואַלד. פּער'בישפּ'ט רויט ברענען די פענסטער פון קאַנטאר. עס זעצט פון זיי די רויטקייט אזוי שטאַרק, אז עס איז אונמעגליך אין זיי אַריינצוקוקן

קען. ליכטיג רויטע פלאמען שלאָנען זיך דורך צווישען די בוימער, מען וואלט געקאנט מיינען, אז דאָס גאנצע דארף אין טהאַל האָט זיך אנגע-צונדען, מען הערט אפילו ווי צושראקענע, ווילדע קולות ברעכען אויס פון מאָל צו מאָל: נאָך דעם זיידען ריהרט דאָס ניט, ער זיצט זיך אלץ פער-טראכט, טיעף, אליין. — איהם לאזט אלס ניט צורויה די מעשה מיט'ן נייען בית-המדרש: — אָנגעברענט געווארען דער אלטער — אזוי לאנג געשטאנען לעדיג דער פלאץ — פערוואקסען געווארען מיט דערנער; ביז גאט האָט געהאלפען, מע האָט זיך געשטעלט בויען — — — אליין גע-שענקט פאר דריי הונדערטער געהילץ, און נאָך וואָס פאר א געהילץ! — מע זאָל חלילה ניט נארען. און היינט נאָך א חוץ: צוויי קנאקענדיגע פינג-און-צוואנציגער. און נאָך מיט וואס פאר א ווארימקייט, מיט וואס פאר א פרייד! און צום סוף לאָזט זיך אויס: עס וואקסט אויף עפעס א פרעמדע זאך! — — — עס איז גאר ניט דאָס — — — גאָט זאל ניט שטראפען פאר'ן רעיון. — אָבער דער אלטער איז דאָך געווען אזא שווערער, אן ערנסטער — — — און דאָס? — — — גאָט זאל ניט שטראפען פאר די רייה, אויסגעוואקסען עפעס אזא יונגער „צוצעק“ א ווייסער, מיט א בלעכענעם היטעל, אהן א ברעקעל דרך-ארץ — — — טע! — ס'הייסט נייע יאָהרען, נייע בתי-מדרשים! — טראכט זיך דער זידע און פיהלט דערבייט ווי איהם בריהט אין הארצען. עס ברענט דאָרט, עס רייסט זיך פון דאָרט א ביטער-צורייצטער פייער! פייער!

און ארום איז שטיל.... א ווינטעל ציהט, ריהרט שטילט אָן זיינע נרויע האָר. פאר איהם ליגט א נאָך וואס אויסגעהאקטער בוים. ליגט אויסגעצויגען ווי א לעבעדיגער. שפאָרט זיך אָן אויף זיינע דיקע, נאָך ניט אונטערגעהאקטע צווייגען, א פאָר פערשפעטיגטע פויגעלאך שפרינגען אום און פיסטשען איבער די אויבערשטע צווייגען, די בלעטער פליסטערען, וויענען זיך שטיל — — — דער זידע פערקוקט זיך אויף'ן בוים: מעסט איהם אויס מיט'ן אויג: פון אונטען וועט מען דארפען אפשניידען אן אַנדערהאלבען אַרשינאָווע קלאָמץ, נאָך דעם, א דריי אַרשין, פון וועלכע מע וועט קענען „ארויסכאפען“ צוויי פלאסטען אין דריי ריינע ווערשקאווע ברעטער; העכער וועט מען אפשר קאָנען „ארויסציהען“ א „ברוסאָק“ פון צוויי און א האלב ארשין און דאָס איבריגע צו האקען אין קלאפטער. און ארום שמעט נאָך וואָלד אויף יאָהרען און יאָהרען — — —

און — — — די מעשה מיט'ן בית-המדרש געהט פארט ניט ארויס פון קאפ—דאָ און דארטען שטעהען פעניעס פון אונטערגעזעגטע בוימער און קוקען „פערטייעט“ מיט זייערע ווייסע קעפ — אָט, אָט און זיי וועלען דאכט זיך אלע אויפשפרינגען, און אלע אין ווייסע טליתים! — — — דאָ און דארטען זיינען אָנגעוואָרפען קלעצער, שפענער, קופעס זענאכץ דארטען ארויף זיצט אויף א קלאץ אברהם, הנ'קעס טאטע, דעם זיידענס רעכטע האנד, און קאכט וועטשערע. האלט א מעסער אין זיין האנט און שילט קארטאָפּעל. איבער'ן פייער, אויף דריי צוזאמענגעשטעלטע שטע-קענס, היינט דאָס אייזערנע קאד'טעפּעל. ס'ווינטעל ציהט אפ אין א זייט דעם בלויגרויען רויף; אביסעל ווייטער געהמט זיך דער רויף שפרייטען ברויטער, ברויטער, צושפרייטער און דינער איבער'ן געהילץ, איבער די נאָהענטע בוימער, און בלויבט אויף זיי הענגען, ווי א דינער, דורכזיכטיגער זייד — — — נעבען אברהם'ען שטעהט א פולער עמער טימ פרישען וואסער, עס ליגט א קופע אנגעקליבענע שפענער. פון'ם פייער ציהען זיך רויטע, שפיציגע פלעמעלאך. אין אברהם'ס שווארצע באָרד ווייזען זיך שוין ווייסע האָר — קלערט דער זיידע — — — נעכטען האָט אברהם אונטערגעשטאָרען זיינע וואנסען, זעהן זיך ארויס איינער א פאָר נאקעטע, בלאסע ליפען. — עס דערהערט זיך דאָס אנקומען פון א פוהר, און אָט בעווייזט זיך טאקע די פוהר אויף'ן וועג צום קאָנטאר. העכט זיך דער זיידע אויף אנטקעגען דער פוהר און פרעגט נאָך אלץ אין רעיונות פערזונקען:

— א שמשאָ טאק פאזדנא, איוואן? !

איוואן קריכט ארויס פון וואגען מיט דער בייטש אין האנד, ווענדט זיך צום זיידען, ווי צום איינציגען מענשען אויף דער וועלט, וועמען ער וועט גלויבען, — אז אָט, זאל דער זיידע זעהן, ער, איוואן, האָט זיך נעכטען אויפ'ן יארוד געביטען מיט'ן פערד, און קאן זיך נאָך אלץ קיין טאָלק ניט דערשלאגען, צו האָט ער זיך אפגענארט צו ניט, און ער וויל וויסען דעם אמת'ן אמת. — — —

דער זיידע געהט צו, בעטראכט דאָס פערדעל, וואס שטעהט זיך אויף וואויל-יונגערניש, מיט א פערשייטקייט פון א נייעם — — — דאָס פערד דעל האָט נאנין שטאַרקע פיס, ניט קיין אלטע ציין אין מויל, איז ריהרעוור-

דיג. דער זיידע טרעפט, אז אייוואן האָט געדארפט צוצאָהלען א צעהן רובעל. אייוואן ענטפערט, ער האָט נאָר צוגעגעבען אַכט.

— הייסט דאָס — בעשליסט דער זיידע צו אייוואן'ס פרייד — אז

דו האסט זיך ניט אפגענארט.

אברהם איז אויך דאָ דערביי. אויך זיין מיינונג איז, אז אייוואן האָט זיך ניט אפגענארט, און דערצו טאקע, אויסגעביטען אן אלטען אויף א יונגען. „אן אלטען אויף א יונגען“! — הערט דער זיידע..... און עס טראָגט זיך אזוי דער געשפרעך איבער'ן וואַלד און לאַזט זיך הערען צוריק פון ערגעץ ווייט, ווייט צווישען די בוימער — — ווי עטליכע לאַצים וואָלטען זיך דאָס דארטען פערשמעקט און ביי זיך אבגעמאכט איבערצור קרימען יעדען ווארט.

און ווי נאָר אייוואן פאהרט אוועק, בלייבט דער זיידע ווידער אליין — — מיט איין האַנד געהמט ער אָן זיין ווייסע באָרד, די אנדערע פערלייגט ער אין גארטעל און דערמאָהנט זיך: עס האָט געברענט דער אלטער ביתהמדרש! — מען זעהט, עס ברענט אַ בית המדרש! נו! ? — און ווען חלילה — — דער היינטיגער — די שעה זאָל ניט זיין — — וואָלט דאָס אויך אויסגעזעהן, ווי עס ברענט אַ ביתה המדרש? ..

דער טאמע פאָרעט זיך איצט אין קלייטעל. אין שטוב איז פאָרנאכ-טיג, טונקעל. אין קיך איז נאָך טונקעלער; פון דעם איינציגען פענסטער שפארט זיך אריין א בלאסליכער, ווייסער שיין, און אָט ביי דעם שיין זייעט איצט די מאמע איבער די פרישע נאָר-וואס אויסגעמאלקענע מילך און צוגיסט זי אין קריגעלעך.

— מאמע!

— וואָס איז, מיין קינד ?

— פאר וואס איז נאכט ?

— וואס הייסט ?....

— מאמע, דו ווייסט ניט ?

— וואָס ווייס איך ניט ?

— פאר וואס איז נאכט ?

— נאָט איז מיט דיר, וואס הייסט, פאר וואס איז נאכט ?

— זי — זי וואקסט אויס פון דער ערד?
 — אָ — אזוי נאר. — דאָס ווילסטו וויסען? — וואס דאָס קינד
 טראַכט זיך! וויעדער מיט זיינע שאַלֹות! האָסט דאָס נאָך ניט געפרעגט
 דעם זיידען? און דערווייל טראַכט די מאמע און דערמאהנט זיך דעם
 זיידענ'ס קלוגע תרועים. און באַלד ווערט דאָס ביי איהר פארטיג: —
 — ווייסט דאָך, אז נאָט האָט בעשאַפּען די וועלט. יאָ — — —
 איז ווען גאט האָט בעשאַפּען די וועלט — — — האָט ער בעשאַפּען די
 וועלֹ—ט... און ער האָט געמאַכט אזוי, אז די נאַכט, וואס איז נעכטען
 געשטאַרבּען, האָט איבערגעלאָזט אזעלכע קליינע אייערלאַך, וואס ניט אלע
 קאָנען זיי זעהן — — — נו — — — אָ! — און ווען די אייערלאַך
 ווערען אַלט אַ טאָג, א גאַנצען טאָג, העכט זיך אָן פון זיי אויספיקען א
 שפּאַגעל נייע פינסטערניש — — —
 — א? — — — נאָט!! — ער איז א גרויסער, אזא, אזא
 גרויסער!

— און א גוטער, מיין קינד, זעהר א גוטער.
 און עס ציטערט דערביי אויף א וואַרימקייט, פון א ווייכען, א גוטען,
 א האַרציגען פייער; ס'נעהמט די מילך אין די קריגלעך זיך ווייך רונצעלן.
 עס בעווייזען זיך שטילע, ווייסע רעדער.
 יאָ, נאָט האָט בעשאַפּען די וועלט און ער איז א גרויסער, אזא, אזא
 גרויסער. —

נאָך די רויטע פארנאכטען פֿלעגט איהם די נאכט, די שווארצע פינֿֿֿ
 סטערניש, זיין ווי מיט א רויטען שטויב פערשאַטען, און פערמאַכט ער די
 אויגען, דאן ברענט די נאכט, ברענט אזוי פייערדיג רויט. די ברענענדיגע
 רויטקייט נעהמט ארוב די ווייסע דארפישע זייוולאַך, די געפלאכטענע
 הילצערנע פארקענס, די גערטנער, יעדער בלעטעל, יעדער גרעזעל, וואו אַ
 בוים, וואו א פויגעל־נעסט, נאָר זיי צינדען זיך פון דעם ניט אָן. דאָס פייער
 האָט צו זיי קיין שליטה ניט. — קאָן זיין, דאָס גאַנצע דאָרף איז פיעלייכט
 אפגעריסען געווארען פון דער וועלט און איז פערווארפען געווארען ערנעץ,
 אין א ווייטען רויטען מדבר, וואו אפילו די לופט איז רויט — — — און
 קיינער ווייסט ניט פון דעם, און וואו ניט וואו שפארט זיך נאָך פון א
 סוימען, ווי געוועהנליך, א גרויסער רויך — — — דער רויך היבט זיך פון

די קוימענס לכתחילה אין גלייכע זיילען, העכער אבער פערלירען די גרויע זיילען זייער גלייכגעוויכט און הויבען זיך אָן בויגען אהין און אהער, קרויזען זיך און ווערען צוריסען אי שטיקער, און גרויע שטיקער נעהמען שוועבען דורך דער רויטער לופט, טראגען זיך צום ראָזדרייטען, ווייטען הימעל, צו די גאַלדגעלע פינקלענדע שטערען. און עס שעפט ווער וואָס סער פון ברונען, דער באַלקען בויגט זיך און סקריפעט, ווי ס'וואַלט א וויל־דע נאַנז אָדער אן אנדער ווילדער פויגעל זיך דורכפליהענדיג צושריען. און דער צווייטער עק פון באַלקען הויבט זיך אַלץ העכער צום הימעל און זיין שווערער קלאַץ וויגט זיך אין דער לופט ווי א גרויסער בעוועגליכער פלעק. און פון די נאָהענטע בוימער פליהען אראָפּ די געלע זומער־זשוקעס און פון זייער זשומען ווערט די דארפישע נאכטיגע לופט פולער און נעהיימט ניספול בערעדעוודיג. און קינדער טומלען, יאָגען זיך ארום, שפיעלען נאָך אין כאַפּערלאַך, באלד ווארפען זיי דאָס שפיעל און נעהמען זיך יאָגען נאָך די זשוקעס. מע לויפט ארום מיט די היטלען אין די הענט, און ווי נאָר א זשוק פליהט דורך עטוואס נידעריגער, גיט מען א שפרונג אונטער, דערלאנגט א פאטש מיט דעם הימעל, און עס ווערט איבערגעריסען דער זשומען פונ'ם זשוק, דער זשוק שלאָגט זיך אָפּ אן דער ערד, נאָך איידער ער האָט צייט צונויפצולייגען זיינע פיעלע פליגלען.

שפעטער דערהערט זיך א פערדיש הירושען, א טופען פון פיעלע פערדישע פיס און א געזונטער פרעהליכער געשפרעך פון יונגע מענשען. דאָס פיהרען די בעל־הבתישע שקצים זייערע פערד אויף נאכט אין פעלד. און ערשט נאָך דעם, אז זיי פאהרען שוין איבער, דערהערט זיך מיט אמאָל פון ערגעץ א שטארקער געלויף פון דריי פיער ווייסע פערד, וועלכע זיינען ביי די העלזער אנגעטשעפעט איינער אינ'ם צווייטען. דאָס איילט אזוי שטארק א פערשפעטיגטער שייגעץ, וועלכער וויל אניאָגען די איבע־ריגע, און די נאקעטע, פרייע פערד פאלגען צופריעדען, טראגען זיך אזוי שנעל, אז עס בלאָזען זיך אויף און אפ זייערע ווייסע גריוועס, זייערע עקען. אויפגעבלאָזען איז דעם שייגעץ'ס העמד, זיינע ברייטע פלודערען. זיין שטרויענער „קאפעליוש“ איז אראָפּגעפלויען אויף הינטען און שפרינגט אונטער אויף'ן בענדעל, וואס ארום האַלז, א שווארצליך־גרויער שטויב, ווי א רויף איבער א שטיקענדיגען פייער, רייסט זיך פון אונטער די ווייסע פערדישע פיס, פון אונטער די אויסגעצויגענע ווייסע לייבער און

אינ'ם שטויב לויפט נאָך, ניט אנגעבינדען, א יונגער לאשאק און שרייט און שפאלט די לופט מיט זיין יונגען הארציגען הירזשען. — צו שטארק איז דער לויף פון זיינע דינע פיס. דער שייגעז אין זיין שטארקער איי לעניש, דרעהט אויס זיין פערפלאממען פנים אויף צוריק און שרייט צום לאשאק: קסיאָ! קסיאָ! קסיאָ! — באלד וועלען מיר זיי אָניאגען, באלד! קסיאָ, קסיאָ, קסיאָ! — — —

עמליכע הינד ווערען אויפגעטרייסעלט פון דעם שטארקען טומעל, און די אזוי אויך אויפגערודערטע לופט הויבט אָן קלינגען מיט זייער אויפגערייצטען: האוו, האוו! —

און נאָכדעם פלעגט זיך ברוך'ל אויפטרייסלען און דערזעהן, אז ניט רויט, נאָר שווארצלעך-בלוי איז די נאכט, שווארצלעך-בלוי דער הימעל. עס שוועבען אום וואָלקען... שטערען... און א לבנה, וואָס איז אויף אריי בער האַלב ווי צוגעדעקט מיט א „פאָקרישקא“, און נידריגער און ברייטער טער האָט זיך אָט דער הימעל צוואוויקעלט איבער די שטרויענע דעכער. — אָט דארטען שוועבט א ווייס וואלקענדיג, וועט זיך דאָס געוויס באלד פערטשעפען אין דעם שפיץ פון הויבען מאַפּאָל, אָדער נאָך פריהער, — אן דעם טויבען שטיבעל, וואס איבער מיכטאָדא'ס דאך — — און הייז לאַך נאָך הייזלאַך, און דעכער נאָך דעכער ציהען זיך אויף יענער זייט אראָפּ אין טהאָל אריין און הויבען זיך פון דארט ווידער באַרג ארויף — — ער פערקוקט זיך אויף דעם מאָדנעם אויסבייג וואס איי בער די דעכער, עפעס אזוי „מאָדנע“, אָט פונקט ווי אומיסטען, צולייב דעם געמאכט. — — —

און דארט — אויפ'ען באַרג, נאָהענט צום שטעדטיל וואוינט חנ'קע מיט איהר מאמען. א? יאָ? — — — דארטען, וואו עס לויכט זיך נאָך אָט אין יענעם פענסטער, א — ? — — און ער לאָזט זיך צו דעם באַרג היי, וואס אין זייער הויף. — פון דארטען וועט ער בעסער זעהן.

ווי נאָר ער קומט אריין אין הויף, טאַנצט איהם אנטקעגען זייער באַקסער — א ווייסער הונט מיט ברוינע פלעקען — דרעהט מיט'ן האָריי גען ווידעל און ווארטשעט צופריעדען, לעקט איהם די הענט, ווארפט זיך צו דער ערד. שפרינגט אויף איהם מיט די פאדערשטע פיס; ווערט ברוך'ל געריהרט פון דעם הונט'ס חבר'ן זיך, און נעהמט אָן זיינע פאָדער-שטע פיס און פערלעגט זיי צו זיך אויף די אַקסעל. נאָכדעם נעהמט ער

ארום דעם הונט'ס קאָפּ מיט זיינע הענטלעך און טוליעט איהם צו זיך: א, דו גומער באַקסער! דו מיינערער! האָסט זיך פּערביינקט, א? און דער גרויסער הונט ציטערט אויף. אן אויסגעצויגענער אין דער ליינג אויף די הינטערשטע פיס, האַלזט ער מיט די פּאדערשטע דעם קליינעם ברוד'ל, ברומט אונטער און לעקט מיט'ן צונג זיין נאָקען, און אויף דער ערד ליגט אויסגעצויגען זייער שאַטען — אָט ווי זיי האַלזען זיך און וויעגען זיך, אזוי האַלזט זיך און וויעגט זיך דער שאַטען.

און אָט לאָזט ער זיך מיט'ן הונט לויפען צום באַרג היי: אַנן, ווער וועט ניכער! — און אָט זיינען זיי שוין אויפ'ן באַרג, פון וואַנען די הייזלאַך זעהען אויס שיטערער. עס זעהען זיך דורך: פּלויטען, און געס' לאַך און בוימער — — אָט איז דאָס געסעל, וואס הויבט זיך באַרג אַרויף, אָט איז דאָס שטיבעל מיט פענסטער, וואס לויכטען נאָך.

און חנ'קע איז אין א ווייס קליידעלע — — אָדער ניין, זאל זיין, אז זי איז אין איהר בלוי קליידעלע מיט די ווייסע שטערענדלאַך — — די האָר זיינען ביי איהר צולאזט אויף הינטען, און אויפ'ן קאפּ טראַגט זי א שליף פון א בלויער לענטע, בלויע, גרויסע אויגען, געדיכטע ברעמען — — דאָס פנים'ל איז פריש, עטוואַס בלאַס, ווי נאָך וואס אויסגעוואַ-שען — — דער בת-מלכה'ס שמייכעל אויף איהרע שעהנע ליפען — דער בת-מלכה'ס האָר זיינען גאַלדענע און חנ'קעס ווערען אלץ שוואַר-צער... נו, איז וואָס? א בת-מלכה דאַרף האָבען געלע האָר, אָבער חנ'קע דאַרף טאקע האָבען שוואַרצע... אזוי איז נאָך שעהנער...

און חנ'קע שטעהט און וואַרט — זי ווייס, אז ערגעץ שטעהט ברוד'ל אויף א הויכען באַרג. און אז באַלד וועט ער בעפעהלען, וועט זיך צו איהם אַראָפּלאזען דער ווילדער, שוואַרצער אַדלער מיט די בלוט-רויטע אויגען. דער שוואַרצער אַדלער האַלט ווילד צועפענט זיין ביינ-ווייסען שנאָבעל, שטעקט מיט כעס אַרויס זיין שפיציג רויטען צונג, קוקט מורא'דיג מיט די רויטע אויגען; ער וויל ניט פּאלגען, ער וויל ניט. אָבער אז ברוד'ל הייסט! — —

און ברוד'ל זעצט זיך אַרויף אויף אָט דעם גרויסען שוואַרצען אַדלער און דער אַדלער צושפּרייט זיינע גרויסע שוואַרצע פליגעל אין דער נאַכט און טראַגט איהם צו חנ'קע'ן.

און אָט אזוי איז שוין חנ'קע אויך מיט איהם, און זיי פליהען דורך

הימעל און שטערען. און ווי נאָר עס קומט צו דער האנד א שעהן שמעך רענדעל, טשעפעט דאָס ברוך'ל אן אָן איהרע שווארצע לאַקען, ווערען איהרע לאַקען אָנגעשנורט מיט שטערען, און זיי טראָגען זיך שיינענדיג אין דער לופטען און וויספערען — — — און ברוך'ל רייסט פונ'ם הימעל די שעהנסטע שטערען און מאכט א שנור ארום איהר וויסען האלז, בראסלעטען אויף איהרע ווייסע הענט און אויך איהרע שיד בעפוצט ער מיט שטערען, און חנ'קע פרעסט זיך צו איהם און שמייכעלט צו איהם מיט איהרע פרישע ליפען, קוקט אויף איהם מיט איהרע בלויע אויגען.

— חנ'קע, לאַמיר ראטעווען, לאמיר בעפרייען די שעהנע בת-מלכה!
— וואס איז, ס'איז איהר דען שלעכט ביים גרויסען ריען? זאנסט דאָך, אז ער האָט זי ליעב.

— זי ביינקט אבער.

— נאָך וועמען?

— נאָך איהר טאטען, נאָך איהר מאמען.

— ביינקט איך אויך נאָך מיין מאמען, יאָ.

— ביזט דאָך א גוטע — דו ביזט דען א שלעכטע? — — —

— אז איך ביינק אָבער נאָך מיין מאמען! ?

— זעה, מיר זיצען דאָך ביידע אויפ'ן גרויסען, שווארצען אדלער; זעה, ווי גרויס עס שפרייטען זיך זיינע ברייטע, שטארקע פליגלען. ווי זיי רייסען זיך און פאטשען: פה! פה! פה! — — — און ווייסט? — זיין בויך איז דאָך ווייס, טאקע ווי א ווייסער פוך. דאָס איז ער נאָר פון אויבען אזוי מורא'דיג שווארץ. און מיר פליהען דאָך דורך הימעל און שטערען, און דינע האָר האָב איך בעדעקט מיט שטערען, און ארום דעם האלז — זיינען שטערען, און ארום דינע הענד — שטערען און שטערען אויף דינע שיד. און אָט נעהם איך דרך ארום און אָט גיב איך דיר א קוש — — — וואָס? האסט זיך דערשראקען? ! — — — די שטערען וועלען ניט דערצעהלען דיין מאמען — זיי האָבען דרך ליעב, און דער הימעל רעדט ניט — — — און דעם אדלער וועל איך באשווערען. און נאָט? — ער איז דאָך אזא גוטער — — — זיי נאָר דו א גוטע און לאז מיך ראטעווען די בת-מלכה.

וועסט נאָכדעם זי קושען? יאָ....

— אויף מיין ווארט, אז ניט. ווי איך בין א איריש סינד, אז דאָס

טהו איך נאר דיר. נא דיר נאָך איינעם — — — א ? נו, איצט זעהסטו שוין ? ! — — —

— אוי, ברוך'ל, ביזט א—ז—א—ג—ו—טע—ע—ד—ר! — ציהט זי אויס געריהרט און וויקעלט ארום איהרע ווייכע, ווארעמע הענטעלעך ארום זיין האלז. און אין ברוך'לס הערצעל צאפעלט מיט אמאָל אויף א בלויאינק-צארט פייערל. און ער גיט אזש א ציטער און פאלט שיער ניט ארונטער פון בארג היי. — — —

אויפגעטרייסעלטער און צארטער כאפט ער ארום דעם הונט :

אוי דו באַקסערי'ל ! באַקסערי'ל ! באַקסערי'ל !

און אין א וויילע ארום טענה'ט ער צום הונט, אז ער מוז זעהן שלום ווערען מיט חנ'קעס קעצעל, ווייל ביז'ל וואָנען איז דער שיער ? ! און איהר קעצעל איז דאָך טאקע אזא שעהן, שוואַרץ קעצעל מיט א קלאָהר-ווייס בייכעל, ווייסע לאַפקעס, ווייס אונטער'ן העלזעל און ווייסע, שעהנע וואָנסען. און היינט היינט דעם נאָך חנ'קע אויף א רויטען באַנד אויפ'ן העלזעל. און דאָס פאסט דאָך דעם קעצעל אזוי שעהן ! הערסט, וואס איך זאָג דיר, אז פון היינט אָן און ווייטער זאלסטו זיך מיט דעם קעצעל מעהר ניט איינרייסען, אז ניט ! שרייט ער אויס און טראָגט אונטער א פעסט-געמאכטען קולאק צו באַקסער'ס פנים אזוי, אז דער הונד פערזשמורעט אזש די אויגען, ציהט אָפּ דעם קאפּ און זעצט זיך אזש צו פאר שרעק — —

הערסט וואס מען רעדט צו דיר ? ! אָט אזוי, אָ, זאלסטו מיר געדענקען !

אויף דער שוועל פון טהיר, וואס פיהרט צום הויף, בעווייזט זיך חנ'קע. אין דער לינקער האנד האלט זי אונטערגעקליעבען איהר קליידעלע, ווי א גרויסע — — — און טאקע אינ'ם בלויען קליידעלע מיט די ווייסע שטערען — — — חנ'קע הויבט אויף איהר שעהנעם שטאלצען קאָפּ :
 הו — אזש אויף אזא הויכען בארג היי קאנסטו ארויפקריכען ? !

— א גרויסע מציאה ! — — —

— קאָנסטו פון דאָרט זעהן אונזער שטוב.

— אויף וואס דארף איך אייער שטוב ? ! —

— נו, איז וואס ? — — —

— א גאנצע זאך ! — — —

— סאיז טאקע שטערען אויף דיין קליידעלע? טאקע אמת'ע שטערען?

נו, יא, אזוי זאגט די מאמע. וואָס איז? — — — דו האסט דען לייעב שטערען?

— היי-היי! וויפיעל שטערען אין הימעל! — ענטפערט ער און פעררייסט דעם קאפ ארויף. — — —

— וואלסט בעסער אנגעזאגט דיין באקסער, אז ער זאל מיר ניט צו רייצען דאָס קעצעל. — יא!

— העסט, אז זי האָט א משוגען קעצעל, איז איהר באקסער שולדיג! — באלד עפעס שטעלט דאָס אן א פאָר שווארצע אויערען, און די קעצענע

אויגען, צוציהט די שטעכיגע וואנסען און הארבעט אויס דעם רוקען משוגענער־ווייז: און זי טהוט דעם נאָך אָן א רויט בענדעל! — — —

— עס געפעלט דיר ניט דאָס קעצעל? — — —
— הם, א שעהן קעצעל!

פון דעסטוועגען האָט דיין באקסער מורא פאר דעם! יא.
— מיין באקסער מורא! — — —

יא, ער טאנצט ארום קעצעל, האווקעט, ווארפט זיך צו דער ערד, אָבער צוגעהן צו דעם נאָהענט האָט ער טאקע מורא. יא.

— דאָס איז דערפאר, וואס איך הייס איהם ניט, אבער, ווען איך זאל איהם נאָר א זאג טהאָן, הויבט ער דאָך אויף זיין לאפע און צורייבט דיר

דאָס קעצעל אויף שטיקלעך — — — — —
אין א קורצע וויילע ארום, הויבט זי אויף איהרע אויגען צו איהם

ארויף, וואו ער שטעהט דארטען אויפ'ן בארג היי, וואו עס ליגט לעבען זיינע פיס דער גרויסער הונד, און אין איהרע אויגען שטעהען טרערען —

— אוי, ס'ארא לענטע אין דיינע האָר! טאקע א זיידענע?
זי אבער שטעהט נאָך א וויילע און ענטפערט ניט. און נאָך דעם

נעהט זי גאר אין גאנצען אוועק.
ברוך'ס קוקט איהר נאָך און זעהט, ווי זי נעהט זיך דאָס אוועק אזוי

נדל'ות'דיג — זי וויל איהם שוין גאר ניט ענטפערען! — — — און ער דערפיהלט, אז עס בלאזט א ווינטעל — — — אז דער ווינטעל נעהמט

ווייך דורך זיינע האָר, גליטשט זיך דורך איבער זיין לייב, און נעהמט זיך דורכגעהן די הייעלאך פון בארג, יעדער הייעלע בעזונדער — — — דער

בארג דערפיהלט דאָס און גיט א ציטער. גיט אויך ברוך'ל א ציטער, און
 עם כאפט זיך אויף דער הונד אויף די פיס — וואס איז? הא? — — —
 נעהמט איהם ברוך'ל ארום, בויגט זיך צו צו איהם, פערמאכט די אויגען
 און דערזעהט: וויעדער רויט — — — עם איז רויט. עם ברענט, עם איז
 פייער. אלעס איז פייער, פייער! און דערצו פליהט פון ערגעץ אָן א
 פערשפעטיגטער זשוק. דער זשוק פליהט און האלט צולאזט אלע זיינע
 פליגלען און זשומט. פון זיין זשומען ציהט זיך א רויטער שנור — — —
 אויפ'ן וועג בעגעגענט ער זיך מיט נאָך א זשוק און זיי זשומען אריין איי-
 נער דעם צווייטען עפעס אזעלכעם, פון וואָס ברוך'ל גיט זיך צושראָקען א
 שטארקען צאפעל.... די זשוקעס צופליהען זיך באלד, דער אהין, דער
 אָהער, און ציהען זייערע רויטע שנורען אין פערשיעדענע זייטען: זשום,
 זשום, זשום...

ברוך'ל עפענט אויף א פאָר צושראקענע אויגען — די נאכט איז
 קלאר, די נאכט איז בלוי. — און וואס איז מיט דיר ברוך? ! — — —
 — — — פייער? — — — פייער? — — —

II. ווינטער

קאפיטעל 8.

אויף מאָרגען נאָכ'ן „אומינג“, האָט מען זיך געלאזט זוכען „דזשאבס“ און מען האָט זיך ארומגעזעהן, אז עס פאנגט זיך אן „גאָר די רעכטע סלעק“, א קריזיס גאָר. באַנקען האָבען גענומען אַנזעצען, און טעג האָבען אנגעהויבען געהן אַזעלכע שווערע, פּערוואַלסקענטע.

— וואס הערט זיך עפעס, מאקס? — פּרעגט ברוך בענגענדיג זיך מיט איהם.

מאקס קוקט איהם אָן א צורודערטער.

— גוטער ברודער! עס פייפט. הערסט? — עס פייפט אין אלע ווינקעלעך! הערסט, וואס מע זאגט דיר? — עס איז צרות, עס איז גרויסע צרות.... און ס'איז אזא פּערדראַסיגע זאך — רבוננו של עולם! אויף וואס פאר א וועלט לעבען מיר? וואס הייסט דאָס, א מענש, א געזונטער, א שטארקער, וואס וויל ארבייטען, זאל פּלוצלינג בלייבען אַט אזוי אַ? אן עק מיט א סוף. און דאָס, וואָס די באַנקען האָבען גענומען אַנזעצען, דאָס, זאָגט מען, איז זעהר א שלעכטער סימן, און דאָ וועט דאָך שוין באלד אַנקומען דער ווינטער, הערסט, אויף מיין ווארט — — ווען דיר וואלט זיך טאקע איינגעבען דיין פלאן, איז אזא יאָהר אויף מיר,

נאָר אז — — — דו האסט זיך אזוי איינגע'עקשנט, — ווילסט דוקא פיער דערפער אויף איין מאָל און אין יעדען דאָרף ניט וועניגער זוי צוויי הונדערט מענשען, און יעדער איינער זאל דיר איינצאָהלען אזא סומע געלד. כאָטש דו ביזט אפילו גערעכט, ווייל דאן ביזטו מיט אלעם זיכערער, ווייל, אז דו האָסט, ס'הייסט איך מוין, אז די באַנק האָט שוין אזוי פיעל געלד און אזוי פיעל מענשען, און אז זי בוט שוין אויס פיער פינף דערפער, און יעדער איינער איז זיך א בעל הבית אויף זיין אייגענער פארם און די באַנק העלפט איהם נאָך אויס אי מיט געלד אי מיט מאַשינען, און העלפט איהם נאָך אויס צו פערקויפּען און קויפּען, דאן פער שטעהט זיך, איז מען מיט אלעם זיכערער. און דאָס, וואס דו ווילסט דוקא, אז ס'זאל זיין ווייט פון א גרויסער שטאדט, איז אויך מן הסתם פון זיכערקייט וועגען. איז? וואס? מיינסט איך פערשטעה ניט? און דערצו טאקע זוכסטו דאָך יענע ווייטע פלעצער, וואו עס זאל זיין פלאץ פאר נאָך און נאָך דערפער, און מיט דער צייט קאן זיין, וואלט מען דאָך טאקע געקאָנט בילדען אן אידישען שטאָט. וואָס? — אַך, ווען דאָס וואָלט זיך דיר איינגעגעבען! און איך וואונדער זיך טאקע, פאר וואס חנה — — — איך ווייס — — —

מאקס ווערט אנטשוויגען און געהט א לענגערע צייט נעבען ברוך'ן און שווייגט. נאָכדעם כאפט ער זיך ווידער:

— א, צו אלדע גוטע יאָהר! אז איך הויב זיך אָן דערמאָהנען: — ווער איז צו מיר גלייך? עפעס גאר א קלייניגקייט! — חתונה געהאט מיט אזא מיידעל ווי חנה. איך האָב דאָך אלע מיינע יאָהרען וועגען אָט אזא מיידעל געטראכט... אז איך בין אריין אין דער „אַרנאניזאציע“, האָב איך דעם ערשטען מאָל אזא מיידעל געזעהן — — — און נאָכדעם — ווי!? — — און אז איך בין אָנגעקומען אָהער קיין אמעריקא — — — ווייס איך וואס — — און אויף וואס, האָב איך געקלעהרט, דארף מען נאָר אין גאנצען חתונה האָבען? וואס איז? מען קריגט ניט, אז מע דארף? און ערשט איצט, אז גאט האָט מיר געהאלפּען, — געה, זוייס, געה ריכט זיך, געה ווייס, אז איך וועל זיך דארפּען פרעגען: צו וואָס האָב איך דאָס געדארפט, נו יא, אדרבא, זאג, צו זואס!

ברוך ענטפערט ווייניגרוי, פרואווט זיך איהם געבען צו פערשטעהן,

ווי מיאום עס איז געווען זיין פריהערדיג לעבען, אז א מאן מעג זיך צוזאם מענטומען מיט א פרוי בלויז, ווען ער האָט צו איהר דאָס נויטהיגע רעד ליגייעזע געפיהל, ווייל אז ניט, געהט ער צו דער פרוי, פונקט ווי א חזיר צו דער קארעטע — און...

דאָ אבער רייסט איהם מאקס מיט אמאָל איבער:

— גוט וואס דו האסט מיך דערמאהנט, אויף מיין ווארט. דו ווייסט, אָט א די מיידעל — ביילקע — וואס האָט דיר אויפ'ן „אומינג“ אלץ געשריען, אז דו ביזט א שלעכטער. נו, דו ווייסט דאָך, איך האָב דיר שוין דערצעהלט פון איהר. זאלסט נאָר איצט זעהן! — זי איז דאָך טאקע פערליעבט אין דיר. דו ווייסט? זי זאגט, אז דו האסט אויגען, ווי ביי א קינד. אויף מיין ווארט. און אז ווען דו וואלסט נאָר וועלען, זאגט זי, וואלסט זי איהר לעווינ'ען אוועקגעווארפען און וואלסט געווארען דייע א כלה מיט אלע אידישע פיטשעווקעס. — וואָס הייסט, זאגט איהר חנה, דו זאנסט דאָך, אז ער איז א שלעכטער מענש? — ווייס איך וואס, זאגט זי, איך וואלסט איהם געלאזט, ער זאל מיך אויפעסען אָט אזוי — זאגט זי — וואָלסט איך איהם אונטערגעטראגען מיין האנד צום מויל — נא. עס! עס מיך אויף אין גאַנצען, אין גאַנצען! און זי רעדט פון דיר טאקע נאָר ווי פון היץ.

אָט א די מיידעל, וואָס איז רויט געוואָרען אין מיינע הענט?! — פּרעגט ברוך, זיך דערמאנענדיג — — —

— יא, און אָט א דאס, וואס זי איז רויט געווארען, האָט זי אויך דערמאהנט. זי ווערט גאר קיינמאָל ניט רויט, זאגט זי. — אבער וואס קריכען מיר אזעלכע נארישע געדאנקען אין קאפ, ברוך, ברוך! זאג אדרבא דו, וואס טהוט מען, וואס עס איז קיין ארבייט ניטא? בעטראכט נאָר, עס וועט דאך זיין אזוי שלעכט. איך ווייס....

— ביזט גערעכט, מאקס, א דאָס, וואס דו האסט ניט קיין ארבייט איז טאקע זעהר שלעכט. אבער פילייכט, אפשר מאָרגען. מע דארף גוט זוכען.

אזוי אבער איז דאָס אוועק א וואך און צוויי, א מאָנאט, און מעהר פון א מאָנאט. נאָך דעם האָט ערעם מאקס יא געקראגען א „דזשאב“. ער

האָט געבער אויף איהם קוים אָפגעארבייט א צוויי דריי וואָכען און איז וויע-
 דער געבליבען אָהן אַרבייט. און דאָ איז שוין טאָקע אָנגעקומען דער ווינטער.
 און טאָקע איז געווארען פון טאָג צו טאָג אלץ מעהר נידערנעשלאָגען,
 אלץ מעהר פערצווייפעלט און אין הארצען האָט ביי איהם אזוי מאַדנע
 געקאכט, און ער האָט זיך איינפאך קיין ארט ניט געקענט געפינען. באלד
 עפעס פלעגט ער א ווילדען שפיי טהאָן פאר זיך, ווי ער וואלט דאָס אויך
 עמיצען געשפיגען מיט גאל.

קאפיטעל 9.

אינימאל, פארנאכט, ווען מאקס איז געקומען פון גאס א דערשלאָג
גענער, מיט נאָכגעלאָזטע הענט און א פערלאָרענער זיך א וואָרף געטהאָן
אויף דער סאָפּקע, איז צו איהם צוגעגאנגען חנה און געזאָגט:

— מאקס! ווייסט — איך האָב דאָך פאר זיך געפונען ארבייט!

— וואָ-א-אס!!

— ביי מיין ארבייט איז דאָך נאר איצט „ביזוי“!

חנה!... וואס הייסט... וואס רעדסטו?! חנה!

ער האָט זיך אויפגעהויבען און האָט איהר ניט געקאנט קוקען גלייך
אין פנים אריין, האָט ער זיך צוריק אראָפגעלאזט אויף דער סאָפּקע און
איז געבליעבען זיצען אזוי, ווי א פערטויבטער. די אויגען האָבען געקוקט
פאר זיך.

און ביי חנה'ן אויף די ליפען האָט זיך איהר שמייכעל בעוויזען. —

זי האָט זיך צוגעזעצט צו איהם. אָבער דאָס מאָל האָט זי אליין ארויפ-
געלעגט איהרע א ווייסע, וואַרעמע האַנד ארום זיין האַלז און גענומען רע-
דען צו איהם ווי אן עלטערע שוועסטער:

— נאר איינער, וואס איז אז א ווייב העלפט אמאָל ארויס?

מאקס האָט א לענגערע צייט ניט געקענט ענטפערען. נאָכדעם אָבער
האָט ער זיך גענומען טענה'ן, כמעט בעטען:

— וואס הייסט, א ווייב זאל אויף מיר ארבייטען? — — — פאר

וואס? איך בין דען קראַנק? צו איך וויל דען ניט ארבייטען, צו בין איך
דען חלילה געווען א שלעכטער, ניט קיין פלייסיגער ארבייטער? און איך
וויל דאך איצט אָננעהמען אבי-וואסער ארבייט. און דערצו אָט, אָט, פיי-
לייכט נאָך מאַרגען, פלייכט נאָך מאַרגען... און ביי ברוד'ן וועל איך
שוין מעהר קיין סענט ניט לייהען — — — הערסט, אויף מיין ווארט —
חנה! אויף מיין ווארט! — מאַרגען ארום גיין א זיינער דארף ער דאָ

זיין אבער דאָס איז, ווייל מיר דארפֿען צוגעהן אין א פֿלאַץ וועגען ארבייט.
 באַלד אָבער האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פֿון טהיר-גלעקעל.
 חנה האָט אביסעל צושראָקען א טראַכט געטהון: „ווער קאָן דאָס
 זיין?“ און אויפֿן ערגסטען פֿאַל האָט זי זיך פֿערפֿאַנצערט מיט איהר
 שמייכעל און איז אַוועק עפענען די טהיר.

דער קאַרידאַר איז שוין געווען ווי אָנגעפֿילט מיט דונקעל־הייט, און
 פֿון זיין דונקעל־הייט איז ביילקע מיט איהר ראָזעווען פֿנים און מיט
 איהרע אין רינגען געקרויזטע שוואַרצע האָר, ווי אַרויסגעשוואַמען אינ'ם
 שיין פֿון די נאָך ליכטיגע צימערען מיט פֿראַסט און פֿרישער פֿיבקיט אין
 די אויגען.

— האַלץ, בעללֶא! — האָט זי חנה בעגריסט, שמייכלענדיג, און
 האָט זיך מיט איהר פֿערנומען אין א צווייטען צימער.
 — האַלֶא! חנה, וואס מאַכט איהר עפעס? אַך ס'א פֿראַסט עס
 נעהמט דאָס אויף נאכט, א פֿערגניגען!
 און ביילקע נעהמט זיך פֿאַנאָדערשפֿילען איהר ווינטער־ראַק און
 ערמט ווייטער:

— ווי עס געהט דאָס אונזערע ציוניסטען! — די גאַנצע צייט האָט
 דאָס געהאַלטען אין איין רעגענען, אז עס האָט זיך אויסגעראַכט, היינט
 טיגען ווינטער וועט שוין גאר ניט אויפֿהערען צו רעגענען, און פֿונקט
 איצט, פֿאַר זייער באַלל, האָט דאָס מיט אַמאָל אנגעהויבע נעהמען פֿרעסט
 איינס נאָכ'ן אנדערען. און וואס איז עפעס דער מעהר מיט אייער מאַקס'ן?
 — גאר ניט — זאגט חנה מיט א שמייכעל און נעהמט צו דעם ראַק
 פֿון ביילקעס הענט.

ביילקע נעהמט אויך אַרונטער דעם הוט פֿון קאַפּ, נעהמט אַרויס א
 קאַם פֿון די האָר און בעסערט זיך מיט איהם צו די לאַקען, און זאָגט:
 — איהר ווייסט, איך רעכען, אז עס וועט זיין זעהר א שעהנער
 באַל.

— יאָ, איך רעכען אויך אזוי — זאגט חנה און דער שמייכעל פֿון
 איהרע ליפֿען פֿערשווינדעט ניט, און אָט געהט זי גאָר נאָהענט צו צו
 ביילקע'ן און דערפֿיהלט דערביי אין זיך א פֿלוצלינגע ליידענשאַפט צו
 ביילקע'ן — איהר נעהמט זיך דאַכטען, אז ניט זי, נאָר ברוך קוקט דאָס
 איצט אויף ביילקע.... און ביילקע זעהט אויס, ווי א יונגערע נאָר וואס

דערוואקסענע שוועסטער.... און חנה דערפיהל'ט, ווי צו מאכען עפעס א בעוועגונג, און זי נעהמט צוריק ארויס דעם קאס, וואָס ביילקע האָט נאָר וואָס פערשטעקט אין קאָפּ און שטעקט איהם איבער אין אַן אַנדער פּלאַץ, עס זאָל אויסקוקען בעסער, שענהער — — —

ביילקע טויליעט זיך צו צו חנה'ן און פרעגט:

איאָ, חנה, איך בין א שעהן מיידעל!

— זעהר! — ענטפערט איהר חנה.

— און איהר וועט דאָך זיין אויפ'ן באַלל?

— יא! — ענטפערט איהר חנה — ברודך וועט מן הסתם אויך זיין.

— טאקע! — שרייט אויס ביילקע — אַי וועט דאָס זיין גוט! וועט

איהר זעהן, ווי מיר וועלען טאנצען! איך האָב דאָך אזוי ליעב טאנצען, און

היינט ווען איהר זאלט נאָך זעהן ווי מיר פאסט מיין סאמעטען קלייד! און

וואָסער אַ קלייד וועט איהר אָנטהאָן?

— מיין ליכטיג בלוי קלייד מיט'ן ווייסען גאז.

— ברודך האָט טאקע זעהר ליעב בלוי?

— וואָס פאָלט אייך איין? — זאָגט חנה אלץ שמייכלענדיג — מיר

פאסט בלוי, ווייל איך בין אַ ווייסע. און איהר ווייסט — זאָגט חנה, מיט

אַ מאָל ווערענדיג נאָר פּרעהליך — איך שטעל זיך דאָך שוין מאָרגען

אַרבייטען!

טאקע! א שאָד, וואס איהר האָט ניט געוואלט געהן ארבייטען אין

דעם שאַפּ, וואו איך ארבייט. פונקט איז היינט געווארען ליידיג אַ פּלאַץ

נעבען מיר און איך האב אַ גאנצען טאג געטראכט, אז עס וואלט געווען

זעהר גוט, אויב איהר זאלט וועלען אנקומען אין אונזער שאַפּ און דערצו

מיין איך אלץ, אז ביי אונז איז פאר אייך אַ סך בעסער, ווייל איהר קאנט

דאָך נאָך דעם שאַפּ פון אַמאָל און די „פּאַרלידי“ וואָלט אייך געוויס

באַלד פּערדעכענט פאר אַן „אַלטער האַנד“ און איהר וואָלט דערפאר גע-

קאנט אויסמאכען מעהר ווי אין אַ נייעם פּלאַץ.

— עס דאכט זיך אייך אומזיסט אזוי אויס, ביילקע. אַ גוטע האנד

מאכט אומעדרום גוט אויס.

— איהר זייט אפשר גערעכט — זאגט ביילקע און נעהמט ארום

חנה'ען פאר דער טאליע און פרעגט:

— זאגט מיר דעם אמת, חנה, ווי מיינט איהר, ברוך וועט מיט מיר
וועלען טאנצען?

— דאָס דארפט איהר ביי איהם פרעגען — זאָגט חנה און פרעגט
גלייך מיט אַ שמייכל:

— וואָס־זשע, איהר האָט זיך טאקע מיט אן אמת פערליעבט אין
ברוך'ן?.....

— איך ווייס ניט, חנה, איהר הערט.... ס'איז עפעס אזוי.... נאָר
וואס?.... — און בילקע ווערט מיט א מאָל ווי אפגעגאסען מיט פייער און
צולאכט זיך פלוצלינג: כא, כא! עס פלאנטערען זיך ביי מיר די ווערטער!
איך איך בין א נאָריש מיידעל?

פלוצלינג אָבער דערהערט זיך ביי דער טהיר א הילצערנער געד
לעכטער. די פרויען ציטערען אויף, דרעהען זיך אום און דערזעהען בינעם'ען
נעבען זיך.....

חנה ווערט אין כעס און ווערט רויט:

— איהר ווייסט דאָך, בינעם, אז איך האָב פיינט אָט א די שטיק
אייערע!

— אָבער נאָט איז מיט אייך, חנה! דארטען זיצט מאַס מיט אן
אראָפגעלאזטען קאָפּ און ווייס ניט, וואו ער איז איצט אין דער וועלט, און
דאָ האָט איהר זיך פאררעדט און זיך אויך, ווייזט אויס, פערגעסען, וואו
איהר זייט ערגעץ אין דער וועלט — — — און קיין פייער צינדט איהר
ניט אן, מן הסתם פון שטימונג וועגען — — —

מאַס האָט דערהערט ווי בינעם פער'מסר'ט איהם, אז ער זיצט מיט
אן אראָפגעלאזטען קאָפּ, איז ער אויך צוגעקומען צו זיי און ברוגז'לעך
גענומען טענה'ען:

— ווער זיצט דאָס מיט אן אראָפגעלאזטען קאָפּ? וואס הייסט....
וואָס.... וואס איז דאָ? ... א יאָ, חנה, מען דארף שוין טאקע אנצינדען
פייער?

— יאָ, צינדט אָן פייער, און איך וועל געהן מאכען טיי. איהר וועט
דאָך בלייבען אויף טיי, בינעם? — זאגט חנה זיך גלייך איבערבעטנדיג
מיט בינעמען.

— „שור“, „שור“! — זאָגט בינעם א צופריעדענער און א לאַכענר

דיגער פון דעם, וואָס חנה, די שענהע שטאַלצע חנה האָט זיך אויף אַזאָ אופן געווענדעט צו איהם.

חנה איז אַוועק אין קיך צוגרייטען דעם טיי. דער טאָן פון בינעם'ס „שור“, „שור“, האָט זי אזוי ווי דורכגעשטאַכען און איבער עפעס א סבה איז דאָס ביי איהר צונויפגעבונדען געווארען מיט'ן מאָרגענדיגען באַלל.... דער באַלל, ביילקע, לאה, ברוך, בינעם, נחום, דאָס אלעס האָט זי איצט גענומען בריהען, ווי זי וואַלט אין זיך איינגעשלאנגען הייסע קוילען. זי וועט אויפ'ן באַלל ניט געהן, זי וועט ניט! און ברוך וועט אויך ניט געהן. ניין. זי וועט דאָס ביי איהם פשוט בעטען, וועט ער איהר צוליעבטהאָן. יאָ, זאל ער מאָרגען פערבריינגען ביי איהר אין הויז. יא, זי האָט דאָך איהם שוין לאַנג אזא זאך ניט געבעטען. זאל ער פאר איהר דערצעהלען פון זיינע מעשיות, וואס ער טראכט צום שרייבען. ער האָט דאָך שוין פאר איהר אזוי לאַנג גאָרניט דערצעהלט. יאָ, און מאָרגען איז דאָך דער ערשטער טאָג, וואס זי שטעלט זיך ארבייטען. און דערפאר טאקע בעט זי איהם, אז ער זאל פערבריינגען דעם מאָרגענדיגען אבענד מיט זיי. יאָ, „ווייל מאָרגען איז דאָך דער ערשטער טאג, וואָס זי ווערט צוריק א מיידעל!“ — ניט איהר מיט אמאָל א בלייז אויף אין קאפ. און עס ווערט איהר פון דעם מיט אמאָל אי פּרעהליכער, אי לייכטער. עפעס א שווערקייט שווימט אפ פונ'ם הארצען און זי קוקט דערויף ווי אויף א גליקליכען געדאַנק: — יאָ, יא, — מאָרגען ווערט זי צוריק א מיידעל, א מיידעל! יאָ!

נאָכ'ן טהיי האָט בינעם בעגלייט ביילקע'ן אהיים. א לענגערע צייט איז בינעם געגאנגען מיט ביילקען און ביז געשוויגען.
 — וואָס שווייגט איהר בינעם? — האָט ביי איהם ביילקע געפרעגט.
 בינעם שווייגט.
 — וואס, איהר זייט אין כעס אויף מיר? — האָט ביילקע וויעדער גע-
 פרעגט.
 — אויף אייך ניט. ניין. נאָר אויף אונזערע אידישע פרויען.
 — וואָס הייסט? !
 — הא, איהר ווייסט נאר ניט, וואס דאָס איז אזעלכעס!
 ביילקע לאכט און זאגט:

— וואס־זשע, איך בין ביי אייך קיין פרוי ניט, צו איך בין קיין איי־
דישע ניט? —

— וואָס זאל איך אייך זאגען, מיר דאכט זיך, אז איהר קאנט נאָך
ווערען א גוט מיידעל. אדער אפשר איז דאָס, ווייל מיר וואלט זיך וועלען,
איהר זאלט דאָס זיין...

ביילקע צולאכט זיך. איהר געלעכטער ניסט אפ בינעמען מיט א
ציטערדיגער ווארימקייט. זיין שטימע ענדערט זיך, ווערט אביסעל וויי־
כער און ווארימער, ער געהמט זי אָן אונטער דער האנד און זאגט איבער:
— איהר ווייסט, ביילקע, מיר וואלט זיך זעהר וועלען, אז איהר זאלט
דאָס זיין....

— אָבער מיט וואס זיינען ביי אייך חנה, אָדער לאמיר זאגען, לאה,
שלעכט? —

— איהר רעדט אזוי נאָאיוו, ביילקע, זיי זיינען דאך דאָס טאקע די,
וואָס בעווייזען, אז אונזערע פרויען זיינען די נידריגסטע, וואס די וועלט
פערמאגט נאָר. שטעלט אייך פאר ביי די גוים, ווען א אזא מיידעל, ווי
חנה, איז פערליעכט אין אזא מאן ווי ברוך, און דערצו נאָך אזוי שטארק
פערליעכט, וועט זי חתונה האָבען פאר עמיצען אנדערש? און דערצו
נאָך פאר מאקסען? ניין, זי וועט פארזיצען, אדער זי וועט גאר אוועק אין
מאָנאסטיר, ווייל אויב זי וואלט געהאנדעלט אנדערש, וואלט זי אויף זיך
געקוקט, ווי אויף א גאסען־פּרוי. א היינטיגע אידישע טאָכטער אָבער האָט
גענוג שכל. זי וועט זיך אזוי ווייט ניט בענארעשען. זי וועט
חלילה ניט פערזיצען ביז זי גרויען צאָפ...

ביילקע צולאכט זיך:

— ווי אין כעס איהר זייט דאָס. און וואס זאגט דערויף ברוך?

— ער זאגט — ביי איהם געהט דאך דאס שוין אריין אין „אונזער
אונטערגאנג“ — אונזער היינטיגע פרוי איז פערוואנדעלט געווארען אין
א זי, וואס וויל מיט איהר לייב מאכען דעם בעסטען געשעפט, בעזונט
דערס די פרוי, וואס פאהרט פון דער אלטער וועלט אהער. די בעסטע פון
זיי פאָהרט דאָך אהער מיט א בעהאלטענעם געדאנק, אז עס וועט זי אויפ־
כאפען עפעס א רייכער, א מיליאָנער, און וועט זי אריינפיהרען אין זיין

פאלאץ מיט דיענער און דיענסטען און דערפאר טאקע וועט זי איהם „ליעב האָבען“ און וועט זיך מיט איהם לייגען אין זיין גאַלדען בעט. איהר דארפט ענטשולדיגען, טאָמער איז דאס געזאגט אביסעל צו שאַרף, ווייל עס ווילט זיך דעם אומגליק פשוט אנשפייען אין פנים אריין. און איך זאג אייך, אז ברוך איז גערעכט, ווען ער זאגט: „אונזערע היינטיגע טעכטער פעהלט לחלוטין גאט אין הארצען. די צאינה וראינה, וואס האָט געהייליגט און געלייטערט אונזערע מאמעס, האָט אויף זיי אויפגעהערט ווירקען, און אויב עס וועט נישט געשאפען ווערען אזא מין נייע ליטעראטור, וואָס זאל פאר אונז צוריק ראטעווען די עהרליכקייט פון אונזערע אידישע טעכטער, זיינען מיר פארלוירען, ווייל מענשען, וואס זיינען נישט אנגעבינד דען אין קיין העכערער וועלט, האלטען אין איין פאלען און ווערען אלץ שמוציגער, ביז זיי ווערען אין גאנצען בלאטע.“

ביילקע'ן געפעלט, וואס בינעם כעס'ט זיך, וואס ער רעדט דאָס צו איהר מיט אזא וויכטיגען טאן און זי צולאכט זיך און זאגט:
— אָבער ווי געפעלט אייך דער מיליאָנער, וואס חנה האָט פאר זיך אויפגעזוכט?....

— ניין, ביילקע, ערשטענס גיבען זיך דאָך נישט אלעמענס חלומות איין, און צווייטענס איז דאָך דאָס ביי חנה'ן געווען אַ השבון גאָר פון אַן אנדער סארט. און דערצו איז נאָך דאָס חתונה-האַבען מיט מאקסען ביי איהר געווען ווי אַ מין צוגעטראכטער שמייכעל, מיט וועלכען זי האָט זיך גענומען קוקען אויף ברוך'ן און אויף אונז אלעמען.... איהר האָט זיך צוגע-קוקט צו איהר שמייכעל? — פאַראַן אזא וואַסער-היה'לע, וואָס האָט זעהר אַ שוואכען רוקען, נאָר אַ נישקשה'דיגען מויל און הערנער, און דערפאר, אַלע מאָל, ווען דאָס קומט אין בעריהרונג מיט די אנדערע, וועלכע זיינען שטאַרקער פאַר דעם, האַלט עס פאַר זיי שטענדיג גרייט דעם מויל און די הערנער, און דרעהט זיך די גאַנצע צייט אזוי, אַז מען זאָל חלילה נישט דערזעהן דעם שוואכען רוקען...!

פון דעסטוועגען האָט איהר, ווייזט אויס, נאָך פאַרט ליעב חנה'ען!
— ווילט זיך ביילקען זאגען. אבער זי דערזעהט, אז זיי זיינען שוין געבען איהר הויז — עס קאן זיין, אז ביי איהר זיצט איצט לעווין — דערמאנהט זיך, און זאגט:

— אָט דאָ וואוּן איך, אויפ'ן צווייטען שטאָק, רעכטס.
בינעם קוקט זי אָן...
— גור-ביי! — זאגט זי איהם, געבענדיג די האנד — קומט פון
דעסטוועגען אמאָל ארויף צו מיר. אפשר...
אָבער בינעם האָט שוין מעהר ניט געהערט און איז אוועק...
ווען בייילקע איז ארויף, האָט זי ביי זיך געטראפּען לעווינ'ען.

קאפיטעל 10.

אין דער דאָזיגער נאַכט האָבען די איינוואוינער פֿון ניו יאָרק, זיך לעגענדיג אויף זייערע געלעגערס, דערפיהלט, אז דער פראָסט קרעפטיגט זיך, קומט צו זיך אלץ מעהר און מעהר, און אין דער-פריה, ווען זיי האָבען זיך אויפגעכאַפט, איז שוין איבער דער שטאָרט געלעגען אַ וויסער ווינטער. — כאַכאָ! ווי גוט דאָס איז, ווי גוט דאָס איז! — האָט חנה אויס-געשריען גאַנץ פריה אויפשפרינגענדיג פֿון בעט און דערזעהענדיג דורכ'ן פענסטער די וויסע שטארט.

— זעהסט, מאַקס, ווי שעהן עס איז צוליעב מיר געווארען אין דרויסען. גאָט ווייס, אז היינט געה איך צו דער ארכייט, נעהמט ער און שפרייט פאר מיר אויס זיין וועלט אין וויסען, און ווי זאגט אונזער ברוד: זיי געבענשט מיין גאט, זיי געבענשט!

— חנה, אפשר וואלסטו נאָך היינט ניט געגאנגען צו דער ארכייט. פילייכט — — —

— אָ, הער מיר אויף דייע נארישע שטיק! — זאגט זי כלומר'שט אונגעדולדיג און נעהמט זיך אנטהאַן — האָסט געהערט אביסעל, איך וויל ארכייטען, לאזט ער מיך ניט. וואס מיינסטו בין איך דיר? הערסט! — איך וויל ניט, אז דו זאָלסט מיר גאָר מעהר איבעררעדען וועגען דעם. דו פערשטעהסט, מיר ווילט זיך פשוט צוריק ווערען א מיידעל. שטעל זיך פאָר, ווי גוט דאָס איז. אין גאס און אין שאפ איז מען א מיידעל און מען לעבט ווי א מיידעל און מען פיהלט ווי א מיידעל און אין דער היים האָט מען זיך א מאן. אזא גוטען, א וואוילען. דאָס איז דאָך אַ לעבעדיגע וועלט, מאַקס, ניט אמת?

מאַקס שמויכעלט, איהר צוליעב — — —

און חנה'ן פאַלט איין: וואָס איז דאָס! עפעס איז זי, דאכט זיך, היינט אין גאַנצען ברוד'יש געשטימט. רעדט, דאכט זיך, אויף זיין אופן! ... אָבער זי פערטרייכט דאָס באלד.

— הערסט, וואָס מיר איז גאָר איינגעפאלען, מאַקס? וועדליג די פענר-סטער זיינען פּערפרוירען, איז ווייזט אויס אין דרויסען א גוטער פראסט, און עס וואָלט געווען א יושר, מיר זאָלען היינט גאָר אַרײַנכאַפּען אַ גליטש! (וועדער דאַכט זיך איהר אויס, אַז זי רעדט ווי ברוך...) און ווייסט וואָס איך וועל דיר זאגען, דו וועסט זיך דאָך היינט זעהן מיט ברוך'ן, איז, מאַך מיט איהם, אז מיר זאלען זיך היינט אבענד טרעפען אויפ'ן סקייטינג רינג אין פארק. ער וואוינט דאָך ניט ווייט פון דארטען. און דו נעהם מיר ארויס מיינע „סקייטס“, שאַרף זיי אָן און מאַך מיר, אז זיי זאלען גלאַנץ צען, ווי די שפּאַגעלעך, ווייל, פּערגעס ניט, אז איך בין דאָך היינט אויפ'ן אייז דיין מיידעל! — וועסטו זעהן, ווי מיר וועלען דאָס היינט אַ לעב טהאָן!

— נו, און אויפ'ן באַלל? — פרעגט מאַקס פּערוואונדערט.

— עי, נאָר, ווער דארף דאָס האָבען דעם באַלל זייערען? ! זאג ברוך'ן אז איך האָב דאָס ביי איהם געבעטען, הערסט? און דו זאלסט מיר גאָר קיין נאָר ניט זיין.

מאַקס שמייכעלט אונטער, ווען ער בעגעגענט זיך מיט איהרע אויגען. זי אָבער זעהט די געמאַכטקייט פון דעם. זי נעהמט זיך פּראַווען פּערשיע-דענע אנדרעע מיטלען, אָבער עס געהט ניט... און שוין אן אנגעטהאָנענע צום אַרויסגעהן, פּאַלט זי פּלוצים אויף א פּלאַץ: זי געהט ראַש צו צו איהם, כאַפט איהם אָן פאַר די הענט און נעהמט כלומר'שט ביז פּאַרדען:

— גיב אַ לאַך! גיב אַ לאַך!

מאַקס, וואס האָט זיך געהאַט פון אנפאַנג דערשראַקען פון איהר פּלוצלינגען בייזען קעהר, דערהערענדיג, אז דאָס איז אין נאַנצען צוליעב אַ לאַך, האָט זיך טאַקע נאַנץ האַרציג צולאַכט.

— העכער, העכער! — האָט זי גענומען שרייען נערווען, זיך דער-מאַהנענדיג, אז אויך דער איינפאַל איז ברוך'ס, ברוך'ס! — „וואָס וויל ער פון מיר האָבען? !“ — איז איהר דורכגעפלוויגען אין קאַפּ — וואס האָט ער זיך דאָס מיט אַמאָל אַרײַנגעזעצט אין מיין פלייש און בלוט? ! — און מאַקס לאַכט און לאַכט. און לאַכענדיג שרייט ער אויס, אָט דאָס איז איין אנפאַל פון א... —

— מיידעל — כאַפט זי אונטער.

- נו, גוט, זאל זיין א מיידעל, זאל זיין א מיידעל.
 — נו, גיב מיר נאָך א קוש פאר'ן אוועקגעהן.
 — וואָס הייסט? איך וויל דאָך דיך בענגלייטען צום שאפ.
 — ניין, איך וועל געהן אליין, ווי א מיידעל.
 — וואָס הייסט? ... וואס.... אדרבא.... איך מין....
 — ניין, איך וועל געהן אליין.

קאָפיטעל 11.

פאר ברוך'ן האָט זיך דער מארגען אנגעהויבען „עפעס אזוי מאָדנע“ :
די לעצטע פּאָד נעכט איז ער וועניג געשלאָפען, און די נאכט פאר
דעם מארגען האָט ער בלוז פארטאג געכאפט א דרעמעל. גאנץ פריה האָט
ער זיך אויפגעכאפט און איז ארויס אינ'ם ווייסען דרויסען און דערזעהן,
ווי עס ווארט אויף איהם א גרויסע גאלדענע זון. ניט ווייט פון איהם אין
פארק ליגט אויפ'ן שנעע צולייגט א גרויסע גאלדענע זון און ווארט אויף
איהם, ווי זי וואלט זיינער א געטרייער הונט געווען. — און דאָס הארץ
פארגעהט זיך אזש ביי איהם פון ליעבע און פרייד, און ער צושמיכעלט
זיך ווי א דערוואקסענער פון א קינדערישען, הוצפה'דיגען איינפאל : —
„די זון ווארט אויף איהם! און ווי זיינער א געטרייער הונט!“ און דער
פארק, און די בערג, און די בוימער זיינען ערשט אויפ'ס ניי צוליעב איהם
אויפגעוואקסען, אלע אין ווייסען, אלע אין ווייסען. זיי וואקסען נאך,
זיי צעוואקסען זיך ערשט איצט פאר זיינע בליקען, און אָט, וויפיעל ווייסע
בערג, וויפיעל פערשנעמע בוימער! ווי זיי שפרייטען זיך און בויגען זיך.
דער ווינט בלאָזט שטארק און פראסטיג. און אויף א קליינעם ווייסען בער
געל ליגט זיין גרויסע גאלדענע זון און ווארט, און שיקט צו איהם אראנזש
גאלדענע שאַמענס. די גאלדענע שאַמענס ציהען זיך צו איהם ציטערדיג
— צופריעדען איבער'ן צארט ווייסען שנעע און קושען זיינע פיס. — זיי
געבענשט דו פרישער, זוניגער, ווינטער-פריהמארגען! זיי געבענשט!
ער לאזט זיך געהן צו דער סטאנציע פון דער אויבערשטער שטאדט-
באהן, און דער שנעע שפיעלט אויס אונטער זיינע פיס זיין יעדען טריט :
טריט-טראָט, טריט-טראָט, טריט-טראָט! טריט-טראָט! און עס דאכט זיך
נאָך, ווי פויגעל פיסשען, ווי טויבען וואָרקען, פידלען שפיעלען. און דער
ווינד נעהמט ארום, האלזט און גלעט, וואשט און ווישט און קושט דאָס
פנים, די אויגען, די הענט. — זיי געבענשט! זיי געבענשט, פאר פראסט
און ווינט, פאר שלאף און שנעע. —

ער איז אריין אינ'ם עלעווייטער-באהן.

דער באהן — א קייט וואָגאַנען אָנגעשלאַסען איינער צום צווייטען — נעהמט זיך יאָגען אין דער הויך, אויף זיין אייזערנער בריק. די זון לויפט איהם נאָך פון צווישען די כוימער פון פארק, שפרינגט איבער די בערנ, פערלויפט אָפט אויפצופריהער... און עס זעהען זיך אונטער דער בריק פערלער, הייזלעך מיט פערשנעטע דעכער און זיין זון, זיין גרויסער גאָלדענער הונט שפרינגט איהם נאָך. זי שפרינגט און קאטשעט זיך איבער די ווייסע פערלער, איבער די ווייסע דעכער — — — און אָט פאָהרט ער אריין אין די הויכע גאסען, וואס הויבען זיך נאָך מיט טויזענער דער קעפ העכער פון עלעווייטער. ער פאָהרט צווישען גאסען, וואָס וואקסען אין הימעל אריין! — איהם נעהמט זיך דאכטען, אז ער פאָהרט צווישען שטערט, וואס היינגען אין דער לופטען — — — און די גרויסע, לאנגע בריק איז ווייס פערשנעט, און איבער איהר ציהען זיך לאנג און ווייט זעקס ריינע, אייזערנע פאסען, וואס בלאנקען אונטער דער זון אין גאָלד און אין זילבער. זיין באהן פאָהרט אויף די מיטעלסטע צוויי און מיידט אויס די אנדערע באהנען, וואס טראגען זיך אָן פון בירע זייטען. זיין באהן לויפט, ווי זי וואלט וועלען איינרייסען די וועלט, און די ווייסע בריק, דאכט זיך, נעהמט מיט שרעק לויפען אנטקעגען און שווינדט אונטער די רעדער. ער פאָהרט פון צפון אויף דרום און אין דעם איי-גענעם וועג לויפט אויף, ניט ווייט, דער שטאדטישער מורח-טייך, וואס ווערט פערפראָרען בלויז ביי די ברעגען און אין מיטען איז ער, ווי עס וואָלט נאר קיין פראסטטיגער ווינטער אויף דער וועלט ניט געווען. די זון און דער טייך פערשווינדען אַלע מאָל. און אין די עקען פון די גאסען, וואָס שניידען איבער די שטאָרט פון מורח אויף מערב, שפרינגען זיי וויעדער ארויס. די זון זוכט אויף זיין פענסטער. שפרינגט צו צו איהם און קושט איהם ליעב און דער טייך שמייכעלט דערביי ציטערדיג-פריש, ווי א גליקליך צופריעדענע מאמע. און באַלד פערשווינדען זיי וויעדער. זיי בלייבן בען ערגעץ אונטען, און ביי דער נעקסטער גאס שפרינגען זיי ווייטער ארויס און ער שמייכעלט זיי אנטקעגען: — מיין שענהע זון, און דו, שענהער, גאָלדענער טייך! און פון זיינע אויגען נעהמען זיך רייסען גאל-דענע פויגעל — א פינטעל מיט די אויגען, און עס פליהען ארויס א פאָר גאָלדענע פויגעל, און אָט נאָך א פאָר און אָט נאָך א פאָר. די וואנאנען

זיינען פול און פול מיט מענשען, און זיי אלע זיינען נאר-וואס אויסגעשלאָ-
פענע, און אלע זיינען זיינע ברידער און שוועסטער, זיינע זיהן און טעכ-
טער — זיי שמייכלען אלע מיט זיין שמייכל — און אויך פון זייערע
אויגען רייסען זיך גאלדענע פויגעל. גאלדענע פויגעל פילען אן די וואגאנען,
שלאָגען זיך אפ און פלאטערען אויף די פענסטער פון די מויערען, וועלכע
לויפען פערביי די וואגאנען. גאלדענע פויגעלען פליהען אוועק, שפרינגען
אריין און באדען זיך אין טייך. און ווי מאָדנע די מיידלעך האָבען זיך דאָס
גענומען אָנטהאָן היינטיגען ווינטער! — ווינטער רעק מיט'ן פוטער
ארויס! פון אמת'ען אדער נאכגעמאכטען פוטער. און עס זעהט אויס אזוי
קינדעריש, ווי זיי וואלטען גענומען דער מאמע'ס פוטער'ס זיי איבערנע-
קעהרט אויף דער לינקער זייט און זיי אנגעטהאָן אויף זיך גלאַט אזוי,
פון קאטאוועס וועגען.... און היטלען האָבען זיי אנגעטהאָן אזעלכע מאָדנע
— פון סאמעט און פוטער האָבען זיי אויפגענעהט אזעלכע הויכע, שפיציגע
קאלפאקען. מיידלעך זאל זיך דאָס פלוצלינג פערגלוסמען אנצוטהאָן קאל-
פאקען! — — — און אונטען איז די גאנצע שטאדט איבערגעפלאכטען
מיט פארביגע ריהרעוודיגע מחנות. די גאנצע שטאָדט, דאָכט זיך, געהט,
די גאנצע שטאָדט ריהרט זיך און געהט... און די מחנות זיינען מיט זון
בעפלעקט. — גאָטס ברכה אויף זייערע קעפ, גאט'ס ברכה.

נאָר ווען ער איז אַראָפּ אין גאס און דערזעהן, ווי די מחנות בויגען
זיך אריין אין דער ברייטער גאס און גיסען זיך דאָרט צונויף אין צוויי,
נאָך ברייטערע, אונענדליך לאנגע מחנות, וואס ציהען זיך אויף ביידע
זייטען פון דער גאס, און די אונענדליכע ריהרעוודיגקייט פון אָט די טונ-
קעלע קליידער, ליכטיגע פנים'ער און אָט די היט, די קאלפאקעס, און די
מאָדנע רעק מיט'ן פוטער ארויס, און צווישען די ביידע מחנות, די קארס,
וואָס לויפען איבער דער ליינג פון דער גאס, אַרויף און אַראָפּ, פול געפאָקט
מיט מענשען און קלינגען, און טומלען, און רודערען; און די פוהרען: גע-
זונטע, גרויסע פערד, די אנגעלאדענע וועגען, וואס גליטשען זיך און
קלאפען אין זייערע אנגעשמירטע רעדער, און די גרויסע, שווערע רעדער,
וואָס קלאפען אן שטיין; און די פערפוצטע גלעזערנע פענסטער, וואס
שפיעגלען אין זיך אריין אי די מחנות מענשען, אי די גרויסע פערד מיט
זייערע אנגעלאדענע וועגען, אי די „קארס“, און צושפיעגלען אזוי די
ברייטע גאס אויף ביידע זייטען און מאכען זי דורך דעם נאָך גרעסער,

ברייטער, אונענדליך ברייט און לאנג, איז ברוך געבליבען שמעהן א פער-
וורטער, אין הארצען האָט גענומען בריהען א פייער, א ביז, א ביטער
פייער: זאל ער בענשען, צו זאל ער שעלטען?

— וועמעס ארבייט איז דאָס? גאט'ס צו דעם טיוועלס?

— און וויפיעל מענער בלאסע, פערמאטערטע? און וויפיעל מיידלעך

דארע, פערעלטערטע?

און ערגעץ דארט, וואו די לאנגע גאס לאזט זיך אראָפּ צום ים,
שמעהט דער גרויסער ריעז געפאנצערט אין שטאהל און אין אייזען, ווייט
אויסגעוואקסען איבער אלעמענס קעפ און האלט אין זיינע גרויסע, איי-
זערנע הענט די לייצעס פון אָט די אלע מענשען און טרייבט און שרייט:
מיינע פערד! מיינע פערד!

אונגליקליכע! אין גאָט, וואָס קאָן זיין גוט ווי א גאָט און ביז
ווי א גאָט, האָט איהר זיך שוין באלד פערגעסען. אי איהר, אי די בעלי-
בתים אייערע, איז ביי וועמען וועט איהר מאנען אייערע אלע טענות?
— — — ביי אַמ דעם ריעז פון שטאהל און אייזען? אונגליקליכע, פער-
שאַלטענע! ווער וועט לעשען אייערע פייערען? ווער וועט היילען
אייערע וואונדען?

— הי! גאָט מיינער! ווי א מענש פערטראכט זיך דאָס אביסעל!
אָט דאָס הייסט א דיכטער! אוי, ווען איהר וואלט נאָר ניט געווען אזא
שלעכטער — זענט איהר דאך זעהר אן אריגינעלער מענש, אויף מיין
ווארט.

ברוך קוקט זיך אום און דערזעהט נעבען זיך ביילקען:

— א גוטען מארגען, ביילקע!

— הערסט, ער האָט זיך ערשט דערמאנט צו ענטפערען!

ברוך קוקט אויף איהר א שולדיגער.

— אָבער ווען איהר וואלט נאָר ניט געווען אזא שלעכטער מענש,

ווי איהר זייט — — — איך וואלט דאָך געפאלען צו אייערע קניע, איך
וואלט געקושט אייערע פיס.

געזאגט האָט זי די ווערטער מיט א שפאסיגען טאָן. און האָט גע-
מיינט, אז עס וועט אוועקגעהן פאר א שפאס, האָט זי זיך אבער בעגעגענט
מיט זיינע אויגען און איז רויט געווארען.....

— איז מיט וואס בין איך דאָס טאקע אזא שלעכטער?

— פאר וואס לאזט איהר אונז ניט לעבען? וואס ווילט איהר פון אונז
האָבען? וואס ווילט איהר האָבען? — — —
— איהר זייט דאָך א קלוגע מיידעל, איז פאר וואס ערגערט איהר
זיך אזוי פון מיין ניט לאזען אייך „לעבען“?
ביילקע שווייגט און ברוך רעדט ווייטער:
אפשר דערפאר, ווייל איהר אליין זייט אינוועניג אין זיך ניט נאר
צופריעדען? ... איהר פערשטעהט, איך רעכען, אז יעדער מענש וויל זעהן
זיין אייגענע געשמאלט וואס ריינער, און עס איז נויטיג פאר יעדען
מענשען צו פיהלען די רגע פאר אט דעם „לעבען“ אייערען און נאך דעם,
כאָטש אפילו גאָר אונבעוואוסט, אז עפעס טהוט ער א זאך, וואָס איז
גרויס און לויטער... שטעלט זיך פאר — א מענש עסט, איז דען עסען-
לעבען? ניין, עסען איז א מיטעל אויף צו לעבען.
ביילקע מאכט זיך ניט וויסענדיג און פרעגט:
— וואס הייסט?

ברוך קוקט זי אָן, ווערט אביסעל ביז, כאטש ער שמיכעלט, און
זאָגט:

— ווען איהר עסט, איז דען עסען לעבען? איז דען דאָס עסען דער
זין פון לעבען? וואלט איהר וועלען מען זאל אויף אייך זאגען: איהר לעבט
אויף דער וועלט, כדי איהר זאָלט עסען? — ניין; ווייל עסען איז בלויז א
מיטעל אויף צו לעבען. און דאָס וואס איז א מיטעל טאָר ניט און קאן ניט
געמאכט ווערען פאר א צוועק. און וואָס איז דער מענש, וואָס לעבט זיינע
טעג אין פוסטע ליידענשאפט אָהן א שום רעליגיעזען געפיהל, אָהן א שום
צוועק?

— גוואלד, וואס פאר א שלעכטער מענש איהר זייט! ווי איהר ווילט
פון גאר ניט וויסען, ווי איהר ווילט זיך מיט גארניט רעכענען. זעהט איהר
דען ניט, אז די אומשטענדען זיינען אזעלכע, אז מען קאן ניט.
— אז מען קאן ניט — רייסט איהר ברוך איבער — לעבט מען ווי א
ריינע, אידישע טאָכטער.

— כאַ-כאַ, — צולאכט זיך ביילקע — „ווי א ריינע אידישע טאָכ-
טער“. איהר זייט דאָך נאָך א קינד, אויף מיין ווארט. זעהט איהר דען
ניט, ווי עס זעהען אויס די פערזעסענע מוידען, וואס האָבען אפגעלעבט
זייערע יאָהרען ווי ריינע אידישע טעכטער? דערשרעקט איהר זיך ניט פאר

זייערע גרויע האָר, פאר זייער צונויפגעפרעסטע ליפען, פאר זייערע אויגען
און פאר זייער פערנגעלטע און פערטריקענטע לייבער?

— דאָס איז דערפאר, מיין פריינד, ווייל זיי האָבען דאָס געטהאָן אלס
אן אפקומעניש, און ניט דערפאר, ווייל עס איז שעהן, ווייל עס איז אן
אידעאל, און ווייל מען קאן מיט מעהר שטאַלץ קוקען אויף דער וועלט,
ווען מען איז אונשולדיג, ריין, ווי ווען מען איז פערשמירט אין זינד. און
דאָס וואס איהר זאגט: אומשטענדען, יא, — די אומשטענדען דאָ אין
שטאָרט זיינען זעהר שלעכטע, און דערפאר שריי איך דאָך ראטעוועט זיך,
ראטעוועט זיך פון אָט דעם פייער, וואס וויל איך פערלענדען.

— נו, פרעג איך איך, איהר ווילט, אז איך זאל ווערען א פארמערקע,
איך זאל מיט אָט די הענט זיך נעהמען גראָבען ערד? — און דערביי
שטרעקט זי איהם אויס איהר הענטעל מיט די לענגליכע ראזעווע פינגער,
און זי טראגט איהם די האנד גלייך צום מויל — — —

ברוך שמייכעלט:

— ווי וועניג איהר פערשטעהט נאָך אלץ, ווי וועניג איהר ווייסט,

און ווי פערלויירען איהר זייט.

— נו, נו, זייט ניט אין כעס אויף מיר. זאגט מיר בעסער, מען מען

דאָך איך נעהמען אונטער'ן האנד?

— נו, געוויס מעג מען, פאר וואס דען ניט?

זי לעגט אריין איהר האנד אין זיינער, און געהט מיט איהם אזוי אַ

וויילע, און עס פאלט איהר איין צו פרעגען:

— איך האָב געהערט, אז איהר האָט פיינט מיידלעך וואָס פודערען

זיך און וואָס קייען „טשואינגנאם“, און אז פארפומירען האָט איהר דוקא
זעהר לייעב?

— איהר פודערט זיך דען?

— זעהר זעלטען.

אין א וויילע ארום הויבט זי אויף איהרע אויגען ארויף צו איהם.

— ס'ארא מאָדנער מענש איהר זייט! מיין קאָפּ גרייכט דאָך אפילו ניט

ביז אייערע אקסלען. און ס'ארא מאָדנע האנד ביי איך! זאגט מיר, פיהלט

איהר מיין האנד? — — — איך מיין — — — מיין האנד איז דאָך אזא

ווארעמע?

— וואס מאכט איהר זיך נארעש ווי א קינד, זעהט איהר דען ניט,

אז איך געה אין א גראָבען ווינטער ראק... און דערצו גיט נאָר אַ קוק, ווי די לאַנגע גאס מיט די מענשען לאַזט זיך דאָס דארטען באַרג אַראָפּ און אַרויף. זעהט דאָס דען גיט אויס ווי צוויי פּאַנטאַסטישע בוימער, וועמעס צווייגען עס גיסען זיך צונויף אין טהאַל, ציהען זיך ביז אונז און נאָך ווייטער פון אונז, וועמעס צווייגען עס ציהען זיך אויך אין אלע גאַסען, ס'אַראַ מאָדנע בוימער, ס'אַראַ מאָדנע בליהונג! ס'אַראַ מאָדנע שפּיעל פון פּנים'ער און קליידער. און פאַר וועמען איז אָט דאָס שפּיעל, אויב גיט פאַר'ן טייוועל? אונטער די פיס ביי זיי איז דאָך שוין לאַנג קיין שנעע גיטאָ, צו ווייסען זיי פון ווייסער צאַרטקייט, צו ווייסען זיי, אז אונטערן שטאַרט שטעהען איצט ווייסע פעלדער, ווייסע בערג מיט ווייסע פער- שנעעטע בוימער, וועלכע הויבען זייערע צווייגען צום הימעל? און וויפּיעל פון זיי וועלען נאָך פּילייכט היינט פּערברענט ווערען? און ווער זאָל דע- רויף אויפּפאַסען, די בעאַמטע? אָדער יעדער איינער פון זיי ווייס דאָך, אז אויב גיט ער, וועט אַן אנדערער צונעהמען דעם כאַבאַר. — און ווייסט איהר גיט פאַר וואָס אזאַ מיידעל ווי איהר, וואָס איז אין „דער היים“ מן הסתם, ווי אנדערע אַזעלכע מיידלעך, געווען אַן איבערגעבענע רעוואַלוציאָנערקע, פון וועמעס אויגען עס האָט געלויבטען אַ הייליגן פייער, פאַר וואָס איהר האָט זיך דאָס מיט אַמאָל גענומען צו „לעבען“? איז דאָס אפּשר גיט דערפאַר, ווייל אויך איהר האָט זיך אַרומגעזעהן, אז דאָס שפּיעל איז דאָ פאַר'ן טייוועל? פאַר'ן טייוועל, וואָס איז געפאַנצערט אין שטאַהל און אין אייזען?

— אַזוי, אַזוי דרעהט איהר זיך דאָס אַרויס פון מיין שאַלה. — שרייט בילקע אויס. — כאַבאַ — און עפעס אַזוי פּלוצלונג רייסט זי אַרויס איהר האַנד פון זיינער און גיט זיך אַ שטעל פאַר איהם : — זאָגט מיר נאָך, וואַלט איהר גיט געהאַט קיין חשק מיך אויפּצו- עסען אין גאַנצען? ! אָט איך וואַלט זיך פאַר אייך אויסגעטראָגן אַ גאַ- קעטע, אָט גלייך איצט, אין מיטען גאָס? — — — איהר וואַלט זיך דאָך חלילה פּערקיהלען, זאָגט ברויך זיך בע- הערשענדיג.

— ס'אַראַ גוט ער איהר זייט! און איהם געהמענדיג צוריק אונטער'ן אָרעם זאָגט זי — גיט אמת, איך בין עפעס אַ זאַ מאָדנע? — מען קאן זיך נאָך פאַר מיר איבערשרעקען?

נו, געוויס! עפעס א קלייניגקייט! — זאגט ברוך סארקאסטיש,
זי אויסמעסטענדיג מיט די אויגען. — אבער ווי, איהר האָט נאָך ווייט
צו געהן?

— איהר ווילט שוין פון מיר פטור ווערען? — — —

נו, נארישקייטען! איך דארף נאָך באלד זיין ביי מאקס'ען. ער ווארט
געוויס אויף מיר. איך דארף מיט איהם אין א בעשטימטער צייט צוגעהן
אויף א פלאטץ, טאָמער וועט זיך פילייכט דארטען עפעס מאכען.

— איהר ווייסט? חנה געהט דאָך שוין היינט צו דער ארבייט?

— יאָ? — וואוהין? טאקע אין דעם זעלבען שאַפּ וואו איהר אר-

בייט?

— ניין, זי האָט דוקא געוואלט אזא שאַפּ, וואו קיינער קען זי ניט.

שאַט! אָט געהט זי דאָך!

ברוך האָט דערפיהלט, ווי אין זיין הארצען וואלט עמיצער שאַרף
א ציה געטהאָן עטליכע אָנגעצויגענע פּעדעס — — — יא, יא, אָט לויפט

זי — — —

— חנה איז טאקע כמעט ווי געלאפען: זי האָט קיין צייט ניט. זי

האָט זעהר קיין צייט ניט.

— וואָס כאַפט איהר אזוי? ס'איז נאָך פריה — זאָגט ביילקע.

— ניין, ביי אונז הויבט זיך דאָך אן פריהער. און איהר, ברוך, זעהט

זיך היינט מיט מאקס'ען, ער האָט אייך עפעס צו דערצעהלען.

— וואס איז?

— זעהר א וויכטיגע זאך — — —

— קאָנט איהר דאָך מיר איצט גלייך זאגען — זאגט ברוך, וועלכער

דערקענט, אז די „וויכטיגקייט“ איז א געמאכטע.

— ניין, — זאגט זי בלאַס, שמייכלענדיג — איהר מוזט זיך מיט

איהם אליין זעהן — און זי מיידט דערביי אויס צו קוקען אויף

ביילקען — — —

— וואס, איהר זייט ברוגז אויף ביילקען? — האָט ברוך בדעה צו

מאכען שפּאַס, נאָר ער דערמאנט זיך, אז חנה וועט דאך געוויס גלייך

רויט ווערען, און ער פרעגט:

הייסט דאָס אַ סוד?

אָבער חנה איז גראד דערפון ערשט רעכט רויט געווארען. די ליפּען

האָבען זיך שטיל צובויגען. עס האָט געזאלט זיין א שמיכעל — — —
 עס האָט זיך בעווייעזען א שמאָל פאסיקעל איבער איהרע ווייסע, נערוועז-
 ווייסע צייהן. זי האָט זיך אבער קלוג א דרעה געטהאָן און אפגעזאגט:

— עי געהט..... איך האָב קיין צייט ניט. גוד-באי!

— אוי, וואס פאר שלעכטער מענש איהר זייט, ווי אלע ווערען דאָס
 לעבען אייך דויט, מען קען דאָך נעבען אייך משוגע ווערען! נאָט מיינער!
 וואָס ווילט איהר האָבען?

ווען ברוך איז אריין אין די קלענערע אידישע גאסען, האָט ער נאָך
 דאָרטען געטראָפּען שנעע, און אויפ'ן שנעע — גרעסערע און קלענערע קור-
 פעס מיסט און פעסלאַך מיט מיסט און אַש. קינדער מיט ביכער אונטער די
 הענט האָבען זיך געאיילט אין „סקול“. און ערגעץ איז א אינגעלע, פון
 הימליכקייט וועגען, איבערגעשפרונגען איבער א קופּע מיסט, און גלייך
 נאָך דעם, איבער נאָך איינער. און אָט האָט א הוליע געטהאָן דער ווינד און
 זיך גענומען צוטראגען די קופּעס איבער דער גאנצער גאס. די אשעס האָ-
 בען זיך גענומען טראגען אין דער לופט, איין פעסעל איז געשטאנען אזוי
 שלעכט, אז עס האָט זיך א דרעה געטהאן א פאָר מאל און גלייך א פאל
 געטהאָן, ארויסווארפענדיג די אשעס. דער ווינד האָט זיי אויפגעכאפט
 און האָט זיי פאנאנדרגעבלאָזען איבער דער לאנגער גאס צוזאמען מיט
 די שטיקלעך שמוציגע פאפיר, וואס ער האָט אויסגעריסען פון די קופּעס.

— און אָט דאָ וואוינען מענשען! — טראַכט ברוך מיט גאל —
 און אָט דאָ וואוינען מענשען, און שפּייען זיך ניט איינער דעם צווייטען אין
 פנים אריין! כאַיבא, וואו זיינען מיר דאָס? אויף וואס פאר אַ וועלט?
 און אָט שפאָרט אַ אידעל מיט אַ אידישער באָרד אַ פּושקארט. דער
 ווינד רייסט זיין באָרד און די קינדער צולאכען זיך הילכיג: „לוק עט
 דהאט שיני, לוק עט דהאט שיני!“ — און אָט העלפט נאָך גאט, אז דער
 ווינד רייסט אראָפּ דעם אידענ'ס היטעל. די קינדער צולאכען זיך נאָך
 הילכיגער. דער איד שטעלט אַוועק דעם פּושקארט און לאָזט זיך לויפען
 נאָך דעם היטעל. איינער אַ „סמארטער“ אינגעלע פערלויפט אויפצופריהער
 כאַפט אויף די היטעל און ווארט, און ווען דער איד קומט צו, בעהאלט דער
 אינגעלע די היטעל אויף הינטען און נעהמט פאר איהם טאנצען און

רייסט איהם פאר'ן באָרד און רייצט איהם און שרייט: „שיניוויסקי, שיניוויסקי“.

— ווארט, ווארט די לויפער, איך וועל דערצעהלען דיין מאמען, —
נעהמט דער איד שרייען, ציהענדיג זיך צו דעם היטעל.

— „שאט-אפ“ — שרייט אויס דער אינגעל און גיט א שליידער דאָס
היטעל פון זיך. אן אנדער בויטשיקעל לויפט צו. ער וויל אויך הנאה האָבען
פון דער שמחה, אבער דער איד האָט שוין אין צייט אונטערגעכאפט די
היטעל און זיך גלייך געלאזט צו זיין „פושקארט“, שעלטענדיג אמעריקא
און די אידישע „ממזרים“ און די וויסטע פרנסות...

— נישקשה, נישקשה! — שמייכעלט ברוך — דעם אינגעל'ס טאמע,
קאן זיין, טהוט אָן יעדען שבת טלית און תפילין, ווייל ער וויל, אז זיין
קינד זאל וויסען, אז ער בעלגאנט צו א „סוירט'ן ניישאָן“....

קאפיטעל 13.

דעם נאנצען טאג איז ברוך געווען זעהר נערווען, און מיט וועמען ער האָט זיך נאָך דעם בעגעגענט, האָט ער געמוזט ענטפערען א תירוץ, אז ער האָט זיך די לעצטע עטליכע נעכט ניט אויסגעשלאָפען, און ערשט פארנאכט, ווען ער איז געקומען צו זיך אהיים, האָט זיך זיין אונרוהיגקייט גענומען איינשטילען. וואס געהענטער עס איז געוואָרען צו נאכט האָט דער פראָסט גענומען ווערען אלץ שטאַרקער און פרישער, און ווען די נאכט איז צוגעפאלען, איז ברוך שוין געווען אויף אזוי ווייט אן „אנדערער“, אז ארויסקוקענדיג פונ'ם פענסטער, האָט ער גענומען טראכט טען, אז די וועלט איז א לעגענדע, און אז איצטער, אין דער נאכט, איז זי א ווינטער נאכט לעגענדע. און אין קאפ האָבען זיך גענומען דרעהען גע- דאַנקען און בילדער וועגען „זיידען פראָסט“ און דעם פעטער שנייער, ווי אָט דער גרויסער ריעז-פראָסט מירט אויס, דעם בלאַסען פעטער שנייער, מירט אויס זיינע בליקען, און דער פעטער שנייער קוקט טאקע עפעס אזוי מאָדנע, גלייכנילטיג, מיט בליקען פון ווייטע, אפענע פעלדער, און טאַמער בעגעגענט זיך מיט איהם דער שטאַרקער פראָסט, לאָזט ער אָפּ הענט און פיס — — — און ווי מאָדנע דער היינטיגער טאג האָט זיך אָנגעהויבען! — אויף יעדער נאם אן אנדער זון, אויף יעדער נאם א נייע זון! און אט זיינען איצט נעבען איהם אלע זונען! וויל ער — נעהמט ער זיי צונויף, נעהמט זיי צונויף אין זיינע הענט, אויף זיין ברוסט, און געהט מיט זיי ארויף איצט, אין דער נאכט, אויף א הויכען ווייסען בארג, און ווייזט זיך פאר די מענשען — א ריעז מיט אזוי פיעל רויטע און גאַלדענע זונען אין זיינע הענט — — —

יא, א שעהנער מארגען איז געווען דער היינטיגער! און וואס עס איז געווען נאָכדעם, דאס היפט ער איבער, דאָס וויל ער ניט געדענקען. און ער ניט זיך איבער צו בילדער, וואס וועבען זיך פאר איהם פון נאָהענט און פון ווייט, און פון הארצען שטייגען דערביי טענער, אזעלכע געזונטע און

ליעבע, גוטע, געטרייע און צופריעדען־פערביינקטע. עס קומט אריין דער בעל־הבית'טעם הונד. אָבער ברוך, א פערוואבטער, א פערזונגענער ריהרט זיך ניט פון ארט. דער ווייסער הונד געהט צו, קוקט איהם אָן. שמעקט זיינע טריט איין מאל און נאָך אמאָל, און ער לעגט זיך אוועק לעבען זיינע פיס.

און נאכדעם, אז ברוך האָט זיך אנגעטהאָן, האָט גענומען זיינע גליטשערס, און איז אַרויס — האָט איהם בעגעגענט אַ בלויע, פרישע ווינ־טער־נאכט, א ווייסע ווייט, וואָס האָט זיך געצויגען אויף מיילען און מיילען, איבער בערג און בערג און האָט אריינגעשטראהלט אין דער בלויער נאכט. — — —

און די נאכט האָט זיך געהויבען שטיל און זיכער ביז צום וויימען הימעל און האָט זיך צו איהם געצויגען און געפרעסט, און דער הימעל האָט זיך איבער איהר געשפרייט ווי אַ פערשטערנטער בלויער ים. און דער פראָסט האָט געוועלטיגט אין דער נאכטס בלויער לופט, האָט פערקאַפט דעם אטמהעם און געמאַכט פירלען דעם שנעע אונטער די פיס. און האָט געשטאַרקט די אדערען, האָט אנגעצויגען די מוסקולען, געקרעפֿ־טיגט דאָס בלוט, און געמאַכט פיהלען פראַסטיג, ברענענדיג. בערג ווייסע, מיט בוימער נאקעטע, פערשנעעטע האָבען זיך געהויבען דאָ און דארט, שטילע, לעבעדיגע און האָבען זיך צופריעדען גע'חבר'ט מיט דער קרעפטיגער, טיעפער בלויקייט, וואס ארום זיי און וואס איבער זיי: —

— זיי געגריסט די קרעפטיגע, בלויע ווינטער־נאכט! זיי געגריסט!
און דער שטארקער ריעז, דער זיידע־פראָסט, קלאַפט דערפאר אָפּ
דעם ערשטען גרעסטען באַרג אין פלייצע:
— וואויל, וואויל, מיין קינד! — וואויל, און שפאַנט ווייטער.

קאפיטעל 14.

ביילקע איז גענאנגען אהיים פון דער ארבייט א שמייכלענדיגע, א טאנצענדיגע. זי האָט אלץ געטראכט, ווי זי וועט זיך אנטהאַן, ווי זי וועט זיך פערקאמען, ווי זי וועט דאס היינט אויסזעהן אויפ'ן באָל, און זי האָט פון זיך הנאה געהאט, און איהרע אקסלען האָבען זיך פון מאָל צו מאָל אויפגעהויבען, זיך צוגויפגעצויגען, ווי זי וואלט זיך געפיהלט ארומגענומען פון הנאה.

זי נעהמט פאר זיך זעהן דעם באלל. די טעניז, די בעקאנטע און אונז בעקאנטע פנים'ער... עס פערשטעהט זיך, אז ברוך וועט דארטען אויך זיין. און גוט וואס זי האָט איהם אין דער פריה גאר ניט געזאגט וועגען באָלל. ווי ער וועט דאס איבערראשט ווערען!... און ווי, אז ער וועט דארטען ניט זיין? ער וועט שוין דארטען געוויס יאָ זיין — בעשליסט זי מיט א שמייבעל אויף איהרע פולע, רויטע ליפען און מיט א צופריעדענעם גלאַנץ אין די אויגען. און חנה האָט דאָך נעכטען אויך געזאָגט, אז ער וועט זיין.

אָט דאָס איז אביסעל א מאָדנער בחור — טראכט זי ווייטער וועגען ברוך'ן. האסט געזעהן, א מענש זאל זיך דאס ביי איצטיגער צייט נעהמען רעדען וועגען נאט! און טאקע גאר ווי פון טייטש-חומש ארויס! און מעשה'לעך שרייבט ער, אז עס קומט איהם פאר זיי אויסקושען יעדען אבר! און ער איז דאָך אזא גרויסער, אזא שווערער, און פונדעסטעוועגען, ווען דו געהסט נעבען איהם, פיהלסטו, ווי איהם אָנצוכאָפען פאַר'ן פאַלע. דיר דאכט זיך אלע מאָל אויס, אז אָט העבט ער זיך אויף און פליהט אוועק פון דיר. איהר פנים צושמייבעלט זיך נאָך פרישער. — מען דארף דאָס איהם טאקע אווי זאגען: „איהר ווייסט ברוך, איהר זייט דאָך עפעס אזא מאָדנער, ווען מען געהט מיט אייך, פיהלט מען, ווי אנצוכאָפען אייך פאַר'ן פאַלע. עס דאכט זיך אלע מאָל אויס, אז האָט העבט איהר זיך אויף און פליהט אוועק.“ — קאָן זיין, אז בינעם איז גערעכט, טראכט זי ווייטער,

זיך דערמאָהנענדיג, וואָס בינעם האָט איהר אַמאָל געזאָגט וועגען ברוך'ן :
 אז די אלע מעשויות וועגען גאט האָט דאָס ברוך בלויז פאר'ן פשוט'ען
 עולם, און פאר זיך האָט ער עפעס אַ מיין „רויט“, „ווייטקייט“ און „פייער,
 פייער!“ — אַ, ווייסט זיי ביידען דער גוטער יאָהר !

פונדעסטעוועגען, אויגען האָבען זיי ביידע שעהנע, אי ברוך אי בינעם,
 עפעס אזעלכע קינדערשע. זיי וואָלטען זיך נאָך ביידע געמעגט שפיעלען
 אין זאַמד — — און וואָסער אַ פראָסט עס איז היינט ! — גיט זי אַ
 טראַכט, זיך אומקעקענדיג, ווי עס פריהרט דער ווארעמער אטעהעם, וואס
 שפארט זיך ארויס פון איהר נאָז, פון איהר מויל, און זי דערפיהלט זיך
 גוט און ווארעם אין ווינטער־ראָק.

פאר איהר און אונטער איהר ציהען זיך מענשען אהן אן אנהויב און
 אָהן א סוף. די בעלויכטענע קארס, וואס לויפען ארויף און אראָפּ איבער
 די לאנגע גאסען, זיינען ערמער־ווייז פערשאטען מיט שנעע. דער עלעווייז
 טאָר, זיינע בעלויכטענע וואגאנען, וואס זיינען געשלאָסען איינער אן אַנד
 דערען, טראגען זיך אויף די אייזערנע בריקען, איבער אלעמענס קעפ, ווי
 גרויסע, זשיפענדע שלאנגען, וואס זיינען פערקאוועט אין שטאָל און אין
 אייזען — — די גרויסע פערפוצטע פענסטער זיינען פול מיט ליכט
 און גיסען זייער ליכט אויף די כוואליענדע מענשען־מחנות, וואס טראגען
 זיך און טראָגען זיך פארביי ; און די מענשען־מחנות ווערען אָבענגאָסען
 מיט ליכט ; און די מענשען־כוואליעס ווערען פערשפיגעלט און פער־
 פלעקט מיט ליכט.

ביילקע שטעלט זיך אפ נעכען איינעם פון די פערפוצטע פענסטער.
 זי שטעלט זיך אפ און פערקוקט זיך אויף אַ בלויז זיידען העמד, וואס איז
 שעהן פאנאנדערנעשפרייט צווישען אנדערע שעהנע פרויענזאכען. זי
 קוקט אויף דאָס בלויע העמד און דערמאָגט זיך מיט אַ שמיכעל אין
 ברוך'ס ליעבע צו בלוי... און אַט דערזעהט זי נאָך אן אנדער, אַ געל־ווייס
 מיט בלויע פאסען ארום ברעג, — „זי זעהט אין גאנצען אויס ווי אַ איד־
 שער טלית“ — פאלט איהר איין. — אַי, אויף מיין ווארט, ער וואלט דאָך
 פאר איהר משוגע געווארען.

און ביילקע איז אריין אין קראָם און געקויפט דאָס העמד. און ווען זי
 איז געקומען אַהיים מיט דעם פערפאָקטען העמד אונטער'ן אָרעם,

האָט זי געהאט א געפיהל, ווי זי וואלט מיט זיך מיטגעבראכט א טייערען אוצר.

די מיסעס האָט פאר איהר געעפענט די טהור, געענטפערט אויף איהר גוט אבער און זיך פערוואונדערט:

— וואָס, איהר האָט דאָ קיינעם ניט בעגעגענט?!

— ניין.

— דאָ האָט דאָך עמיצער געווארט אויף אייך, און ער איז נאָר וואס ארויסגעגאנגען.

ביילקע איז געבליעבען שטעהן א פערוואונדערטע. זי האָט זיך דער-מאָנט, איהר האָט זיך גענומען דאכטען, עמיצער האָט זי בעגעגענט אויף די טרעפּ, און האָט זיך ווי א שאַטען צוגעפרעסט צו דער וואַנט, ווען זי איז פארכייגעגאנגען.

ווי האָט ער אויסגעזעהן? — פרעגט ביילקע ביי דער מיסעס א פערוואונדערטע, כאָטש זי האָט שוין ביי זיך אין דער מינוט אפגעמאכט, אז דאָס איז געוויס געווען בינעם.

— אזא בלאסער, מיט רויטע ליפּען, און אזוי הויך — זאגט די מי-סעס, אויפהויבענדיג איהר האַנד, אביסעל העכער פון איהר אייגענעם קאָפּ — אָבער ס'איז גארניט — בערוהיגט זי די מיסעס, — ער האָט געזאגט, ער וועט דאָ באלד זיין נאָכאָמאָל.

ביילקע איז אריין אין איהר צימערעל, אראָפּגעווארפען פון זיך דעם ווינטער-מאנטעל און אנגעצונדען פייער. אויפ'ן טיש איז געלעגען א צעטעלע:

„איך בין דאָ ערשט געווען. איך וועל דאָ באלד וויעדער זיין. איהר געהט דאָך געוויס צום באלד“.

בינעם.

ביילקע האָט דאָס איבערגעלעזען און האָט זיך צולאכט.

— איהר געהט באלד עסען, בעלא? — פרעגט זי די מיסעס.

— יא, איך וועל נאָר געהמען א וואנע.

— איהר וועט פריהער געהמען די וואנע?

— יא.

— וואס איז, איהר געהט היינט ערגעץ?

— יא. היינט איז דאָך דער ציוניסטישער באלד.

— אזוי, — ציהט אויס די מיסעס מיט א שמייכעל, אפגעהענדיג פון דער טיר.

ביילקע האָט צופאקט און פון דאס ניי גענומען בעטראכטען איהר איינגעהאנדעלט זיידען העמד. דאָס העמד איז איהר נאָכאמאָל זעהר גע- פעלען געווארען. און איצט האָט זי אויסגעדריקט איהר צופריעדענהייט דערמיט, וואס זי האָט פערשפרייט דאָס העמד אויפ'ן בעט און זיך גע- נומען אויף איהם שפריצען פארפומען.

נאכדעם איז ביילקע אריין אין באד צימער, פון דאָס ניי אויסגעווא- שען די מילך-ווייסע וואנע און אָפגעדרעהט ביידע קראנען. דאָס וואסער האָט מיט א פאטשעריי גענומען פאלען אין דער וואנע אריין. דאָס צימער איז באלד געווארען פול מיט וואסער-גערויש, און וואס וויי- טער איז דער גערויש געווארען אלץ שווערער און טיעפער. זי האָט זיך אויף שנעל גענומען אויסטהאָן, און נאָך איידער אין וואנע איז געווען גענוג וואסער איז זי שוין געשטאנען אין גאנצען אן אויסגעטאָנענע אינ'ם ליכטיגען צימער. די פארע האָט זיך אין ווייסע, ווארעמע וואלקענדליך גענומען הויבען פון דער וואנע, זיך שפרייטען איבער'ן צימער. און זי, א ווארעמע, א ראזעווע, מיט א שווארצען געקרויזטען קאפ איז ארומגענומען געווארען פון ווייסע וואַלקענלעך.

א וויילע איז זי אזוי געשטאנען, ביז זי האָט זיך מיט א שמייכעל דערמאנט, אז זי זעהט שוין מן הסתם באלד אויס, ווי איינע פון ברוד'ס זונען-טעכטער, וועלכע בעווייזען זיך ביי איהם אויפ'ן הימעל נאָכ'ן רעגען, האָט זי זיך געכאפט און אין גאנצען פערדרעהט דעם הייסען קראן. די ווייסע פארע האָט באלד אויפגעהערט שלאָגען. זי האָט דעווייל גענומען און מיט האָרנאדלען זיך העכער ארויף פערשמעקט איהרע געקרויזטע, שווארצע האָר. און אז זי איז אריין מיט די פיס אין וואסער, איז א גרויל אריבער איהר לייב, און זי איז געבליעבען שטעהן אן אויסגעצויגענע. דאָס וואסער איז געווען אביסעל צו קאלט. די קראנען זיינען שוין געווען פערדרעהט. אין באַד-צימער איז געווען ליכטיג און שטיל, נאָר אַט האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פונ'ם גלעקעל ביי דער אריינגאנגטיר. די טיר האָט זיך געפענעט און עס האָט זיך דערהערט אי בינעם'ס אי לעווינ'ס שטימען, האָט זי נאָך א צימער געטהאָן און גלייך דערויף אויף א שמייכעל גע- טהאָן און זיך מיט אמאָל אראָפגעלאזט און זיך אויסגעצויגען אין וואסער.

קאפיטעל 15.

נידריגער, צווישען די בערג, אויפ'ן אייזראנד, גליטשען זיך שוין
 חברה, פרישע, יונגע, ווארפען זיך איבער מיט ווערטער, טומלען, לויפען,
 שוועבען איבער'ן אייז. און עס קומען נאך אן אלץ נייע און נייע, זעצען זיך
 צו אויף די בענק, וואס ארום ברעג, און טהוען אויף ניד אן די שטאָלענע
 גליטשערס, און ווארפען זיך אויפ'ן אייז. און אז מען גליטשט זיך דורך
 דעם ערשטען ראנד, ווערט מיט אמאָל ווארעם — ווארפט מען פון זיך
 אראָב די אויבערשטע ווינטער־קליידער און מען דערפיהלט מיט אמאָל אזוי
 לייכט. אזוי פערגעניגענדיג גרינג, כאטש פליה! לאזט מען זיך פליהען
 איבער'ן אייז, אויף די גוט געשארפטע, בלאנקע גליטשערס. מען נעהמט
 זיך טראָגען שנעל און שנעלער, איינע הינטער די אנדערע, איינע
 פאר די אנדערע, און ווער גאר צוזאמען: איינער אן דעם צווייטען,
 איינער אן דעם צווייטען, אין א לאנגער, ריהרעוודיגער קייט, וועלכע
 טראגט זיך שנעל און האסטיג, און ווער עס גליטשט זיך האנד אין האנד
 אין דער ברייט, ווי א לעבעדיגער פארקאן — — — און די בלוטען
 צוואווארעמען זיך אלץ פרישער, לעבעדיגער און ווארימען צופריעדען די
 הויט פון די קרעפטיגע, יונגע לייבער. און עס ווערען צופלאמטע באקען
 ליידענשאפטליך געקושט, געביסען פון דעם שטארקען פראסט און די
 ברוסט אטהעמט פריי, פריש, גערן, אין דאָס הארץ נעהמט שלאָגען מור
 שוהיגער און אלץ צורייצטער, ווילדער רייצט דער ווילדער פראסט.

איז עמיצער צופריעדען, גילטשט ער זיך שטארק, איז עמיצער אויף
 עפעס אין כעס, גליטשט ער זיך אויף צירלהכעים, נאך שטארקער.

אָט האָט עפעס איבער'ן אייז לויז א קלונג געטהון. דאָס איז ביי א
 מיידעל, אין מיטען יאָגען זיך מיט איהר חבר'טע, אַרונטערגעפאלען איין
 גליטשער. דאָס מיידעל פאלט, די חבר'טע פרואווט זי אונטערכאפען און
 ספאטיקעט זיך אליין, איין מאָל און נאָך אמאָל און לאזט דערביי א פאר
 מאָל ארויס א מיידלעשען קוויטש. צולאזט די הענט אין דער לופט און

קאן קוים כאַפען דאָס גלייכגעוויכט. לויפט באַלד אונטער אַ בחור, כאַפט אונטער די צווייטע און העלפט זיך אויפהויבען דער ערשטער.

— איהר האָט זיך אַ קלאַפּ געטהאָן? — פרעגט דער בחור.

— ניין, ניין! — ענטפערט זי מיט אַ לייכטען שמייכעל, — גאר ניט.

— אז איהר גליטשט זיך אליין.... ווערטעלט ער זיך.

— כאַ-כאַ-כאַ-כאַ!

— כאַ-כאַ-כאַ-כאַ!

צולאכען זיך די מיידלעך.

— איז עס דעריבער?!

— ס'הייסט! — — — געוויס! — מיידלעך. און אָט אין אזא

נאַכט, — און אויף אזא גוטען אייז — — — אליין — — — דארפן

פאלען — — —

— כאַ-כאַ-כאַ-כאַ!

— כאַ-כאַ-כאַ-כאַ!

און באַלד גליטשט זיך צו נאָך אַן אנדער בחור, רויט, צופלאַמט,

מיט'ן אַרונטערגעפאלענעם גליטשער אין האַנד און מישט זיך גלייך אַריין:

— נו, וואס איז דאָ צו לאַכען?!

— אָט האָסטו דיר נאָך אַן אנדערען!

— אויך איהר אזוי?

— נו געוויס! — ענטפערט כלומרשט ערנסט דער ניי-צוגעקומע-

נער. — איהר קענט דען צושרויפען אַ גליטשער ווי מען דאַרף? איך

בין זיכער, אַז ביי אויך וועלען זיי אויך באַלד אַרונטערגעפאלען — און ער

גיט איבער דעם איינציגען גליטשער דעם ערשטען בחור און נעהמט זיך

גלייך בעקוקען די גליטשערס פון דער צווייטער.

דער פראָסט ברענט, די מיידלעך לאַכען, בעהאַלטען זייערע הענד אין

די מופטעס, די בחורים אַרביימען פליסיג. — האַלט אַ בחור איין פּוס

אין האַנד און שרויפט אָן דעם גליטשער, שמעהט דאָס מיידעל נאָר אויף

איין פּוס. גיט זי זיך אַ וויכנע און לאָזט אַרויס אַ קוויטש. זי האָט

מורא, זי זאָל ניט פאַלען — שפאַרט זי זיך אָן מיט איהר ברוסט אינ'ם

בחור'ס אַקסעל. און אז עס לויפט פון ערגעץ אָן אַ בעקאַנטער, אַדער גלאַט

אַ כוואַט, שרייט ער אויס מיט אַ קנאה'דיגען ניגון: „אַה, יו קיד!“ און

פליהט פאַרביי שנעל, שניידענדיג דאָס אייז אַלץ ווייטער און ווייטער.

באַלד וואָרפֿען זיך די צוויי נייע פּאַרלעך צווישען די גליטשערס, און עס הייסט — צוויי בלודנע בחורים האָבען זיך אויף אַ ספּאַרטישען אופן בעקאַנט מיט צוויי פרעמדע מיידלעך, וועלען אין איינעם פּערברענדיגען אַ צופריעדענעם אבענד אויפ'ן אייזראַנד און וועלען זיך נאָכדעם צוריק געהן און, קאָן זיין, אז זיי וועלען זיך קיינמאָל מעהר ניט בעגעגענען, אָדער זיי וועלען אָפּמאַכען זיך צו מרעפּען דאָ נאָך אַ מאָל און נאָך אַ מאָל, ביז זיי וועלען נאָכדעם נעהמען „אַרויספּאַהרען“ צוזאַמען. — — —

ברוד'ן איז דער פּאַל זעהר געפּעלען. קען זיין, אז אָט אויף אַזאָ אופן האָט זיך אַמאָל חנה בעקענט מיט מאַקס'ן; זי האָט דאָך איהם דער צעהלט, אז זיי האָבען זיך געטראָפּען אויפ'ן אייז — — — און — — — און נאָכדעם האָבען זיי זיך אויפּגעוויבען און זיינען אַוועקגעפּלויגען. — און פּליהען — — — אָט זיינען זיי ביידע; האַלטען פּאַר זיך געשלאָסען די הענד, ווי אין טאַנץ. ווי שעהן עס נעהמט זי אַרום איהר ווייסער, וואָלענער סוועטער! ווי רויט צופּלאַמט זיינען איהרע ווייסע באַקען! און ס'בלישטשען מיט פּרישער פייכקייט איהרע ווייטע אויגען. עטליכע טונד קעלע האָר האָבען זיך אַרויסגעשלאָגען איבער'ן שמערען פון אונטער איהר ווייסען, פוטערנעס הוט און זיינען בעדעקט געוואָרען מיט ווייסען פּראַסט. — חנה!! און ס'אַראַ קלוגע, שלאַנקע בעוועגונגען זי מאַכט דאָס! — —

גליטשער קוקען זיך אום, און לאָזען זיך נאָכ'ן פּאַרעל: פּערלויפּען אויף צורפריהער און בלייבען אויף אַ וויילע הינטען; פּערלויפּען פון רעכטס, פּערלויפּען פון לינקס, און עס שווינדעלט אין די אויגען דאָס בלאַנקע שטאַל פון אונטער אַלעמענס פיס, וואָס שלייפּען אַרום איהר מיט אַ מאָרד נעם גערודער דאָס יונגע, קרעפטיגע אייז, און דאָס אייז לאָזט פון מאַל צורמאַל אַרויס מורא'דיגע קלאַנגען, ווי עס וואָלט זיך דאָרט און דאָ אין שטיקער שפּאַלמען, אָדער פּער'כשוף'מע, שטילע, ווי עס וואָלטען פּלוצלונג ערגעץ ביי אַ פירעל'שפּיעלער סטרונעם פּלאַצען. — — —

ברוד'ן טהוט דאָס הנאה, און אויך ער נעהמט אַן אַנטהייל אין דעם צולאָזטען געלויב, ווי אויך ער וואָלט צום ערשטען מאָל „דאָס מיידעל אין דעם ווייסען סוועטער“ דערזעהן — — — און אָט האַלט ער שוין לענגער ניט אויס, פּערלויפט פון לינקס, און הייסט זיך געבען איהר פּרייע האַנד, און — מען לאָזט זיך אין דרייען.

באַלד ווערט ער קאַפּריוזע, ווי אַ צופּעסטשעט קינד; — מאַקס זאָל

געהן אויף דער זייט און ער אויף יענער, און האָט גלייך חרטה און בייט זיך אָפּ צוריק — — — און אָט פאַלט איהם איין, און אין מיטען לויף גיט ער זיך מיט אַ מאָל אַ שטעל אָפּ, אזוי אז זיי שלאָגען זיך אַלע צונויף און פאַלען.

און זיי גיבען איהם אַלץ נאָך, פּערגיבען איהם אַלעס. נאָך מעהר, — זיי בלייבען גליקליך, צופריעדען פון אַלץ, בעזונדער זי. — — —
— מיין גאָט, ווי צולאָזען איהר זיינט דאָס היינט! וואָס איז דאָס מיט אייך? — זאָגט זי און לאַכט צופריעדען.

— אויף מיין וואָרט, ער איז היינט פשוט משוגע! — צושרייט זיך מאַקס. — האָסט געהערט אזוינס! מילא, איין מאָל אַ חכמה!
— נעווער מינד! אונזער ברודר איז אַלרייט! גערעכט — אז הוליען איז הוליען! און זי קוקט דערביי שעלמיש, קוקט דאָכט זיך מיט אין גאַנצן צען איהר שלאָנקען לייב, מיט איהרע ברוסטען, מיט אין גאַנצען איהר פּערצאַפּעלמער נאַקעמקייט. — — —

— נו, אַלואָ, רב ברודר, גענוג! אַצינד זייט שוין אַ מענש — — — נוט! — — — און זי דערלאָנגט איהם איין האַנד, מאַקסען די צווייטע און שטעלט אַרויס אויף-צורפריהער איהר ברוסט, בויגט אונטער אַ פּוס און הויבט אָן:

— איינס, צוויי! איינס, צוויי! שטאַרקער!! איינס, צוויי! איינס, צוויי! און עס זעהט אויס: זי איז אַ ווייסער פּויגעל, און זיי — איהרע צוויי שוואַרצע פליגעל. — — —

און עס שוועבט דער פּויגעל אין דער בלויער נאַכט, צווישען ווייסע בערג און שטערען און שרייט: איינס, צוויי! איינס, צוויי! ווערט ווילד און שרייט: איינס, צוויי! איינס, צוויי! ווערט צורייצטער, ווילדער און צושרייט זיך: איינס, צוויי!! איינס, צוויי!! שטאַרקער! שטאַרקער! ס'אַראַ פּראָסט! אוריהו — הוד! — וואָס איז מיט דיר, פּויגעל? ווייסער, גוטער פּויגעל? און דאָס אייז אונטער די פּיס האַרטעוועט זיך, שטאַרקט זיך, וועט, דאָכט זיך, באַלד פּלאַצען פון שטאַרקייט.

און דאָ און דאָרטען ברענען אויפ'ן אייזרונדע רויטע פייערלעך — אויף צו דערצעהלען, אז יענע פּלעצער זיינען געפּעהרליך. — קוקען די פייערלעך, ווי רויטע וואונדען, פון וועלכע עס ציהען זיך בלוט-רויטע פאַ-

סען איבער'ן גרינליכען אייז — — — ברוך הויבט אָן פיהלען חנה'ס האַנד
 דורך די הענדשקעס. — ס'אַראַ האַנד! סאַראַ האַנד! — — —
 וואַרפט ער אָפּ פערביטערט די האַנד, דרעהט זיך אַרויס פון זיי,
 גליטשט זיך אָפּ אין אַ זייט צום ברעג און בלייבט דאָרט אַליין... בערג
 און בוימער — — — ווייכע עלעקטרישע לאַמפען, וואָס בלענדען דעם
 ווייסען שנעע אַרום — שוואַרצע שטאַמען מיט נאַקעטע צווייגען, וואָס
 ציהען אויס זייערע שאַטענס ברייט און לאַנג איבער'ן צוקרעלטען אייז,
 אונטער די פיס פון די גליטשער; אַט דאָרט לויפט וואָס אַריבער פון אייז
 באַרג צום צווייטען, — אַ הינטעל? — — — און אַ לאַנגער בלויער
 שאַטען לויפט איהם נאָך איבער'ן קלאָרען שנעע... אַט איז דאָס שוין
 אויפ'ן צווייטען באַרג. עס פערשווינדעט. און וויעדער שאַ. — וויעדער
 בוימער, וויעדער ווייסע בערג און בלויער רויס, און ווייטע פייערלעך, און
 אַ גערויש, ווי מען וואַלט אויף שטיינערנע רעדער ברייטע און לאַנגע
 מעסערס שאַרפען — — — און אַט דערהערען זיך קלאַנגען פון אַ
 שטאַרט-זייגער: באַ-אַ-אַם; באַ-אַ-אַם — — — און עס צוקאמט
 שען זיך, עס ציטראַנגען זיך די קלאַנגען, צושווימען זיך אין דער
 פראַסטיגער לופט, באַדען זיך, טוקען זיך. — באַ-אַ-אַם! באַ-אַ-אַם...
 — און אַט לאַזען זיי זיך אַראָפּ, לעגען זיך, אויס אויפ'ן שנעע,
 קיילעכדיגע, רויטע — — — און זיי קוקען צוגליהט אין דער בלויער
 וועלט: באַ-אַ-אַם! באַ-אַ-אַם! — — — און אַט פערנעהען זיי זיך, בע-
 האַלטען זיך שטיל אויס אינ'ם טיעפען שנעע, נאָך די לופט געדענקט נאָך
 לאַנג — באַ-אַ-אַם! באַ-אַ-אַם! — — — !

און אין האַרצען נעהמט זיך צינדען פייער! עס ווערט איהם
 מיט אַ מאַל אזוי באַנג. — כאַטש רייס אַרויס דאָס האַרץ און שלידער
 דאָס אין ווייסען שנעע אַריין! און זאָל אויפ'ן שנעע שטעהן דער רויטער
 פלעק, און זאָל ער רייצען און שרייען: פייער, פייער!.. — — — און
 דער טונקעל-בלויער הימעל איז פערשאַטען מיט נאַנצע קופעס שטערען,
 און זיי קוקען אלע אַראָפּ אזוי אַנגעשטעלט, אז עס פיהלט זיך ווי אַט, אַט...
 אַט-אַט, און עס נעהמט רעגענען מיט שטערען... און דער ווייטער שנעע
 ווערט פעררעגענט מיט שטערען — — —

ער דערמאָהנט זיך:

— ווי האַט איהר דאָס אויפגעכאַפט אַט דעם בחור, חנה? —

— מיר האָבען זיך נעטראַפּען אויפ'ן אייז.

— אזוי! ...

— וואָס אזוי?

— גאָר ניט! ...

און חנה'ן האָט אַ קלונג געטהאָן דער „גאָר ניט“. ער נעדענקט נאָך, ווי זי האָט צועפענט איהרע בלויע אויגען... און באלד האָט זי די אויגען צועפענט ברייטער... און נאָכדעם — אַ קלוגער קוק פון אויבען־אַראָפּ און אַן ענטפּער: — הוּרֵהוּ!!! — — — פון הימעל רייסט זיך פּלוצלונג אָפּ אַ גרויסער שטערען און לאָזט זיך מיט אַמאָל אַראָפּ פאַר ברוד'ס אויגען, ווי אַ צורייצטע, ווייס־צו־גליהטע שלאַנג.

ברוך ציטערט אויף און דערפיהלט אַ רים אין האַרצען און, דאַכט זיך — אַ ביטערקייט אין נאָז. און נאָך איידער ער קוקט זיך אום, גיט וואָס, מיט אַ מאָל, אַ שרעקליכען קלאַפּ! — — —

— פּה — פּפּפּפּה! — עס דערהערט זיך אַ מורא'דיגער גערודער, און אַ רעווע ווי פון אַ ווילד־צורייצטען לייב — — — אויף איינעם פון די ווייטערע בערג שפּרינגט מיט אַ מאָל אַרויף אַ שוואַרצער לאַקאָמאָטיוו. אַ ווייסער שײן פון אַ רעפּלעקטאָר לויפט צושראַקען פאַר'ן לאַקאָמאָטיוו, פון קוימען זעצט אַ ווייסער רויך מיט שטיקער דיקע, גאַלדענע פּלאַמען — שוואַרצע וואַנגאַנען; ליכטיגע פענסטער; פּנים'ער טאַנצען, שפּרינגען — — — עס האַלט זיך איין וואַנגאַן אָן אַנדערען, איינער אָן אַנדערען אין אַ צוצוויגענער, לאַנגער קייט, און איבער זיי פליהט און קנייטשט זיך אַ ווייס־גרויער, מיט גאַלד־געמישטער פּאַס פון קוימען'ס האַסטיג־שלאָג גענדען רויך, און אָט גיט זיך די ראַשיגע קייט מיט'ן פּאַס רויך אַ שליי־דער אַהער, אַהין — — — עס דערהערט זיך וויעדער אַן אויפטרייס־לענדער רעווע און — — — עס בלייבען צווישען די נאַקעטע בוימער בלוז עטליכע ווייסע וואַלקען רויך. — און ברוד צושמייכעלט זיך פון די איבערגעבליענע וואַלקען רויך. — — —

— קאַלט. וואָס, צום טייוועל, האָב איך זיך דאָ אוועקגעשטעלט! זיינע גליטשערס זיינען צוגעפרוירען צום אייז. ער רייסט זיך אָפּ, לאָזט זיך צוריק אַריין צווישען די גליטשערס. ער איז אויסגערוהט און וואַלט וועלען לויפען, אַנטלויפען פון זיך אליין;

צוואַגט ער זיך שנעל און שנעלער, און דערפיהלט באַלד יענע גוטע וואָר-
רעמקייט. — וויעדער בריהט דער פראָסט זיין צופלאַמטען פנים,
וויעדער אַטהעמט זיך מיט חשק און כח. און ער סטאַרעט זיך צו האַל-
טען נאָר צווישען פרעמדע, קוקט אויף פרעמדע פאַרלעך, אויף פרעמדע
מידלעך — — באַלד אָבער נעהמט ציהען אַן אַנדער ווינט. עס
ווערט לינדער, און עס נעהמען פאַלען פּוכקע, ווייסע שנייען — —
„דאָס האָט מיין גלייכגילטיגער פעטער-שנייער זיך גענומען שפּרייטען
זיין נעץ“, — ניט ברוך אַ טראַכט, און עפעס מיט אזאָ געפיהל, ווי ער
וואַלט דאָס אויסגעשריען הויך, אַז אַלע זאָלען דאָס הערען און זיי גע-
וואָרענט:

„היט זיך פאר מיין גלייכגילטיגען פעטער שנייער! דאָס איז דער
פעטער שנייער!“

די גלייטשערס נעהמען זיך יאָגען פלייסגער און ווערען אַלץ מעהרער
פערפלאַנטערט אין דער ווייסער נעץ. עס ווערט שווער צו זעהן עטוואָס
ווייטער פּון זיך — — לויפסט, לויפסט, און פון דער ווייסער נעץ
איז זיך ניט אַרויסצורייסען! — —

די שנייען, דאכט זיך, בעפאַלען ברוך'ן:

„ברוך! דאָס, וואָס דו האָסט געוואַלט האָבען, פון וואָס דו האָסט
זיך אָפגעזאָגט, וואָס מען האָט ביי דיר צוגענומען, בלייבט אויף אימער
און אייביג דיינס. עס לעבט, וואַקסט און צובליהט זיך אַלץ ליעבער און
שעהנער, פאַר דיר.

„זיי ווייט — זיי גלייכגילטיג.“

„קורצזיכטיג, נאַריש איז די לידענשאַפט.“

„מיר שנייעלעך, מיר — דאָס געשפּין פון דיין בלאַסען, גלייכגיל-
טיגען פעטער-שנייער...“

ברוך'ן אָבער האָט דאָס וויעדער גענומען טראַגען צו חנה'ן... און
אויפ'ן וועג, זי זוכענדיג צווישען דעם געוועב פון שנעע און מענשען,
דערמאָהנט ער זיך: „און ווי זי האָט דאָס היינט אין דער פריה אויסגער-
מיטען, אַז בילקע זאָל נאָר ניט וויסען, אַז היינט פאַהרען זיי זיך גליי-
טשען! — — און אַט דאָס פאַסיקעל איבער איהרע ציהן — —
אך, חנה, חנה!“

ער האָט זיי געטראַפּען וואַרטענדיג:

— האלאָ, ברוך! זעה נאָר, אָט איז ער דאָך, דיין פערלאָרענער.
 — וואו זיינט איהר דאָס פערפאלען געוואָרען?
 — א צום טיוועל! ווי דער שנעע פאטשט אין די אויגען אַרײַן!
 — און דער הימעל איז כמעט אין גאַנצען לױטער! — — —
 — ס'האָט דער ווינד, מן הסתם, ערגעץ אָפגעריסען אַ בױאַליע שנעע
 און טראָגט זיך מיט איהר אַרום.
 — און ס'קאָן נאָך לאַנג אזוי אָנהאַלטען?
 — עס וועט באַלד אַריבערפליהען. אָט, עס ווערט שוין שיטערער.
 — און דאָס אייז איז דערוויילע געוואָרען ווי בעשמירט מיט בױמעל!
 — איך האָב בעסער ליעב, ווען דאָס אייז איז טרוקען. דאָן הערט
 זיך געזונטער, ווי פיס שניידען אזוי געשמאַק דאָס אייז — זאָגט ברוך.
 — און דערביי וואָלט נאָך געפאַסט, — כאַפט אונטער חנה, — אַז
 איהר זאָלט נאָכמאַכען מיט'ן צונג: הוררר, הוררר! — — —
 אזוי זיינען זיי אָפגעשטאַנען אַ וויילע, און ס'האָט אויסגעזעהן, ווי
 זי וואָלט געווען אַ פערדמאַרשאַל. זיי — ברוך, מאַקס און נאָך אַ פּאָר
 אנדערע בעקאַנטע, זיינען איהרע פליגעל-אַדיוטאַנטען, מיט וועלכע זי
 וואַרפט זיך גוטמוטיג איבער מיט אַ וואָרט. — און זי איז אזוי גוט, אַז
 זי קלינגט פאַר זיי אויך אויס, פון מאָל צו מאָל, איהר כשׁופ'דיגען: כאַ-
 כאַ-כאַ און כאַ-כאַ-כאַ! און דאָס אייז-פערל פאַר זיי איז פול מיט בע-
 וועגונג, מיט טומעל און געזאַנג:
 שרייענדיג, רעדענדיג און זינגענדיג טראָגט מען זיך אום אין פער-
 שיעדענאַרטיגע פיגורען.
 מענשען יאָגען זיך, פאַלען און שפּרינגען באַלד וויעדער אויף, טרייס-
 לען פון זיך אָפ דעם ווייסען שטויב און לאָזען זיך וויעדער. — — —
 און אַט דערזעהט ברוך, ווי דער לאַק האָר, וואָס האָט זיך אַרויסגע-
 שלאָגען איבער חנה'ס שטערען, איז פערשנעעט, און אַ בױאַליע בלוט
 שלאָגט איהם צו צום האַרצען. די ליפען רייסען זיך צו די שנעעלעך פון
 אָט דעם לאָך, אַדער כאַטש איהם אָננעהמען מיט דער האַנד און איהם
 פערלעגען אונטער'ן אויער.
 — פאַר וואָס טראַמפלען זיך ביי אייך די האָר? — פרענט ער,
 זיך איינהאַלטענדיג.

— וואָס איז? איהר ווערט שוין נערווען? — פרעגט זי און צור
שמייכלט זיך מיט איהר שמייכלעך. — — —

און אַט בויגט זי זיך צו צום ברעג, נעהמט אָן אין האַנד אַ ביסעל
פּרישען שנעע, פּעררייסט דעם קאַפּ אַרויף און נעהמט זיך שימען דעם
שנעע אין מויל אַרײַן. און בשעת זי שיט דעם ווייסען שנעע אויפ'ן
רויטען, צושפּרייטען צונג, ציהט זי זיך אַזוי קלוג, ווי זי וואָלט געוואָקסען
אַרויף, אינ'ם שײַן פּונ'ם עלעקטרישען לאַמפּ, וואָס פּאַלט אויף איהר
פּרישווייסען פּנים און צייכענט אויס אַ גרויסע, שײַנענדע ראָד אַרום
איהר און אַרום זײ אַלעמען. און דערביי האַלט זי די אויגען נאָר אַ
ביסעל אָפּען און שמייכלעט. — — —

מאַקס לויפט צו צו איהר:

— נו, פרעג איך דיר, חנה, איצטער, אַז דו ביזט אַזוי צוהיצט. נו
וואָס, אדרבאָ, זאָג שוין דו, ברוך, וואָס? — — —

— נאָ דיר אויך אַ ביסעל און זײ ניט אין כעס! — רופט זי זיך
אָפּ און טראָגט צו אַ האַנד מיט שנעע צו מאַקסעס מויל.

דער עולם צושמייכלעט זיך. עפעס אַ פרעמדער בחור, וואָס שטעהט
ניט ווייט פּון זײ — ווייזט אויס, צוליעב חנה'ן — צולאַכט זיך גאַנץ
הויך. חנה קוקט זיך אום אויף דעם פרעמדען — — —

— אָה! איהר ווילט אויך אַ ביסעל?! — פרעגט זי ביים פרעמדען,
זיך דערביי אויסציהענדיג, ווי זי וואָלט געשטאַנען ניט אויף איהרע גליד-
טשערס, נאָר אויף אַזעלכע מין פּויגעל-פּיס. — — —

— אָה! געוויס! — זאָגט דער בחור, צוקומענדיג נעהנטער. —
אָבער איך וויל ניט „אַ ביסעל“, נאָר אַ גאַנצען „לאַט“.

— מײַן מאַן אָבער האָט שוין צוגענומען אין גאַנצען, — זאָגט זי,
אַנווייזענדיג אויף מאַקס'ען.

דער בחור „פּערשטעהט“, אַז דאָס וואָרט „מאַן“ איז בלויז צוליעב
„שפּאַס“, און ספּאַרטיש שמייכלענדיג לויבט ער זי פאַר דעם געלונד-
גענעם שפּאַס — — — און באלד דערויף לאַרט ער זי איין:

— קומט, לאָמיר כאַפּען אַ לויף.

ברוך'ן איז דעם ספּאַרט'ס וואַגען דוקא געפּעלען, נאָר ער האָט עפעס

קיין חשק ניט, אז די קאמפאניע זאל זיך נאך פערגרעסערען, דרעהט ער זיך אויס און זאגט צו איהם שמייכלענדיג:

— סעי, קיד, מיר דאכט, אז דיין מאמע זוכט דיך דארטען...

דער בחור קוקט זיך ארום, אז ער האט ניט געטראפען... ער ענטפערט ברוך'ן מיט א שמייכלעל, און שמייכלענדיג שרייט ער אויס צו חנה'ן:

— גוד-באי! — און טראגט זיך אָפּ.

דער עולם צולאכט זיך. חנה ענטפערט איהם זיין „גוד-באי“ און שרייט איהם נאך לאכענדיג. — זי ווינשט איהם, אז ווייטער זאל דאָס איהם בעסער גליקען!

פאר'ן אוועקגעהן ווערט דער גליטש-פלאץ ליבער, בעט זיך ממש ביי יעדען: — נעהם כאפ אריין נאך א גליטש! נאך א מאָל גליטש זיך דורך דעם גאנצען ראנד! גוט? — טחו עם נאך א מאָל! — א? — צו דער פראַסט וועט דען נאך לאנג אָנהאלטען? און ביז מען דערלעבט זיך דאָ צו אזא פראַסט — — קום, אָט אין יענער זייט, צו די בוימער — דאָס איין איז דאָרט אזוי גלאַט — בלויז א צוויי-דריי שטארקע בעווע-גונגען און נאָכדעם טראַגט דאָס שוין אליין — ס'איז אַנטקעגען ווינט? נו, איז וואָס? — עם איז דאָך נאָך בעסער, העלדישער! און דערפאר צוריקצוועגס טראַגט דאָך דאָס ווי אויף פליגלען. — — —

דאָך ווערט דער עולם שיטערער, מען מוז מאַרגען פריה אויפשטעהן, און די פיס וועלען זיין שווער. און עם ווערט אלץ לעדיגער, פוסטער און דעם ווינט ווערט פון דעם אלץ גראמער, היימליכער, און ער נעהמט זיך אַפּקעהרען דעם שנעע פון איין, קעהרט ווי מיט ברייטע ווייכע בע-זימער. עם הויבט זיך אויף א שטויב און טראַגט זיך מיט א לייכמען בייזער. — — —

און אָט האָט ערנעץ א פאָליסמאַן צוגעלענט זיין פייעל צום מויל און ארויסגעלאָזען א לאַנגען פייה. דער פייה האָט זיך א צוויי, דריי מאָל צובראָכען און איז נאָכדעם וויעדער אוועק גלייך. און באַלד האָבען אויך אלע אַנדערע פאָליסלייט, וואָס אויף דער וואַך ארום איין, גענומען פייען. עם האָט זיך צוטראַגען א טומעלדיג פייען אין דער נאכט און האָט

זיך גענומען ציהען איבער אלעמענס קעפ און געשמיסען ווי מיט בייטשען:
— אהיים! אהיים א'א'אהיים!!!

דער עולם איז געוואָרען ווילד, צושראָקען און זיך גענומען מיט
אימפעט אַרײַנכאַפּען נאָך און נאָך אַ ראַנד. האָט ברוך אָנגעכאַפּט חנה'ן
אונטער'ן אָרעם און אַ קאָמאַנדעווע געטהאָן: אַ קײט! שנעל! האָט
מאַקס זיך אָנגעכאַפּט אָן ברוך'ן פון הינטען, אָן מאַקסען זײערער אַ בע'־
קאַנטער, אָן דעם בעקאַנטען נאָך אַן אַנדערער, און אזוי האָט מען זיך אַלע
אינאײנעם אַ לאָז געטהאָן אינ'ם לעצטען, אינ'ם שנעלסטען לויף.

קאפיטעל 16.

דער זאל, וואו דער באַל איז פארגעקומען, איז איינער פון די גרעסטע אין ניו יארק. אָפּט קומען דאָרטען פאַר פּערשיעדענע אויסשטעלונגען, און עס קען זיין, אז איבער דעם האָט דער זאל קיין סופּיט ניט און ער הויבט זיך פון די פיס ביז'ן הויכען רונדגעבויגענעם דאָך, וואָס איז נעמאכט פון מאַטען גלאַז, דורך וועלכען דער גרויסער הויכער זאל ווערט בייטאָג אָנגעפילט מיט הימעל-ליכט.

איצט אָבער זיינען הויך איבער אַלעמענס קעפּ פּערצויגען טעפּיכער פון פּערשיעדענע פאַרבען און פּערשיעדענע געזעצטע קוויטען. איין טעפּיך איז אָפּגעטהיילט פון צווייטען אזוי, אז צווישען איינעם און דעם צווייטען זיינען געבליעבען ברייטע פּאַסען לעדיגער רויס, און דער לעדיגער גער רויס האָט אויך אָנגענומען דאָס אויסזעהן פון אַ פּערשפּרייטונג... דער טאַני-פּלאַץ איז פּערשטראַהלט מיט אַ שאַרף-ווייסען עלעקטרישען ליכט. און די פנים'ער און די פּערשיעדען-פאַרביגע, עלע-גאַנטע און קלוג-גענייחטע דאַמען-קליידער, די שוואַרצע מענער-קליידער און זייערע כּשופּ'דיג-ווייסע פּרישיגעפּרעסטע העמדער, זייערע גלאַנץ-ציגע שיד, — און זייערע אַלעמענס שמייכלען שווימען אום אין ליכט, נעהמען אין זיך אריין און שלאָגען פון זיך אָפּ דאָס ליכט אויף פּערשיע-דענע אופנים... צעהנדליגע און צעהנדליגע פּאַרלעך הויבען זיך אויף די שפיץ פינגער, בויגען זיך און דרעהען זיך, נעהמען זיך אַרום און צו-וואַרפען זיך, שווימען און טאַנצען אין ליכט... און ביי די מראמאָרנע זיילען, וואָס זיינען צושטעלט רונד אַרום דעם גרויסען טאַני-פּלאַץ, שטע-הען טויזענדער מענשען אין אַ בונט-פאַרביגען ראָד און קוקען אויף די צאָהלאָזע טאַנצענדע פּאַרען, אויף זייערע קליידער, אויף זייער טאַנצען, אויף זייער האַלטען זיך און אויף די הונדערטער קלאָרע אויגען, וואָס לויכט טען ווי בלויע און שוואַרצע פינקלענדע שטערען אין דער אונטערליכער ליכטיגער וויסקייט... און אזוי קוקען טויזענדער אידישע אויגען אויף

אידישע אויגען און ווערען פערזאנפט, און צועפענען זיך נאך ברייטער און צושיינען זיך נאך העלער און ליכטיגער — — — און דער אַרקעסטער גיסט פון זיך אלץ נייע און נייע כוואַליעס טענער אונטער די פיס, און די טאנצענדע הויבען זיך אויף די כוואַליעס פאַר-ווייז, וויעגען זיך, שפיעלען זיך און גליטשען זיך איבער זיי. און אָפט נעהמען זיי זיך אויף זיי טאַנ-צען ווי אויף פייער, ווי אויף הייסע קויהלען — — — און די כוואַליעס נעהמען זיך אָן מיט פאַרפומען, מיט וואַרעמקייט פון לייבער, מיט פאַרבען פון די קליידער, מיט'ן גלאַנץ פון טויזענדער און טויזענדער בליקען און ווערען מיט אַמאָל אזוי גרויס, אז די טאנצענדע ווערען פון זיי אינגאנצען פערטרונקען. דאָן נעהמען זיך די פאַרלעך פעסטער אַרום, ווי זיי וואַלטען זיך וועלען ראַטעווען, ווי זיי וואַלטען זיך געזעגענען... און לאָזען זיך גראַציען אַראָפּ צו דער ערד, נאָר די כוואַליע גיט זיי אָבער מיט אַ מאָל אַ הויב אַרויף, און זיי ציהען זיך אויס, טהיילען זיך ערשטוינט פאַנאַן דער און כאַפען זיך באַלד ווידער אָן פאַר די הענד. און הונדערטער פאַר-לעך נעהמען זיך טאנצענדיג טראַגען איינע געגען די אַנדערע און מישען זיך און בייטען זיך און רייכען זיך פרעהליך די הענד, און אָט פלעכט זיך פון זיי אויס אַ גרויסער, בונטער ראָד — — — אַ ראָד פון שעהנע אויגען, אַ ראָד פון שעהן און רייך געקליידטע מענער און פרויען, אַ ראָד פון שעהנע הענד, אַ ראָד פון שעהן-טאנצענדע פיס, און דאָס טאַנ-צענדע ראָד ציהט זיך און דרעהט זיך ווי אַרום אַ קעסעל-גרוב. און באַלד נעהמען זיך גיסען נאָר אַנדערע טענער. דאָס ראָד ווערט גלייך צוריסען. עס ווערט אַ נערוועזער טומעל פון טענער, וועלכע נעהמען זיך ווילד דרעהען, און דרעהענדיג נעהמען זיך די טענער מיט פערשידענע נע בייגונגען און ווענדונגען ארומיאָגען אין איילעניש, און די מענער כאַפען אויף זייערע פאַרען און נעהמען זיך אלץ שנעל און שנעלער אַרום-טראַגען איבער'ן זאָל, און עס ווערט אַ וויכער פון מענשען און פנימ'ער, פון קליידער און פאַרבען. און שטעהט וואו אַ בחור נעבען אַ מיידעל און שמועסט מיט איהר וועגען אַ יום טוב'דיגען צו אפילו וועגען אַ וואַכעדיגען ענין, איז ווי נאָר ער דערהערט אָט דעם צורייצטען טומעל פון טאַנץ, פערגעסט ער איהר פלוצלונג צו ענטפערען אויף איהר שאַלה, זיין האַנד ניהט זיך אַ ציה צו איהר טאַליע, איהר האַנד צו זיין אַקסעל און זיי וואַרפען זיך אַרײַן אין טאַנץ. און שטעהט וואו אין אַ זייט אַ

מאן מיט א פרוי, קומט צו זיי אונטער דער וויכער פון טאנץ, ווערען זיי מיט א מאָל אויפגעציטערטער, אינגער; עפעס שווימט פון זיי מיט א מאָל אוועק און עפעס שווימט צו זיי גלייך צו און נעהמט זיי אַרום און וואַשט זיי מיט אַ שעהמעוודיגער רוימקייט, צינדט אָן זייערע אויגען מיט אַ וואַרימען גלאַנץ, און זיי נעהמען זיך אַרום, ווי גאָר, גאָר אַ מאָל... און זיי וואַרפען זיך אַריין אין טאנץ.

בינעם איז דעם גאַנצען אַבענד אַרומגעלאָפֿען פֿערביטערטער און נערוועזער ווי אַלע מאָל: — צו פֿיעל זיינען געווען די בעלנים, וואָס האָבען זיך אָנגעשלאָגען צו טאַנצען מיט בייילקען, און כמעט יעדער ספּאָרט, וואָס האָט זי איינגעלאָדען צום טאַנץ, איז צוגעקומען מיט אַ טענה, אַז זי קומט איהם דעם טאַנץ, אַז זי האָט דאָס איהם צוגעזאָגט נאָך צוריק מיט אַ מאַנאַט אָדער צוויי, ווען ער האָט זיך מיט איהר גערטראַפען דאָרטען און דאָרטען; און אַנדערע וויעדער האָבען געמאַנט, אַז דאָס קומט זיי נאָך פֿון לעצטען באָל און אַז זי מוז אָפּצאהלען איהר חוב. און בייילקע האָט מיט זיי אַלעמען פֿרעהליך גערעדט און פֿרעהליך לאַכענדיג זיך געפרוואווט דערמאָהנען אָן זייערע טענות, און ערשט נאָכ דעם יעדען פֿון זיי מיט אַ פֿול־דייטיגען געלעכטער אָפּגעשיקט:

— שמעלט זיך אין דער ליין!

ביילקע איז דין, כמעט קינדיש, אבער דאָך רייצענדישען געבוים, און איהר טאַנצען איז אַלע מאָל לייכט, לופטיג. און ווען דער טאַנץ פֿלאַץ ווערט צו געדיכט, קאן זי זעהר קלוג און לייכט באַלאַנסירען, אויס־מיידען שטערונגען, פֿון מאָל צו מאָל זיך אַ ציה טהאָן, זיך לייכט אַרי־בערבויען איבער דער האַנד פֿון איהר קאָמפּאַניאָן, אדער זיך צומוליען, זיך כמעט אָנקלעפען אָן איהר קאָמפּאַניאָן...

און דערצו האָט נאָך בייילקע'ן זעהר שעהן געפּאַסט דאָס שוואַרצע, סאַמעטענע קלייד, און דאָס וואַסער פֿון דער וואַנע, וואָס זי האָט ניט לאַנג גענומען, האָט איהר פֿון מאָל צו מאָל געמאַכט פֿיהלען די אייגענע הויט אויפ'ן לייב, ווי די הויט וואָלט געוואָרען אַ גאָר נייע, אַ גאָר וואָס אַנגעצויגענע. — — — און זי האָט כמעט אַליין געזעהן, ווי זי בליהט, ווי זי וואַקסט אונטער יענעם'ס בליקען. — — — נאָר בינעם האָט פֿון איהר געהאט צרות.

ווי נאָר ער האָט זיך מיט איהר געטראַפּען, נאָך ביי איהר אין צימער,
האָט זי איהם ביי די ערשטע עטליכע ווערטער געפרעגט:
— ברודר וועט זיין אויפ'ן באַל?
— געוויס וועט ער זיין! — האָט ער געענטפערט.
און איצט האָט זי זיך צו איהם דעם גאַנצען אָבענד פּערהאַלטען
עפעס אזוי נערוועז — אָט איז זי נעבען איהם, און באַלד בלייבט זי
ניט — — — און זוכען זיי זיך וויעדער אויף, פרעגט זי איהם גלייך
מיט אַ פּערדעכטיגען שמויכעלע:
— נו, וואו איז דאָס אייער ברודר? — — —
פּונקט ווי זי וואָלט איהם הוישד געווען, אז ער האָט זי דאָס איבער
עפעס אַ סיבה אומיסטען אָפּגענאַרט.
און קיין איין טאַנץ האָט זיך איהם נאָך ניט איינגעגעבען אויסצו-
טאַנצען מיט איהר ביז צום סוף.
און ניט נאָר זי, נאָר איבעראַל, וואו נאָר בינעם האָט זיך געדערהט,
וואו נאָר ער האָט זיך געשטעלט, האָבען זיך באַלד געפונען פרעגער:
— וואו איז ברודר?
— וואָס? ברודר איז נאָך ניטאָ?
— ברודר איז נאָך ניט געקומען?
— וואָס איז דער מעהר מיט ברודר'ן?
און די מעהרסטע פון די פרעגער זיינען אַלץ מיידלעך און פרויען,
און זיי פרעגען עפעס אַלע מיט דעם טאָן פון ביילקע'ס טענה, און
בינעמ'ען האָט זיך גענומען דאַכטען, אז ביילקע שיקט זיי דאָס אַלע אָן
אויף איהם...

און אָט קומט אָן ביילקע מיט נחום'ען אונטער'ן אָרם. נחום ווענדט
זיך גלייך צו בינעם'ען מיט אַ גאַליגען געלעכטער:
— וואָס'זשע, אייער ברודר'ן שטעהט שוין גאָר אינגאַנצען ניט אָן
צו ווייזען זיך צווישען אונז? צי ער האָט נאָך אפּשר אינמיסטען אויף
היינט אָבענד אַראַנזשירט אַ מיטינג פון זיינע „פרייע דערפער“? —
— ער האָט אויף היינט ניט קיין מיטינג, — ענטפערט בינעם, און
מיט אַזא קלאַנג אין זיין שטימע, ווי ער וואָלט אין זיך דערשטיקען אַ
געפּעהרליך פּייער, און ער דערפיהלט ווי אין איהם שרייט איצט ברודר'ס:
„פּייער, פּייער!“

— וואָס דען? — פרעגט נחום.

— אפשר האָט ער זיך אויסגעבראַכען אַ פּוס, — ענטפערט בינעם

האַרט און שאַרף.

און דאָ האָט מיט אַ מאָל אַ יאָג געטהאָן דער וויכער פון טאַנץ און מיט אַ מין שטילען און שווער־ברויוזענדען פייער זיך גענומען דרעהען אונטער די פיס. בינעם האָט גענומען קוקען אויף בייִלִקע'ן. פון ווייפּען אָבער האָט ער באַלד דערזעהן לעווינ'ען, מיט וועלכען ער האָט זיך גע־טראַפּען ביי בייִלִקע'ן נאָך פאַר'ן געהן צום באַל. און ער האָט בעמערקט, אז אויך בייִלִקע האָט איהם דערזעהן... אבער ווי נאָר בייִלִקע האָט דער־זעהן לעווינען און פערשטאַנען נאָך זיין שמייכעל, אז ער געהט זי איינ־לאַרען צום טאַנץ, האָט זי זיך אַ נייג געטהאָן צו בינעם'ען... און בינעם האָט גלייך אַרומגענומען איהר דינע סאַמעטענע טאַליע, און ניט קוקענדיג מעהר ניט אין נחום'ס און ניט אין לעווינ'ס זייט, איז ער טאַנץ צענדיג אַוועק מיט בייִלִקע'ן איבער'ן זאַל, זיך געמאַכט אַ וועג צווישען עולם און איז אַריין אינ'ם פאַרביגען קאָך פון מענשען און טענער.

ווי נאָר בייִלִקע און בינעם האָבען דורכגעמאַכט אַ צוויי־דריי פּינגר רען, האָבען זיך פּלוצלינג און מיט אַ מאָל אויסגעלאָשען אלע עלעקטרישע לאַמפּען און עס איז איבער'ן גאַנצען זאַל געוואָרען שטאַק־פינסטער. די מוזיק אָבער האָט געהאַלטען די מענשען ווי פּערכשוֹפ'ט אין טאַנץ, און באַלד האָט איבער אַלעמענס קעפּ אויסגעשאַסען אַ שמאַלער, ווייסער שיין פון אַ רעפּלעקטאָר. דער שיין איז געלאָזט געוואָרען פונ'ם אויבערשטען באַלאַקאָן און זיין שמאַלער עלעקטרישער שטראָם האָט פון אָנפאַנג דער־גרייכט די בלומיגע טעפּיכער, וואָס זיינען געהאַנגען הויך איבער אַלע־מענס קעפּ, און זיך גענומען שפּרינגען פון איין טעפּיך אויפ'ן צווייטען, און אין דער טיעפער פינסטערניש האָבען די טעפּיכער הויך איבער אַלע־מענס קעפּ מיט אַ מאָל אויפגעבליהט און אויפגעבליצט מיט זייערע רייכע, אַריענטאַלישע בלומען און פאַרבען... נאָכדעם האָט זיך דער ווייסער שיין אַראָפּגעלאָזט צווישען די הונדערטער טאַנצענדע פּאַר, וואָס האָבען אָנגעפילט דעם גרויסען טאַנץ־פּלאַץ... אָט האָט זיין שיין אַרומגענומען בלויז איין טאַנצענדיגע פּאַר, און אָט עטליכע פּאַר אויף איין מאָל. און די פּאַרען האָבען אין דער פּלוצלונגער פינסטערניש גענומען אויסזעהן ווי ליכטיגע, לייכטענדיגע... און אַזוי האָט דער שטראַהלענדער פּאַס זיך

גענומען אַרומדרעהען צווישען די טענצער און זיך אויפגעזוכט אַלץ נייע און נייע פּאַרען. אָט האָט דער פּאַס דערגרייכט בייַלקע'ן און בינעמ'ען און זיי האָבען זיך ביידע מיט אַ מאָל דערזעהן לויכטענדיגע, אויפגע- שטראהלטע, און זי האָט זיך נאָך דערביי אָפגעבויגען פון איהם, איבער זיין האַנד, איהם אָפּווענדענדיג פון אַ פּאַר, וואָס האָט זיך געטראָגען אויף זיי. בינעם האָט זיך מיט אַמאָל דערפיהלט לייכטער, לייכטיגער. און איהר האָט ער דערזעהן פּאַר זיך, אזאָ לאַנגליך־בויגיגע, אונענד- ליך שיינענדיגע, איהרע האָר, איהרע אויגען און דאָס שוואַרצע סאַמעטענע קלייד זיינען מיט אַ מאָל בלענדענד און שיינענדיג שוואַרץ געוואָרען און האָבען אזוי שעהן אַרויסגעפּרעסט די בלאַסער געוואָרענע ראָזקייט פון איהר פנים, פון איהר דעקאָלירטען האַלז... און זי איז געווארען א דורכ- זיכטיגע... און איהרע שעהנע פים און די שוואַרצע סאַמעטענע שיכלעך, און די שוואַרצע זיידענע זאַקען האָבען געטאַנצט אין לייכט... בינעם האָט פעסטער אַרומגענומען איהר טאַליע, זי צוגעצויגען צו זיך... דער שייז פון דעפּלעקטאַר האָט מיט אַמאָל גענומען בייטען זיינע פאַרבען, ווי עטליכע פערשיעדענע פאַרביגע זונען וואָלטען זיך גענומען ראַנגלען צווישען זיך. די מענשען און זייערע קליידער האָבען אויך גענומען בייטען זייערע פאַר- בען און האָבען גענומען אויסזעהן ווי א געדיכטער ראַי פון טויזענדער פערשיעדען־קאָלירטע שמעטערלינגען — — — און בינעם האָט דערזעהן נעבען זיך בייַלקע'ן — אָט אַ רויטע, אָט אַ בלויע, אָט איז זי א גרינע און אָט אַ געלע, אַ גאָלדענע, אָט אַ הייס־ראָזעווע, און אָט מיט אַמאָל וויעדער דורכזיכטיג־ווייס און שטראַהליג־שוואַרץ, און אלע מאָל אזא בור- גיגע, אַ לייכטע, אַ לופטיגע, — און ער האָט זיך פערלאָרען, האָט זי צי- טערדיגער, פעסטער אַ ציה געטהאָן צו זיך און זי אַ קוש געטהאָן. האָט זיך בייַלקע אַ דרעה געטהאָן, זיך אַרויסגעליטשט פון זיינע הענד און איהם געלאָזט אין מיטען טאַנץ מיט צוויי ליידיגע הענט אין דער לופט.

קאָפיטעל 17.

אויפ'ן וועג אהיים פון נליטש האָט מען זיך גענומען ווארפען מיט
 „קולקעס“ שנעע.
 אָט פליהט אַ ווייסער קנויל פון הנה'ס האַנד און טרעפט ברוך'ן
 גלייך אין פנים אריין. לאָזט זיך ברוך נאָך איהר, יאָגט זי נאָך איבער
 דעם ווייסגעבעמען פעלד. די שוואַרצע פּאַלעס פון זיין לאַנגען ראָק
 צופליהען זיך ווי פליגעל. און זי אנטלויפט, לאַכט און שרייט:
 — ברוך! ברוך! מעהר ניט! אויף מיין וואָרט — ניט!
 — אז ווער דאַרף דאָס אייערע תירוצים?!

— ברוך!! אָה! האַ-האַ! — שרייט זי אויס שוין אין זיינע הענד.
 — אָט איצט, בחור'טע, וואָרט! — מיט איין האַנד האַלט ער זי
 פעסט אַרומגענומען, מיט דער צווייטער נעהמט ער אָן שנעע און נעהמט
 איהר איינרייבען דאָס פנים. זי וועהרט זיך, רייסט זיך פון איהם און
 טוליעט זיך און פרעסט זיך צו איהם... איהר לייב, דאַכט זיך, נעהמט
 מיט אַ מאָל גרעסער ווערען, צואוואַקסט זיך אונטער זיינע הענד —
 און זי רייסט זיך און שרייט צופריעדען, פערשייט. און מאַקס און זיינע
 בעקאנטע שרייען צו פון דער ווייטענס:
 — אָט אזוי! גוט, גוט! הוראַ! הוראַ!
 — האָט ער זי אָפגעלאָזט — — —

זי האָט זיך גענומען אָפּווישען דאָס פנים, פערריכמען די, האָר אויפ'ן
 געהויבען איהרע אויגען און זיך בעגעגענט מיט זיינע.
 — געהט צום טייוועל! — האָט זי אָפגעזאָגט מיט אַ כלומר'שמען
 כעס און אַראָפגעלאָזט איהרע לאַנגע ברעמען...
 — איז צו וואָס דאַרפט איהר נאָך רויט ווערען?
 — געהט צום טייוועל!...
 — ניין, איך מיין גאַנץ ערנסט — — — וואָס פאַר אַ פנים האָט
 דאָס? אזאָ ווייסע נאַכט, און אויפ'ן בלויען הימעל וואַלגערען זיך דאָך

איצט אזוי פיעל פרישע שטערען און אלע קוקען — — — און דאָרטען
שטעהט דאָך מאַקס אַליין, אזא געזונטער, שענהער, — — — נעהמט
פּלוצלונג אַ ווייסע חנה מיט לאַנגע ברעמען און ווערט זיך רויט — —
וואָס ? — — —

— ברודך ! ...

— וואָס איז ?

עס בלייבט שטיל — — —

שנעלעך פאלען, איינציגע, ווי צוגעצעהלמע.

דאָס האַרץ איז ביטער פערקלעמט.

עס בענקט זיך.

וואוהין ?

עפעס ווילט זיך.

עפעס ווילט זיך ?

ס'ווילט זיך נאָר ניט.

נאָר ניט ?

מאָקס און זיינע בעקאנטע געהען אויף צורפריהער און שמועסען
ווענען אייז, ווענען גליטש.

— אַך, איז דאָס געווען אַ גליטש !

— און אזוי, כמעט אונגעריכט.

— נו, ווער וואָלט זיך דאָס געקענט ריכטען נעכטען, אז היינט וועט

פּלוצלונג ווערען אזא אייז ?

— אזא אייז געדענק איך שוין ניט פון פאר צוויי־יאָהרען אָן.

— אַ ! דו מיינסט יענעם מאָל, ווען דער אייז האָט געפלאצט ?

— יא. דו געדענקסט נאָך, ווי פּלוצלונג, מיט אַ מאָל, אין סאַמע

„ראַש“, אז עס גיט ניט אַ שאַס, ווי פון אַ האַרמאַט: — טראַך !! און

דאָס וואַסער גיט מיט אַ מאָל אַ פּלויך אַרויס.

— און ס'אַראַ געוואַלד ! ס'אַראַ קוויטשעריי עס איז געוואָרען !

וואָס ? ...

— אַ געוואַלד ! עפעס אַ קלייניגקייט ? איך אַליין האָב זיך דאָך

אזא טרייסעל געטהאָן, אז איך האָב געמיינט, איך ווער אַ צושאַטענער.

מאַקס'ען אָבער נעהמט באַלד בויערען אין קאַפּ דער געדאַנק, אז

מאַרגען וועט חנה מן הסתם וויעדער אויפשטעהן צו דער אַרבייט. און

וואָס איהר קען נאָר איינפאלען! איצטער, אין אזא צייט, ווען דער קאָפּ איז אזוי דער'הרג'עט, פערנלוסט זיך איהר צו גליטשען, ס'איז דאָך פשוט אַ בזיון פאַר לייט — — — נאָר פון דעסטוועגען, מן הסתם אז זי וויל אזוי, מן הסתם — — — איך ווייס?

חנה און ברוך געהען הינטען און שוויגען שטום, נאָר איבער זייערע קעפּ טראָגען זיך רעיונות... טענות, וואָס טענה'ן זיך אליין:
— האַלסט נאָך אַלץ פון דיין „אונזער אונטערנאָנג“?
— יא.

— און וועסט טאָקע קיינמאָל ניט חתונה האָבען?
— בעסער קוק איך דעם אונטערנאָנג גלייך אין די אויגען אַרײַן.
— און האָסט מיך ליעב?
— חנה!

— וואָס?
— ... דיין ווייסע בלאַסקייט, און דאָט, וואָס אָפּט זיינען אזש דיינע ליפען בלאַס. און דאָס, וואָס אָפּט קוקסטו ווי אַ געטרייע שוועס-טער, ווי אַ מאַמע, און אָפּט ווי אַ געהאַרכזאַם קינד.

און וואָס דו מאַכסט זיך נאַריש, און וואָס דו פּרענסט אזא נאַרישע שאַלח. און וואָס דיינע בלויע אויגען קוקען אזוי מאָדנע ווייט, וויי-טער ווי דו אליין קענסט דאָס גאָר פּערשטעהן.
און דאָס וואָס דו ביזט אזוי שעלמיש קלוג.

און דיין לאַכען, וואָס קלינגט ווי גאַלדענע רינגען, וואָס קושען זיך אין דער לופטען איינער מיט'ן צווייטען. דיין לאַכען, וואָס שווימט אזוי לייכט איבער: פון כאַכאַכאַ אין כאַכאַכאַ! און וואָס דו ווערסט פּלוצ-לונג רויט און עס צינדען זיך בלייכע רויזען אויף דיינע ווייסע באַקען.
און דאָס ציטערען פון דיינע רונדע בריסט.

און דיין שלאַנקען צאָפעל, חנ'קע! דעו צאָפעל, וואָס האָט אזוי ליעב מיינע ברייטע אַקסעל, מיינע אומגעלומפּערטע הענט.

— איז וואָס-זשע ביזטו אוועקגעפּאָהרען אויף אזוי לאַנג, און אזוי ווייט, און פון זיך גאָר ניט געלאָזט וויסען? און געקומען צוריק אזוי שפּעט? — — — איבער דיין „ערד-אַרבייט“? אַלץ איבער אָט די „פרייע דערפּער“ דיינע? — אַ, ווי איך וואָלט זיך דערפאַר וועלען! —

— און איך האָב געמיינט, אז דו וועסט זיין מיין האַרדיושאָ — !

— און דו, הייסט דאָס, ביזט שוין אַ געזאַלכטער מאַהאַמעד!

— חנה!

— און פֿלוצלונג דרוקסטו אָפּ אַזעלכע ווילדע ליעדער! — דו וואָלסט דאָך פשוט זיך אליין אויפגעגעסען. — ס'אַראַ ליידענשאַפטליך-ווילדען זיידע־פּראָסט דו האָסט דאָס אויפגעמאַהלען און גלייך מיט איהם דיין קאַלטען, גלייכנילטיגען פעטער־שנייער.

— חנה!...

— און אין ווילדסטען ברען קומט דיין פעטער שנייער און הויבט אויף זיינע גלייכנילטיגע בליקען, לאָזט דער פּראָסט אָפּ הענד און פיס, ווי אַן אַלטער, וועמען מען כאַפט ביי עפעס אַ אינגעלשען נאַרישקייט.

— אז איך האָב אָבער דאָס נאָך גאָר ניט אויפגעשריעבען! — —

— איך האָב דאָס נאָך דערווייל ניט אויפגעשריעבען. — — —

— כאַ-כאַ-כאַ-כאַ! — כאַ-כאַ-כאַ-כאַ! — — —

— חנה!! — — —

— „חנה, חנה! דו וועסט נאָך אַ מאָל קריצען מיט די צייהן און

שרייען: חנה, חנה!

— און חנה?

— חנה האָט אַ היים, חנה האָט אַ גוטען, עהרליכען מאַן. חנה

וועט שוין ביז דאָן האָבען אַ קינד, אַ אינגעלע מיט שוואַרצע — — —

— און ברוך?

— וועט זיך וואַלגערען, ווי אַ היימלאָזער הונט.

— ווי אַ איד!?

— ווי אַ ברוך!

— און ווען אַמאָל אין אַן אַבענד שפעט, וועט ער אָנקלאַפען אין

דיין טהיר, דו וועסט עפענען און דערוועגן: ברוך! — — — אַ

מיעדער, אַן אַלטער — — — אויך דו וועסט שוין דאָן האָבען גרויע

האַר. וואָס פאַר אַ פּייער וועט זיך דאָן אויפכאַפען אין דיין האַרצען?

— — — ווי וועסטו מיך דאָן אָנרופען? — — — וואָס וועסטו

זאָגען? — — — וועסטו זיך דערמאַהנען אין אַ מעשה'לע פון אַ ברוך'ל

מיט אַ הנ'קע, וואָס זיינען געוואקסען אַמאָל ערגעץ ווייט. אויף יענער

זייט ים, אין אַ שטאָדט, אין אַ דאָרף ביי אַ וואַלד? און ווי ס'האָט

אמאָל ברוך'ל א נעץ פערשפרייט און האָט א פויגעל געכאַפט, און איז מיט שמחה אַהיים געלאָפּען, — ער וועט איהם זיין חנ'קען ברענגען. און אז ער איז אַהיים געקומען, און אז חנ'קע האָט א פּערציטערטע גענומען בעטען: — אוי, ברוך'ל! ברוך'ל! לאָז מיר האַלטען דעם פויגעל! כאָטש נאָר א קליין ביסעלע, אַט-אַזא קליין-קליין ביסעל! נו, איז כאָטש א גלעט טהאָן, נאָר א גלעט טהאָן איבער די פּעדערלעך. אוי, ברוך'ל! ברוך'ל! — איז ברוך'ל פּלוצלונג צוגעגאַנגען צום צועפענטען פענסטער און א געשריי געטהאָן: נאָ! און דערביי אַוועקגעשטעלט דעם פויגעל אויף זיין צור עפענטער האַנד — — — דער פויגעל האָט זיך אין איין רגע, צוגעוועזט, א פּאַטש געטהאָן מיט די פליגעל און — — — ווען חנ'קעס מאַמע איז אַריין, האָט שוין חנה ביטער געוויינט: מאַמעניו, מאַמעניו! דער פּויר געל! ער האָט אַפּגעלאָזט דעם פויגעל, דעם פויגעל! — — —

און אין די אלע פויגעל, וואָס איך האָב אַפּגעלאָזט און אַפּגעלאָזט צוליבע דיר, צוליבע מיר, וועסטו זיך דערמאָהנען דאָן? — — — און אין אונזערע שטענדיגע קריגערייען וועגען מיין הונט באַקסער און דיין שוואַרצען קעצעל? און אין מיין ליעבע צו דער בת-מלכה, וועלכע דו פּלעגסט קיינמאָל ניט ליידען און וועלכע האָט, דאַכט זיך, אויף אייביג אַוועקגעלעגט א שאַרפען ריס צווישען מיר און דיר? — — — און ווי איינמאָל האָסטו אויסגעפּלאַכטען א קראַנץ פון בלויע פּעלד-בלומען, און איידער דו האָסט איהם אָנגעטהאָן אויף מיין קאָפּ, האָסטו געפּרעגט: — און דו וועסט איהם נאָכדעם ניט אַוועקשענקען דיין בת-מלכה? ... מיר זיינען שוין דאָן געווען דערוואַקסענע קינדער. עס איז געווען „קאניקול“ צייט. איך בין צומישט געוואָרען — — — און דו ביזט געשטאַנען פאַר מיר א ווייסע, א שיינענדע אין דיין ברוינעם גימנאַזיום-קלייד מיט'ן בלויען קראַנץ אין דיין האַנד, ביי דיין שלאַנקען, לינקען פּוס. און איך מייד אויס דיין שאַלח און פרעג:

— וואָס? — דו ווילסט מיר איהם ניט אַנטהאָן?

— לאָמיר איהם בעסער ביידע צורייסען, — ענטפּערסטו.

— טהו איהם אָן אויף זיך.

— ניין, — ענטפּערסטו. — איך האָב איהם געפּלאַכטען פאַר דיר

חנה קאָן לענגער ניט אַריבערטראָגען אָט די שטומע טענות, און
זי רייסט איבער:

— וואָס איז מיט אייך, ברוך? — — —

— הא?!

— וואָס האָט איהר זיך אזוי פערטיעפט? וועגען וואָס טראכט

איהר עס?

ברוך אָבער ענטפערט:

— הם! איך טראכט? יאָ — — — ווי מיינט איהר אַ שטייגער

— — — אזא פּלאַן — — — אָרגאַניזירען אַ פּעראַיין פון גליטשער,

ס'הייסט אַרויסרייסען עטליכע חברה פון אָט די „וועלט־פּערזאָרגער“,

וואָס האַלטען זיך אויף אין קרויזקאָפּ'ס קאַפּע: — גענוג שוין, קינדער,

קומט, לופטערט זיך דורך אַ ביסעל!... הא?...

חנה שווייגט.

— — — ?

— מערקווירדיג, ווי עס ווערען ביי אייך געבוירען די פּלענער!

— רופט זיך אָפּ חנה אין אַ וויילע אַרום. — עפעס אזוי פּלוצלונג!

— האָט איהר דען וועגען דעם געטראכט די גאַנצע צייט? — — — און

מאָרגען קאָן זיין, זאָל אייך נאָך איינפאַלען צו פּערוורקליכען אָט דעם

נייעם פּלאַן.

— נו, יאָ.

— אָבער, וועגען וואָס האָט איהר געטראכט אָט די גאַנצע צייט?...

— איך רעכען, אַז מיר האָבען, מן הסתם, ביידע געטראכט וועגען

סענטימענטאַלע נאַרישקייטען. — — —

— אָבער וועגען וואָס האָט איהר געטראכט? — — —

— ווי נייגעריג איהר זיינט דאָס! נו, וואָס וועט שוין אייך אַרויס-

קומען, ווען איך וועל אייך דערצעהלען, אַז געטראכט האָב איך וועגען

דעם, ווי איהר וועט זיך מאָרגען פּערשלאָפען און זיך אויפכאַפען מיט אַ

מאָל, ווי פון אַ פּלוצליכען פייער, — ווי עמיצער, אַ פּערוויכערטער, מיט

צופאַטעלטע האָר און מיט אויסגעשטשירעמע, געלע צייהן וואָלט זיך

אַנגעבויען איבער אייער בעט מיט אַ פּלוצלונגען אויסגעשריי: פייער!

פייער! — — — און ווי איהר וועט זיך דאָס נאָכדעם אין איילעניש

נעהמען יאָגען צום שאַפּ, און ווי פּאַר'ן שאַפּ נעהמט איהר שוין בעציר-

טענס שלעפען די שפילקעס פון הוט, און נאך איידער איהר וועט אריבער-
טרעמען די שוועל, וועט איהר שוין האבען אויסגעטהון איין ארבעל פון
ווינטער-ראָק, דעם הוט אין די הענט — זאָל די פאָרליידע זעהן, אז איהר
פיהלט זיך שולדיג און וועט דאס אָפּגעהן גלאַט, איהר וועט אָפּקומען
בלויז מיט'ן ביסעל האַרץ-קלאַפּעניש, וועט איהר זיך דאָס צוכאַפען צום
מאַשין און זיך געהמען יאָגען, יאָגען — — —

— ברוד !! — — —

— גיט ברוד, נאָר אַט דער פּעררויכערטער, מיט די אויסגעשטשוי-
רעטע, געלע צייהן שטעהט פאַר די אויגען און שרייט: פּיער! פּיער! פּיער!!
— — — צום טיפּעל, הנה, ווי דאָס ברענט: — פּיער, פּיער! ווי אַ
קאַלטער גיפּט וואָלט זיך אַריינגעגאַסען אין די ביינער און צינדט זיך און
ברענט: — פּיער, פּיער!

— רעמאַן!

זיי בלייבען שטיל — — — ברוד דערזעהט די צוויי לאַנגע שאַך-
טענס, וואָס צייהן זיך פון זיי איבער'ן ווייסען שנעע — — — זיינער
איז אַ לאַנגער, אַ ברייטער, און איהרער איז ווי זיינס אַ קינד... און עס
בעווייזט זיך אַ שמייכעל אויף זיינע דיקע ליפּען און זיי צוצייען זיך
ברייטער, און פּלוצלונג גלאַנצען אויף זיינע אויגען שוואַרצער, טיעפּער
— — — עפעס וואַרעמעס, בלוטיגעס שלאָגט זיך אָפּ אין זיין האַרצען:
ארוי! — — — צורייסען, צופּליקען אויף איהר די קליידער, זאָל זי
בלייבען אין גאַנצען נאַקעט! צופאַטלען איהרע האָר, זיך איינבייסען אין
איהרע ליפּען ביז בלוט, זיך איינבייסען אין איהרע בריסט, אין איהר
וואַרימען לייב אַרויפכאַפען זי צו זיך אויף די הענד אַ נאַקעטע, זי איינ-
הילען אין זיין ווינטער-ראָק און בייסען, בייסען! — — —

און דער שמייכעל אויף די ברייטע ליפּען צושפּרייט זיך נאָך בריי-
טער — — — עס שמייכלען די ליפּען — — — און דאָס האַרץ ווערט
דערביי גענעסען פון אַ בלוטיגען „פּיער, פּיער!“

זי הויבט אויף די אויגען, גיט אַ קוק אויף איהם און זאָגט:

— מיר דאַכט... איהר וואָלט מיך איצט אויפגעגעסען? — — —

— יא, — ענטפּערט ער מיט אַ בלוטיגען פּיער-גליה.

האָט זי אַ שטאַרקען ציטער געטהאָן, און אין אַ וויילע אַרום גע-
שמייכעלט — — — און נאָכדעם מיט אַ מאָל שטאַרק רויט געוואָרען.

— וויעדער רויט? — פרעגט ער. — איך זאל געהן צום טייוועל! —
 זאָגט דאָס! עס קומט דאָך ביי אייך אַרויס אזוי שעהן.
 — געהט צום טייוועל!
 — ווי גוט דאָס קומט ביי אייך אַרויס! ווי גוט! זאָגט דאָס נאָך
 איינמאָל. נו?!

חנה איז שטיל און אויך ברוך איז אַנטשוויגען געוואָרען.
 מאַקס מיט זיינע בעקאַנטע זיינען געגאַנגען אין פּאַראַוים און שוין
 גערעדט צווישען זיך וועגען דעם קומענדיגן „פּרייז פּייט“: —
 — געווינען וועט דער נעגער.
 — אין לעבען ניט!
 — איך וועט.
 — דער נעגער איז „סמאַרט“ און פּלינק ווי אַ טייוועל.
 — דזשעפּעריס איז שטאַרק ווי אַן „אינדזשען“.
 — נאָר ער בעוועגט זיך ווי אַ בער.
 — ער האָט מיט איין קלאַפּ אוועקגעלעגט אַ פּערד.
 — פינף צו איינס!
 — איך וועט.

און עס האָט געסקריפּעט דער שנעע אונטער די פּיס, און ווי אַ פּיער
 האָט זיך געשפּאַרט דער אַטהעם פּון מויל און די גליטשערס וואָס זיינען
 געהאַנגען אויף רימענס אין די הענד, האָבען זיך געקלאַפּט איינס אָן
 צווייטען, ווי אויך זיי וואָלטען צווישען זיך געפּיהרט אַ געשפּרעך.
 פּלוצלינג איז חנה'ן איינגעפּאַלען און זי האָט מיט אַ צו־ל־הכּעים
 געפּיהל זיך אַ וועג געטהאָן צו ברוך'ן:
 — ווי קומט דאָס, וואָס איהר זיינט היינט ניט געגאַנגען צום באָל?
 ברוך האָט זיך אויף איהר אומגעקוקט... האָט אַ שמייכעל געטהאָן,
 און געענטפּערט:
 — פּון רחמנות וועגען.
 חנה האָט פּון דעם ענטפּער אויפגעציטערט... און אַ צושראַקענע און
 בעליידיגטע האָט זי אויסגעשריען:
 אויף וועמען!? — און זי האָט זיך גלייך געכאַפּט און צוגעגעבען —
 אויף נחומ'ען?
 ברוך האָט אַ קנייטש געטהאָן מיט די אַקסלען:

— חלילה, וואָס פּאַלט אייך איין! רחמנות איז זעהר אַ ביליגער פרייז, און די נחום'ס וואָס לעגען אויף אַ חלום אַוועק אזוי פיעל ענערגיע און וואָס דרעהען זיך דאָרט איצט אין זאַל אַרום פּעראַרבייטע, מיט אויפֿגעצויגענע שטערענס, מיט אויפגעלאַנצטע אויגען — זיי פּערדויענען געוויס ניט אזאַ ביליגען פרייז, כאָטש איך זעה שטענדיג אין זייערע אויפֿגעלאַנצטע אויגען אַ בעהאַלטענעם וועהטאָג, אַ מורא, אַז די אַרבייט איז פאַר'ן טייוועל. און די אַלע וואָס טאַנצען אויפֿ'ן באַל זעהען מיר אָפט אויס ווי גייסטער פון אַן אינטערגעאָנגענעם פּאַלק, וואָס זיינען איבער עפעס אַ סיבה אויפגעשטאַנען אין מיטען דער נאַכט און זיך צומאַנצט. — — — און מיר דאַכט זיך אויך, אַז אין דעם לאַנד וואו עס געפינען זיך שוין איצט טער אידען וואָס טהוען אום שבת אָן טלית און תפילין, כדי מיט דעם צו דערצעהלען זייער אַבשטאַמונג, וועלען מיט דער צייט אָט די ציוניסטישע בעלער מיט ביבלישע בילדער בלייבען דער איינציגער זכר פון אידישקייט. — אָבער אויף וועמען איז דאָס געווען אייער רחמנות? — רייסט איהם חנה איבער אונגעדולדיג.

— ווען איך האָב לעצטען יאָהר — ענטפּערט ברוך — דערזעהן, ווי אין דעם לאַנגען זאַל וואָס געבען טאַנצ־פּלאַץ דרעהען זיך אַרום די פּערעלטערטע מיידלעך, וואָס ערשט ווען זיי קומען צו אַ באַל זעהען זיי זיך אַרום, אַז זיי זיינען שוין אויסגעשפּיעלט, איז מיר פשוט ניט גוט געוואָרען. עס איז אויסגעקומען ניט אַנדערש, כאָטש געהם און שטעל זיך מיט זיי טאַנצען פאַר רחמנות! ... בעזונדער אָט די עלעגאַנטע מיס פינקעל. זי האָט הפנים ערשט דאָ דערפיהלט, ווי שלעכט עס איז פאַר אַ אידישער טאַכטער צו פיהרען אַ לעבען נאָכ'ן שניט פון פראַנצויזישע דאָמאַנען. און די לעווינס, און אויך בלומענקראַנץ, וואָס האָבען זיך צו יענער צייט געדרעהט אַרום איהר, האָבען זי דאָ מיט אַמאָל אזוי שאַרף גענומען אויס־מיידען. און מיך האָט דער טייפּעל אַ שטופ געטהאָן צו איהר און איך האָב זי איינגעלאָרען צום טאַנצ... און נאָך ביז אויף היינטיגען טאָג, ווי נאָר איך דערמאָן זיך אָן דעם, דערפיהל איך, ווי אַ מיאוס'קייט ליגעט מיר אין נאָרגעל און וואַרנט מיך צום ברעכען. גאָט מיינער, ווי מיאוס עס איז רחמנות צו האָבען אויף מענשען! איך פלעג אין דאָרף רחמנות האָבען אויף פּערר, אויף עולען, וואָס פלעגען זיך פּערמוליען, אָדער פּערמאַטערט ווערען...

— הייסט דאָס, אויף פּערר, אויף עולען, מען מען יאָ רחמנות האָבען, און אויף מענשען ניט! — שרייט חנה אויס ביין, ווי זיך קריגענדיג מיט ברוך'ן.

ברוך ענטפּערט שאַרף:

— אויף פּערר און עולען מען מען, ווייל דאָס וואָס אַ מענש הויבט זיך אויף העכער פון אַ בהמה, דורך זיין רחמנות און ליבע צו זיי, האָט ער וועניגסטענס ניט געזינדיגט גענען זיין אייגענעם מין. אָבער רחמנות האָבען אויף אַ מענשען, דאָס הייסט כמעט ווי אויסצונוצען די געלעגענהייט פון יענעם פּאַלען, כדי זיך אויפצוהויבען איבער איהם.

דער ענטפּער האָט נאָך מעהרער אויפגערייצט חנה'ן: — „ער וואַרפט זי איצט צו זיינע פיס! ער איז ניט געגאָנגען אויפ'ן באַל אויס רחמנות!... און ער וויל איהר איינרעדען אז דאָס האָט ער געמיינט די מים פינקעל!...“ און דער געדאַנק, אז אויס רחמנות צו איהר איז ער דאָס ניט געגאָנגען אויפ'ן באַל, נעהמט זי ברענען און שטיקען און זי פּאַלט איהם וויעדער אַרײַן אין די רייד, ניט טראַכטענדיג וואָס זי טהוט און צו וואָס זי דאַרף דאָס:

— כאַ, כאַ! און אַט די גאַנצע קריסטליכע וועלט, וואָס פּערגעטערט רחמנות און ליבע! ?

חנה האָט דערמיט אויפגערייצט ברוך'ס שווערסטע וואונד. ברוך אָבער ווייסט און פיהלט אין וואָס חנה איז איהם חושד, ער זעהט ווי זי ערגערט זיך פון דעם, און זיין האַרץ נעהמט זיך וואַרעמען מיט אַלץ מעהר און מעהר ליבע צו איהר. און כאַטש ער קוקט גאָר איצט ניט אין איהר זייט, זעהט ער זי פאַר זיך אַ ווייסע, אַ ליכטיגע, וואָס ווערט אַלץ ווייטער, דורכזיכטיגער.... און אינגאָנצען זיין בלוט נעהמט זיך איצט ציהען צו איהר:

— חנה! — ווענדעט ער זיך צו איהר מיט אַ געענדערטער שטימע, אין וועלכער עס האָט שוין אָפּען געציטערט זיין ליבע צו איהר — וואָס פאַר אַ ביישפיעל איז פאַר דיר די קריסטליכע וועלט? די קריסטליכע רעליגיאָן איז געגעבען געוואָרען פון אידען צו דער ניט־אידישער וועלט — צו מענשען, אויף וועלכע זיי האָבען געקוקט ווי אויף הינט! ווי אויף מיאום־קייטען! פאַר אידען אָבער איז דאָס געווען אַ רעליגיאָן, וועלכע זיי

האָבען פון זיך אַרויסגעשטויסען מיט'ן גאַנצען כּח, וואָס זיי האָבען נאָר געהאַט אין זיך! ...

נאָר ביי די לעצטע ווערטער האָט ברוך שוין דערפיהלט ווי אין איהם פערנעהמט זיך אַ העליש פייער, גאַל און גיפט נעהמט זיך רייסען פון האַרצען, אָבער ער שטאַרקט זיך, און מיט זיין אויסגעאַרבייטער פעהיג קייט — ניט צו טראַכטען פון זאַכען, וועלכע ער וויל ניט געדענקען, האָט ער אין זיך דערשטיקט דאָס גיפטיגע פייער און איז געבליבען שטיל. פון חנה'ס בליקען האָט ער דערקאַנט, אַז זי האָט חרטה אויפ'ן גאַנצען געד שפרעך, און דאָס האָט איהם געהאַלפּען זיך צו בערוהיגען און אויפ'ן אָרט פון צו טראַכטען וועגען פאַגראָם און אנדערע קריסטליכע מערדערייען, האָבען זיך ביי איהם וויעדער גענומען וועקען קינדערשע עראינערונגען. חנה'ן האָט שוין ניט נאָר באַנג געטהאָן, נאָר אויך וועה געטהאָן, וואָס זי האָט אַזוי פּלוצלינג דערמאַנט די קריסטליכע וועלט. אין איהר אייגענעם אונגליק וואָס איז פערבונדען מיט'ן פאַגראָם האָט זי ווי פער געסען, נאָר איהר האָט זיך גענומען דאַכטען, אַז דאָרטען אַרויף אויפ'ן שנייפּעלד שטעהט איצט ברוך'ס מוטער, אַ נאַקעטע, פערשאַטען ביוז'ן האַלז אין שנעע, אַזוי אַז עס זעהט זיך נאָר אַרויס איהר פנים און די צר שויבערטע שוואַרצע האָר... פונקט ווי די גוים פון זייער דאָרף האָבען מיט איהר געטהאָן נאָכדעם ווי זיי האָבען זי פערמוישטעט ביז משוגעת.

און חנה נעהמט זיך צושראַקען און שולדיג טוליען צו ברוך'ן.... און אָט דאַכט זיך איהר — זי זעהט ערשט איצט ווי דער סטודענט וואַסיל, ברוך'ס בעסטער חבר, פאַלט ברוך'ן צו די פיס, קושט איהם די הענד און ברוך — שטעהט פאַר איהם אַ גרויער, שטויסט איהם פון זיך און רעדט צו איהם מיט גאַל: „דו קומסט צו מיר ווי אַ קריסט און איך שפיי דיך אין פנים. — היינט ווען זיי דאַרפּען דאָס — האָבען זיי דאָס געטהאָן; מאַרגען, ווען דו וועסט דאָס דאַרפּען, וועסטו דאָס טהאָן, ווייל איהר זיינט אַלע הינט. הונט, אַרויס פון מיין הויז!!“ און ווי ברוך האָט דאָס נאָכ'ן אונגליק פאַר קיין פאַל ניט געוואָלט פאַהרען אין דאָרף. און ווען מען האָט די מאַמע געבראַכט אין שטאָדטישען משוגעים הויז, איז ער שוין אויך אין שטאָדט ניט געווען...

אָבער דאָס פעלד פאַר די אויגען ציהט זיך ווייט, ציהט זיך ווייט. און ברוך רייסט איבער חנה'ן:

— חנה! איהר געדענקט נאָך ווי מיר פֿלעגען קאָטשען שנעע-קוילען?
גרויסע קנוילען שנעע....

און ברוך מעסט דערביי מיט די אויגען דאָס ווייסע פעלד... עס שווימט אַרויס דאָס דאָרף און צוזאַמען מיט'ן דאָרף — די וועסט מיט איהרע ברייטע סטעפען, וואָס פערשפרייטען זיך אונטער אַ ווייטען אונט-ענדליך בלויען רוים... רוים און ווייטקייט, רוים....

און אַט קאָטשען זיי ביידע אַ הויפען שנעע, וויקלען איהם איבער'ן ברייטען פעלד. דער הויפט ווערט אַלץ גרעסער און גרעסער, פערוואַגט דעלט זיך אַט אין אַ רונדען קנויל און אַט אין אַ ווייסען קלאָץ. און זיי ארבייטען פֿלייסיק, ווערען פערפלאַמט. עס זעצט פון זיי אַ פּאַרע; עס שלאָגט זיך אַרויס אַ לאָק האָר איבער איהר פנים, עס שלאָגט זיך אַרויס אַ שוואַרצער טשוב איבער זיין שטערען און זיי שפּאַרען דעם הויפען אַלץ פעסטער, איבערגעבענער. ערגעץ ווייזט זיך אַ וואַלד, באַלד און זיי זיינען מיט'ן קנויל נעבען וואַלד. און הינטער זיי בלייבט אַ לאַנגער, לעדיגער פּאַס, און דער לעדיגער פּאַס צושניידט דאָס ווייסע פעלד אויף צווייען.

— באַלד וועסטו זעהן, חנ'קע! אַט קייקעל נאָך אַ ביסעל. — ניטאָ קיין זאָך אומזיסט... אָך, ווי שעהן עס פּאַסט דיר דער לאָק, און ווי שעהן עס איז דיין צופלאַמטער פנים! — און ווי דו קייקעלסט דאָס אזוי פֿלייסיק, מיין גוטע חנ'קע! — קייקעלסט און פּרעסט זיך דערוויילע צו מיר — — האָסט זיך ליעב פּרעסען צו מיר? — — קייקעל, קייקעל! — —

— גענוג שוין, חנ'קע! — שרייט ער אויס מיט אַ פריידיגען פייער אין האַרצען.

— וואָס ווילסטו טהאָן?!

— באַלד! דו וועסט זעהן. איך וועל אויפשטעלען די קלאָץ.

— וואָס ס'טו מאַכען, אַ מענש?

— ניין, מיין קינד! באַלד ס'טו זעהן, אז ניטאָ איז קיין זאָך

אומזיסט.

און ער נעהמט אָן די קלאָץ פון איין זייט און ווי נאָך ער שטעלט זי אויף, דערהערט זיך באַלד אַ פּלעסק פון פליגעל, אַ קוויטש, און — עס פליהט אַרויס מיט צופריעדען נאָכגעלאָזטע פליגעלען דער פויגעל, וואָס

ער האָט אַ מאָל אָפּגעלאָזט — — — און נאָך איהם פאַטשט אַרויס אַ גאַנצע מחנה און גיבען זיך אַ הויב אויף אין דער לופטען, דרעהען אויס אַ פּאָר רעדער און לאָזען זיך צוריק אַראָפּ אויף ברוך'ן. און ברוך ווערט אָפּגעשאַטען מיט פּויגלען און אַלע פּיסטשען זיי און פּלאַטערען און גלע-טען מיט די פּליגעל. מיט די צועפענטע שנאָבעל קושען זיי זיך איינער מיט'ן צווייטען פאַר פּוייד. און דער אַלטער פּויגעל רופט פּון קלאַץ אַלץ נייע און נייע — די יונגערע, די גאָר יונגע; און דאָס פּיסטשען און דער פּליגעל-פּלעסק ווערט אַלץ גרעסער, רוישיגער.

— חנה, מיין חנ'קע, זעה נאָר! זעהר נאָר, ווי עס ווערט גאָר ניט פּערלוריען. — אַמאָל, אַמאָל אָפּגעלאָזט אַ פּויגעל — — — געדענקסט? — — — און איצט זעה וויפּיעל? — — — נאָ, קענסט זיי איצט אַלע גלעמען, אַלע קושען — — — און וואו איז דיין קראַנץ? — — — חנה, חנ'קע!... — — —

ברוך ציטערט אויף — — — מאַקס מיט זיינע בעקאַנטע, מיט זייערע שאַטענס געהען אויף-צור-פּריהער אויפ'ן וויסען שנעע און שמוע-סען נאָך וועגען דעם פּרייז-פּייט. —

— טפו, צו אַרדע טייוועל! — שרייט ברוך אויס. — העי, מאַקס, צו וועלכען טייוועל האָסטו זיך דאָרטען פּעררעדט! דו ווייסט, אַז איך בין ניט געשלאָפּען די לעצטע עטליכע נעכט, געהסטו און לאָזט מיר איבער אַליין מיט חנ'קען.

— כאַ-כאַ-כאַ! — צולאַכט זיך חנה. — וואָס האָט זיך אייך גע-חלום'ט? — — —

מאַקס לויפט צו:

— ד'ווייס? ... וואָס — — — איך מיין אדרבה — — — איהר רעדט דאָך מן הסתם... וואָס? — — — אויף מיין וואָרט. — ביזט אַ נאַר! מיר קלעפען זיך די אויגען.

קאפיטעל 18.

בינעם האָט נאָך דעם לאַנג אַרומגעזוכט בייַלעקע'ן אין זאָל און האָט זי שוין מעהר ניט געקענט געפינען. פאַר כעס האָבען זיך ביי איהם פון מאָל צו מאָל צונויפגעקריצט די צייהן און דערצו האָט מען איהם נאָך איצט גענומען דייצען פון אלע זייטען מיט'ן נאָמען — בייַלעקע!!
נחום כאַפט איהם אָן אַ צופריעדענער:

— מיר רעכענען, אַז דער היינטיגער באָל זאָל אַריינטראָגען אַ דריי טויזענד דאָלאַר. איהר קענט זיך נאָך ניט פאַרשטעלען ווי נויטיג דאָס איז פאַר אונזער צייטונג. איצט מעג מען דאָך שוין זאָגען דעם אמת: מיר האָבען מיט גרויס מאַטערניש דערצויגען בייז'ן איצטיגען באָל די „אידישע פּאָהן“. און מיר טהוט טאַקע זעהר באַנג, וואָס ברוך איז ניטאָ אויפ'ן באָל. נאָך אַלעמען, קיין שונא איז ער דאָך ניט, און איד גלויב, עס וואָלט איהם זיכער הנאה געטהאָן, ווען ער זעהט וואָסער אַ שעהנעם עולם מיר האָבען צונויפגענומען. קיין איינער פון די בעלער, וואָס זיינען געווען היינטיגען יאָהר, האָט ניט געהאַט אַזאַ גרויסען און אַזאַ אינטער ליגענטען עולם, ווי מיר. דאָס בעווייזט אייך, אַז די בעסערע פון אונזער פּאָלק פיהלען, אַז מיר זיינען זייערע, און ביי זיי איז רעכט צוליעב אונז זער באָל איבערוואַרטען אלע אַנדערע בעלער. און וואו איז דאָס ערגעץ בייַלעקע אַהינגעקומען?

לאַה, אין איהר עלעגאַנטען קלייד פון די־ראָזען זייד, פערפוצט מיט אַ דינעם ווייסען געוועב, איבערגעבונדען אויפקאָס, פון איין אַקס סעל צו דער טאַליע מיט אַ ברייטען פאַס זייד פון ווייס און בלו, אויף וועלכען עס איז מיט גאָלדענע ווערטער אויפגעשריעבען: „לעזט „די איד־דישע פּאָהן!“ לויפט אָן צו בינעמ'ען מיט בילעטען פאַר'ן בופעט אין האַנד און שרייט צו איהם אויס, ווי צו אַ ווילד־פּרעמדען:

„משעס פאַר דהי באַר!“

בינעם קויפט ביי איהר טשעקס, און זי פרעגט:

— און וואָס איז דאָס עפעס מיט אַ מאָל בייַלעקע ניט געוואָרען?
 — יאָ, עפעס זעהט מען ניט בייַלעקע! — לויפט אָן נאָך אַן אַכ-
 דערע, אויף מיט טשעקס אין האַנד.

די טענץ זיינען אויף אַ וויילע איבערגעריסען געוואָרען. אין זאַל איז
 געוואָרען פינסטער — אויף דער בימה האָט מען גענומען בעווייזען לעבע-
 דיגע בילדער:

„ירמיה אויפ'ן שטיין“ און אַרום איז אומעטיגגרוי און פאַראַכטטיג.
 באַנג און ווייט — — — און דער אָרקעסטער נעהמט צואוועהטאָגט-שטיל
 און בימערבייז צוצויגען שפיעלען „א נ י ה ג ב ר“, און דער כאָהר,
 וועלכען מען זעהט ניט, נעהמט שטיל מיטזינגען, און ביסלעכווייז ווערען
 די קולות אַלץ העכער און דריקענדער, קומען זיך צונויף און מישען זיך
 אויס מיט'ן אָרקעסטער, און באַלד ווערען זיי ביידע פערלאָרען. עס
 דאַכט זיך אויס, דער אָרקעסטער שפיעלט, נאָך זיינע כלים גיבען קיין
 טענער ניט אַרויס... הינטען שטעהט אַ כאָהר מיט צועפענטע מוילער,
 נאָך זיי זינגען ניט... און אַז אַט דער גאַנצער ברייטער געמיש פון שפיע-
 לען און געזאַנג, איבער וועלכען עס שווימט אום אַ טיעפער, טויזענד-
 יאָהריגער, האַרציגער אומעט, שטראָמט אַרויס פון דעם נביא'ס האַרצען,
 פון זיין נשמה, פון זיינע ביינער, פון אַט דער גרויסער טראַגישער גע-
 שטאַלט, וואָס זיצט איצט אויפ'ן שטיין, טיעף פערטראַכט און שווער
 געבויגען. און באַלד נעהמט זיך בינעמען דאַכטען: — אַרום דעם נביא
 ווערט אַ ראָד מיט מענשען, און אונטער דעם ראָד נאָך אַ ראָד, און אַזוי
 אַלץ ווייטער און ווייטער, איין ראָד אונטער דעם אַנדערען, איינס אונ-
 טער דעם אַנדערען, און וואָס ניעדעריגער איין ראָד איז, אַלץ גרעסער
 און מעהרער איז זיין צאָהל מענשען. ביז עס ווערט אַ גרויסער הויכער
 באַרג. און אויבען ערהויכט זיך די גרויסע טראַגישע געשטאַלט פונ'ם
 נביא. זיינע אַריינגעראָבענע גרויסע אויגען קוקען טיעף אין זיך און
 ווייט, ווייט פאַר זיך, נאָך זיין גרויסער צער ניעדערט און ניסט זיך אַריין
 אין די הערצער און אין די אַדערען פון די דורות און דורות, וואָס רינגלען
 אַרום דעם באַרג, און זייער אַלעמענס בלוט נעהמט מיט געשריי און מיט
 ביטערניש מיטזאָגען:

איך בין דער מאַן וואָס האָט געפיהלט דעם פיין, די רוט פון זיין
 צאָרען — — — !

מיד האָט ער געפיהרט און איך בין גענאָנגען איבער פינסטערניש
אַהן ליכט — — !

מיינע וועגען האָט ער פּערצאָמט מיט געבראָכענע שטיינער און מיינע
אויסוועגען — פּערקרימט — — !

אַנגעצויגען האָט ער זיין בויגען און מיד געשטעלט פאַר אַ ציעל צו
זיין פּייל — — !

עפעס אַ מין טיעפּער בעדויערען האָט דערביי גענומען עסען
בינעם'ס האַרץ, און פּונקט דאָן איז צו איהם צוגעקומען לעווין און איהם
מעשה גומער-ברודער אָנגעכאַפּט פאַר'ן האַנד :

— וואו איז זי ערגעץ אַהינגעקומען ? — — —

דער נאַרישער, באַלעכאַטישער טאָן, מיט וועלכען לעווין האָט זיך
צו איהם געווענדט, און דער וואָרט „זי“ האָבען בינעמ'ען נאָך מעהר
אויפגערענט און זיין בליק האָט זיך מיט פּעראַכטונג אָפּגעשטעלט אויף
די צוויי ברייטע פּאָדערשטע צייהן, וואָס האָבען זיך אַרויסגעזעהן פון
צווישען לעווין'ס ווייכע ליפען, און זיין רעכטע האַנד האָט זיך צונויפגע-
מאַכט אין אַ שטאַרקען פּוינט אויף צו דערלאַנגען לעווין'ען אין די צייהן
אַריין.

— פּוי, צום טייוועל, וואָס פאַר אַ נאַרישען נאָז איהר האָט ! —
שרייט צו איהם בינעם אויס אַן אויפגעבראַכטער.

— איך פרעג אייך אויף איהר, אויף ביילקע'ן, — זאָגט לעווין, זיך
פּערליערענדיג, און ער צועפענט דערביי די אויגען. — וואָס איז מיט
אייך ? וואָס ? — — —

— וואָס מיט מיר איז, איז ניט אייער טאַמענ'ס עסק !
— איהר זיינט שכור ? ! — רופט זיך אָפּ לעווין, שטעלענדיג אַ פּוס
זווישן צוריק.

אַלע אַדערען האָבען זיך אין בינעמען אָנגעצויגען און האָבען איהם
אַ ברייה געטהאָן, ווי זיי וואָלטען געווען פון צוגליהטען אייזען. ער האָט
דערפיהלט, ווי אָנצוכאַפּען דעם לעווין'ען פאַר'ן האַלז און איהם אַ שליי-
דער טהאַן צו דער ערד. צום גליק אָבער איז לאה פּאַרבייגעגאַנגען און
האָט זיך געוואָלט ווענדען מיט עפעס צו בינעמ'ען, נאָר דערזעהענדיג,
וואָס דאָ קומט פאַר, האָט זי גלייך אָנגעכאַפּט בינעמ'ען פאַר דער האַנד :
— בינעם ! וואָס איז מיט אייך ? וואָס קומט דאָ פאַר ? ... — און

דערביי האָט זי צוגעוואָרפֿען אַ פֿעראַכטענדען בליק אין לעווין'ס זייט.
לעווין איז געווען צופריעדען, ווען ער האָט דערזעהן עמיצען פֿאַר־
ביינעהן, אָן וועמען ער האָט זיך געקענט אָנטשעפען און מיטגעהן.
אַ וויילע איז נאָך בינעם געשטאַנען און לאַה האָט איהם ניט געקענט
ריהרען פֿון אַרט. נאָכדעם האָט ער גענומען שמייכלען און איז מיט
איהר אַוועק צום בופֿעט און אויפֿ'ן וועג צו איהר גערעדט:

— נו, נאָר ניט. וואָס האָט איהר זיך דערשראָקען? איך ווייס?
ער איז אַ נאַרישער בחור. און איך האָב פֿיינט זיינע צייהן. נו, און
איהר ווייסט דאָך, ווי מיך קאָנען אויפֿרעגען צוויי נאַרישע ברייטע
לאַפֿעטעס.

— אָבער ווי ווערט מען דאָס אַזוי אין כּעס אויף יענעם?
— וואָס פֿערשטעהט איהר ניט, ווי מען נעהמט און מען ווערט אין
כּעס? — רעדט צו איהר בינעם שמייכלענדיג.

דער בופֿעט איז געווען פֿול מיט אויפֿגעראַמטען עולם, וועלכע זיינען
געווען יום־טובֿ'דיג צוועצט אַרום די פֿולע, רונדע מראַמאַרנע טישלעך.
בינעם מיט לאַה'ן האָבען פֿאַר זיך אויסגעזוכט אַ טישעל.
— לאַנג אָבער וועל איך מיט אייך ניט קענען זיצען, — וואָרענט
איהם לאַה, אָנווייזענדיג איהם אויף די טשעסס, וועלכע זי האָט צו פֿער־
קויפֿען.

— וועל, — ענטפֿערט בינעם מיט אַ שמייכלעל. — וועל איך נאָך
אַן איבעריגען מאָל זיין פֿון די רייכע, וואָס גענוגענען זיך מיט אַ ביטעל.
און וואָס וועט איהר הייסען בעשטעלען?
— לעמאַנאָד, — זאָגט לאַה.

דער קעלנער איז צוגעקומען. בינעם האָט ביי איהם בעשטעלט פֿאַר
לאַה'ן לעמאַנאָד און פֿאַר זיך ביער.
— צו וואָס דארפֿט איהר איצט ביער? איהר זיינט דען איצט נאָך
וועניג אויפֿגערעגט? — פֿרעגט לאַה.

— ווער ווייס, אפֿשר נאָך וועניג?! — שמייכלעלט בינעם.
ווען דער קעלנער האָט צוגעטראַגען די בעשטעלונג, האָט דאָס נלאָז
ביער, ביים אַוועקשטעלען, געגעבען אַ מאַסיווען קלאַפֿ אָן דעם מראַמאַר...
די נלאָז איז געווען אַ שווערע און האָט געהאַט אַ הענטעל, אין וועלכען
עס האָבען געקענט אַרײַן אַלע פינגער פֿון אַ מענשליכער האַנד. בינעם

האָט מיט זיין האַנד פעסט אָנגענומען דאָס הענטעל און דערפיהלט ווי אויפצוהויבען דאָס גלאָז און מיט אַ מאָל און מיט'ן גאַנצען כּח מיט איהם אַ קלאַפּ טהאַן אין דעם גלאַטען מראמאָרנעם טישעל, נאָר ער האָט אַ שמייכעל געטהאָן פּוּן דעם איינפאַל און זיך גענומען דאָרשטיג טרינקען דאָס קאַלטע ביער. פּוּן העפליכקייט וועגען האָט ער געוואָלט ניט אויס־טרינקען דאָס גלאָז ביער אין איין מאָל, אָבער ווען ער האָט שוין געהאַט אַראָפּגעשלונגען אַ טהייל פּוּן דעם ביער און דערפיהלט אַרום זיין האַרצען די קאַלטע פייכטקייט, וואָס האָט מיט זיך געטראָגען קיהלקייט, וואַרעמ־קייט און עפעס אַ מין ברייטע גראַמקייט, האָט ער ניט אויסגעהאַלטען און אָהן אַן אָפּהאַלט אויסגעטרונקען אין גאַנצען דאָס ביער מיט איין מאָל. און נאָכדעם האָט ער מיט אַ פּערשולדיגטען שמייכעל גענומען קוסען אויף לאַה'ן.

לאַה האָט דורך אַ לאַנגער שטרוי געצויגען אין זיך דעם לעמאָנאָד פּוּן איהר דינעם גלאָז, וואָס איז געשטאַנען אויף אַ הויכען, גלעזערנעם פינגער־פיסעל, און כאַטש זי האָט זיך עטוואָס דערשראָקען פּוּן דעם אופן, ווי בינעם האָט אויסגעטרונקען דאָס ביער, האָט זי זיך געמאַכט, אַז זי האָט דאָס גאָר ניט בעמערקט. און אָט האָט זי נאָך אויף אַ וויילע אניפּגעהערט טרינקען, מיט דער שטרוי גענומען דרעהען די שטיקלעך אייז אין גלאָז און געפרעגט:

— און ווי געפעלט אייך: ניט ברוך, ניט חנה! פאַר וואָס זיינען זיי היינט ניט געקומען?

בינעם ענטפּערט ניט, נאָר ער שמייכעלט.

לאַה האָט וויעדער אַריינגענומען די שטרוי אין מויל.

און בינעם קוקט אויף איהר און זעהט, ווי שעהן עס ציהען זיך צונויף איהרע באַקען פּוּן אָט דעם זויגען דעם לעמאָנאָד דורך דער שטרוי, און אַז איהר לאַנגליך פאַרמירטע מאָרדעטשקע איז עהנליך צו חנה'ס און אַז איהרע אַקסלען זיינען ביי איהר אַזוי רונד און שעהן צוואוואַקסען ווי ביי חנה'ן...

— און וואו איז דאָס פאַרט מיט אַמאָל בייַלסע אַהיינעקומען? —

ווערט זיך צו איהם וויעדער לאַה.

בינעמען איז מיט אַ מאָל דורכגעפּלויגען אַ געדאַנק אין קאָפּ, אַז לאַה ווייסט, וואָס אין איהם קומט איצט פאַר, נאָר זי מאַכט זיך ניט

וויסענדיג און שפיעלט זיך מיט איהם ווי מיט א אינגעל... זיין אויפ־
רענונג האָט מיט אַ מאָל וויעדער גענומען שטייגען, זיין פנים איז געוואָרען
פינסטערער, די אויגען שאַרפער, און ער האָט אַ קלאַפּ געטהאָן מיט'ן
גלאָז אָן טיש, אזוי אז דאָס גלאָז האָט זיך שיער ניט צובראָכען. דער
קעלנער איז צוגעלאָפּען און בינעם האָט בעשטעהט נאָך אַ גלאָז בייד.

לאה האָט זיך אויפגעהויבען.

— איך דארף שוין געהן.

— וואָס אייַלט איהר זיך? איהר האָט ניט, וואָס מורא צו האָבען;
איך וועל שוין די איצטיגע גלאָז ביער ניט אויסטרינקען פאַר איין מאָל...
— פון מיינעטוועגען! — שרייט זי אויס, אויפציהענדיג די אַקסעל.
— נאָר איהר ווייסט דאָך, — זאָגט זי, איהם אָנצייגענדיג אויף די
טשעקס. — אָבער אין וועל נאָך אפשר באַלד זיין צוריק.

לאה איז אַוועק. ווען מען האָט בינעמען דערלאַנגט דאָס גלאָז ביער
האָט עס וויעדער מיט איהר שווערען גלאַמען דנאָ אַ מאַסיווען קלאַפּ
געטהאָן אָן דעם מראַמאָר, און וויעדער האָט בינעם ביים אָנגעהמען די
גלאָז דערפיהלט די פריהערדיגע ליידענשאַפט — צו צוקלאַפּען דאָס גלאָז
אָן דעם מראַמאָר.

— וואָס בין איך דאָס, משוגע?! — ניט ער זיך אַליין אַ בייזען
פרעג, ווי ער וואָלט אויף זיך אָנשרייען פאַר די נאַרישע איינפאַלען, און
ער ניט מיט פערדראָס און כעס אַ הויב דאָס גלאָז און!... — דאָס האַרץ
האָט זיך אין איהם אַ קאַלטען ריס געטהאָן. ער אַליין איז מיט שרעק
אויפגעשפרונגען. מיט אַ געשריי און קוויטשעריי זיינען אויפגעשפרונגן
גען מענער און פרויען פון די אַרומיגע טישלעך. און באַלד האָט ער
אַרום זיך דערזעהן אַ ראָד פון פערפוצטע מענער און פרויען, וואָס האָבען
אויף איהם געקוקט מיט ווילד־צושראַקענע בליקען. און אַט האָט ער
צווישען זיי דערזעהן בילקע'ן, און באַלד האָט ער זיך איבערצייגט, אז
ער האָט אַ מעות... און אויפ'ן נאַמען טישעל, וואָס נעבען איהם ליגען
שטיקלעך גלאָז... און ער קוקט אויפ'ן עולם און שמיכעלט... און אַט
זיינען באַלד אָנגעלאָפּען לאה, נחום, דער מאַלער — מענדיל, אַ פּאָר
קעלנער. עפעס אַ בעקאַנעט מיידעל האָט פון זיך אַראַבגעריסען איהר
זיידענעם שאַרף און מיט איהר איהם גענומען ווישען דאָס בלוט פון זיין
האַנד... — — —

קאפיטעל 19.

ווען ברוך איז נעקומען צו זיך אהיים, האָט ער דערזעהן, אז אין זיין צימער איז ליכטיג. ווער זאָל דאָס זיין?
 — א! — קלעהרט ער. — געוויס פון פּעראַיין. און ווי שפּעט יענער זיצט און וואַרט דאָס אויף מיר. עס קען געוויס זיין דער איבער-געבענער בינעם.
 נאָר ווען ער האָט אויפגעפּענט די טהיר, איז איהם אנטקעגען גע-קומען בייַלעקע!
 — גוטען אבענד, בייַלעקע! — שרייט ער אויס ערשטוינט, זיך בע-מיהענדיג צו זיין פרעהליך. — ווי קומט איהר אהער אזוי שפּעט?
 אויפ'ן טיש שטעהען אין וואַסער פּרישע בלומען, און ברוך האָט זיך שיער ניט אַרויסגעכאַפּט: „און וואַסערע שעהנע בלומען איהר האָט דאָס מיט זיך געבראַכט!“ נאָר ער דערמאָנט זיך, אז עס קאָן דאָך זיין, אז די בלומען זיינען לאַה'ס...
 בייַלעקע, דערזעהענדיג איהם מיט די גליטשערס אין האַנד: — וואָס? איהר האָט זיך נאָר געגליטשט?! היינט זעהט, וואָס פאַר אַ שלעכטער מענש איהר זייט! פאַר וואָס האָט איהר מיר ניט געזאָגט, אז איהר געהט זיך היינט גליטשען?
 — ווען איך האָב זיך מיט אייך געזעהן, האָב איך דאָס נאָך אַליין ניט געוואוסט. — ווי קומט איהר אהער אזוי שפּעט?
 — איך בין געווען ביי מיינער א מומע. זי וואוינט דאָ, אין יאָנ-קערס. אויפ'ן וועג צוריק, קלעהר איך: מען דאַרף זיך אַריינכאַפּען צו אייך — — און וועמען וועט דאָס איינפאַלען, אז איהר וועט אויף זיך לאָזען אזוי לאַנג וואַרטען?!
 — טאַקע, טאַקע. ווי מאַדנע דאָס איז? געה ווייס, אז מען וואַרט אויף דיר! אז עמיצער איז צו דיר נעקומען?!
 ברוך געהט זיך אַרומדערהען איבער'ן צימער גערוועזן...

— זאָנט דעם אמת, זיינט איהר צופריעדען פון דעם, וואָס איך בין
צו אייך געקומען?

— וואָס רעדט איהר? ... וואָס הייסט — — — שטעלט זיך פאַר
— — — איצטער איז דאָך ווינטער, און אָט דער שנעע, און אָט די בערג,
די וועלדער. זיי קאָנען דאָך משוגע מאַכען אַ מענשען. און פונקט איצט
טער געהט זיך ערגעץ איבער ווייטע פעלדער דער פעטער־שנייער אין זיין
גרויסען, ווייסען טלית. ער געהט זיך אזוי לייכט, פערטראַכט. זיין
באָרד איז ווייס און שיטער, און ער קוקט אזוי ווייט, אזוי קאַלט
און גלייכגילטיג. — — — און ערגעץ צווישען וועלדער אין אַ וואַלד
צינדען איצט ווינד־מיידלעך, בלויע פייערען, און אז עס שטאַרקען זיך די
בלויע פייערען, שטאַרקט זיך דער פראָסט. און דער זיידע ברעכט בוי־
מער און וואַרפט זיי אין פייער. ער שפאַלט מיט זיינע הענד די שטאַרק־
סטע דעמבעס, שפאַלט זיי אין שטיקער, און די ווינד־מיידלעך כאַפּען זיי
אונטער און וואַרפען זיי צופריעדען אין פייער, און צולייגען נאָך אַלץ
נייע און נייע פייערען. און די בלויע פייערען קנאַקען; עס קנאַקען די
שטיקער, די בוימער. עס קנאַקט און היַלכט דער גאַנצער שוואַרץ־וויי־
סער וואַלד, און דער זיידע געהט אַוועק אין זיין אַרבייט אַלץ ווייטער
און ווייטער. און אין טהאַל, ביי דעם אייז, בעווייזט זיך דער פיעדעל־
שפיעלער, אַ צורייצטער, אַ בלאַסער. ער שפאַרט זיך אָן ביי דעם בויס,
וואָס וואַקסט, ווי אויף אומצופאַלען, און געהמט זיך שפיעלען אויף דער
דיגער סטרונע, און עס צוטראַגען זיך שאַרפע, רופענדע טענער — — —
און עס בעווייזט זיך פריש־שמיכלענדיג אַ שעהע ווינד־מיידעל אין אַ
העל־בלויען זיידענעם העמד, און דאָס העמד ציטערט אויף איהרע רונדע,
ווייכע גליעדער, אויף די בריסט, און זי ניט אַ קוק אויפ'ן פיעדעל־
שפיעלער און דערקאָנט, אַז ער מיינט ניט זי... — איהר פערשטעהט,
ביילקע? — ער מיינט ניט זי... איז זי אָבער אַ גוטע און הויכט זיך
אויף אויף די באַרוועסע פיס, אויף די שפיץ פינגער ציהט זי זיך אויס
און ווערט נאָך לענגער און שלאַנקער, הויבט אויף איהר שעהנעם קאַפּ,
איהר נאַקעטע רעכטע האַנד, און רופט און העלפט איהם רופען. קומט
אָן נאָך אַ מיידעל, און נאָך אַ מיידעל. אַלע ווייסע, ציטערדיגע, שפרינג
גענדיגע, אַלע אין בלויע, זיידענע העמדער, אָבער זיין פיעדעל רופט שוין
איצט קלאָר: — דוּן דוּן!!

„דזינדזין“ הייסט דאָס מיידעל, פאַר וועלכער דער זיידע־פּראָסט האָט אַוועקגעגעבען שטאַרקע דרייצעהן וועלדער. זי איז איהם טהייער, ווי דער שוואַרץ־אַפּעל פון אויג. זי — האָט אָבער ליעב דעם בלאַסען שפּיעלער; זי האָט ליעב צו טאַנצען אונטער זיינע טענער, צו בויגען איהר קערפּער, פּונקט ווי זיי וועגען זיך; און דעהערט זי אין מיטען טאַנצען, ווי זיין פּידעל ציהט אויס — דזינדזין! — ווערט זי אַן אויפ־געציטערטע און פאַלט אין גאַנצען אַרײַן אין זיין מאַכט.

איצט אָבער שרייט זיין פּידעל — דזינדזין! די מיידלעך ווילען איהם אַרויסהעלפּען, — לויפען זיי אום איבער'ן אייז און שרייען און רופּען: דזינדזין! דזינדזין! — — —

דזינדזין אָבער קומט ניט. זי האָט היינט מורא מעהרער ווי אַלע מאָל, ווייל זי ווייס, אַז דעם זיידען געהט דאָס היינטיגע נאַכט זעהר גוט, און נאָכדעם, ווי ער וועט אָנברעכען אַ סך בוימער און אַנשפּאַלטען אַ סך האָלץ, ווען די בלויע פייערען וועלען שוין זיין צושפּרייט איבער'ן גאַנצען וואַלד און עס וועלען אַרום זיי טאַנצען די ווילדע מיידלעך, וועט זיך איהם פּערוועלען האָבען נעבען זיך זיין דזינדזין, פאַר וועלכער ער האָט אַוועקגעגעבען דרייצעהן וועלדער.

דער שפּיעלער אָבער וויל פון גאָר ניט וויסען. די פּידעל רופּט און רופּט. — גליטשען זיך די מיידלעך אַהין, אַהער און רופּען, רופּען. און אַז די טענער צורייצען זיך, רייסען פון זיך די מיידלעך אַראָפּ די בלויע העמדער און נעהמען זיך אַרומלויפען איבער'ן אייז נאַקעטע. און אָט קלעמערען זיי אַרויף אויף די דערבייאַיגע בוימער און שטעהען הוילע, פּעריצטערטע אויף די פּערשנעטע בוימער און קוקען צושראַקען אין אַלע זייטען, איבער'ן ווייט־צווייגטען, ווייסען וואַלד, מיט די אויגען זוכען זיי און רופּען: — דזינדזין! דזינדזין!! ברענגט דער ווינט צוטראַגען נאָך כּוואַליעס און כּוואַליעס ווינט־מיידלעך, ווערען זיי אַלע פּערכאַפּט פּונ'ם „דזינדזין!“ און וואַרפען פון זיך באַלד אַראָפּ די ווייסע שנעע־איגע שלייערס, שפּרינגען אַרויס אין די בלויע, זיידענע העמדער און קוקען זיך איבער צושראַקען — — — דזינדזין איז צווישען זיי ניטאָ! — — טאַנצען זיי אַלע פּערצווייפּעלט אַרונטער, שלאָגען זיך אַלע צוזאַמען, פּלעכטען זיך איבער, נעהמען ווילד בייסען איינע די אַנדערע און שטשירען אויף דער בלויער נאַכט מילך־ווייסע פּערבלומיגטע צייהן. און ווייסע

שפיציגע צייהן זיינען פערבלומיגט פון זייערע אייגענע לייבער, און זיי נעהמען מיט זיי בייסען די לופט, ציהען אויס זייערע קעפ און צובילען זיך ווי ביטער־פערצווייפעלטע הינט. — קען שוין די שעהנע דזין־דזין לענגער ניט אויסהאלמען און לאָזט זיך קייקלען און שפרינגען איבער באַרג און טהאַל, טאַנצט און שפרינגט אַ פערצאַפעלטע איבער בוימער און בוי־מער און בעווייזט זיך אויפ'ן אייז. — — —

און ווי נאָר זי בעווייזט זיך אויפ'ן אייז, דערהערט זיך באַלד אַ שטאַרקער, פראָסט־גער בייזער; עס ציטערט אויף דער אַלטער וואַלד, עס שלאַנגט זיך אויף אַ ווייסער שטויב, אַ צורייצטער, ווילדער שטורעם. — עס קנאַקען צווייגען, עס פלאַצען בוימער, דאָס אייז נעהמט זיך אין שטײ־קער רייסען. עס ציטערען אויף שמערט און דערפער, עס בעווייזט זיך אין זיין ווילדען כעס דער זיידע־פראָסט.

ברוך, וואָס איז געוואָרען אין דער צייט פון זיין דערצעהלען, אַלץ מעהרער און מעהרער נערוועז, בלייבט מיט אַ מאָל שמעהן אַ בלאַסער. בייַלעך שפרינגט אויף:

— און וואָס איז געוואָרען? וואָס איז געוואָרען?! — — —
 — נאַרישע מיידעל. וואָס האָט איהר זיך אזוי דערשראָקען?
 ערגעץ איבער ווייטע, ווייסע פעלדער געהט דאָך איצט צום וואַלד דער פעטער־שנעער — — — בלאַס, פערטראַכט, אין אַ גרויסען, ווייסען טלית, און שמעלט צום וואַלד־צו זיינע טריט, אַזעלכע רוחיגע, אַזעלכע גלייכנילטיגע.

אָך, וואָסער אַ שלעכטער איהר זייט, וואָסער אַ שלעכטער איהר זייט! — שרייט זי אויס, צוגעהענדיג האַרט צו איהם. ברוך נעהמט אָן מיט זיינע ביידע הענד איהר קאָפּ. ווי שעהן עס שמעקט איהר שעהנער, שוואַרצער קאָפּ, און וואָס פאַר אַ שעהנער אייני־פאַל עס איז צו קעמען אָט די שעהנע האָר אין צוויי כוואַליעס, און נאָכ־דעם זיי ערשט איבערבינדען פון אויבען מיט אַ שוואַרצער סטענגע. און וואָסערע שעהנע, אידישע אויגען! קליינע פולע ליפען, און די קליינע רונדע בריסט פּרעסען זיך אַרויס פון אונטער דעם שוואַרצען, סאַמעטענעם קלייד. ווי זי האָט זיך דאָס פּערפּוצט! און וויפיעל חן עס ניט צו איהר דינער פיגור די אָנגעשפּיליעטע פּרישע רויז. אויפ'ן נאַצען שוואַרצען

קלייד — בלוז איין רויז. און די רויז איז רויט ווי בלוט, און די רויז איז רויט, ווי פיער. — — —

— קינד, ווי קען איך נאָר היינט זיין אַ שלעכטער? איהר זאָלט וויסען וואָסער אַ שעהנע זון עס האָט מיך היינט פריה בעגעגענט, און ווי דער שנעע האָט אונטער מיינע פיס געשפיעלט, ווי עס פיסטשען פויגעל, ווי עס וואַרקען טויבען. און ווי נאָכדעם, ווען איך בין געפאָהרען אין „עלעווייטעד“, איז אויף יעדער גאָס צו מיר אַרויסגעשפרונגען אַ נייע זון, און נאָכדעם, ווען עס איז שוין צוגעפאלען די נאכט, האָב איך מיט אַמאָל פאַר זיך דערזעהן די אַלע זונען. און איך האָב זיי צונויפגענומען אין מיינע הענד און האָב זיי געפרעסט צו מיין האַרץ, און אזוי האָב איך געוואָלט אַרויפגעהן אויף אַ הויכען באַרג און זיך מיט זיי ווייזען פאַר בענשען, פאַר הינדער, — זאָלען זיי הנאה האָבען, זאָלען זיי זעהן, ווי גליקליך מען קען זיין אין דער וועלט. אַך, ביילקע, וויפיעל גליק עס איז פאַראַן אויף דער וועלט. וויפיעל גליק! און וואָס זיינען דען די צרות פון יאָהרען אנטקעגען דעם אונגענדיכען גליק פון איין מינוט? — אַ זעמדעל אין אַ לויטערען ים, ביילקע!

— אַך, ברוד, ברוד, איהר זייט דאָך עפעס אזאַ מאָדנער? —
 אין וואָס פאַר אַ וועלט לעבט איהר? — — — ברוד! — — —
 — קינד, איך לעב אין דער אמת'ער וועלט. זיי — די גאַנצע שטאָרט לעבט אין אַ פאַלשער, אין אַן אויסגעטראכטער וועלט.

— ברוד; ברוד!! ברוד!!! — שרייט זי פלוצלונג אויס. — נעהמט מיך אויף די הענד, דריקט מיך צו צו זיך, פרעסט מיך אַרײַן אין זיך, לאָזט מיך בלוז איין נאכט זיין מיט אייך. קיינער וועט זיך צו מיר מעהר ניט צוריהרען. איך וועל זיין בלוז אייערע. איך האָב זיך גע'וואָשען, גע'טובל'ט, מיין גאַנצער לייב שמעקט איצט. איך וויל זיין אייער כלה. איך וויל זיין אַ כשרה, אייערע, ברוד; ברוד! — — —
 נאָט מיינער! ווי איך פערליער זיך נעבען אייך! וואָס זיינט איהר פאַר אַ מענש? פון וואָנען האָט איהר זיך גענומען?! איך וועל דאָך לעבען אייך משוגע ווערען. איך האָב זיך דאָס היינט אָנגעטהאָן אויף צו געהן צום באָל, און אַלע זאָגען, אז מיט מיר איז אזוי גוט צו טאַנצען. איך בין דאָך אזוי לייכט, אזוי דיין. איך האָלט זיך אזוי לייכט אויף די פיס. און אזוי פיעל האָבען דאָך נאָך געוואַרט, אז איך זאָל מיט זיי היינט

טאנצען, און איך האָב נאָר איבערנעלאָזט דעם באָל און בין אוועק צו
 אייך און — — — צום סוף זיך איך דאָ די נאָנצע צייט און וואָרט.
 און טאָמער האָב איך דערהערט טריט, בין איך דאָך אלע מאָל אויפגע-
 שפרונגען ווי אַ משוגענע... און איהר האָט זיך נאָר גענליטשט די נאָנצע
 צייט! — ווען איך וואָלט דאָס געוואוסט, וואָלט איך דאָך געלאָפּען אייך
 אויפזוכען אויפ'ן אייז. חנה איז דאָך דאָרטען אויך געווען — — —
 אָבער איך האָב פאַר איהר קיין מורא נישט. זי ווייס, אז איך האָב אייך
 לייעב; אז איך וואָלט געקושט אייערע פיס, אז איך וואָלט זיך געלאָזען
 פון אייך אויפגעסען; אז איך וויל ווערען אייער כלה. און טאָמער האָב
 איך געזינדיגט, דארפט איהר מיר מוחל זיין, ווייל ווי לאַנג קען מען נאָך
 דאָ, אין דער גרויסער שטאָדט, זיין יונג? ... ברוד! — — — דער שאַפּ
 זיינט דאָך אויס דעם מאַרד פון די בייגער. איהר זאָלט מיר געווען אַנ-
 קומען, ווי שעהן איך בין געווען, נאָרוואָס ווען איך בין אהער געקומען
 צו פאַהרען — — — אַך, ברוד! ברוד! ... און ווער האָט אייך געבראכט
 אָט די בלומען? זאָנט: איהר האָט זיי אליין געקויפט? ...
 און אָט איז זי געבליעכען שטעהן. טרעהרען האָבען זי גענומען
 שטיקען אין האַלז, און באַלד איז זי צוגעפאלען מיט'ן קאָפּ צו זיין ברוסט
 און גענומען וויינען, זיך צאפּלענדיג אין זיינע הענד.
 — ביילקע! קינד! פיהלט איהר כאָטש איצט, אז נאָט איז מיט
 אייך?

— וואָס ווילט איהר מיט אייער נאָט? וואָסער נאָט? וועלכער
 נאָט!! נישטאָ קיין נאָט! נישטאָ!

— דער אירישער נאָט. אָט דער נאָט, וואָס איז זיך איצט אזוי
 שטאַרק נוקם אין דיר, פאַר וואָס דו ווילסט פון איהם נישט וויסען. קעהר
 זיך איצט אום צו איהם און ער וועט דיר מוחל זיין, ווייל ער איז דאָך
 דער, פאַר וועמעס פייערדיגען צאָרן עס ציטערט אויף דאָס מענשליכע
 האַרץ. און ער איז אָבער אויך פול מיט רחמים, ביילקע. און ער פערניט
 און ער היילט. מען קען זיך צו איהם אומקעהרען, ווי אַ קינד צו אַ
 טאָמען. ער איז אַ נומער, ער איז אַ גרויסער און נומער, ביילקע. קוק
 זיך אום און זעה, — ווי ער וואַכט, ווי מען קען זיך פון איהם נישט
 בעהאַלטען!

— פאַר וואָס זעה איך ניט?! פאַר וואָס ווייס איך ניט?! —
טענה'ט זי דורך טרעהרען.

— צו זעהסטו דיין אייגען האַרץ? און פאַר וואָס ווייסטו, אז דו
האַסט אַ האַרץ? — — — צו זעהסטו דייע געדאַנקען? און פון
וואַנען ווייסטו, אז דו האַסט אַ געדאַנקען? — גאָט, דאָס זיינען די בער-
סערע פערלאַנגען פון דיין האַרצען, דאָס זיינען די ריינערע געדאַנקען פון
דיין קאַפּ. הער, וואָס איך זאָג דיר. קוק זיך איין אין דעם. און אז
דו וועסט זיך אין דעם איינלעבען, וועסטו דערזעהן, וועסטו דערפיהלען,
אז דאָס איז בלוז דער טהייל פון גאָט אינ'ם מענשען, ווייל ער אַליין איז
גרויס, — „עס איז פול די גאַנצע וועלט מיט זיין כבוד“, אָבער ער איז
נאָך גרעסער, נאָך גרעסער פון טויענדער און טויענדער וועלטען צוזאַם-
מענגענומען. עס שפּרייט זיך זיין ריינקייט און שעהנקייט איבער הימעל
און שטערען, אָבער ער איז נאָך גרעסער און שעהנער פון טויענד און
טויענדער פערשטערענטע הימעלען צוזאַמענגענומען, ווייל ער איז גאָט,
ווייל ער איז דער איין און איינציגער גאָט, און עס איז ניטאָ מעהר קיין
גאָט אויסער איהם. און געבענשט איז דער מענש, און ווי וואויל איז
איהם, ווען ער דערפיהלט אין זיך אַ טהייל פון גאָט דעם גרויסען גאָט.
און וואו איז דען דער מענש, אין וועמעס האַרצען עס וואוינען שוין גאָר
ניט קיין גוטע פערלאַנגען, אין וועמעס קאַפּ עס זיינען שוין גאָר ניטאָ
קיין ריינע געדאַנקען. ביילקע! פערשטעה, אז דורך דעם, וואָס דאָס
זינדיגע שלעפט אַראָפּ דאָס לויטערע צו זיך, ווערט דאָס ניט געלויטערט,
נאָר דורך דעם, וואָס דאָס זינדיגע הויבט זיך אויף צו דער לויטערקייט,
הויבט זיך אויף צו גאָט. ערגעץ אין דיר איז פאַראַן אַ לויטערער מאָר-
געשטערען. לאַז איהם אויפגעהן, ביילקע, און זאָל ער אויפטרעהלען
אין דיר, און זאָל ער אַרויסטרעהלען פון דייע אויגען אין זיין גאַנצער
לויטערקייט. — — — ווי שעהן דאָס וועט זיין, ביילקע, ווי שעהן! אַ
רויס, אַ ווייטקייט וועט זיך עפענען פאַר דייע אויגען, און דו וועסט געה-
מען קוקען גרויס און ברייט און ווייט. — — —

אזוי האָט נאָך ברוך לאַנג גע'טענה'ט, רעדענדיג און מאַלענדיג.
און דורך דער האַרציגקייט פון איהרע טרעהרען און פון דער איבער-
געבענער וואַרעמקייט פון זיין שטימע, האָט ביילקע גענומען פיהלען אין
זיך עפעס נייעס, ווייטעס, עפעס אזעלכעס, אנטקעגען וועלכען עס עפענט

זיך ציטערדיג אויף דאָס האַרץ, די נשמה. זי ליענט אַ פּערוויינטע, איינ-
נענרעט מיט איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט און פאַר די פּערוויינטע אויגען
שפּרייטען און ברייטען זיך פּערשטערענטע הימלען — — — און עס
קלינגט נאָך אין די אויערען ברוך'ס אויסגעשריי: „טויזענדער און טוי-
זענדער פּערשטערענטע הימלען, אָבער ער איז נאָך גרעסער, ער איז נאָך
שעהנער!“ — — — פון וואָנען האָט זיך ברוך גענומען מיט זיינע
מענות? — — — און וואָס וויל ער פון איהר האָבען? — — — און
ווי גוט עס איז צו ליענען איינגענורעט אין איהם! — — — און זי
פּראווט זיך פון דעסטוועגען און פּרעגט מיט אַ מין מורא און שטיִלקייט,
ווי זי וואָלט ניט וועלען אויפרודערען די שטיִלקייט:

— פאַר וואָס זאָרנט איהר זיך אַלץ פאַר דער נשמה!?

און ברוך לעגט אַרויף זיין האַנד אויף איהר קאָפּ, ווי אויפ'ן קאָפּ
פון אַ קינד און געהט צו איהר רעדען מיט אַ גוטער, בערוהיגענדער
שטימע, ווי עס רעדט אַ טאַטע צו אַ קינד, ווען ער מוז פאַר'ן קינד אויך
פּערנעהמען דעם פּלאַץ פון אַ מאַמע:

— בייִלעקע, לייב אָהן אַ שום העכערען פּערלאַנג, אָהן אַ שום רעלי-
גיעזען געפיהל, — דאָס איז פון וואָס דו ליידסט איצט אזוי שטאַרק!
ווען דאָס וואָלט אָבער געווען פּערבונדען כאָטש נאָך מיט קינדערהאַבען,
ווי ביי חנה'ן, למשל — — — אָדער עס וואָלט גלאַט געווען ריין, און
דו וואָלטס הנאה געהאַט פון דעם, וואָס דו ביזט ריין! קענסטו זיך דען
פאַרשמעלען, ווי ווייט גליקליך דו וואָלטס געווען? — — — און אז דו
האָסט זיך שוין יאָ געוואָשען און גערייניגט, — איז פון וועמעס-וועגען
האָסטו דאָס געטהאָן: צוליעב נאָט אָדער צוליעב דעם טייוועל?

— צוליעב דיר, צוליעב דיר! — ענטפּערט זי מיט אַ מאַל. — און
דו ווייסט, — זאָגט זי מיט אַ געענדערטער שטימע. — איך טראַג דאָך
איצט אויף זיך אַ בלויע-זיידען העמד. דו האָסט דאָך ליעב בלוי — —
אַט האָסטו דאָך איצטער אויך גערעדט פון בלויע זיידענע העמדער — —
ברוך! ברוך!! — — — איך האָב זיך דאָך צוליעב דיר געוואָשען און
גערייניגט, זיך אָנגעטהאָן אין סאַמעט און אין זייד, זיך געשפּריצט און
געזאַכט, און אַלץ געציטערט און געטראַכט: אַט אזוי, אַט אזוי דאַרף
מען טהאָן, ווען מען וויל ווערען ברוך'ס כלה.
— און מיט וואָסערע געדאַנקען דערכיי? דו ווייסט נאָך ניט, ווי

דער אידישער נאָט שטראַפֿט אַפֿילו פֿאַר שלעכטע געדאַנקען.

— וואָס הייסט?

— עס הייסט, — זאָגט ברוך, — אַז מיט ניט גוטע געדאַנקען פֿער-
פֿאַהרט מען צום ניט גוטען. — אָט הער אַ מעשה, וואָס האָט געטראָפֿען
שוין לאַנג צוריק: — — —

די וועלט איז געווען ווייס — עס איז געווען ווינטער.

און ערגעץ אויף אַ פעלד איז געשטאַנען אַ ווייסע קרעטשמע.

און אין דער ווייסער קרעטשמע האָט געוואוינט אַ איד מיט זיין ווייב.

און זיי האָבען געהאַט אַן איין־איינציג קינד, אַ שענהע טאָכטער, אויף

וועלכער נאָט און לייט האָבען זיי מקנא געווען.

די טאָכטער איז געווען אַ כלה און איהר חתן איז געווען אַ קאַסיר

אין וואַלד.

און איינמאָל פֿאַרנאַכט ברענגט מען דעם חתן אַ בריוועל פֿון איהר,

און מיט אַ ציטערדיגער האַנד איז דאָרט אָנגעשריעבען — — — „די

מאַמע בלייבט אין שטאָדט אויף נאַכט און דער טאַטע — — — קום!... —

ער שלאַפֿט, אַ מיעדער נאָכ'ן מאַרק.“

און דער חתן האָט געוואַרט, עס זאָל ווערען פינסטער, אַז ער זאָל

קומען, ווען דער טאַטע וועט שוין שלאָפען, און אַז אוועקפֿאַהרען זאָל ער,

ווען קיין האָהן וועט נאָך ניט קרעהען...

און ווען די נאַכט איז צוגעפֿאַלען, האָט ער אָנגעזאָטעלט זיין שוואַרץ

צען פֿערד. און אַז עס איז שוין געווען גוט פינסטער, האָט ער זיך

אַרויפגעכאַפֿט אויף איהם און זיך גענומען טראָגען דורכ'ן וואַלד.

זיין שוואַרץ פֿערד האָט זיך געטראָגען, האָט זיך אויסגעצויגען און

געשוואומען דורכ'ן גרויסען, ווייסען וואַלד, און דער חתן האָט זיך אַלע

מאָל צוגעבויגען צום פֿערד'ס קאַפּ און איהם צופֿריעדען געפֿאַטשט אין

זיין ברייטען האַלז, ווי ער וואַלט איהם וועלען זאָגען: — באַלד רייסען

מיר דורך דעם וואַלד, באַלד וועלען מיר אַרויס אויף די אָפֿענע ווייסע

פֿעלדער צו דער קרעטשמע, צו מיין כלה.

די צייט אָבער ציהט זיך און די נאַכט ווערט אַלץ גרעסער, טיעפֿער

און שפֿעטער — — — און אַרום איז נאָך אַלץ וואַלד און וואַלד...

געהט זיך דער חתן נאָך שטאַרקער יאָגען דאָס פֿערד. — איהם

טהוט באַנג די גוטע צייט. און ער פֿאַהרט און פֿאַהרט, און קוקט זיך

אום. — פאר איהם איז נאך אלץ וואלד... אלץ וואלד און וואלד — — —
 אָבער אָט דערזעהט ער, ווי דאָרטען אַרויף ענדיגט זיך שוין דער
 וואַלד. דאָס האַרץ ציטערט אין איהם אויף פון פרייד, די אויגען ווערען
 איהם ליכטיגער, ער שפּאַרעט שטאַרקער אונטער זיין פּערד, אָבער ווי
 נאָר ער קומט צו יענעם אָרט, הויבט זיך נאָר פון דאָרטען ערשט אָן
 גרויסער וואַלד... גרויסער וואַלד און וואַלד... אָבער ער מאַכט זיך אַ האַרץ
 און שמייכלט: —

איהם דוכט זיך, אז ער זעהט דורך די פּערשנעטע בוימער די ווייסע
 קרעטשמע. אלע פּענסטער זיינען פינסטער, נאָר פון איינעם קוסט אַרויס
 זיין ווייסע כּלה — און ער שרייט צו איהר:

— באַלד קומען מיר פון וואַלד אַרויס!

און ער נעהמט זיך נאָך שטאַרקען צואוילען זיין פּערד. — ער שטעלט
 זיך אַזש אויף די אייזענס פון זאָטעל:

— מיין פּערד! געשווינד!!

און דער שוואַרצער פּערד נעהמט זיך טראָגען אַן אויסגעצויגענער
 אויפ'ן ברייטען וועג צווישען די פּערשנעטע בוימער, אזוי אז ער ריהרט
 כמעט אָן די ערד מיט זיין בויך. ווערט דעם חתן אַ ביסעל היימליכער:
 פאַר זיינע אויגען שוועבט איהם אַרויס זיין שעהנע כּלה, ווי זי שמייד
 כעלט און ציטערט און שרייבט:

„...מאַמע בלייבט אין שטאָרט אויף נאַכט און טאַטע — קום!... —

ער שלאָפט אַ מיעדער נאָכ'ן מאַרק...“

און ער דערמאָהנט זיך אָן איהר שלאַנקען, פּרישען ציטער און עס
 שרייט פון איהם:

— קינד, באַלד ביזטו געבען מיר! און איך דאַנק דיין טאַטען, און

איך דאַנק דיין מאַמען, און, מיין פּערד, איך דאַנק אויך דיר!

מיט אמאָל אבער ווערט דאָס פּערד אונרוהיג! — עס שמעקט און

ניסט... און דער וואַלד ווערט אינגאַנצען פּרעמד... ניט היימליך גרויס...

דער חתן ציטערט אויף, אז ער ווערט שיער ניט פּערפּורירען פון שרעק,

און אין קאָפּ בליצט ביי איהם אויף:

— ס'האַט מיר ווער פּערפּיהרט מיין פּערד! קום איך ווען פון וואַלד

אַרויס? — — — קום איך ווען פון וואַלד אַרויס? — — —

און פֿלוצלונג דערזעהט ער, ווי טיעף אין וואָלד צינדט ווער בלויע פֿייערען — פֿייער, פֿייער! — שרעק און פֿייער צינדט זיך אין זיין האַר צען. ווילד הילכען פעסטע, טעמפע טריט. — ווילד טרייבט ער אום אין וואָלד זיין פֿערד.

און פֿאַר די אויגען שוועבען בלויע פֿייערען און עס טראָגט זיך ווילד און פֿרעמד דער ווייסער וואָלד.

— האַהו! האַהו! — שרייט ער אויס, און פֿון ערנעץ ווייט שרייט עמיץ צוריק: האַהו! האַהו! — — — און עס דאַכט זיך דעם חתן, אז אין דעם וויעדערניגעשריי שפּרייט זיך איבער'ן וואָלד דער כּלח'ס ציטער... — זי ציטערט, ווייל איהר טהוט אויך באַנג די גוטע צייט. און וויעדער נעהמט זיך איהם דאַכטען, אז אָט ענדיגט זיך דער וואָלד. אָט ענדיגט ער זיך דאָ, און אָט ענדיגט ער זיך דאָרטען... און אָט ענדיגט ער זיך אין עטליכע פּלעצער אויף איין מאָל. — — — אָבער וואוהין נאָר ער פּאָהרט אָן, פֿערשווינדען די צייכענס... און דער וואָלד ווערט נאָך אַלץ גרעסער און פֿרעמדער, און פֿאַר די אויגען שפּרינגען און טאַנצען ציטער־דיגע, בלויע פֿייערען און די טריט פֿון דעם אייגענעם פֿערד הילכען משונה'דיג, און שרעקען.

ביז מיט אַמאָל, דערזעהט ער פֿאַר זיך אַ וועג, וואָס פֿיהרט צו אַ ווייסער, אָפּענער ווייטקייט, וואָס מישט זיך אויס מיט'ן בלויען הימעל, און ער פּאַלט צו צום פֿערד, נעהמט אַרום זיין האַלז און שרייט אויס: — מיין פֿערד! מיין געטרייער פֿערד!

גיט דאָס פֿערד אַ הירזשע, ציהט זיך אויס נאָך לענגער און נעהמט זיך טראָגען איבער דעם וועג, ווי אַ פֿייל פֿון בויגען — — — פּלוצלונג אָבער גיט דאָס פֿערד אַ שפּרונג אָפּ צוריק, שפיצט אויף די אויערען, שפּרינגט־אויף אויף די הינטערשטע פֿיס מיט אַ צועפענטען מויל, מיט אויסגעשטירעטע געל־ווייסע צייהנער. די נאָז־לעכער האַבען זיך ווילד צושפּרייט און די אויגען בליצען גרין! — — —

ביילעק ציטערט אויף און דערפֿיהלט, ווי אַ שפּרונג־צורטהאָן אונטער'ן פֿערד'ס פֿיס. — זאָל ער זי צוטערעטען! זאָל ער זי צוטערעטען! און ברוך ענדיגט:

— און עס האָט געטראָפּען, אז די מאַמע איז שוין מעהר פֿון

שטאָדט ניט געקומען און דער טאטע האָט זיך שוין מעהר פון שלאָף ניט אויפגעכאַפט, און די טאָכטער איז שוין אויף שטענדיג ביים פענסטער פערבליבען, און דער חתן איז שוין מעהר קיין מאָל פון וואָלד ניט אַרויס. און די, וואָס פאָהרען אַמאָל פאַרביי יענעם וואָלד, זאָגען, אז ביי דער נאַכט, אין אַ געוויסען שעה, דערהערען זיך מיט אַמאָל פעסטע, טעמ-פע טריט.

עס טרייבט ווער אום איבער'ן וואָלד ווילד זיין פערד. כאָטש מען זעהט ניט קיינעם. דאָס פערד, הערט זיך, לויפט, לויפט און שמעלט זיך קאָפּ פון מאָל צו מאָל... און איבער'ן וואָלד צוטראָגט זיך דעם חתן'ס פערביינקטער געשריי:

— קום איך ווען פון וואָלד אַרויס? קום איך ווען פון וואָלד אַרויס?
און דער קלאַנג פון ברוך'ס שטימע רעדט נאָך מעהר פון די ווערטער,
און עס קלינגט אזוי טיעף און ווייט פערביינקט:
קום איך ווען פון וואָלד אַרויס? קום איך ווען פון וואָלד אַרויס? —

אַ לענגערע צייט איז שטיל. ביילקע ליגט אַ פערגעסענע. פלוצלונג אָבער דערהערען זיי איבער זיך אַ צורייצטען געלעכטער. ביילקע האָט צושראָקען אַ הויב געטהאָן איהר קאָפּ פון ברוך'ן. איהרע צושויבערטע האָר, האָבען גענומען פאלען צו די אַקסלען, צו איהר סאַמעמען קלייד.
— בינעם!

אין טהיר איז געשטאַנען בינעם אַ בלאַסער מיט אַ פערבונדענער האַנט. ער איז אויף זיין אופן אַרײַן אין צימער ניט פּרעגענדיג, ניט קלאַפּ פּענדיג, און ווי ער האָט זיי אזוי דערזעהן, איז ער נאָך בלאַסער געוואָרען און ער האָט זיך ניט געקאָנט איינהאַלטען און ער האָט זיך צולאַכט. און ווען די קליינע ביילקע האָט זיך אַ צושראָקענע אַ הויב געטהון, אַ צו-שויבערטע, מיט פּערוויינטע אויגען און האָט אויסגעשריען — בינעם!
איז זיין געלעכטער גאָר משוגע געוואָרען. און אזוי משוגע לאַכענדיג איז ער אַראָפּ פון אַלע טרעפּ און אוועק.

ביילקע איז אויפגעשפרונגען אויף די פיס.
— בינעם!

ברוך האָט זיך ניט געריהרט פון אָרט.

III. רענען

קאפיטעל 20.

פון זינט אן חנה האָט זיך געשטעלט אַרבייטען איז זי נאָך שעהנער
און שטאַלצער געוואָרען.

— עס איז טאקע גאָר ניט שלעכט צו זיין צוריק אַ מיידעל, — האָט
זי אַלץ גע'טענה'ט — יאָ. — עס איז גאָר ניט שלעכט צו זיין צוריק אַ
מיידעל און אינטריגירען די בחורים, וואָס שיקען צו איהר ליבעס-שמייכל-
לען דורך די פענסטער פון די אַנדערע שעפער, וואָס שטעהען אַנטקעגען
איהרען.

פלוצלונג אָבער האָט זי זיך אַרומגעקוקט, אַז זי שוואַנגערט! — —
פאַרגעקומען איז דאָס עפעס אַזוי מאַדנע. — זי האָט זיך אויפגע-
כאַפט איין מאַרגען עפעס צו-פריה — — — מאַקס איז שוין ניט געווען,
ער איז שוין אַוועקגעלאָפּען זוכען אַרבייט נאָך די מאַרגען-צייטונגען.
איז וואָס? — — — נאָר אַט דערפיהלט זי, — עס איבעלט ... עס
קנייטשען זיך די פליגלען פון נאָז, עס קערט די גאַל, עפעס שפאַרט אונ-
טער'ן האַרצען אַזוי עקעלדיג — — — אָט לאָזט דאָס אָפּ אויף אַ וויילע
— — — פון וואָס זאָל דאָס זיין? און אָט וויעדער! עס ווילט זיך
ברעכען! — — — וואָס האָט זי דאָס נעכטען געגעסען?
אין שאַפּ ביי דער אַרבייט האָט זי וויעדער דערפיהלט, אַז עס

איבעלט, זי האט זיך געוואלט אויפהויבען פון ביינקעל, אָבער — — —
 עפעס איז זי אזוי מיעד, אָפגעשוואַכט — — — און ס'ווילט זיך ניט צור
 שיידען מיט'ן ווענטיל פון ביינקעל — — — זי נעהמט קוקען אַרום זיך
 צושראַקען — — — באַלד איז דער איבעל אַריבער. די מיעדקייט נור
 איז פערבלעבען אין אלע גליעדער, די הענט זיינען ווי פער'חלש'ט און
 ס'ווילט זיך ניט אַוועקנעהמען די אַסעל פּונ'ם ווענטעל — — —
 און אַט פערגלויכט זיך איהר גאָר, אַז דאָס ווענטעל פון ביינקעל זאָל זיך
 נעהמען בויגען — — — זאָל זיך אויסציהען מיט איהר — — — זאָל
 זיך דאָס ציהען, ציהען — — — און אַט הויכט איהר צונג אָן זויגען די
 סליווע, נעהמט לעקען דעם גומען, אָבער דער גומען האָט עפעס גאָר קיין
 טעם ניט ... עם וואָלט, זיך וועלען עפעס ... זויערס! .. ווייניגס! אָט!..
 א ? — ניט איהר מיט אַמאָל אַ שלאָג אין קאָפּ — פּאַסטאַווקעס! —
 אזוי גאָר! אַ קינד — — — אַ קינד! — — — אַ מאָדנע קעלט גיט
 זיך מיט אַמאָל אַ לאָז איבער איהר גאַנצען לייב, טאַפט איבער איהר יעדען
 צאָהן אין מויל, די האָר פון קאָפּ. — אַ קינד! — — — און באַלד, אין
 אַ וויילע אַרום ווערט איהר מיט אַמאָל וואַרעם, אזוי ליעב, און גוט —
 אַ קינד! אַ אינגעלע! עם גלאַנצען אויף גליקליכע טרערען אין די אויגען,
 אַ צופריעדענע רויטקייט אויף די באַקען — — —
 נאָר אַט ווערט זי בלאַס, נערווען, אויפגערגעט: — וואָס הייסט
 דאָס?! .. גראַדע איצט, פּלוצלונג, אין מיטען דערינען. און אז די
 מיידלעך וועלען זיך דערוויסען — — — און זיי מיינען דאָך נאָך אז זי
 איז אַ מיידעל. צו וואָס האָט זי דאָס געטהאָן? — — — ס'ווילט זיך
 זיין אַ מיידעל? קיינער זאָל ניט וויסען, אז מען איז ניט און מען איז? ..
 כאַיבא!

זי נעהמט זיך קוקען אויף די מיידלעך, וואָס זיצען אויסגעזעצט
 איינע נעבען די אַנדערע אַרום די לאַנגע טישען — — — די פענסטער
 פון די ווענט האַבען זיך אויפגעשפיעגעלט אויף די מיידעלשע קעפּ, אויף
 די אַסעלען — — — אַט ניט עפעס איין מיידעל אַ זאָג צו דער צווייטער,
 און די מיידלעך צולאָמען זיך אלע הילכייג, פרייליך. פון וואָס לאַכען
 זיי? — — — אַט, האָט זיך איינע אומגעקוקט, זיך בעגעגענט מיט
 חנה'ס אויגען, זיך אָפגעקעהרט און עפעס אַ זאָג געטוהן, און מען האָט
 זיך נאָך שטאַרקער צולאַכט. — — —

— דאָס דאכט זיך מיר אויס! — ס'איז גאָר ניט. דאָ לאַכען זיי זיך גלאַט אזוי.

זי הייבט זיך אויף, געהט אריין אין טואַליעט צימער, כאַפט אַ קוק אין שפּיעגעל: בלויע רעדער אַרום די אויגען! — זי וועט געהן אַהיים. ניין, — די מיידלעך וועלען זיך אַלע אַ הויב טהון פון די פּלעצער, וועלען זי אַנקוקען, און קאָן זיין, אז זיי וועלען וויעדער אַרויספּלאַצען מיט געלעכטער — — — נו, איז וואָס? — — — נאַרעשקייטען. זי וועט גלאַט איצט ניט געהן אַהיים.

— אַ קינדעלע, געוויס אַ אינגעלע. ס'איז דאָך אזוי גוט. ס'וועט האַבען שוואַרצע הערעלעך, וועט זיין געראַטען אין — — — אין ברוך'ן! — פאַלט איהר איין.

שאַ — זי וועט דאָס — — — גאָר אַ נאָמען געבען נאָך איהם — ברוך!

ברוך, ברוך! — ברוך!

ס'וועט נאָך זיין אזוי:

זי'ט זאָגען — איך טראָג! מאַקס וועט ניט וויסען, וואָס פּריהער — וויינען צו לאַכען. ער וועט זיך אַרויסדרעהען און אַוועקלויפען צו ברוך'ן, וועט ברוך אַ צוטומעלטער צושפּרייטען זיינע אויגען: „וואָס רעדסט דו?!“ — און ער וועט זיך אַ כאַפּ טהון פאַר די האָר: „אזוי?!“ — און ניט קיין געלד און ניט קיין אַרבייט — — — וועל! מע מוז זיך געבען אַן עצה. און ברוך פּערגעסט זיין אידעע וועגען „אונזער אונטער גאַנג“, אז „אויף וואָס דאַרפען מיר דאָ גאָר געבוירען קינדער ווען זיי וואַקסען אויס ניט אונזערע?“ און ער וועט זיך לאָזען אין גאַס — זיך געבען אַן עצה. און אָט אזוי וועט ברוך אַרומלויפען די גאַנצע צייט פון איהר שוואַנגערען און זיך זעהען געבען אַן עצה. און וועט ער זי דער זעהען וועט ער קוקען אויף איהר אַ גוטער, ווי ער וואָלט זי וועלען אייני שפּיגען אין זיינע בליקען — — — און זי דערפיהלט שוין, ווי עס וועבט זיך אויף איהר לייב אַ העמד פון זיינע וואַרעמע בליקען — — — אַ העמד פון ברוך'ס קושענדיג צושטראַהלמע בליקען וועבט זיך איבער איהר לייב, אין וועלכען עס וואַקסט אַ קינד פון מאַס'ען נאָר — — — וואָס וועט הייסען נאָך איהם — ברוך.

ווי ער וועט דאָס פון דעם אויפציטערען: — חנה! — — —

— זיין נאָמען איז — ברוך — וועט זי זאָגען שאַרף — אַ נאָמען
נאָך דיר — — —

— אָבער, חנה. ביזט דאָך פון זינען. חנה! מיר זיינען דאָך אידען.
און חנה וועט שמייכלען — ליגען אין קינפעט, אַן אָפגעשוואַכטע,
קוקען אויף דעם הויכען שטאַרקען ברוך'ן, ווי ער שטעהט פאר איהר אַן
אויפגעטרייסעלטער — און זי וועט איהם שמייכלען גלייך אין זיין צור
טראָגענעם פנים אַרײַן: און דאָס קינד וועט מאַקע הייסען — ברוך.
און ס'וויילט זיך איהר אויף צובויגען זיך צום אויגענעם בויך, און
איהם אַליין קושען — — זי האָט דאָך אויף דעם אזוי לאַנג געוואַרט — —
אַרויפּשפּרינגען אויף ברוך'ן ווי אַ ווילדע קאַץ, ווי אַ טיגער — — —

אָבער, אָט צוליבע. דעם דען האָט זי דאָס די גאַנצע צייט געוואַרט? !
— — — זי האָט דאָך געוואָלט אַ קינד גלאַט אזוי זיך — — — ווייל
נאָך דעם — זאָגט מען — פּערגעסען זיך אַלע נ א ר י ש ק י ט ע ן
— — — מען האָט לייעב דאָס קינד, האָט מען אויף לייעב דעם קינד'ס
ט א ט ע — — אָבער פאר וואָס-זשע איז דאָס געקומען אין אזא אונט-
מעגליך שלעכטער צייט. כדי געבען ברוך'ן די מעגליכקייט פאר איהר צו
זאָרגען? ! — — — און ווי איז, אַז נאָכדעם וועט איהם גאָר ניט אַרען,
וואָס זי וועט דאָס קינד אַ נאָמען געבען — ברוך? — — — אַז עס
וועט איהם נאָך גאָר הנאה טהון? — — — אַז ער וועט זיך מאַכען:
עס טהוט איהם הנאה? .. יאָ. אויף איהם איז דאָך דאָס צו גלויבען. יאָ. דאן
ווי — — — אַז ס'איז גאָר אַ מיידעלע? ! .. און ברוך האָט דאָך גאָר
ליעב קליינע קינדער! — — — און דערצו נאָך אַ קינד פון „זיין“
חנ'קען — — — און אַז זי וועט גאָר שטאַרבען פון קינפעט? ! — — —
יאָ. שטאַרבען און איהם איבערלאָזען אַ נייע חנה'קע — — — שטאַר-
בען? — — — וואָס הייסט? וואָס פאר אַ נאַרישקייטען!

נאָר גלאַט אזוי, וואָס דאַרף זי איצט דאָס קינד? — — — זאָל זיין
שפעטער, אַן אנדער מאָל. און אויף וואָס דאַרף מען גאָר אין גאַנצען
קינדער? כדי מען זאל זיך ניט קאָנען קיין קעהר טהון? — — —
וואָס איז דען שלעכט, אַז מען איז אַ „מיידעל“ און מע האָט אַ מאַן, און
מע קאָן זיך פּאַהרען גלייטשען און צו אַ באַלל, און צו פּיקניקס און גלאַט

אז מע איז אַ פרויער מענש... און ווי וואָלט זי דען איצטער אויסגע-
זעהן, ווען זי האָט אַ קינד? ..

אז זי האָט זיך צוריק געזעצט אַרבייטען, האָט זי וויעדער דערפיהלט
די מאָדנע מיעדסייט; ס'האָט זיך וויעדער פּערוואַלט, אז דאָס ווענטעל
פון ביינקעל זאָל זיך אויסציהען מיט איהר — — זיך ציהען, בויגען
ביז זי וועט זיך אַראָפּקאַטשען אויף דער ערד. זאָלען די מיידלעך
וויסען, זאָלען זיי אלע וויסען, און — אז, דאכט זיך, ערשט נעכטען איז
זי אַ מיידעלע, אַ חנה'קע געווען — ערגיץ דאָרט אין אַ היים, נעבען אַ
מאַמע, צווישען היימישע — און אז, ווען זי וואָלט אַפילו דאָרטען שטאַר-
בען, וואָלט דאָס ניט געווען אזוי אין דער פרעמד — — צווישען
וויילד־פרעמדע, וואָס האָבען גאָר קיינמאַל קיין צייט ניט — — און
ברוך איז אַ ברוך'ל געווען, און פלעגט זיך מיט איהר שפיעלען — —
היינט איז ער אַ שרייבער, דער שרייבער פון די „רעגען מעשה'לעך“.

אין דער היים איז ער געווען אַ בעוואוסטער רעוואָלוציאָנער, האָט
ער שלעכט אויסגערעכענט — איז צו אַ פּאָגראָם געקומען. און איך האָב
נאָך ביז דאָן געהאַט אַ טאַטען מיט אַ מאַמען. און זיין מאַמען האָט מען
נאָכדעם צוגענומען אין משוגעים הויז. יאָ. און איצט וויל ער פון זיין
זיידען, פון זיין טאַטען, פון זיין מאַמען גאָר ניט וויסען. ער וויל ניט.
און מיך האָט ער ליעב. נאָר ער וויל ניט וויסען. ער וויל ניט. און איך
האָב איהם ליעב, און איך וויל זיך אין איהם נוקם זיין, איך וויל זיך אין
איהם נוקם זיין, יאָ. איך האָב חתונה געהאַט פאַר מאַקס'ען. מאַקס איז
אַ פשוט'ער, אַן עהרליכער, און ער האָט מיך ליעב. ער האָט מיך זעהר
ליעב, יאָ — — יאָ. און פאַר וואָס מעגען אינטעליגענטע מענער יאָ
חתונה האָבען פאַר איינפאַכע, פשוט'ע פרויען? פאַר וואָס מעגען זיי
יאָ? פאַר וואָס האָבען זיי זיך אויף אלעס צוגענומען דאָס רעכט?!

נאָט מיינער! אָבער וואָס, בין איך משוגע? ..!

און אָט נעהמט זי זיך דערמאַנען און עס פאַלט איהר איין, אז דאָס
קינד, קאָן זיין, איז שוין אַלט דריי מאָנאַט, נאָר זי איז אַ „נאַר“ — האָט
זי ניט געוואוסט — — און צוליעב וואָס האָט זי דאָס חתונה גע-
האַט? צו וואָס האָט זי דאָס געדאַרפט? אויף צו להעכים ברוך'ן? צו
אפשר, ווייל עס האָט איהר פשוט דערעסען דער שאַפ? — — געהט
מען, הייסט דאָס, און מע כאַפט אויף אַן אונשולדיגען בחור, אַ מאַקס און

מע שמייכעלט ... נאָט מיינער, וואָס איז דאָס מיט מיר? — פרענט זי און שמייכעלט — — און אָט הויבט זי אויף דעם קאָפּ צום פענסטער, ווייטער מיט אַ פּאָר דעכער הויבט זיך אויף אַ גרויסער, שטיינערנער מויער, ביי אַ פענסטער פון איינעם פון די העכערע עטאָזשען וואָרט אויף איהר אַ בחור מיט פערליעבטע בליקען און צופריעדענע שמייכלען — — דער בחור האָט זיך אין איהר „פערליעבט“ ווי נאָר ער האָט זי דאָ דערזעהן אַרבייטען. און אָט ווייזט ער מיט די פינגער, אַז היינט, זעקס אוהר אָבענד, וועט ער וואָרטען אויף איהר ביים שאַפּ — — איז ווען זי וויל — הייסט דאָס, קאָן זי דאָך נאָר טהון אַ נייעם שדוף! — טראַכט זי און קוקט אויף'ן בחור און שמייכעלט — —

קאפיטעל 21.

די נאכט האָט חנה ניט געקענט איינשלאָפּען, אַלץ געטראַכט און געטראַכט — — —

פון מאָל צו מאָל איז פאר איהר ארויפגעשוואומען ברוך'ס פנים, בלאַס, פאַרברענט, עטוואָס מיעד, די האָר צושיבערט, די אויגען קוקען גרויס, שטאַרק. זי קוקט אויף איהם און ווערט ווי עלעקטריזירט פון זיינע בליקען — — — הויבט ביסלעכווייז אונטער איהר קאָפּ פון קושען — — אויפהויבענדיג לאַנגזאַם דעם קאָפּ, האָבען זיך צולאָזט איהרע לאַנגע האָר און זיך גענומען נאָכשלעפען איבער'ן ווייסען קישען, און זיינען איהר נאָכגעקראַכען ווי שלאַנגען, האָט זי פון דעם אַ ציטער געטהון און דער ציטער האָט זיך ווי אַ קאַלטער געץ ארומגעוועבט ארום איהר וואַרעם לייב — — — אַ פּערציטערטע האָט זי זיך שטיל אויפגעזעצט און גע- קוקט אויף ברוך'ס געשטאַלט. דאס געשטאַלט האָט זיך געוויעגט אין דער פינסטער, אויף יענער זייט בעט צופוסענס, נעבען שלאָפּענדיגען מאַקסען און געקוקט אויף איהר און געקוקט — — — אָט האָט ער געקוקט אויף איהרע נאָקעטע הענט, אָט — אויף איהרע אַקסעל און אָט — אויף איהר ברוסט — — — האָט זי נאָך אַמאָל דערפיהלט דעם ציטער אַרום איהר לייב און אַ הויב געטהאָן די דעק אויף זיך ביז'ן האַלז:

— וואָס קוקסטו אויף מיר? ! וואָס ווייסטו? — — — דו ווייסט נאָר ניט! דו ווייסט נאָר ניט! יאָ. איך בין עפעס ניט געזונט. דאָס אַלץ. איך געה מאַרגען צו אַ דאָקטאָר — — — יאָ. און איך לאַך פון דיר. יאָ.

ברוך קומט צו צו איהר:

— חנה, זאָל שוין זיין גענוג. דו מיינסט טאַקע מיט אַן אמת'ען — דו ביסט שוין אַ גרויסע? דו ביסט דאָך נאָך אַ חנה'קע, אַ קליינע חנה'קע. נעדענקסט? אָט, ווי נאָך דאָרטען אין דער היים, און מיינע מעשה'לעך — — — ווייסט, עס איז דאָך היינט אַ מאַדנער ווינטער ...

און — מאָרגען וועט געהן אַ רעגען. — פּוֹן'ס ים, פּוֹן אין מיטען דעם גרויסען ים, וועט זיך אויפהויבען די גרויסע געשטאַלט אין'ס שוואַרץ-גרויען קלייד מיט'ן ליכטיגען פנים, און מיט ווייט-צושפּרייטע הענט וועט זי זיך רייסען אַרויף — — — מייכען וועלען רינען פּוֹן איהרע נאַטע, ברייטע אַרבעל און זי וועט זיך הויבען אַלץ העכער און העכער, צום ווייטען הימעל, און די פּאַלדען פּוֹן איהר שוואַרץ-גרויען קלייד וועלען זיך האַלמען טייכען וואַסער און אַז די געשטאַלט וועט צוטראַגען איין האַנט צום פנים און וועט איהם פאַרשטעלען, וועט באַלד ווערען טונקעל... און פּוֹן דעם אַרבעל וועט זיך אַרויסגיסען אַ טייך וואַסער, וועט איהם דער ווינד אין ברעקליך צוטראַגען און די ערשטע טראַפען וועלען זיך אַפּשלאַגן גען אין די פענסטער. און נאָכדעם וועט זיך די שוואַרצע געשטאַלט מיט אַמאָל פּערנעהמען אַרויף אויף'ן הימעל און אַז זי וועט שוין שוועבען איבער'ן הימעל, וועלען מיר מיט נאָך אַנדערע קינדער, אומלויפען אין די גאַסען און שרייען און רופּען, ווי גאָר אַמאָל:

גאָט, גאָט! גיעב אַ רעגען,
פּוֹן די קלוינע קינדערס וועגען,
ניט קיין סך, ניט קיין ביסעל,
נאָר גיס אָן אַ פּולע שיסעל.
גאָט, גאָט, גיעב אַ רעגען — — —

און נאָכדעם וועלען מיר אומלויפען אין די קאליוזשעס, זיך פּאַלירן זשען, מיט די באַרוויסע פּיסלעך. אַ יאָ, הנה'קע? — — — וואָס? — — — דו שלאַפּסט נאָך אַלץ ניט? .. ווייסטו וואָס? — — — קום און מיר'ן זיך וויע-גען אויף דער „הודאַלקע“, וואָס? דו האַסט מורא? איך וואַרף צו שטאַרק? און אַז דו בעטסט זיך ביי מיר, בין איך אַ שלעכטער, און וואַרף אויף צו להכעיס נאָך שטאַרקער? איך בין אַלע מאָל אַ שלעכטער? ס'זאָגט דיין מאַמע, איך בין אַ רוצח? איך וואַקס אַ וואַלד-גולן? — — — אָבער איצטער, דעם מאָל, הודעסט דו זיך מיט מיר? יאָ? גוט. קריך אַרויף. האַלט זיך אָן שטאַרק, שטאַרק. אָט אַזוי-אַ. גוט. מיר הויבען אָן:

אַמאָל — איז געגאַנגען — אַ איד — אין וועג.
האָט ער געוואָלט פּערוויכערען זיין ליולקע.
האָט — ער ניט געהאַט — קיין פּיו-עך—
ז'ער געקומען אין דער ערשטער קרעטשמע?

— ניטאָ קיין פייער.
 ז'ער ער געקומען אין דער אנדער קרעטשמע?
 — ניטאָ קיין פייער.
 ז'ער געקומען אין דער דריטער קרעטשמע?
 — ניטאָ קיין פייער.
 איז ער געקומען אין דער פערטער קרעטשמע? —
 — פייער!! פייער!!
 — פאמעלאך, פאמעלאך! ברוך!
 — פייער! פייער!
 — אוי, אוי, ברוך! איך פאל! — מא—א—אמ—ע! — —
 — פייער! פייער!! — —
 זי האָט צועפענט די אויגען — — — — —

און וואָס וויל ער פון מיר האָבען? ! וואָס? — — — און דאָס
 פענסטער מיט'ן גארדין האָט זיך אויפגעשפיעגעלט איבער'ן בעט. און
 דאָס בעט זעהט פון דעם אויס, ווי אָפגעשאַמען מיט בלומען — ציטערט
 זי אויף: — מאַקס! און עס קאָן זיין, פאַלט איהר דערווייל איין, אַז
 מאַרגען וועט טאַקע געהן אַ רעגען! — — און דאָס הייסט דאָ — ווינ-
 טער! און וואָס וויל ער האָבען? וואָס וויל ער האָבען?
 מאַקס וואַרפט זיך דורך.
 — וואָס איז? ! וואָס? דו שלאָפסט נאָך ניט?! חנה? !
 — ניין, נאָר ניט — — —
 — מאַקס! פלעגסט טאַקע אָפּט, זעהר אָפּט געהן אין די — — —
 הייזלעך? ס'האָט דיר דערעסען? — — — אן אייגענע ווייב איז בע-
 טער, אַ יאָ בעסער? מאַקס! דו שלאָפסט? נא, נעהם מיך אַרום — —
 — איך האָב עפעס מורא, אַזוי מיר-א — — — פאַר וואָס גלעטסטו
 ניט מיין ברוסט? — — און זי פרעסט זיך אינגאַנצען אַריין אין איהם.
 נעהמט אַליין אָן זיינע אַ האַנט און טראַגט זי צו צו איהר ברוסט — —
 — און דאָס, וואָס ביי אַ זייט שמעהט ברוך און קוסט, איז זאָל ער קר-
 קען. און דאָס, וואָס ברוך איז נאָך ביז איצט אַ בחור, אַ ריינער, אַן
 אונשוילדיגער בחור, לאַכט זי פון איהם, לאַכט זי פון איהם — — —
 יאָ. זאָל ער קוקען — — —

קאפיטעל 22.

מאָרגען אין אַבענד, אז ברוך איז אַריינגעקומען צו מאַססען געוואָהר
צו ווערען — וואָס הערט זיך, איז איהם אַנטקעגען געקומען חנה אין איהר
בלויער פרינסעס.

— אַ, ברוך! זעהר גוט.

און ברוך האָט צו איהר אויסגערופען מיט אַ לייכטען שמייכעל:

— שלום עליכם, חנה!

און ער האָט אַריינגענומען איהר הענטל אין זיין האַנט. און זיינע
אויגען האָבען זיך צופריעדען צושפיעלט. — עס איז איהם געפעלען,
וואָס זי איז איצט עפעס אזוי שוואַך — און צוגעלאָזען — און וואָס
זי איז גראַדע איצט אין דער בלויער פרינסעס, און וואָס זי האָט אויפ'ן
אַרט פון דער דעקאַלמע, אַ ווייס הערצעל מיט אַ ווייסען, הויכען קאַלנער,
און וואָס דער קאַלנער נעהמט אזוי ווייס אַרום איהר קלאָרען האַלד, און
עס זעהט זיך אזוי שעהן איהר קלאָרער, לענגליך-פאַרמירטער קין —
וואָס נעהמט זי אַרום אזוי ליעב און אזוי שלאַנק —

— וואָס איז דאָס מיט אייך, חנה. עפעס זעהט איהר מיר היינט
אויס צו בלאַס. איהר האָט אפנים שלעכט געשלאָפען? וואָס?
און ער לאָזט אַלץ ניט אַרויס איהר האַנט פון זיינער און פיהלט ווי צו-צו-
ציהען זי צו זיך, זי אַרומנעהמען, זי אוועקזעצען צו זיך אויף די קניע,
צובויגען איהר קאָפּ צו זיין ברוסט און גלעטען איהרע האָר:

— וואָס-זשע איז מיט אייך? זאָגט.

קוקט זי אויף איהם מיט איהרע ווייטע אויגען און בעהאַלט זיך

אויס — — —

— און וואָס איז דאָס מיט אייך היינט? — פרעגט זי.

— ווייס דאָס דער טיוועל! עפעס פיהל אייך, ווי אין האַרצען

טאַנצען מיר אום זונען. ס'איז דאָך גאַר-וואָס נאָך אַ רעגען.

— מיינט איהר מן הסתם, אז דער עולם דערמאָהנט זיך אין אייערע
 רעגען-מעשהלעך — פאלט איהם חנה אריין אין די רייד.
 — נו, נאָרישקייטען. איהר האָט דען ניט עפעס קלוגערס צו דער-
 צעהלען? !
 — יאָ... — רעדט זי אַרויס עפעס מיט אַמאָל, צושראָקען...
 — און וואו איז דאָס מאַקס? ! — פרעגט שוין ברוך פערדעכ-
 טיגט — — —
 — ער וועט ערשט זיין צוריק אין אַ פּאָר שטונדען...
 — אזוי? .. — איהר ווילט, דאכט זיך מיר, עפעס זאָגען? — — —
 — איהר זיינט דאָך אַלע מאָל אַ גזלן. — זאָגט חנה עפעס אזוי אָפּ-
 געהאַקט.
 — נו? ! — — — פרעגט ברוך.
 — איהר פערשטעהט, איך בין עפעס ניט מיט אַלעמען, איך קאָן
 דורך די נעכט ניט שלאָפען, בין איך געווען ביי אַ דאָקטאָר, האָט ער מיר
 געגעבען פילען, זיינען זיי דאָך מן הסתם בימער, וויל איך, אז איהר זאָלט
 זיי מיר איינגעבען מיט גוואָלד.
 — ווי קינדערש איהר זיינט נאָך, חנה'קע.
 — נו, איהר גיט מיר איין? ! יאָ? ... טרעט זי צו צו איהם...
 — נו גוט, נו גוט. — ענטפערט ברוך.
 — טאַקע! — אַי, ס'אַראַ וואוילער גזלן איהר זיינט דאָס!
 און זי דערלאָנגט איהם די פילען, אַ גלאָז וואַסער, און ווען ער
 נעהמט זיך צוגרייטען, דערשרעקט זי זיך עפעס וויעדער פלוצלונג. —
 — ברוך!!! — שרייט זי אויס — און טרערען גלאַנצען איהר
 אין די אויגען.
 — נו — — — חנה. איהר מאַכט זיך דאָך פשוט נאָריש.
 — ברוך, ברוך! איך האָב עפעס אזוי מורא, אזוי מורא — — —
 — קינד וואָס איהר זיינט. קומט אַהער. זעצט זיך איצט צו מיר
 אויף די קניע. גוט. דעם קאַפּ בוויגט צו, אָט אזווי-אָ. איצט ליגט איהר
 ווי אַ פויגעל אין נעסט, און איך נעהם אייך נאָך אַרום מיט אָט דער
 האַנט — — —
 — דערצעהלט מיר פריהער עפעס! — — — יאָ? זאָל דאָס זיין
 פון ערנעז ווייט, ווייט — — — ברוך! — — —

— נו, יאָ. פון דער ווייטער וועסט...
 און ווייל דאָס דערצעהלמע וועט שוין זיין ניט פון דער קינדערשער
 היים, האָט זי אין זיינע הענט אַ ציטער געטהון — — —
 ברוך האָט דאָס דערפיהלמ, נאָך ער האָט זיך ניט געמאכט וויסענדיג
 און דערצעהלמ.

— שטעל זיך פאַר — אַ זומער־פארנאכט. נאָרוואָס נאָך אַ
 רעגען. עס איז פייכט. גרוי. שטעקסט אַרויס דעם קאָפּ פון פענסטער.
 ווילסט דערזעהן די פוסטע, ווילד־וויימע סטעפּ, אָבער זי איז אין אַ שווע־
 רע גרויקייט פערשוואומען. פערטראַכסטו זיך שווער — — — גאָלדענע
 בליצען כוואַלען פון מאָל צו מאָל דורך די פייכטע גרויקייט און נאָך זיי
 דערהערט זיך אַ דונערדיגער בייזער — — — און וויעדער ווערט אַלעס
 מעמפּ, ענג. פאַר'ן פענסטער שפּרייט זיך אַ גרויסע קאַליוושע; אין דער
 זייט שטעהט די רויט־געפאַרבטע שטאַל. ס'וועט נאָך אפשר וויעדער
 רעגענען — — — פּלוצלונג אָבער צושרייט זיך פון שטאַל דער יונגער
 אייזעל און עפעס אַזוי שטאַרק, ווי ער וואָלט אין זיינע געדערעם צו־
 זאמען, אַ הונגערדיגען לייב און אַ פערבענקטע קאַלב געטראָגען — — —
 און די גרויקייט נעהמט ווערען אַלץ בלייכער און בלייכער, די סטעפּ ווערט
 מיט אַמאָל ברייטער, ווייטער און דאָרטען ווייט — אויפ'ן מערב פּראָלט
 מיט אַמאָל אַרויס אַ גרויסע זון! — — — און באַלד שלאָגט זיך די זון
 אָפּ אין פענסטער, פון ערגעץ אַ פאַרמער'ס הייזעל און אָט אין נאָך און
 אין נאָך אַ הייזעל! — — — די הייזלאך זוכען זיך אויף. אַנדערע, וואָס
 שטעהן זיי ערגעץ ווייט אַנטקעגען און צינדען אויף דאָרטען אָן זונען און
 דו הייבסט פאַר זיך אָן זעהן זונען אין אַלע זייטען, וואוהין נאָך דו
 קעהרסט זיך, זעהסטו פאַר זיך אַ ווייטע, ווילדע סטעפּ, איבער וועלכער
 עס קאמטשען זיך אום זונען, רויטע, גאָלדענע; באַדען זיך — — — אין
 די קאַליוושעס, אין די פייכטע, ווילדע גראָזען אין די ווילדע פּלאַנצען.
 און עס צורוישען זיך זומערדיג, הילכייג די אָנגערעגענטע וואַסערען און
 עס וואַקסען נאָך זונען און זונען, שווימען אום, טיקען זיך — — — און
 אָט נעהמען זיי זיך שפּרינגען — — — און עס דערהערט זיך דאָס מר־
 קען פון אַ קוה, דאָס קרעהען פון אַ האָהן — — — די אייגענע הינט
 יאָנען נאָך איינער דעם צווייטען, כאַפען זיך, נעהמען זיך אַרום, פאַלען
 אויפ'ן פייכטען גראָז, קאמטשען זיך און בייסען זיך פאַר פרייד. פאַר

פרייד, חנה. פאַר פרייד האָט זיך די סטעפּ מיט אַמאָל אזוי ווייט צו שפּרייט און זיך פּערהאַנגען מיט אזוי פּיעל זונען. פאַר פרייד שמייד כעלסטו ווי אַ קינד און דאָס האַרץ פּראַלט אויף צו דאַנקען און צו לויבען, חנה, חנה.

און ברוך האָט דאָ פּעסט אָנגעכאַפט חנה'ן פאַר די באַקען. זי האָט זיך אַ שטאַרקען צאַפּעל געטהאָן, זיך גענומען וואַרפען, אָבער דאָס מויל איז שוין געווען איבער געוואַלד צועפענט, די פּילען אינעווייניג, און ברוך האָט גענאָסען, גענאָסען — — — — — גענאָסען — — — — — וואָס האָט איהר געטהאָן — !! — האָט זי נאָכדעם אויסגעשריען, ווי זיך וואַרנענדיג, אַראַפּשפּרינגענדיג פון זיינע הענט. — נו, נאַרישקייטען.

— איהר האָט דאָך דער'הרג'עט אַ קינד !!

האָט ברוך מיט אַמאָל ברייט צועפענט זיינע אויגען, און האָט דער-זעהן, ווי חנה שטעהט פאַר איהם אַ בלאַסע אין איהר בלויען קלייד מיט'ן ווייסען קאָלנער, מיט די פּערטרעהרטע און בייז-צושראַקענע בלויע אויגען, און ער האָט פּערשטאַנען, אז זי זאָגט אַן אמת — — — — — ! — — — — — ער האָט דאָס אָבער נאָך פּריהער געוואוסט, דערמאָהנט ער זיך פּלוצלונג — — — — — נאָך נעכטען — — — — — עהער נעכטען — פאַר-א-יאַהרען — — — — —

און עס בעווייזט זיך אַ שמייכעל אויף זיינע ליפּען: — ניט אומד-זיסט, הייסט דאָס, איז מען איהם אַ פאַר מאָל פּערלאַפּען די וועג מיט לעדיגען... און טאַקע אַדאָ נאָך פאַר'ן אַרויפנאַנג — — — — — און אָט אזוי שמייכלענדיג זאָגט ער איהר אָפּ:

— איך האָב דאָס נאָך פּריהער געוואוסט.

— ס'א ליגען. א ליגען! — שרייט זי אויס און ווערט דערביי בלאַס

פּערציטערט, ווי אַ ווייס צוגליחטער פייער — — — — —

— מיין גאָט, ווי איהר זעהט איצט אויס, חנה! ? — — — — —

— ליגנער! ליגנער!

— אייער מאַמע האָט אייך דערצעהלט מעשה'לעך, וואָס זי האָט פון

איהר מאַמען געהערט. מיט דעם אייגענעם ליעדעל אייך פּערוויענט. גער

הערט פון אייך זינגען דאָס, וואָס זי האָט אַליין אַלס קינד געזונגען, אָבער

איהר? — — — — — אויף וואָס דאַרפט איהר אַ קינד? נאַרישע חנה, צו

וואָס? — — — בעסער קוקט דעם אונטערגאַנג גלייך אין די אויגען
אַריין — — —

— אונגליקליכער! ווי אייך ווילט זיך דאָס שטענדיג שפיעלען די
ראַלע פון א זיעגער — — — האָט זי אַרויסגעשמייעלט גיפטיג, און
געדאַכט האָט זיך, אז אַט-אַט ברעכט זי אויס אין א היסטערישען געוויין
אַדער גאָר אין א משוגע-ווילדען לאַכען — — —

— חנה — האָט ער זי אָנגענומען פאר א האַנד העכער פון עלענ-
בויען — חנה! גענוג שוין. טרייסעלט אָפּ פון זיך די אלע אָנשמעלען,
קומט, זעצט זיך אוועק, איך דערזעהל אייך א מעשה'לע, אויף מיין וואָרט.
און זיין שטימע קלינגט איצט פאר איהר, ווי נעכטען, ווען ער איז
געווען ביי איהר בעט... און ס'פאַלט איהר פלוצלונג איין, אז ער איז
טאַקע מיט אַן אמת'ען געווען... זי בעגעגענט זיך מיט זיינע אויגען
און מיט שרעק דערזעהט זי אין זיינע אויגען צוויי שוואַרצע אָפּגרונטען,
וועלכע שליינגען זיי איין... —

ער נעהמט פעסטער דריקען איהר האַנט.

— חנה! נו גענוג שוין. קוק ניט אויף מיר אַזוי. אָט הער.
חנה'ן נעהמט אָבער אַלץ מעהרער און מעהרער שרעקען דער גע-
דאַנק, אז ער איז טאַקע נעכטען געשטאַנען ביי איהר בעט און דאָ געהמט
נאָך ברוך דערזעהלען:

אַמאָל איז געגאַנגען א איד אין וועג, איהר געדענקט דאָך נאָך...
יאָ? .. חנה! .. — — —

האָט חנה מיט אַמאָל א שטאַרקען צימער געטהאָן — — — זי
האָט פערביסען די צייהן און געוואָלט עפעס אין זיך, מיט געוואָלד, אייני-
האַלטען... —

ברוך איז גלייך אוועקגעלאָפּען אין קיך נאָך וואַסער. ווען ער איז
אַריין צוריק, איז שוין דאָס צימער געווען פול מיט היסטעריש-נאָיענדיגע
שלענג און די שלענג האָבען זיך אלע א לאָז געטהאָן צו איהם, צו דער
גלאַז וואַסער, צו זיין פנים — — —

חנה'ס קאָפּ איז געלענען איינגעראַכען אין קישען און די אַקסעל
האַבען זיך פיבערהאַפט געטרייסעלט.

חנה! חנה!

קאפיטעל 23.

ווען מאַקס איז אָנגעקומען, און עס האָט זיך אַרויסגעווויזען, אז מע
מוז שיקען נאָך אַ דאָקטאָר, האָט חנה גענומען פּאַדערען, אז ברוך זאָל
אווועקגעהן, ער זאָל גלייך אוועקגעהן. זי וויל ניט ער זאָל דאָ זיין. זי וויל
ניט, זי וויל ניט.

ברוך איז אוועקגעגאנגען. ער האָט נאָך געהאט צו פּערזאָרען אַ
מיטינג.

ביים מיטינג האָט ער זיך געהאַלטען כמעט געוועהנליך, אויסער,
וואָס איין מאָל האָט ער זיך אָנגעשלאָגען אָן דער פּראַגע „איריש לעבען“
און האָט מיט אַ צורייצטער ליידענשאַפט גענומען ווידערהאַלען „איריש
לעבען“, וואָס איז דאָס אַזוינס אונזער איריש לעבען! אונזער היעג
איריש לעבען. — דאָס איז דאָך אַ מיאוס'ע קאַליושע מיט ווערעם,
ווערעם! ווערעם! — — —

און נאָכדעם, ווען ער איז אַרויס אין גאַס האָט ער געבען זיך דער-
זעהן אַ יונגען מאַן. אַ לאַנגע צייט איז איהם יענער נאָכגעגאנגען שוויי-
גענדיג, און ברוך האָט זיך געמאַכט ניט וויסענדיג און געקוקט פאַר זיך
אויף דער לאַנגער שוין איינגעשלאָפענער גאַס, אויף די לאַמפען, וואָס קור
קען אין דער נאַכט, ווי גרויסע צוגליהטע אויגען פון אַ וואַהנינגען און
אויף די פעסלאַך און קופּעס מיסט, וואָס ליגען צולינגט און צושטעלט
אויף ביידע זייטען פון דער הויכער, לאַנגער גאַס. אַרום יעדע קופּע שטע-
הען עטליכע פּערשיעדענקאָלירטע קעז און שאַרען און זוכען. די גאַנצע
גאַס איז פול מיט מיסט און מיט קעז. און וואָס איז דער וואונדער? —
געהט ברוך טענה'ן — אז יעדער מויער האָט דאָך פינף און זעקס
עטאָזש. יעדע עטאָזש האָט צו פיער וואָהנגגען, דאָס מאַכט אויס, אז
אין יעדען מויער וואוינען צו צוואַנציג און מעהרער משפּחות. יעדע
משפּחה האָט זיך איהר אַש, איהר מיסט און איהר קאַז. און אַט געהט
איהר אייך איבער אַ לאַנגער, טיעפּער גאַס, און האָט דאָס פּערנעניגען צו

זעהן פאר זיך אזוי פיעל קעצענע אויגען: — קז, קז, קז! — נעהמט
 ער זיך שרייען, עטליכע קעז קוקען זיך אום און ער בויגט זיך צו צו דער
 ערד, מיט איין האנט, נעהמט ער מיט די פינגער מאכען, ווי ער וואָלט
 אין זיי עפעס געהאלטען און שרייט — קז, קז, קז!

א סך קעז הויבען אויף זייערע קעפ, קוקען זיך אום, עטליכע לאָזען
 זיך געהן צו איהם, אָן די עטליכע שליסען זיך נאָך אָן עטליכע און ער
 רופט זיי אלץ און רופט, און לאָזט ניט, קיין איינע זאָל צוקומען נאָהענט
 צו זיינע פינגער און זיי געהען אַרום איהם און זעצען זיך צו אלץ נידעריג
 גער, שטילער, ציהען צו איהם די קעפ, דרעהען די ווידלען און וואָרר
 טשען — קט!!! — גיט ברוד מיט אַמאָל אַ געשריי אויף זיי אזוי, אַז
 אלע קעז גיבען זיך צושראָקען אַ כאַפ צוריק און נעהמען פריסקען, מיאָר
 קען. ער נעהמט זיי אָבער באַלד וויעדער רופען און זיין שטימע, און זיי
 גע בעוועגונגען זיינען אַזעלכע, אַז די קעז לאָזען זיך צו איהם וויעדער.
 אָט דערזעהט ער צווישען זיי איינע אַ שוואַרצע מיט ווייסע לאַפּקעס, גיט
 ער זי מיט אַמאָל אַ כאַפ; זי נעהמט זיך דרעהען, שרייען, די אַנדערע
 צולויפען זיך און ער נעהמט די קאָז צו זיך אויף די הענט, גלעט זי, בעד
 רוהיגט זי — א, דו נאַריש קינד! וואָס האָסטו זיך דערשראָקען? פאַר
 מיר דאַרף מען דען זיך שרעקען? נאַריש קינד וואָס דו ביסט; און
 וואָסערע שעחנע, ווייסע לאַפּקעס דו האָסט! און דיין בויך איז דאָך
 אַזאַ ווייסער, אַ ריינער און דיין ווייס נעזעל, און די ווייסע לאַנגע וואָגן
 סען, און ס'אַראַ שוואַרצע אויפגעשפיצטע אויערען, און אַנו נאָר דייןע
 צייהן; אי, ס'אַראַ ווייסע, שפיציגע! און דאָס פלייש אַרום זיי גלאַנצט
 ווייסליך־ראָז, און ס'אַראַ גלאַנציג־גרויע אויגען! גיט נאָר אַ קוק —
 זאָגט ער צו דעם מאַן, וואָס געהט איהם אלץ נאָך און ערשט איצט דער
 זעהט ברוד, אַז דער מאַן איז — נחום...

נחום, אָבער, האָט אפנים בלויז געוואַרט, אַז ברוד זאָל זיך צו איהם
 אַ ווענדט טהון, און ער האָט זיך אויף איהם גלייך אַרויפגעוואָרפען מיט
 גיפט און היץ:

— איהר זענט אַ בן סורר ומורר! איהר זענט נאָך פאַר אונז ער
 גער פון ערגסטען וואָרעם! ווייל פון די אלע, וועמען איהר האָט היינט
 אָנגערופען ווערעם, קאָנען מיר נאָך ערוואַרטען, אַז ווען מיר וועלען זיי
 די אויגען עפענען, וועלען זיי ווערען מענשען, ריעזען — אויב איהר

ווילט. א פּאָלק פון ריעזען וועלען מיר ווערען, ביי אונז אין דער היים, אויף אונזער אייגען לאַנד; און אייך וועלען מיר אַרויסוואַרפען דורך דער הינטערשטער טהיר, ווייל אַ פּערפּוילטער גליעד זייט איהר אויף אונז זער לייב. ווער דאַרף אייך האָבען? ווער דאַרף אייך מיט אייערע משוגע-נע „רעגען-מעשה'לעך“, וועלכע קיינער פּערשטעהט ניט? — אויסער אייך מיט נאָך אַ פּאַר משוגעים ווי איהר. פאַר וואָס שרייבט איהר ניט וועגען דעם, אין וואָס דאָס פּאָלק נויטיגט זיך? פאַר וואָס אינטערעסירט איהר זיך ניט מיט'ן פּאָלק? איהר האָט דאָך אַ מאָל געברענט אַ וועלט פאַר אַ פּרעמדען פּאָלק. און איצטער, אז יענע האָבען אייך אַרויס-געשטעלט אַ פייג, האָט איהר זיך גאָר גענומען רעדען וועגען „אונזער אונטערגאַנג“ אָדער איהר נעהמט זיך פּלאַמפלען וועגען אַזעלכע נאַריש-קייטען, ווי אייערע „פרייע דערפער“. פאַר וואָס ווילט זיך אייך שלעפען די אידען דוקא אין דער וועסט? פאַר וואָס געפעלט אייך ניט פּאַלעס-טינע? פאַר וואָס זיינט איהר אַליין שוין אזוי פיעל מאָל געפּאָהרען אין דער וועסט און אפילו ניט איין מאָל אין פּאַלעסטינע?

— ווייל — ענטפּערט ברוך — קיין פּאַלעסטינע רעכען אייך פּאָהרען ערשט דאָן, ווען מיר וועט זיך וועלען צושלאָגען דעם קאַפּ אָן אַ שטיין — — — וואַרט, וואַרט נאָך אַ וויילע, אייך ענדיג באַלד. — און פון מיי-נע „פרייע דערפער“ דאַרפט איהר זיך ניט אָפּעסען די האַרץ, אייך פּער-זיכער אייך, אז עס וועט זיך פון דעם גאָר ניט אויסלאָזען — — — ? ! ...

— כאַפט זיך ניט, כאַפט זיך ניט. אייך בין נאָך ניט פּאַרטיג.

— אָבער, רבונז של עולם! וואס הייסט מען ארבייט אויף אַ זאך,

אין וועלכער — — —

— אַט דאָס, זעהט איהר, איז דער חלוק פון מיר בין אייך. — איהר פּערשטעהט? — אייך האָב אַמאָל בעלאַנגט צו אַ פּרייוויליגער פייער קאַ-מאַנדע, און מיר פלעגען אָפּט אויפשטעלען אַ בנין, כדי איהם נאכדעם אַליין אונטערצינדען. האָט איהר אַמאָל פּערזוכט אזאַ פּערגניגען? א? — איהר קוקט מיך אָן, איהר פּערשטעהט ניט, ווי דערצעהלט דאָס אַ מענש אויף זיך אַליין אועלכע אונגלויבליכע זאכען? — ביי אייך, ווען איהר קוקט זיך ארום, אז די געביידע ברענט, צועפענט איהר מן הסתם די אויגען ווי אַ הילפלאז קינד: — עס ברענט, מאמע, עס ברענט! און איהר ווייסט

ניט דעם געפיהל פון אן אונטערצינדער, ווען אלץ אין איהם ניסט זיך צונויף אין איין אויסגעשריי: פייער, פייער!

נחום קוקט איהם אן מיט פאנאנדערגעפענטע אויגען: — — —
 — אָבער, וואס פאר א מאָדנער מענש איך בין! — רעדט ברוך ווייטער. — איך האָב היינט אפגעטהאָן א זאך, פון וועלכער איך וויל ניט טראכטען. און דערויף בין איך אלע מאָל א בריה. איך געהם טראכטען פון אלץ און פון גאר ניט און פון וואָס איהר ווילט אַליין, אָבער ניט פון דעם, וואָס איך וויל ניט טראכטען, און דאָס טהוט זיך שוין ביי מיר אַליין, און וויל איך ניט זיין אַליין, איז מיר נאָר גענוג דער קלענסטער קנייטש מיט'ן שטערען און איך האָב געבען זיך וועמען נאָר איך וויל. — אַט למשל איצט אייך...
 — — — ?!

— וואָס קוקט איהר מיך אזוי אָן? — איהר פערשטעהט, נחום, איהר שלאפט דאָך גאר איצט גאנץ געשמאק אין אייער בעטעל, און אז מיר האָט זיך פערוואָלט, זיינט... וואָס, איהר ווילט שוין פון מיר אוועק געהן? איהר ווילט שוין פון מיר אנטלויפען? דאָס אָבער וועט זיך אייך ניט איינגעבען, ווייל איך וויל ניט. וואָס? איהר ווילט זיך איבערצייגען? אייך ווילט זיך בלויז צוגעהן צו אייער בעטעל, זעהן צו ס'איז ריכטיג, צו ס'איז אמת, אז איהר שלאָפט? נו, נארעשקייטען! ווי נאָר איהר וועט זיך א ריהר טהאָן פון ארמ, וועט איהר זיך באלד אויפכאַפען — — — נו, און דאָן וועט איהר אָננעהמען, אז איהר האָט גע'חלומ'ט וועגען מיר. איז, וואס וועט איהר דאָ געווינען? אַט, בעסער קומט מיט מיר נאָך אביסעל, איך קאָן אייך נאָך א סך משונה'דיגע זאכען דערצעהלען.

און ווי מיר געפעלט דאָס, וואס איהר זאגט, אז מיך וועט מען ארויס'ווארפען! — — — און נאָך אזוי, דורך דער הינטערשטער טהיר! — — — אַך, צו אלדע טיוועל! איהר זייט דאָך נאָך אלעמען אן אינטער רעסאנטער מענש, אויף מיין ווארט! אזוי נאָר פשוט — ארויסווארפען! — און מיינע מעשות, זאגט איהר, אז דאָס פאלק פערשטעהט ניט. און דאָס, זעהט איהר, איז דאָך טאקע זעהט ניט גוט. אמת, איך האָב געדעכענט, אז איך גיב דאָ בלויז א צווייג, בלויז עטליכע בלעטער פון מיין וואָלד, בלויז עטליכע טראָפען פון מיין ים, אָבער איך זאג דאָך זיך אלע מאָל: אז ווילסט עפעס שרייבען, זאָלסטו ניט שרייבען, און ווילסטו עפעס

זאָגען — זאלסטו ניט זאָגען, סיידען דו פיהלסט, אז דו מוזט, סיידען דו גלויבסט, אז מיט דיין זאָגען צו מיט דיין שרייבען, וועסטו כאטש אביסעל בעהעפטען די צוהערער מיט דיין וועלט — — — אַך, צו אלדע טיוועל! ווי אלץ לאזט זיך אויס קאפויר — — —

אַבער איהר קענט דאָך מיינען, אז פון דעם טאקע, בין איך דאָס איצט אזוי צוטראגען? ניין, איהר האָט א טעות. אָט הערט!

איהר קענט דאָך בינעמ'ען — אָט דעם בלאַטען בינעם מיט די רויטע ליפען. ניין, איהר קאנט איהם ניט. אַבער דאָס אַרט מיך ניט. נאָר שטעלט זיך פאָר, אז דער בחור איז געווען פערליעבט אין אַ מיידעל, וועלכע ער האָט געדענקט — ער וועט שוין פילייכט מעהר אין לעבען ניט זעהן, נאָר ער איז געווען פערליעבט און איז געווען צופריעדען, ווייל, פלעגט ער זאָגען, ווען איך וואָלט פאָר איהר חתונה געהאט, קען דאָך זיין, אז מיין ליבע וואלט שוין פילייכט ביז איצט פער'אונרייניגט געווארען, אזוי אַבער בין איך דאָך ביז איצט פערליעבט. — און ליבע! ליבע! — שרייט אויס בינעם — ווייסט, וואס איז ליבע? ווייסטו דעם מעם פון ליבע, וואָס איז שטענדיג, וואס איז אייביג? — — — דאָס איז די ליבע פון א מענשען וואס איז צוויי... א מענש, וואס איז ווילד פון ליידענשאפט און וואָס קעמפט, ווי א ווילדער עקשן געגען זיין אייגענער ליידעני-שאפט. ווייל ער וויל בלויז דאָס שעהנע, דאָס ריינע, ער וויל בלויז די ליבע — — —

איצטער שטעלט זיך פאָר אזא מעשה, אז אין איין שעהנעם פריהמארגען פאלט אהער אראָפּ אונזער בינעם'ס געליעבטע. בינעם איז דאן גראַדע ניט געווען, און דורך א צופאל בעקאנט זי זיך מיט אַ פשוט'ן בחור, מיט נאָמען קאפלאן. און דער קאפלאן ווערט פאר איהר פשוט משוגע. ער וואלט זי טראגען אויף די הענט, ער וואלט קושען איהר יעדען טראָט, און כאַטש ער ווייסט אפילו, אז זי איז „א גאנצע גימנאזיסטקע“ און אז ווי קומט ער צו איהר! ? — — — נאָר עס העלפט ניט. ער פיהלט, אז ער ווערט משוגע. און טאַמער פאָרט — — — זי איז דאָך ניט אין „יוראָפּ“ — — — דאָ איז דאָך אמעריקא, דאָ זיינען דאָך אלע גלייך. אמת, ער שעהמט זיך פאר איהר און ווען זי הויבט אויף איהם אויף איהרע בלויז אייגען, מוז ער אַראָפּלאָזען זיינע — — — און אָפט ווערט ער אויך רויט, נאָר וואס זאל ער טהאָן? — — — ער וועט זיך אפשר צוגע-

וואוינען. און זי איז דאך אזא גוטע, זי איז דאך אזא גוטע און א קלונע — — — און זי, פערשטעהט זיך, ביינקט נאך איהר בינעמ'ען, קוקט זיך די אויגען אויס, פילייכט קומט ער היינט, פילייכט קומט ער מאָרגען, פילייכט איז ער שוין געקומען — — — אָבער דאך — וועלכע פרוי וועט זיך דאָס אפזאגען פון דעם פערגעניגען צו זעהן, ווי ארום איהר דרעהט זיך א מאן, וואָס איז פאר איהר משוגע? — — — א מאן, וואָס וואלט מיט פערנגיגען לאָזען, אז זי זאל שינדען די הויט פון זיין לייב, זאל זי איהם נאָר זאגען, וועט ער אליין ארויסשפרינגען פון זיין הויט — — —

און אז בינעם איז געקומען און זי האָט דערזעהן, אז ס'איז דער אייגענער פערפאנצערטער בינעם וואס אמאָל — — — נאָר אז בינעם זייל זעהר ניט ליידען פאר וואָס זי „שפיעלט“ מיט קאפלאַנען.... האָט זי זיך דוקא גענומען נאָך מעהרער צולאזען צו קאפלאַנען.... און אזוי איז אוועק אלץ ווייטער און ווייטער. איז בינעם פלוצלינג אוועקגעפאהרען — — — און אז ער איז צוריקגעקומען איז שוין געווען צו שפעט — — —

דאָ האָט זיך בינעמ'ען גענומען דאכטען, אז עמיצער האָט דאָס איהם אין מיסטען אונטערגעשטעלט אָט דעם קאפלאַן, אז קאפלאַן זאָל דאָס איהם ארויסשטעלען א צונג. און ער האָט מיר גענומען נאָכזעהן, ווי א שאַטען.

וואו נאָר איך דרעה זיך אויס, דערזעה איך פאר זיך א בלאס געזיכט, מיט רויטע ליפען און פרעגענדע אויגען.

— בינעם — זאג איך, — עס זיינען נאָך דאָ אזוי פיעל שעהנע, ליעבע פרויען, עס זיינען נאָך דאָ אזוי פיעל שעהנע, ליעבע פרויען!

— ניין, ברוך — ענטפערט ער — עס איז דאָ בלויז איין פרוי און אלע אנדרע זיינען גאָר ניט. — זיי זיינען נאָר אן ארויסשטראהלונג פון איהר, זיי זיינען בלויז אויף צו דערמאהנען, אז זי איז דאָ; אז זי פער-מאָגט דאָס אזוי פיעל פערשיעדענע געשטאלטען, אזוי פיעל פערשיעדענע פארבען, אז איהר שמייכעל קאָן דאָס אויף אזוי פיעל פערשיעדענע שמייכלען צוטוהילט ווערען, אז — — — אז זי איז די איינציגע, אז זי איז די איין-און-איינציגע; אז אויף דער וועלט איז בלויז דאָ איין פרוי, איינע, ברוך, איינע.

און ער געהט מיר ווייטער נאָך, ווי ער וואלט מיינער א שאַמען געווען.

דרעה איך זיך איינמאָל אויס צו איהם און זאָג:
 — בינעם, דו ווייסט דאָך די אידעע פון א מענש, וואָס איז
 צוויי — — נו, איצט שטעל זיך פאַר, אז אי דו, אי קאפלאן זיינט
 איהר ביידע — איך... ברוד — —
 צועפענט בינעם אויף מיר א פאַר גרויסע, צושראָקענע אויגען און
 ווערט נאָך בלאסער און פרעגט:

— איז וואס מוטשעסטו מיך אזוי? ! — — —
 האָב איך אויף איהם א בייזען קוק געטהאָן, האָט ער אראָפגעלאזט
 די אויגען און איז ניט געבליעבען.

א לאנגע צייט נאָך דעם האָב איך מיט בינעמ'ען וועגען דעם קיינע
 בעזונדערע געשפרעכען ניט געהאט, היינט אָבער קומט ער צו מיר
 וועדער א צוטראָגענער:

— ווייסט — זאָגט ער — איך האָב נאָר וואס דער'הרנ'ט איהר
 קינד....

— ווי אזוי? — פרעג איך צושראָקען — אונגערען? !
 — ניין — זאָגט ער — איך האָב דאָס פריהער געוואוסט.
 — וואס הייסט? !

— וואָס וואונדערסטו זיך — זאָגט ער מיר — דו ווייסט דען ניט.
 עס טרעפט זעהר אָפט, אז מען קומט צו אונז ניט איינמאָל און מען זאָגט
 אונז אָן: ווייס פלוני בן פלוני, אז דו וועסט טאָהן דאָס און דאָס. — הער
 רען מיר ניט און מיר פערשטעהען ניט, אָדער מיר מאכען זיך ניט הער
 רענדיג און ניט פערשטעהענדיג, ביז עס קומט, ווען מיר טהוען שוין אָפּ,
 דערמאנען מיר זיך ערשט דאן, אז מיר האָבען דאָס שוין לאנג געהערט
 און געזעהן און געוואוסט. — אבער — שרייט ער אויס — ס'איז נארעש-
 קייטען, נארעשקייטען.

— וואָס נארעשקייטען? !

— ס'איז היינט אזא מאָדע — זאָגט ער מיר — ס'איז היינט אזא
 מאָדע. איך גלויב ניט, אז דו וועסט אפילו געפינען איין מויער אין ניו
 יאָרק, וואו מען זאל ניט האלטען פון אַט דער מאָדע — — —

און ער צולאכט זיך מיר גלייך אין פנים אריין, און בלייבט

ניט.

און איצט שמעלט זיך פאר, מיין פריינד, אז ווען איך געה דאך מיט
איין איבער אָט דער לאנגער שמוציגער גאס, זעה איך שוין ניט נאָה
גרויסע, שמוציגע שטאַלען, גרויסע אויסגעלאָסענע הייזער, נאָר מיר
דאכט זיך, אז איך זעה, ווי פון אָט די הונדערטער און הונדערטער פעני
סטער קוקען ארויס אונשולדיגדער'הרג'טע קינדערלעך; אז אָט די קוען,
וואס זוכען דאָ אין די קופעס מיסט, זוכען פיליכט שטיקלעך קינדער,
און ווען ביי א קאזי נעהמט עפעס קנאקען אונטער די צייהן, דאכט זיך
מיר, אז דאָס קנאקען קינדערשע ביינדלעך. און מיט שטיינער אין די
הענט ווילט זיך מיר ווארפען אויף אָט די פענסטער, זיך אריינרייסען אין
זייערע וואוינונגען, בעפאלען די מיאוס'ע זינדער אויף זייערע געלענגערס,
און שפאלטען זייערע קעפ: —

— פערלאזט! פערלאזט דעם זומפ! ראטעוועט זיך, איהר עקעלהאפ-
טע, פערשאַלטענע! איהר, וואָס מאכט אייער בעט צו דעם געלעגער פון
א זונה, זאָלט פערשניטען ווערען!

ערגעץ ארויף שניידט א קאר איבער די גאס, א גרינע קאר מיט ווייסע,
זיכערנע ווערטער, מיט ליכטיג-שיינענדיגע פענסטער — די קאר איז
פול מיט עלעקטרישען שיין און מיט מענשען — — — דער עולם איז פער-
פוצט; מען פאָהרט, ווייזט אויס, פון טהעאטער. פון אונטער די רעדער
שפרינגט פון מאָל צו מאָל ארויס א בלויער עלעקטרישער פייער.

— דאכט זיך איין ניט אויס, מיין פריינד, אז די רעדער פון אָט דער
קאר לאַכען? ... אז זיי לאַכען פון איין מיט אייער ווייטען פאלעסטינא.
פון מיר מיט מיינע נאָהענטע פרייע דערפער; אז זיי לאַכען פון אונז
מיט אלע אונזערע חלומות, אז זיי לאַכען, לאַכען — — —

א וויילע איז אונבעשטימט שטיל, און נאָכדעם פסק'ענט ברוך:
— וועלל — — — איך רעכען, אז עס וועט שוין זיין גענוג פאר
היינט, א גוטע נאכט, מיין פריינד. א גוטע נאכט. און דו, קאזי, מענסט זיך
שוין אויך אראַבקלייבען פון די הענט. א גוטע נאכט. א גוטע נאכט.
ווי נאָר ער האָט אראַבגעלאזט די קאזי פון די הענט, איז זי גלייך
אוועק. נחום אָבער איז נאָך געבליעבען נעבען איהם — — —

— וואָס איז מיט אייך, מיין פריינד? — פרעגט איהם ברוך פער-
וואונדערט. — אייך ווילט זיך פילייכט מיר נאָך אמאָל זאגען, אז איך
בין א פערפוילטער גליעד אויפ'ן אידישען קערפער? און אז איהר וועט
מיך ארויסווארפען דורך דער הינטערשטער טהיר? דאן זאָגט דאָס אפ
און ווערט פארטיג.

— ניין, — ענטפערט יענער מיט א פלוצלינג געענדערטער שטימע,
וועלכע האָט מיט אמאָל גענומען קלינגען און ברענען מיט פייער — איך
וויל אייך זאגען, אז ווען מיר וועלען בעזעצען דאָס לאַנד, וועלען מיר
אויסבויען א גרויסען טריאומפאלען טויער, און א יום טוב וועלען מיר דאן
מאכען א נייעם, דער יום טוב פון אונזער נאציאָנאלער וויעדערגעבורט!
און אין דער נאכט פון דעם יום טוב וועלען מיר ארום דעם טריאומפאלען
טויער צולעגען גרויסע פייערען. אונזערע זיהן און טעכטער אויסגעפוצט
אין זייערע שעהנסטע קליידער, וועלען ארויסגעהן אנטקעגען דעם טויער
מיט פויקען און מיט טענץ, דאָס וועלען זיי געהן בעגעגענען די אלע
אַנטרינגענע, פערשטויסענע און פערוואגעלטע. די אלע, וואָס מיר האָבען
פאַר דער לאַנגער צייט פון אונזער שווערען גלות, צוזעעט און צושפרייט
צווישען פעלדער און פעלקער, צו די אלע וועלען מיר דאן רופען: קומט
אַרײַן, איהר זייט אונזערע! קומט אריין און זייט בעגריסט, און זייט
געבענשט אין דעם נאָמען פון דעם איינציגען גאָט, אין נאָמען פון זיין
ענערגישען, אַלט־יונגען פאָלק! מיר וועלען אייך אויפגעהמען, ווי עס
געהט אויף א טאטע זיינע קינדער אין דעם טאג פון זיין פרייד, און אין
יענעם טאָג וועט איהר זיך אומקעהרען צוריק צו אייער פאלק. איהר
וועט זיך אומקעהרען און איהר וועט געטרייסט ווערען; איהר אלע
איינזאמע מגדע, פערמאטערטע. אונזערע צולענטע פייערען וועלען ברענען
אין דער נאכט און זיי וועלען אייך צייגען דעם וועג, און איהר וועט
קומען צו אונז מחנות־ווייז דורך דעם טריאומפאלען טויער, ווייל איהר
זייט אונזערע. ווייל „ווי פלאָמען פייער בעלאַנגען צו דעם ברען־מאַטע-
ריאַל, פון וועלכען זיי קומען ארויס אפילו דאן, ווען זיי רייסען זיך פון
איהם אָפּ“, אזוי בעלאַנגט איהר צו אונז. איהר זייט אונזערע! — פלאָמען
פון אונזער הארצען! פלאָמען, וואס האָבען זיך אפגעריסען און קאָנען ניט
פערלאשען ווערען און טראגען זיך ארום ווי בלאַנדזשענדע שטערען.
בלאַנדזשען וועט איהר אָבער בלויז ביז דאן, ווייל אין יענעם טאָג וועלען

מיר זיך צוריק צוגויפניסען אין איין פייער. דאָס וועט זיין דער גרעסטער,
 דער שעהנטער פייער, וואס הימעל און ערד האָבען ווען געזעהן. טויזענ-
 דער און טויזענדער דורות וועלען דאן אויפשטעהן און צוקוקען, מיט וואס
 פאַר א פרייד דאָס אידישע פאָלק נעהמט צוריק אויף אין זיין שוים זיינע
 אַנטרינענע קינדער. — — — — —

— איהר זייט דאָך נאר א וואוילער בחור — רופט זיך אפ ברוך
 און וויל דערביי ארויפלעגען זיין האנד אויף נחום'ס אַקסעל, אָבער די
 האנד טרעפט קיינעם ניט. — — — — —

— בינעם, בינעם! — — — — —
 און א צואוועהטאָנטער שמייכעל בעווייזט זיך אויף ברוך'ס ליפען.
 — — — — — בינעם!

קאָפיטעל 24.

שפעט אין דער נאכט, ווען ברוך איז געווען ביי זיך אין צימער, ווען ברוך איז אומגעגאנגען פון איין וואנט צו דער צווייטער, ניט ווי סענדיג אפילו צו ער געהט, האָט זיך דערהערט א קלאפ אין טהיר און ביילקע איז אריין.

— האלאָ!

— האלאָ!

ביילקע איז געבליעבען שטעהן אין טהיר און האָט איהם אויסגעמאס־טען מיט אויגען פון א פריינד, פון א גוטען, איבערגעבענעם פריינד.

— איהר דארפט מיך אפשר האָבען? — האָט זי געפרעגט און איהר שטימע, איהרע אויגען און אין גאנצען איהר האלטונג זיינען פערענדער־טע.... נאָר אן אנדער ביילקע — —

ברוך האָט זי אנגעקוקט פערוואונדערט, און א קנייטש געטהאָן מיט די אַקסעל:

— וואס איז מיט אייך, ביילקע? ! — — —

ביילקע שוויינט. און קוקט איהם אָן ווי פריהער.

— איהר ווילט אפשר איך זאל אייך וואָס דערצעהלען? — — —

ביילקע אבער איז נאָך אלץ פערבליבען ביי דער טהיר און געקוקט אויף איהם געטריי און איבערגעבען. און אָט האָט זי א פריינדליכען שמייכעל געטהאָן.

— זעצט זיך, — האָט ברוך געזאָגט, ניט וויסענדיג וואָס צו טהאָן מיט איהר.

זי האָט זיך אוועקגעזעצט, ניט אראָבגעמהנדיג פון זיך דעם אויבער־רעקעל.

ברוך האָט דאָס פון אָנפאנג ניט בעמערקט און זיך וויעדער געלאָזט שפאנען איבער'ן צימער. נאָר אָט האָט ער זיך אפגעשטעלט פאר איהר:

— וואָס איז דאָס היינט מיט אייך? פאר וואָס האָט איהר ניט אויס-
 געטהאָן דאָס רעקעל?
 — נישקשה, ס'איז א לייכט רעקעל. נאָך — פּערכאפט זי זיך
 באלד — אויף וואָס טאקע זיך איך אין דעם, ווייס איך אליין ניט. און
 זי הויבט זיך אויף און געהמט זיך דאָס אויסטהאָן.
 פון רעקעל איז זי ארויס אין א העל-בלויען קלייד, מיט א ווייסען
 אָפּגעלעגטען קאַלנער. — — —
 — איהר קומט איצט פון חנה'ן? — פאלט איהם פלוצלינג איין זי
 צו פרעגען. — — —
 — יאָ, — ענטפערט זי קורץ.
 — וואס הערט זיך דארט?
 — מ'האָט זי צוגענומען אין האספיטאל.
 — און וואָס?
 — מען וועט איהר מוזען מאכען אן אָפּעראציע.
 — אן אָפּעראציע?! — — —
 — יאָ.

ברוך האָט זיך וויעדער גענומען שפּאַנען היין און צוריק. נאָכדעם
 איז ער צוגעגאָנגען צו בייילקען, זי בעטראכט. איהרע הענד, איהרע קלייד
 נע אקסעל פרעסען זיך אזוי רונד ארויס פון אונטער דעם בלויען קלייד
 — — — און דער אויסדרוק פון איהר פנים און פון איהרע אויגען איז
 פונקט, ווי זי וואָלט איהם קומען אָנזאָגען, אז חנה איז געשטאָרבען...
 ער האָט זיך אוועקגעזעצט נעבען איהר, און גענומען קוקען פאר
 זיך. אָט האָט ער דערזעהן דעם לאָמפּ און האָט זיך אָנגעשטעלט אויף איהם
 מיט די אויגען. פונ'ם לאָמפּ שפּאַרען זיך דורכזיכטיגע, גאלדענע ווער
 לען — — — גאלדענע וועלען פילען אָן דאָס צימער — — — זיי
 זיצען פּערטרונקענע אין דורכזיכטיגע, גאלדענע וועלען — — —
 — איינמאָל, ביילקע, בין איך געזעסען אין א ליכטיגען זומער-
 טאָג, ביים ברעג פון האָדסאן און געזעהן ווי ער קנייטשט זיך פּערשייע-
 דען, ווי ער וואָלט געווען אנגעפילט מיט פּערשייערענע שטיקער וואסער,
 וואָס ווילען זיך ניט אויסמישען, און יעדע שטיק שפינגעלט זיך מיט
 דער זון אויף איהר אייגענעם שטייגער: עס שווימען אום שטיקער וואָ-
 סער מיט צושטראהלטע האַלבע זונען, שטיקער מיט רונדע זוניגע פּאַסען.

די פאסען ווארפען זיך אום איבער'ן וואסער אין אלע זיימען, ווי צו רייצטע גאלדענע שלאנגען. און עס שווימען אויך אום שטיקער וואסער, אין וועלכע עס נעסמען זיך צו דריי פיער זונען אויף איין מאָל. און שטיקער, וואס קנייטשען זיך אין צוהאקטע קליינע וועלען און די קליינע וועלען ברעקלען די זון אויף שטיקלעך.

און אזוי האָט מיר אַריינגעשווינדעלט אין די אויגען אַ זוניגע וואַ-סערנעץ, וואָס האָט זיך געצויגען ברייט און ווייט אויף לינקס און נאָך ברייטער און נאָך ווייטער אויף רעכטס, און עס האָט זיך געדאַכט, אז דער צושטראַהלטער טיף גיסט זיך אַרויס ערגעץ דאָרט פונ'ם בלויען רוים און לאָזט זיך אַוועק אַהין ווייט, ווייט אינ'ם בלויען רוים אַריין.

און אַט האָב איך איבער עפעס אַ סבה אַ פינטעל געמאָן מיט די אויגען און דערזעהן, אז דער גאַנצער האָדסאָן איז פול מיט גאַלדענע קינדער — — — אזוי פיעל גאלדענע קינדער אויף איין מאָל! — חידוש איך זיך און קוק, ווי זיי טוקען זיך און שפיעלען זיך. אַט כאַפען זיי זיך אלע אָן פאַר די הענטלעך פאַרווייז און גיבען זיך אלע אַ הויב אַרויס אויף אַריבער האַלב, מיט אַ פערשיימען קינדערשען לאַכען. און זיי שמעהן אזוי אַ וויילע — — — און אַט טיקען זיי זיך אלע. אונטער און ניטא זיי — — — און דער האַדסאָן נעהמט זיך ווידער קנייטשען אויף פערשידענע אופנים, ווי ער וואָלט געווען אָנגעפילט מיט פערשיע-דענע שטיקער וואַסער.

די היץ איז געוועזען אונערטרעגליך. די לופט — כאַטש ביים זי מיט די צייהן. דער הימעל אַ פערשמאַכטער, אַ בלאַס-בלויער, און אויפ'ן סאַמע מיטען פון הימעל איז דורכגעשלאָגען אַ רונדער לאַך, ערגעץ אין אַ זונען וועלט אַריין פון וואַנען עס שטראַמט אַהן אויפהער מיט היץ און מיט זון. איך האָב זיך פערקוקט איבער'ן האָדסאָן. אויפ'ן אנטקעגענדיגען באַרג. דו ווייסט דאָך די „פאליסייטס“, נעבען וועלכע מען דעפיהלט זיך אזוי מילביג קליין, נעבען, וועלכע מען עפענט אזוי משוגע'נדיג ברייט די אויגען, ווי מען וואָלט פלוצלינג אויפגעוועקט אין מיטען אַ פער-זלום'טען שלאָף און מיט אַמאָל מגלה געווען עפעס אַזעלכעס, וואס דו אייסט ניט ווי דאָס אנצורופען. און איך קוק. און דער באַרג שמעהט מיר פאַר די צעפענטע אויגען אין זיין גאַנצער דריקענדער גרויס און קוקט אויף מיר אזוי געוואַלדיג פון אונטער זיין גרויסען שטיינערנעס

שטערען, וואס ציהט זיך ארויף מיילען — דער שטערען פון פעלזען, וואָס מאכען א מחיצה צווישען די וועלדער פון אונטען און די וועלדער, וואס וואקסען אויבען, אויפ'ן באַרג'ס קאָפּ. אין דעם באַרג'ס קאָפּ, מיט זיינע וועלדער, רייסט זיך אין דער וועלט'ס הימעל אריין. אָבער פּלוצלינג דערהער איך נעבען מיר:

— אַלץ קלייניגקייטען, אַלץ נאַרישקייטען! דאָס איז אַלץ אין מיסטען געמאכט, כדי איך זאל ניט איינפאלען צו קוקען אין רוים, אין דער ווייטקייט, כדי איהר זאלט ניט זעהן דאָס גרויסע, דאָס גרעסטע, כדי איהר זאלט ניט זעהן דעם רוים, דעם רוים! — — —

און איך דערזעה נעבען זיך א הויכען, ברייט־פלייצענע מאן. זיין פנים איז ברוין־פערברענט. ענערגישע געזיכט־ציגען, א צוויי דריי שאַרפע קארבען אויפ'ן שטערען און צוויי ווייטע פרעמדע אויגען. — —

מיד — דאכט זיך — בעמערקט ער נאָרניט. אין זיין רעכטער האַלט ער א שטאַרקען שטיין, ווי ער וואַלט זיך געקליעבען מיט איהם וועמען דעם קאָפּ פלעטען. — — —

אין ער קוקט, אזוי ווי ארויסרופענדיג ערנעץ איבער'ן האָדסאן, מורמעלט וואָס מיט די ליפען און אַט הויבט ער אויף זיין רעכטע האַנד און ניט האַסטיג א שליידער דעם שטיין.

דער שטיין פאלט אינ'ם גאָלדענעם וואסער און עס דערהערט זיך פון דאָרט ווי א הינטישער ביל. — — — וואַרפט ער אַהינצו נאָך א זידעל־וואָרט און ווענדט זיך צו מיר, מיט אַזא טאָן, ווי ער וואַלט מיט מיר פארטגעזעצט אן אלמען געשפרעך:

— איהר פערשטעהט, אַט א די אלע קלייניגקייטען ציהען דאָס אפּ אונזער אויפמערקזאמקייט פון דעם רוים! עס קאָן דאָך זיין, אז מיר וואַלטען זיך שוין ביז איצט צוגעוואוינט צו קוקען בלייך אינ'ם רוים, ווען ניט אַט די אלע קלייניגקייטען.

קוק איך אויף איהם אזוי... און קנייטש מיט די אַקסלען, ער הויבט אויף מיר אויף זיינע גרויסע, פרעמדע אויגען — — — זיי קוקען עפעס אזוי ווילד און מאָרנע ווייט.

— וואס — פרעגט ער — איהר פערשטעהט מיד ניט? ! — האַט איהר ווען געפרואווט צו קוקען אינ'ם בלויען רוים?

איך האָב ווידער א ציה געטהאָן מיט די אקסלען.

— איך ווייס, אז ניט — זאָגט ער.

איהר האָט געוויס זיך ניט איינמאָל פערקוקט אויף דעם אדער יענעם וואָלקען, אויף דעם אָדער יענעם מענשען, אויף דער אדער יענער נאטור־ערשיינונג אויף אזא צו אנאדער זאך, וואס פערנעהמט פלאץ אינ'ם רוים, פילייכט אויף דער זון אליין זיך ניט איינמאָל פערקוקט, נאָר אין דעם רוים איז אויך, ווי אלע איבריגע ניט אויסגענומען אריינצוקוקען. און דער־פאר טאָקע אוי, אז ווען עפעס זאל איצט קומען צו אייך און אייך פעסט אָנכאפען פאר'ן קאלנער, אָדער פאר דער קוטשמע פון אונטען און זאל אייך צווינגען צו קוקען אינ'ם בלויען רוים אריין, דאָס הייסט: בלויז אין דער בלויער בלויקייט אריין, וואָלט איהר דאָך געוויס פערבלענדט און צומישט געווארען, איהר וואלט זיך דאָך מן הסתם גענומען בריה'ען מיט אלע אייערע כחות צו געפינען כאַטש עפעס א פינטעל, אבי זיך אויסצודרעהען פון צו קוקען אינ'ם רוים, ווייל צו שטאַרק, צו גרויס איז פאר אייך די טיעף, די ברייט, די גרויס פונ'ם רוים. און איהר זייט דאָך א קינד פון א פאָלק, וואָס איז ביי זיין געבורט אַרומגעפיהרט גע־וואָרען אין דער מדבר פערציג יאָהר. פערציג יאָהר האָט זיי זייער פיהרער געלערענט צו קוקען בלויז אין רוים און אין ווייטקייט, פערציג יאָהר....

צועפען אייך די אויגען און נעהם קוקען פאר זיך, אין דער בלויקייט און ווער א פערציטערטער: דער רוים איז דאָך עפעס א מין פייער, א מין געדיכטע, פלאמיגע בלויקייט, וועלכע עסט ממש די אויגען אויס! — ער בעמעקרט דאָס און צולאכט זיך משוגע'נערווייז: — כאַי־כאַי־כאַי־כאַי־כאַי! קלייניגקייטען, קלייניגקייטען דארפט איהר. איהר מוזט האָבען א קלייניגקייט, וואָס זאָל פון אייך פערשטעלען דאָס גרויסע, דאָס גרעסטע, כאַי־כאַי־כאַי! ווי בלינד איהר זייט דאָס, פאר'ן גרויסען, פאר דעם ווייטען.

און ער האָט זיך אזוי צורעדט גאנץ ברייט, און אַלץ ברייטער און ווייטער און אַלץ וועגען רוים און וועגען ווייטקייט. אייך האָב אָפּטמאָל געשטוינט און אָפּט געקנייטשט מיט די אקסלען, אָבער ער האָט מיך שוין גאָר ניט בעמערקט. זיינע אויגען האָבען גע־קוקט קלאָהר און ווייט פאר זיך, אינ'ם רוים, אין דער בלויקייט, ווי ניט אייך, נאָר דער רוים וואלט דאָס געדארפט פערנעהמען, וואס ער זאָגט.

אז ער איז שטיל געבליעבען — איז די לופט שוין געווען א געענדרטע.

און פון איבער דעם בארג האָט גענומען וואקסען א גרויסער פערר רויכערטער הימעל. ביז און פארביסען האָט זיך אָט דער נייער פון ערגיץ אפגעשפאלטענער הימעל, גענומען שפארען אויף דעם דורכזיכטיגען מאַט־בלויען הימעל און אז ער האָט דערגרייכט די זון האָט די לופט אויפ־געציטערט, די פערשכור'טע לופט האָט זיך מיט אמאָל אויסגעניכטערט און אראָפגעווארפען פון זיך איהר פערשטראהלטען שליער. דער טייך האָט בעקומען א געוועהנליכען וואסער־קאליר, האָט זיך צונויפגעגאסען אין איין שטיק און איבער זיין גאנצען לענג און ברייט האָט א ווינטעל גענומען בינדען און קיטלען אלץ־אייגע, קלויגע, האלברונדע וועלען.

דער בארג איז צוגעקומען געהענטער און האָט זיך גאנץ פשוט ארויסגעפרעסט מיט זיינע וועלדער און מיט זיינע גרויע פעלזען. און האָט גענומען עפעס אזוי וואקסען גלייך אין פנים אריין: די בוימער האָבען זיך גענומען וויעגען און עס האָט אויסגעזעהן, אז זיי בעוועגען זיך אין גרויסע טשערעדעס, וואס לאזען זיך אראָפ פון הימעל איבער'ן בארג און איילען זיך צום וואסער. און דער שווארץ־גרויער הימעל האָט זיך גענומען טראָגען אלץ העכער און העכער. די זון האָט פערשטראַהלט מיט גאלד זיין פעררויכערטען ברעג. אָבער ער איז צוגע־קומען פעסט צו דער זון און האָט זיך מיט בייזקייט אריבערגעטראגען איבער איהר גאלדענעם רייף. דאן איז מיט אמאָל די גאנצע לופט געווארן רען ערנסט־גרוי און פול מיט ווינט. די בוימער נעבען אונז האָבען זיך אויפגעטרייסעלט און זיך גענומען וויעגענדיג, בויגען אלע אויף איין זייט. די צווייגען האָבען גענומען פאטשען מיט די בלעטער, ווי זיי וואלמען זיך וועלען אפרייסען און אוועקפליהען פון די בוימער. און דער ווינט האָט אין זיי געפרעסט און אויסגעבויגען די בלעטער מיט די לינקע, כמעט ווייסע, זייטען ארויף. מאָדנע האָט גענומען אויסזעהן דער וואלד נעבען אונז: — א וואלד מיט ווייס־גרינע בלעטער, וואס ווענט זיך און רייסט זיך. און אויפ'ן טייך האָבען גענומען אומלויפען גרעסערע, פערשוימטע וועלען, ווי אין דעם האדסאן וואלמען מיט אמאָל פון ערגעץ אנגעשווימען ווילדע, ווייסע פערר, מיט גרויסע, ווייסע גרויוועס און דער ווינד רייסט

די גריוועס אין דער לופטען און ווארפט זיי און פלאנטערט זיי איבער'ן טייך.

אנטקעגען דעם נייעם שווארץ-גרויען הימעל, וועלכער איז נאָך אלץ געוואקסען פון אריבער דעם באַרג, האָבען זיך בעוויזען נאָך וואלקענס און וואלקענס, מחנות-ווייז, אייניגע האָבען זיך געטראגען העכער, איי-ניגע נידריגער. די זון איז שוין לאנג ניט געווען, אָבער איהרע שטראה-לען האָבען זיך נאָך ארויסגעשפארט פון אונטער דעם נייעם שווארצען הימעל אין ברייטע פאסען און האָבען געפארבט די אָנגעקומענע וואַל-קענס; די וואס זיינען געהאנגען העכער זיינען דורך די שטראהליגע פאסען געווארען דורכזיכטיג-ווייס, די אנדערע זיינען געווארען ווייס-ראָז, נאָר די וואלקענס, וואס זיינען געהאנגען נידריגער, זיינען געבליבען ערענסט און פערביסען גרוי.

ניט ווייט פון אונז האָט דער ווינד אויפגעכאפט א בויגען צייטונגס-פאפיער, און זיך דערמיט א לאז געטהאָן אריבער די בוימער. איבער'ן באַרג איז מיט אמאָל געווארען שטארק פינסטער. די אויבערשטע וועלדער זיינען אין גאנצען פערשוואונדען. דער באַרג האָט זיך צונויפגענאסען מיט די וואַלקען און עס האָבען זיך פון דארטען גענומען טראגען דונערדיגע קולות, ווי געשרייען פון ריעזען, צווישען וועלכע עס האָט אויסגעבראכען א געשלעג, א שלאַכט, אויף טויט און אויף לעבען. אויפ'ן שווארצען הימעל האָבען זיך באַלד בעוויזען צוריסענע, אין שטיקער צובראָכענע, פייער-פאסען. עס האָט זיך גענומען הערען, ווי מען שליידערט פעלזען, פעלזען שלאָגען זיך אין דער לופטען אָן מיט פעלזען, מען ברעכט וועל-דער, מען רייסט דעם באַרג אין שטיקער. און אָט איז א ריעז אריינגעפאלען אין פלען. עס איז געווארען א ווילדער טומעל: עס האָבען גענומען אויפ-פלאקערען לאנגע בליצען איינס נאָכ'ן אנדערען. די לופט האָט זיך אנגע-צונדען אויף מינוטען און גענומען ברענען א פערציטערטע, און דער געפאנגענער ריעז רייסט און ראנגעלט זיך דאָרט, ביז צולעצט לאָזט ער ארויס אזא ווילדען געשריי, פון וועלכען די שטארקסטע בוימער, וואס שטעהען אויפ'ן וועג פון זיין קול געהמען זיך ברעכען ווי שפענער.

די כוואליעס האָבען זיך גענומען שפרינגען אין דער לופטען. אויף יענער זייט ווייזט מיר אויס גיסט שוין א שלאַקס רעגען; און איך דער-מאָהן זיך אין מיין שטרויענעם הוט, איך האָב איהם נאָר וואס געקויפט און

איך האָב זעהר ניט קיין חשק געהאט, אז ער זאל צואוויקט ווערען, כאפ איך דעם הוט און לאז מיך לויפען. אויפ'ן וועג האָבען מיך אנגעיאָנט עטליכע שווערע רעגען-טראפען, האָב איך אַרָאָבעכאפט דעם הוט אין האַנד און זיך געלאָזט לויפען נאָך שטאַרקער. און אזוי בין איך נאָך אין צייט אָנגעלאפען צו מיין וואוינונג. נאָר ווען איך האָב א נעהם געטהאָן דאָס הענטיל פון מיין טהיר, האָב איך זיך צולאַכט אליין, ניט וויסענדיג פון וואָס. — — — און באלד דערויף האָב איך זיך רויט פערשעהמט — — — ווען איך בין אַרין אין צימער, האָב איך זיך געפרואווט דערשטיקען אָט דעם מאָדנעם געפיהל. א גרויסער, שווערער רעגען האָט באלד גענומען קלאפען אין די פענסטער. איך בין צוגעגאנגען און האָב צועפענט די פענסטער. דער רעגען האָט גענומען שפרינגען אין מיין צי-מער, מאכענדיג נאָס אלץ, וואָס איהם איז געקומען אין וועג. איך האָב גענומען קוקען דורך די פענסטער, פיליכט זעה איך איהם, דעם מאן פונ'ם רוים, אָבער ניין, מיינע אויגען בעגעגענען בלוז — רעגען, ווינט און בויער — גרינע בלעטער און נאָסע צווייגען, וואָס רייסען זיך און שלאָגען זיך מיט'ן ווינט. איך דרעה זיך אויס, און נעהם זיך געהן איבער'ן צימער היין און צוריק, און באלד נעהם איך נאָריש שמייכלען פון זיך אליין: זיך בעגעגענט מיט'ן מאן פון רוים און אנטלאפען צוליעב א שטרויענעם הוט!

און עס שפרינגט אין מיר מיט אמאָל אויף א צורייצטער כעס, און, ווי איך וואלט זיך פון קיימען אכגעריסען, בין איך צוגעשפרונגען, א כאפ געטהאָן מיין הוט און איהם גענומען ברעכען, גענומען בייסען און רייסען מיט די צייהן; איהם א שלידער געטהאָן אן דער ערד און איהם נאָך גע-נומען טרעטען מיט די פיס. און אין מיטען מיין כעס האָב איך ווידער גענומען שמייכלען, שמייכלען פון דעם, וואָס איך פערנעהם זיך מיט אָט אזא קלייניגקייט — — — איך האָב זיך פערשעהמט און ארויסגעווארפען דעם הוט דורכ'ן פענסטער. פאַר מיינע אויגען האָט דער טונקעלער הימעל מיט אמאָל געפלאצט אין עטליכע שטיקער, מיט א געוואלדיגען קראַך. בליצען האָבען גענומען שפרינגען אויף רעכטס און אויף לינקס, בעווייזענדיג דיג אויף רגע'ס דעם טיך, דעם ריעזיגען וויימען באַרג מיט זיינע אויבער-שמע און הינטערשטע וועלדער. און נאָך דעם איז דער רעגען געווארען נאָך שווערער, אָבער מיר האָט דאָס אלעס שוין אויסגעזעהן, ווי א כעס

צוזאמען מיט א שמייכל — — — דאָס איז אלץ איבער א קלייניגקייט!
 — — — עס איז פאראן גרעסערעס, גרויסעס און נאָר גרויסעס.
 און נאָך דעם, פארנאכט, ווען עס האָט זיך געלייטערט, דער הימעל
 איז געווען צובראכען אין טויזענדער שטיקער, און ניט נאָר איינער, נאָר
 עטליכע הימעלן פון פערשיעדענע פארבען זיינען געהאנגען צובראָכענע,
 צוריסענע איינער איבער'ן צווייטען. איינער אונטער'ן צווייטען. און
 שטיקער הימעל, גרויע, מילך-ווייסע, געלע, גאָלדענע, ראָזעווע, פיאָלעטעווע
 און נאָך אנדרע זיינען אין טשערעדעס ווייט געשוואומען איבער דעם
 לאנגען און ברייטען האָדסאן. און דער האדסאן האָט זיך געגרויסט, זיך
 געטראגען א צופריעדענער מיט זיינע פארביגע טשערעדעס און דערביי
 זיך אויף געהויבען ארויף. „ווי שעהן, ווי רייך דו ביסט דאָס איצט, מיין
 ליעבער, גוטער האָדסאן — האָב איך אויסגעשריען — אָבער דו ביזט דאָס
 ערשט א קלייניגקייט, עס איז פאראן נאָך גרעסערס, גרויסעס און נאָר
 גרויסעס. — איך הויב אויף מינע אויגען און זעה — איבער מיין קאָפּ
 ציהט זיך אַט דער פאנטאסטישער הימעל אויף מילען און מילען, און
 צווישען די פערשיעדענ-פארביגע שטיקער שלאָגט זיך דורך פון ערנעץ
 נאָר הויך, און אונגענדליכע, צאָרט-שפיעלעוודיגע בלויקייט. און איך
 שפרייט מינע הענט צום הימעל. איך שיק איהם מיין ברכה, דערפאר.
 וואָס ער האָט מיר אזוי ברייט אין ווייט מיין הארץ פערשפיענעלט —
 — גליקליך בין איך פון דעם געפיהל און נאָך גליקליכער בין איך
 דערמיט, וואס איך ווייס דערביי, אז דאָס איז נאָך ערשט א קלייניגקייט,
 אז עס איז נאָך פאראנען עפעס, וואס איז גרעסער, עפעס, וואס איז גאר
 גרויס. — — —

און פון דאן אָן בין איך געוואָרען נאָר אן אנדער מענטש,
 פון זייט איך האָב צוריסען די שטרויענע הוט, האָב איך זיך אויסגעלערענט
 צו צוריסען מיט א סך קלייניגקייטען און נאָך דערביי שמייכלען.
 אין ביילקעס אויגען בעווייזט זיך א ניט-היימלעך פיערעל. — ווי
 שלעכט ער איז! — זיין הארצען עסען איצט ווערעם. און ער זעהט דאָס
 און פיהלט דאס, און ער שמייכלט נאָך דערויף, עס שמייכלען זיינע
 ליפען, עס שמייכלען זיינע אויגען, עס שמייכלט זיין פנים, ער שמיי-
 כעלט אין גאנצען — גאָט מיינער, ווי שלעכט ער איז!
 און זי זאגט:

וואָס-זשע, איהר ווילט איינרעדען, אז דאָס איז ביי אייך א קלייניג-קייט, אז איהר קאנט נאָך דערביי שמייכלען. איהר שמייכלעט און מיינט, אז איהר פערשטעלט פון זיך דערמיט און זעהט ניט, ווי טיעף איהר ליידט דערביי. ווי שווער איהר נעהמט אלץ אן, און מיט וויפיעל ביטערקייט איהר פרעסט אלץ צום הארצען. — ווי שלעכט איהר זייט דאָס צו זיך אליין! נאָט מיינער!

— נו, וואס מאכט איהר איהר זיך נאריש, ביילקע, — ענטפערט ער איהר מיט א געלעכטער. — וואָס נאָך פאר א פערגניגען איז דען דאָ? ... ביילקע האָט פון דעם ענטפער א ציטער געטהאָן און האָט אויפגעהויבן בען אויף ברוך'ן א פאָר צושראָקענע אויגען — — —

און ברוך האָט זיך שמייכלענדיג אפגערופען צו ביילקע:

— א, איך האָב דאָך אייך נאָך ניט דערזעהלט, אז ביי דער נאכט, זוען איך בין געזעסען ביים ברעג פון האָדסאן א מיעדער פון גליק און פון רייכקייט, איז דער האָדסאָן ווידער געווען יאנגעפילט מיט פערשיעדענע שטיקער וואסער און אין יעדען שטיק האָט זיך די לבנה אריינגעשפיגעלט אויף א בעזונדער אופן. און עס זיינען איבער'ן האָדסאן אומגעשוואומען גרויסע לבנהפעלדער. און ביימען און גערטנער מיט בליציגע לבנה בלומען און וואסערען מיט טאנצענדיגע לבנהפונקען און וואסערען מיט פערשיעדענע, ריהרעוודיגע לבנהקנייטשען. און דער אנטקעגענדיגער באַרג האָט זיך קלאָהר אויסגעשפיגעלט אינ'ם וואסער מיט זיינע פעל-זען און מיט זיינע וועלדער. ווייט און טיעף האָט זיך דער באַרג אַראָפגעשפיגעלט און געוואקסען אינ'ם וואסער, נאָר זיינע אויבערשטע וועלדער האָבען ניט געקאנט דערלאנגען דעם הימעל, וואס האָט זיך נאָך זויטער און טיעפער געשפיגעלט אינ'ם וואסער. איך האָב דאָס אלץ צו-געזעהן, כאטש איך האָב דערויף כמעט נאָר ניט געקוקט, ווייל מיינע אויגען האָבען געקוקט אין דער ווייט און אין דער ברייט, און אלץ, וואס זיי האָבען דארט בעגעגענט האָב איך דערויף, דאכט זיך, גאר ניט גע-קוקט, נאָר אלץ האָט זיך אין מיר לייכט אריינגעשפיגעלט, כמעט נאָר אַהן מיין וויסען. און איך האָב אלץ ברייטער און ווייטער געקוקט אין דעם רוים, אין דער ווייטקייט. אזוי האָב איך געקוקט און איך בין אלץ רייכער און רייכער געווארען מיט בילדער און מיט ווייטקייט און איך בין אזוי געזעסען בין איך האָב א ציטער געטהאָן. — איך האָב פאר זיך

מיט אמאָל דערזעהן דעם מאן פון רוים; ער איז גענאנגען צו מיר, און
ער איז צוגעקומען, און ער האָט זיך אנגעריהרט אָן מיר, און ווען איך
האָב זיך אויפגעהויבען, האָב איך דערפיהלט, אז איך בין שוין ניט
אליין, אז דער מאן פון רוים איז מיט מיר. אז ער איז אין מיר, אז ער
קומט ארויס פון מיר.

א לענגערע צייט איז שטיל. דאָס צימער איז אָנגעפילט מיט א היימליכען, גאלדענעם שיין. ברוך און ביילקע זיצען ביידע, איינס נעבען אנדערען און אויפ'ן וואנט אונטער זיי שלאָגען זיך אָפּ זייערע שאַטענעס.

— פאר וואס לאכט איהר פון אלעס, אזוי ביז און אזוי ביטער ? —
פרעגט ביילקע נאָך א לענגערען שווייגען.

— נו, נארישקייטען, ביילקע — ענטפערט ער איהר אין א נאנץ מונטערען טאָן. — איהר זייט דאָס געקומען אויף מיר רחמנות האָבען ? צו איהר זייט מיר געקומען עפעס זאגען ? ...

— וואָס פאר א רחמנות ? — רופט זיך אפּ ביילקע צומישט — איך בין געווען ביי הנה'ן און דערזעהן, אז דאָס אונגליק איז אזוי גרויס און אז איהר זייט דאָרט ניטא, ווייל זי וויל ניט, אז איהר זאל דארטען זיין, האָב איך גערעכענט, איך וועל צו אייך אראָפּפּאַהרען. איך ווייס ? —

— איך האָב געטראכט : איהר ווילט פילייכט נעבען זיך איצט האָבען א לעבעדיגען מענשען. און איך בין דאָך שוין דאָ היינטיגען אבענר דעם צווייטען מאָל — — — וועמען וועט דאָס גאָר איינפאלען, אז איהר וועט אין אזא צייט אין זינען האָבען מיטינגס ? — — —

ברוך שמייכעלט אלץ. און ביילקע דערקאנט פון זיין שמייכעל, אז איהם רעגט דער טאָן פון איהרע רייד און זי געהט מיט אמאָל איבער פון דעם געשפרעך אויף אן אנדערען :

— שא, איך האָב זיך גאר פערגעסען. — איך האָב געהערט זאָגען, אז איהר זייט א בודהיסט. און איך האָב אייך דאָס אלץ אין זינען צו פרעגען. וואס, ס'איז טאקע אמת ?

ברוך איז צופריעדען פון דער עצה, וואס זי האָט זיך געגעבען, נאָר פון דעסטוועגען פרעגט ער :

— וואס עפעס אין מיטען דערינען ! ?
ביילקע ווערט רויט : —

— וואָס איז, דאָס טאָר מען אויך ניט פרעגען? ...

— נו, נאָרישקייטען, בייַלעקע. איהר ווערט שוין אין כעס אויף מיר? —
 ניון, מיין פריינד, איך בין ניט קיין בודהיסט, ווייל איך האָב אַ נאָט,
 און ווייל מיר איז איבערהויפט דערווידער די אלע רעליגיאָנען, ביי וועלכע
 בעטלען און ליידיג געהען איז אַ טונגענד. — און ווער האָט דאָס דיר גע-
 זאָגט? — פרעגט ברוך.

— בינעם — ענטפערט זי — ער ערקלעהרט דאָס מיט אייער ליבע
 צו פייער און מיט דיין...
 זי דערענדיגט ניט.

— ער האָט אייך, ווייזט אויס, שטארק ליבע. — זאגט ברוך.

— איך ווייס — — — ?

עס דערהערט זיך אַ דראַפען אין טהיר.

ברוך שפּרינגט אויף און עס שפּרינגט מיט איהם אויף אויף זיין
 שאַטען. ברוך עפענט די טהיר און עס קומט אַריין דעם בעל־הבית'עס
 ווייסער הונט.

— האַלאַ, פריינד! האַלאַ! — שרייט אויס ברוך בעגריסענדיג

דעם הונט.

דער רייךגעוואשענער הונט שפּרינגט ארויף מיט די פאָדערשטע
 פיס צו ברוך'ן. ברוך געהמט אָן דעם הונט'ס קאָפּ מיט ביידע הענט. —
 וואָס מאַכסטו עפעס, מיין פריינד? אַ דו גוטער לאַלאַ! ווי שעהן דו ביסט
 עס היינט. קום אהער! — לאַמיר זיך אוועקזעצען. אַט אַ דאָ אַ... אַט אזוי!
 נא! נעהם מיך ארום. אַט אזוי גוט. גוט. ע! דו ווילסט מיך גאר איינבאָד
 רען? ! נו, גוט, באַרע מיך איין. הא! כאַ-כאַ! — — — נו, אַט, אצינדער
 ליגען מיר ביידע. אַבער דו וועסט זיך שוין ביי מיר אזוי גיך ניט אויפֿ-
 הויבען. ניון. ניון. אַ דו פערשייטער בחור דו! א! — — —

און דאָס צימער איז פול מיט דורכזיכטיגע, גאלדענע וועלען. בייַלעקע
 זיצט נאָך אויפֿ'ן סאָפּקע. דעם עלענכויגען פון איין האַנד אויף דער
 קניָה און מיט דער האַנד שפּארט זי אונטער דעם גוידער. איהר דינע
 פיגור איז אינ'ם בלויען קלייד עטוואָס שלאַנגיש אויסגעבויגען, און אזוי
 שאַטענט זי זיך אויס אויפֿ'ן וואַנט. אויפֿ'ן שאַטען זעהט זיך אויך אָן
 דער אַפּגעלייגטער קאָלנער פון איהר קלייד, און זי קוקט צו שמייכלענדיג,

ווי אויף דער ערד ליעגט ברוך א געזונטער, גרויסער, מיט א געזונטען, שטארקען קאָפּ האָר, און שפיעלט זיך מיט'ן ווייסען הונט.
און וויפיעל וועהטאָגען ער פערשטעלט דערמיט!
און וויפיעל מיידלעך וואלטען זיך געפיהלט גליקליך, ווען ער וואלט זיך מיט זיי אזוי געשפיעלט!

אין די אויגען גלאנצען ביי איהר אויף טרעהרען, אבער זי פערליערט זיך ניט. זיצט אין איהר פריהערדיגער פאָזע, קוקט אויף ברוך'ן און אויפ'ן הונט און שמייכעלט. איהר געהמט זיך דאכטען, אז אין ברוך'ן האָבען זיך איצט צושטראהלט זיינע טייכען, עס האָבען זיך צושפיעלט זיינע הימלען. עס האָבען זיך צובליהט זיינע וועלדער, און אז אפילו זיינע בייזסטע ריעזען האָבען זיך אין איהם איצט איבערגעבעטען און זיך גענומען שפיעלען ווי קינדער.

און אַט הויבט זיך ברוך אויף. דער הונט שפרינגט אויך אויף און געהמט זיך טאנצען ארום איהם, און טאנצענדיג לאזט ער ארויס אזעלכע צופריעדענע האלבע קלאנגען. ברוך גיט א קאָמאנדעווע, שפרינגט דער הונט ארויף אויף א ביינקעל.

— אַראָפּ לאָלא, אַראָפּ! — שרייט ברוך אויס. דער הונט שפרינגט גלייך אַראָפּ.

— אויפ'ן טיש, לאָלא! אויפ'ן טיש! —

דער הונט בלייבט שטעהן א ווילע, קוקט זיך אום צו ברוך מיינט עס ערנסט, און באלד דערויף זעצט ער זיך צו און שפרינגט ארויף אויפ'ן טיש.

— גוט, גוט. — זאָגט צו איהם ברוך, און ער געהט צו צו איהם, געהמט אָן זיינע צוויי פאדערשטע פיס, פערלייגט זיי צו זיך אויף די אקסעל און מיט איין האנד גלעט ער א ווילע זיין ווייסע, גלאטע פעל.
— ה מ מ נ, ה מ מ נ! — מינטשעט דער הונט אן אויסגעצויגענער.

און אַט זעצט איהם ברוך גאָר ארויף צו זיך אויף דער האנד. דער הונט זיצט אן אויסגעצויגענער, איין לאפע האלט ער אויף ברוך'ס אקסעל, די צווייטע געהמט ברוך אין זיין פרייער האנד, און אזוי לאזט ער זיך געהן מיט איהם איבער'ן צימער און רעדט צו איהם:
— וועל, לאָלא, ווי איז דאָס דיר געגאנגען היינטיגער טאָג? א? זאג!

און דער ווייסער הונט אויף זיינע הענט, זעהט אויס א ווייסער, א
נאָקעמער.....

ביילקען ווערט ניט הימליך. עס דוכט זיך איהר, אז איצט איז זי
שוין גאר אין נאנצען איבעריג..... — די אויגען ווערען ביי איהר נאָך פולער
מיט טרערען. זי הויבט זיך אויף, נעהמט דעם רעקעל און לאזט זיך צום
טהיר. נעבען דער טהיר בלייבט זי שטעהן א וויילע, די אויגען זיינען
פול מיט טרערען און אויף די ליפען און אויפ'ן גידער שטעהט א גוטער,
נעטרייער שמייכל.

ברוך געהט צו צו איהר, לאזט אראָפּ דעם הונט. דער הונט שמעלט
זיך אוועק נעבען זיי און ווארט. — — — און אויף דער ערד ציהט זיך
אויס אויף א וויילע, א גרופע פון זייערע דריי שאַטענס — — — ברוך
נעהמט קוקען מיט שטוינען אויף ביילקען, אויף איהר דינער, שלאנקער
פיגור אויף דעם בלויען קלייד, אויף דעם קלאָהר-ווייסען אפגעלייגטען
קאַלנער, און אויף דעם ווייסען שניפּס, וואס הענגט פון קאלנער אראָפּ
אויפ'ן מיטען פון דער ברוסט, אויף דעם פרייען ווייס-ברונעם האַלז און די
טהיילען עטוואס נידריגער פון האַלז — — — און ער דערפיהלט א
ווארעמקייט אין הארצען. עפעס ווארעמעס נעהט ארום דאָס הארץ, און
די אויגען גלאנצען איהם אויף. ער אליין פיהלט, ווי די אויגען האָבען
איהם אויפגעגלאנצט — — — און דאָך איז פון אלע פרויען בלויז פא-
ראַנען איינע, וועלכע ער געדענקט אפילו דאן, ווען זי איז ניטא נעבען
איהם! ... פליהט איהם דורך אין קאפּ, אבער עס וואלט זיך דאָך אזוי
שטארק וועלען ביילקען כאַמש נאָר ארומנעהמען, זי א קוש טהאָן, זי
קושען! — — — און ער נעהמט אריין אין זיין האנד אלע פינגער פון
איהר האנד און נעהמט זיך לאנגזאם און מיט א גוטען שמייכלעל טראגען
די האנד צו זיין מויל. זי קוקט אויף איהם, וועהרט זיך ניט, און אזוי
טראַגט ער צו די האנד צו זיינע ווארעמע ליפען, ריהרט מיט די ליפען אָן
די שפיצען פון איהרע פינגער, וואס קוקען ארויס פון זיין האנד און האלט
זיי אזוי א קורצע צייט — — — די טרערען פון איהרע אויגען גיבען זיך
דאן א קאמשע אריבער די ברעמען. דער שמייכלעל אויף די ליפען און
אויפ'ן גידער ווערט נאָך איבערנעבענער, ליעבער.... ברוך לאזט לויז די
האנד.... זי עפענט אויף די טהיר און ווי נאָר זי פערמאכט זי אונטער
זיך, גיבען זיך ביי איהר די טרערען א לאָז מיט אמאָל. ווארעמע, הייסע

טרערען נעהמען זיך שליינגלען אין צוויי שטראמלעך איבער איהרע בא-
קען. זי לויפט אראָפּ פון די טרעפּ. לויפענדיג נעהמען זיך די טרערען ניסען
נאָך שטאַרקער און פון מויל נעהמען זיך רייסען פּערשטיקמע, האַלבע
קלאַנגען, זי פּערקריצט מיט צייהן, און די קלאַנגען רייסען זיך נאָך צוצוויי-
גענער: המן! המן! — אזוי ווי דער הונט — דערמאנט זי זיך....

ווען זי האָט אויפגעעפענט די טהיר פון קארירדאר, האָט אויף איהר
א יאָג געטהאָן א נאסער, קאלטער ווינט. זי האָט אויף זיך ארויפגע-
שלעפט איהר רעקעל און זיך געלאזט געהן. עס האָט, ווייזט אויס, נאָך
וואָס גערעגענט — דער אספאלט איז נאָס און עס שפּיגעלט זיך אויף
איהם אויס דער שיין פון די עלעקטרישע לאַמפּען; דער פּארק, די בערג,
די בוימער זעהען זיך קוים דורך דעם רעגענדיגען, גרויען נעבעל.
דער וועג איז ברייט און זי געהט זיך איינע אליין און וויינט. און אָט
שמעלט זי זיך אפּ, דרעהט זיך אויס אויף צוריק — — ארום איז
ווייט, לעהר, נאכט און צוויי שורה'ס עלעקטרישע לאַמפּען, וועלכע צו-
שפּיעגלען זיך אויפ'ן ברייטען, נאסען וועג — — עס נעהמט ווידער
רעגענען — — דער רעגען האָט זיך איצט אַ לאז געטהאָן מיט אַמאָל
און פון עפעס א גרויער, ברייטער ווייט, און האָט זיך צורעגענט אזוי
מאָדנע, ברייט און ווייט. — עפעס רעגענדיגעס האָט זי דורכגענו-
מען. זי האָט דערפיהלט די האָר אויפ'ן קאָפּ, די הויט אויפ'ן לייב איז
מיט אַ מאָל קאַלט געוואָרען — האָט זי אוימגעציטערט און די טרעהרען
האַבען זיך מיט אַמאָל גענומען ניסען נאָך וואַרעמער, האָט זי זיך אויס-
גערעהט און זיך געלאָזט געהן איהר וועג.

און מיט וויפיעל לייעבע ער האָט דאָס געהאלטען דעם הונט אויף
די הענט! — דערמאנט זי זיך פּלוצלינג — —

גוט און ביז איז דער געדאנק, און זי שמעלט זיך ווידער אפּ, און
זי בלייבט שטעהן אליין אין מיטען פון אַט דעם גרויסען רעגען....

*

ווען ברוך איז געבליבען אליין, איז ער א לאנגע צייט געשטאנען ביים טהיר, ווי ביילקע האָט איהם איבערגעלאָזט, ניט וויסענדיג, פאר וואָס, צוליעב וואס און איבער וואס, ביז ער האָט זיך גאָר אין גאנצען פערנעסען צו ער שטעהט. — — —

דער הונט, וואס האָט זיך גענומען נאָכרעם לייגען נעבען זיינע פיס, האָט איהם דערמאהנט, אז ער שטעהט. האָט ער זיך אפגעריסען פון פלאץ און זיך גענומען געהן איבער'ן צימער. דער הונט, וואס איז שוין געלעגען ביי דער טהיר צונויפגעדריעהט אין א ווייסען בייגעל, האָט אויפֿ־ געהויבען זיין קאָפּ מיט די געל־ראָזע אויגען און האָט איהם גענומען נאָכ־ קוקען. א לענגערע צייט האָט ער איהם אזוי נאָכגעקוקט ביז ער האָט זיך אויפגעשטעלט און איז אַ לאַנגער, אַן אויסגעצויגענער, מיט אַן עטוואָס אַרונטערגעבויגענעם קאָפּ צוגעגאנגען צו ברוך'ן:

— וועל, לאָלאַ — ווענדט זיך ברוך צום הונט — דו מאכסט מיר איצט אביסעל צו ענג. און ער געהט צו צום טהיר, עפענט זי אויף און לאָזט ארויס דעם הונט, דערביי דערהערט ער, אז אין דרויסען רעגענט. אין קארדאר איז שמאָק פינסטער און אין דרויסען רעגענט — — — און וואס איז עפעס מיט אמאָל פינסטער אין קארדאר? ער האָט פערמאכט די טהיר און איז צוגעגאנגען און זיך געזעצט אויף א ביינקעל נעבען פענסטער.

אין דרויסען רעגענט — — — עס רעגענט! — — — אין א זייט פון איהם שטעהט דאָס ווייס־געבעמע בעט. אין צימער איז ליכטיג און דער שווערער דרויסען קלאפט מיט זיינע נאסע טראפענס אין פענסטער. — עס רעגענט!

פֿלוצלינג ציטערט ברוך אויף, — עמיצער דראפעט די טהיר! ער שפרינגט אויף א פערציטערטער. — דער רעגען דראפעט דעם דאָך, די פענסטער און עמיצער דראפעט די טהיר. — — — !

— טפו! צום טייוועל! — שרייט דאָס פון איהם אויס — דאָס איז
 דאָך לאַלא, לאַלא!

עס דראַפּעט אָבער ווידער — — — ביי ברוך'ן צינדען זיך אוש
 די אויגען אָן פון שרעק — דאָס איז ניט לאַלא'ס דראַפּען. — ס'איז א
 נאכגעמאכטער דראַפּען.... — ביילקע! — דערמאָהנט ער זיך און ניט פון
 דאָס ניי א ציטער....

— אָבער וואס פאלט מיר איין! כאַפּט ער זיך צוריק — מיט א גע-
 מאַכטען שמייכעל — דאָס איז לאַלא, לאַלא! און פאַר וואס איז ביי מיר
 נאָך ביזט איצט ליכטיג?!

ער געהט צו ראש צום לאַמפּ און פערלעשט איהם מיט אמאָל. דאָס
 צימער ווערט גלייך אנגעפילט מיט פינסטערניש. — — — דאָס דראַפּען
 הערט אויף, אויף א וויילע — — —

ברוך קוקט אין דער פינסטערניש און הערט זיך איין — עפעס
 שמעהט, ניין, עפעס ליגט ביי דער טהיר. דאָס איז לאַלא, דאָס איז לאַלא.
 עס דערהערט זיך ווידער דאָס פערדעכטיגע דראַפּען... —
 לאַז שלאַפּען, לאַלא! לאַז שלאַפּען! — שרייט ער אויס מיט
 כעס צום טהיר.

דאָס דראַפּען הערט אויף. נאָכדעם געהט אוועק אַלענגערע וויילע.
 עפעס געהמט זיך דערווייטערען פון דער טהיר. עפעס לאזט זיך אראָפּ
 פון די טרעפּ.

— אַ גוטע נאַכט, מיין געטרייער פריינד! אַ גוטע נאַכט!

*

נאכט.

אין צימער איז שוין לאנג פינסטער, ברוך ליגט אין בעט און אין דרויסען רעגענט — — —

— ווייסט — זאגט ער צו חנה'ן — מיר דאכט, אז די נאנצע וועלט זינקט איצט אין אזא עקעלהאפטען, ברודיגען זומפ. און שלענג, עקדי-שען און אנדרעע זומפיגע בעשעפענישען, בעפאלען איצט אונזערע דעכער, גריזשען אונזערע ווענט, קלאפען אין אונזערע פענסטער — — — הערסט, ווי זיי פאטשען אין פענסטער ? ! — — —

ניט חנה א ציטער און פרעסט זיך אויס נעבען איהם אין איהר גאנץ צען לענג, נעהמט פעסט ארום זיין האלז מיט איהרע צואווארעמטע הענט און בייסט זיך איין אין זיינע ליפען ביז בלוט. ציטערט ברוך אויף, צוער פענט די אויגען — — — און עס ווילט זיך איהם ניט גלויבען, אז ס'איז א חלום — — —

ברוך זעצט זיך אויף אויף'ן געלענער. און אין דרויסען רעגענט. א רעגען גרויל גיט זיך א לאז איבער זיין לייב, אראפ און ארויף, אבער ער שמייכלט. — — — און באלד דערהערט ער חנה'ס קלינגענדען לאכען. — ער קוקט זיך אום און דערזעהט זי פאר איין מאָל אין אלע פיער ווינקל לען פונ'ם פינסטערן צימער, א ווייסע, א שיינענדע, איהרע קלאָרע, גרויסע אויגען, איהר שעהנער קאָפּ האָר — — — און אָט לאָזט זי זיך צו איהם, מיט אמאָל פון אלע פיער ווינקלען — — — נעהט און לאכט — — — און אָט זיצט זי שוין נעבען איהם, און לאכט, זי לאכט דאָס פון איהם, פאר וואָס ער האָט געמיינט, אז ער חלום'ט דאָס בלויז וועגען איהר — — —

— ווייסט, חנה — זאגט ער צו איהר — איך בין אזוי רייך. איך בין אזוי רייך. איך בין אזוי געוואלדיג רייך ! — — — און ער צועפענט פאר איהר זיין הארץ און ווייזט איהר, אז ער פערמאגט אנאנצען אוצר

מיט ציטערדיג-פינקלענדע דימענטען. און איך וויל — זאָגט ער איהר —
איבערווענען דיין געלעכטער — — —

צולאכט זיך חנה נאָך הילכיגער. און ער נעהמט אַרויס פון אונטער'ן
קישען אַפּאַר וואָג-שאַף; אויף איין שאַף לעגט ער הויפּענס מיט דימאנ-
טען און אויף דער צווייטער פּאַלט איהר קלינגענדיג לאַכען, און פון
בידע שאַלען נעהמען שפּרינגען פּערשיעדען-פּאַרביגע פייער-פּלעמלעך,
און עס צושפּיעלען זיך אַזעלכע ווייכע שטראַהלען. און זי שיט אַלע מאַל
אויס מיט אַ פּרישען געלעכטער און ער שלעפט פון זיין צועפענטען האַרץ
אַלץ נייע און נייע דימאנטען. אָבער די שאַלען גיבען זיך בלוין אַ וויענ
אַהין, אַהער און די פּלעמלאַך און די שטראַהלען ציהען זיך דערביי און
ציטערען און שפּיעלען זיך ציטערדיג אַריין אין דער געדיכטער שוואַרצער
פינסטערניש מיט זייערע פּיעלע קאָלירען. — — —

ברוך פּראַווט לייגען אַלץ נייע, אַלץ גרעסערע הויפּענס, נאָר עס
העלפט ניט. פּערדריסט דאָס איהם, און ער נעהמט הילפּלאַז שמיכלען:

— אַבי איך האָב געמיינט, אַז איך בין רייך! — — —

צולאכט זיך חנה ערשט פון דאָס ניי:

— דאָס לאַך איך דאָך פון דיר — זאָגט זי — פאַרוואָס דו האָסט
פּערגעסען, אַז מײן געלעכטער איז דאָך אויך דיינער, דיינער; פאַר וואָס
דו קאָנסט קיינמאָל ניט געדיינקען, פאַר וואָס דו קאָנסט קיינמאָל ניט
בענעהמען, אַז איך בין דיינע. און אַז אַלעס, וואָס אין מיר איז דיינס.
דיינס — — —

און ס'איז נאכט און עס רענענט. און זייערע הערצער זיינען פול
און פאר זייערע אויגען וויעגען זיך צוויי פולע וואָג-שאַלען, — צוויי ליב-
טיגע זונען, — צוויי ליבטיגע זונען פון טויזענדער, פלאַטערדיגע קאָלירען,
פון טויזענדער פאַרביגע פייערלאַך, און זיי קוקען אויף די זונען און
זוערען פון זיי פּערשטראַהלט און פּיהלען ווי צוויי גליקליכע קינד-
דער — — —

ברוך צועפענט די אויגען. אין צימער איז פינסטער און אין דרויסען
רענענט. עס רענענט.

עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אַריין חנה אין איהר ליבטיג-
בלויען קלייד מיט די גרויסע פּערלמוטערנע קנעפּ, וואָס ציהען זיך אויף
דער לינקער זייט פון קלייד, פון אויבען ביז אַראָפּ. און וויפּיעל שלאַנקער

זי זעהט דאָס אויס אין דעם בלויען קלייד מיט דער שורה ליכטיגע קנעפ
מיט די האַלברונדע, ווייס-בעזווימטע פעטליעס, וואָס בויגען זיך איבער
איהר לינקער רונדער ברוסט, איבער דער לענגליכער טאַליע ביז אַראָפּ
איבער דער שלאַנקער, לינקער פוס. און ווי גוט עס איז פון דיר, וואָס
דו ביזט איצט געקומען! ... חנה, מיר דאַכט, דיין קינד וויינט. חנה,
דו הערסט ניט? פאַר וואָס לאָזטו דאָס וויינען? וואו וויינט דאָס? וואו
האַסטו דאָס געלאָזט? דאָס געוויין וואָשט זיך דאָך אין מיין בלוט, חנה.
חנה! — — — און עס זיינען דאָך פאַראַן אזוי פיעל אונ-
שולדיגע וואָס זינדיגען — — — און וויפיעל עס זיינען
נאָך דאָ אונשולדיגע, וואָס וועלען זינדיגען, בלויז דערפאַר, ווייל זיי
ווייסען ניט פון נאָט, דעם גאָט פון אמת און ריינקייט. חנה! די ווייטע
וועסט, און ערד אַרבייט, ערד אַרבייט, חנה! דאָס קאָן אונז נאָך ראַטע-
ווען. דאָס קאָן אונז נאָך צוריק אומקעהרען צו נאָט, און מיין גאַנצער פלאַן
וועט דאָך באַלד פאַלען מיט אַ גוואַלדיגען קראַך און איך אַרבייט נאָך, אַז
דער קראַך זאָל זיין וואָס שטאַרקער, וואָס הילכיגער — — — און דו
האַסט אַפנים געמיינט, אַז מע קאָן חתונה אָבען מיט מאַקסען און דאָס
קינד זאָל געבוירען ווערען פון ברוד'ן. איאָ אזוי האָסטו געמיינט? ..
דו האָסט געמיינט, אַז דאָס קען געשעהן אזוי, דורך אַ נס.
חנה געהט פון טהיר צו זיין בעט, כמעט שוועבענדיג, אָבער דאָס
צימער צורציהט זיך פאַר איהר, ווערט אַלץ לענגער און לענגער — — —
און אין דער פינסטערניש פון דעם לאַנגצוויגענעם צימער, לויכט זיך
די בלויקייט פון איהר קלייד, די קלאַרקייט פון איהר פנים און די לוי-
טערקייט פון איהרע גרויסע, ווייטע אויגען — — — און ווי שלאַנק און
בויגיג זי איז. און ווי שעהן איהרע הענט זיינען! אָט די ווייסע הענט
וואָס בליהען מיט פרישראָזע רעדעלאַך. — דייע הענט שמעקען דאָך
מיט אַזאַ צאַרטער ליעבער וואַרימקייט! און פאַר וואָס פאַרגעס איך אין
אַלע אַנדערע פרויען, ווי נאָר זיי געהען אַוועק פון מיר? און פאַר וואָס
געדיינט איך דורך אַפילו דאָן, ווען דו ביזט ניט געבען מיר? און פאַר וואָס
איז מיר איצט אזוי שווער מיין קאָפּ? איך וואָלט דאָך איהם איצט אזוי
גערן געוואָלט צושלאָגען אָן אַ שטיין — — —
און דאָס צימער ציהט זיך נאָך אַלץ לאַנג און לענגער און חנה געהט
און געהט. — — —

חנה! דו געדיינקסט. — איך און דו — צוויי קליינע קינדער זיצען אויף דער ערד און שפיעלען זיך מיט פארביגע, הילצערנע אייער? צוויי קליינע קינדער און אזוי פיעל פארביגע אייער! כא-כא-כא! ווי שעהן און ווי קלוג דו פלעגסט דאָס נאָך לאַכען אַלט קינד! .. חנה. וואָס איז מיט דיר, דו וויינסט. — — — ער פערמאכט די אויגען און נעהמט זיך אַ מיעדער וויעגען, זיצענדיג אויפ'ן בעט. אין דרויסען רעגענט. חנה קומט צו. ועצט זיך שטייל אַנידער אויף'ן בעט נעבען איהם. נעהמט אַרום מיט איהרע גוטע הענט זיין מיעדען קאָפּ בויגט איהם צו איהר ברוסט. פון איהרע אויגען גיסען זיך טרערען, דאָס זיינען טרערען פון אַ שטילער שוועסטער, פון איין גוטער מאמע. זיין קאפּ ווארעמט זיך איין אין איהרע הענט אויף איהר ברוסט. נאָך דעם לאָזט זי איהם שטייל אַראָפּ אויף איהר שוים. זיינע אויגען-דעקלעך זיינען שווער און ווילען זיך מעהר גיט עפענען. שלאָפט ער איין. ער שלאָפט איין... און אָט דערפיהלט ער אויף זיין פנים צולאָזענע האָר... ער דערפיהלט אַ נרויל איבער'ן לייב. און באַלד דארויף צוטראַגט זיך אַריבער זיין קאָפּ אַ משגע'נער געלעכטער. דאָס לאַכט זיין משגע'נע מאמע! — — — ער ליגט דאָס נאָר אין שוים פון זיין מאמע — — —

ער שפרינגט מיט אַמאָל אויף ווי אַן אָנגעצונדענער. — פון דעם וויל ער גיט טראַכטען. ניין, ניין!
 ער געהט אַראָפּ פון בעט. ער וועט אָנצינדען דעם לאָמפּ, פייער, פייער! ער וועט אַריינרופען לאָלאַן — — —
 ער בלייבט אָבער שטעהן אין מיטען פון דעם פינסטער'ן צימער, ער דערמאָנט זיך: — עמיצער האָט געדראַפּעט די טהיר — — — עמיר צער האָט געדראַפּעט די טהיר! ... דאָס איז גיט געווען לאָלאַ'ס דראַפּען. ניין, ניין.

עפילאג

I. דאָס פערבלוטיגטע אינגעלע.

פארנאכט

אויפ'ן הימעל, אויף מערב, איבער א פעלד פון טורעמס און דעכער, איבער טיעפע, לאנגע גאסען, דורך וועלכע דער גרויסער, אין שטאהל און אייזען געפאנצערטער ריעז, פיהרט זיינע מחנות פון דער ארבייט — צו ברענען זיך פייערען, ברענען און שפרייטען זיך איבער וואַלקען און וואַלקען. וואַלקען נאָך וואַלקען קומען אָן גרויע, מיעדע און ווערען פער-נאפט פון דער פייערדיגער רויטקייט, ווערען יונגער, פרישער, בלוטיגער. קאָן ברוך ניט איינזיצען אויף זיין אָרט און ער נעהמט זיך שפאנען איבער'ן צימער. ס'איז אָבער ניט דאָס. —

נעהט ער ארויס.

וואוהין?

נלאט אזוי.

אין מיטען זעהט ער זיך ארום, אז ער איז אויף'ן וועג צו חנה'ן — מאָרנע...

אין קאָפּ נעהמען זיך בלעטערען געדאנקען, וועגען דעם ווי חנה איז דאָן קראַנק געוואָרען. ווי מע האָט געמאכט די אָפּעראַציע. איין מאָל און נאָך אַמאָל און ווי געצויגען האָט זיך לאַנג-לאַנג ביז זי איז אַרײַנגעפאַלען אין אַ געפעהרליכער, היציגער קרייז. און האָט אַ לאַנגע צייט געשוועבט צווישען לעבען און טויט און נאָך דעם האָט זיך די שעהנע חנה אויפגע-

הויבען פון בעט, מיט אן אויסגעצויגען-פערמאטערטען געלישאורצען פנים. די באקען זיינען שוין אויף שטענדיג געבליבען איינגעפאלען און מיט געלע פלעקען; און אז זי האלט זיך נאך ביז איצט אין איין דאָקט מאָרען. אָפּט הינקט זי אונטער און פאַראַן אַ סכּרה, אַז זי איז אין געפּאַהר געליימט צו ווערען. און אז קיין קינדער, זאָגען די דאָקטוירים, וועט זי שוין מיין ניט קאָנען האָבען. און ווי שרעקליך זי זעהט איצט אויס! — ווי אַ מכשפה... ווי שרעקליך עס שלאָגען זיך איצט אַרויס איהרע האָר און עס סטאַרטשעט אַרויס איהר נאָז, אַט דער געוועזענער שעדנער נאָז! און ווער איז אין דעם שולדיג? אפּשר דער שוואַרצער אָדלער, אויף וועל-כען איך בין מיט איהר אַלס קינד אַרומגעפּלויגען דורך די בלויע נעכט, צווישען הימעל און שטערען? אָבער, צו בין איך דען שולדיג פאַר דעם, וואָס דער אָדלער איז שוואַרץ געווען? צו האָב איך איהם דען אויף שוואַרץ געפאַרבט? — — — אַ קינדערשע נאַרעשקייט, אַ מעשה מיט אַ בת מלכה, אַ שלאָס, אַריעז און חנה... אַט אזוי ווערט דאָס אַ מענטש געבוירען אויף דער וועלט, קומט אָן פון ערגעץ אַ ווייטקייט, שפּאַציערט זיך דורך אויף דער וועלט, טרוימט, פּלאַנט, בויט — — — און אזוי לעבט ער און לעבט, ביז ער טראָגט זיך אָפּ ערגעץ אַהין אין רוים, אין דער ווייטקייט אַרײַן. — — — און צו וואָלט דען געווען בעסער חתונה האָבען און געבוירען קינדער, — קינדער וואָס זאָלען וואַקסען פאַר אַט דעם ריעז פון שטאַהל און אייזען? און זיי וואָלטען געווען ניט קיין אידען און ניט קיין גוים. זייער אייגענע שפּראַך וואָלט ביי זיי דער ריעז צוגענומען און וואָלט זיי דערפאַר געגעבען מיטלען געגען קינדער האָבען — — — און אַט דער רעדאקטאר בערגער, וואָס האָט איהם ערשט נעכטען אָנגעכאַפט מיט טענות: — „וואָס ווילט איהר נאָך אַלעמען האָבען מיט אייער מאָראַל פּרעדיגען?“ „אַט דאָ ניט לאַנג צוריק איז צו מיר אין רעדאַקציע געקומען אַ יונג ווייבעל און איבער אייך געוויינט מיט ביטערע טרערען.“ „נאָכדעם ווי זי האָט אייך געהערט דרשנען... האָט זי, נאָך איהר מיינונג, גענומען פּערשטעהן, אַז זי האָט די גאַנצע צייט געזינדיגט מיט איהר אייגענעם מאַן. איצט אָבער פּיחלט זי, אַז זי קאַן ניט ווייטער... געהן האָבען קינדער קאַן זי אָבער ניט „אַפּאַרדען“, ווייל דער מאַן איז אַן אַרימער אַרבייטער“ און ס'האַט מיר גענומען אַ היבש ביסעל צייט ביז איך האָב זי געבראַכט צוריק צום

שכל — — — אָבער ס'איז נאָך אַלעמען זעהר ניט פיין פון אייך, געהן צו פערפינסטערן יענעם דעם לעבען. וואָס מאַכט אייך אויס, אַז מענשען האָבען הנאה...". און איבער דעם רעדאָקטאָר'ס לעצטער צינישער בע- מערקונג קומען ברוך'ן באַלד אַרויף אויף'ן זינען לאַה און נחום, וואָס האָבען שוין לאַנג חתונה געהאַט, וואוינען צוזאַמען און האָבען קיין קינדער ניט. און ווי אוננאַטירליך לאַה איז געוואָרען! .. איהר גאַנצער אויס- זעהן און איהר שטענדיגער אונטערשמייכלען — — — אזוי ווי זי איז עפעס אַלעמען שולדיג — — — וואָסער אַ מאַדנע שטראָף עס איז אַט דער שמייכלע, וואָס בעווייזט זיך ביי פרויען נאָכדעם ווי זיי הערען זיך אויף צו פיהלען ריין, נאָכדעם ווי זיי זיינען מיט זייערע מענער צוליעב גאַרניט! — — — כאַטש קיינער דאַכט זיך האָט צו זיי קיין טענות ניט, און זיי אַליין מיינען, דאַכט זיך, אויך, אַז זיי זיינען אין גאָר ניט שולדיג, נאָך זייערע אויגען פערלייערען די מעגליכקייט צו קוקען נאַטירליך פאַר זיך — עס פעהלט זיי אויס רוים — שמייכלען זיי — — — עפעס אַ פוסטקייט בעווייזט זיך פאַר זייערע אויגען — שמייכלען זיי — — — עפעס וואַרגט זיי — און זיי שמייכלען — און ווי לאַנג לאַה האָט איהם שוין ניט געבראַכט קיין בלומען! — — — אָבער — טראַכט ברוך ווייטער — אויב זי וועט דורך אַ צופאַל אָנהויבען שוואַנגערען, וועט זי געוויס צוריק ווערען נאַטירליכער, האַרציגער, פאַר איהרע אויגען וועט זיך וויעדער בעווייזען אַ רוים, אַ ווייטקייט און דאָן וועט זיך איהר אפשר וויעדער פער- וועלען ברײנגען ברוך'ן בלומען — — — און ביילקע איז אַוועק. וואו? ווער ווייס? — — — חנה האָט ניט געקאַנט פערטראַגען ביילקעס רייני- קייט, ביילקעס שענהקייט, און ביילקע האָט ניט געקאַנט און ניט געוואָלט פארטראַגען חנה'ס אייפערזוכט — — — זי איז ערגעץ אַוועק און דער בלאַסער בינעם איז פון דאָן פערפאַלען געוואָרען! אַך, קינד! ווי לויטער געלויטערט דו ביזט. און דו, חנה? דו שמייכלסט נאָך אַלץ? .. מײן חנה, מײן גוטע, שלעכטע חנה.

און אַט איז שוין זייער הויז. ער הויבט זיך אויף אויף די טרעפּ, קלאַפט אָן אין טהיר. חנה קומט איהם אנטקעגען:

— אַ, ברוך! אַזאַ נאַסט! אַזאַ לאַנגע צייט! וואָס איז דאָס מיט אייך געווען?!

עפעס האָט ער דערויף געענטפערט — — — האָט אויפגעהויבען

די אויגען, — און דערזעהן פאר זיך איהר אויסגעצויגען-פערפלעקט פנים מיט די צוגליהטע, גרויסע אויגען... און אז דער קנויל פון איהרע האָר איז אזוי נאַכלעסיג פערדרעהט אויף אַ זייט... מן הסתם דיענט ניט איי-נע פון איהרע הענט — יאָ, די רעכטע האנט, דאכט זיך, הענגט טאַקע ווי אַ געליימטע — — —

— חנה! ..

האַט זי מיט אַמאָל אַראָפּגעלאָזט די ברעמען און זיך דערמאָהנט:

— מאַקס איז אין דרויסען, אויף'ן דאַך — — —

— חנה! — — —

האַט זי אויפגעהויבען די ברעמען און אַ שמייכעל געטהון. — — —
— חנה!

איז איהר שמייכעל נאָך שאַרפער געוואָרען, דאכט זיך, גיפטיגער. און אזוי שמייכלענדיג האָט זי זיך אויסגעדריעהט, איהם איבערגעלאָזען אין מיטען צימער און איז הינקענדיג אוועק צום פענסטער. — — —
— חנה, חנה! — האָט אין איהם אויסגעשריען — און פאַר וואָס וואָס זיינען דיינע האָר אזוי שרעקליך צושויערט? חנה! און פאַר וואָס שמייכעלסטו אזוי? פאַר וואָס טהוט עם דיר אזוי פיעל הנאה, דין שרעקליכער אויסזעהן? און פארוואָס הינקסטו? חנה! צו איז דאָס טאַ-קע אמת, אז דו ביזט אין געפאַהר געליימט צו ווערען? און פארוואָס שמייכעלסטו דערביי פונקט ווי די וואַלסט צובראַכען ניט זיך, נאָר עפעס מיינע אַ זאָך? — — —

און ער איז ארויס און ארויף צו מאַקסען.

— וואָס איך זעה! — ברוד! ברוד! ווי קומט דאָס? אזאַ לאַנגע צייט? ! זעץ זיך. אַט איך טראָג פאַר דיר ארויס אַ ביינקעל. אי-אי-אי אזא-א נאַסט.

ווען זיי האָבען זיך געזעצט, האָט זיך מאַקס גענומען קלאָגען:

— אַן אונגליק! אויף מיין וואָרט. מען זעהט קיין לעבעדיגען מענ-שען אין די אויגען ניט אָן! און פרעג וואָס? — האָב איך דען וועמען שלעכטס געטהון? אויף'ן שטייגער, דאכט זיך, אַלע מאָל געווען אַ גוטער ברודער, יעדען דער בעסטער פריינד און איך ווייס? אדרבא, זאג דו אליין — פאַר וואָס זאָל מען צו מיר ניט אַריינקומען, פארוואָס מיידען אונז אַלע אויס אזוי ווי אַ — איך ווייס וואָס? — — — אַט למשל דו אליין,

איך ווייס — — — דאכט זיך, די בעסטע, גוטע פריינד. נון. — — —
 נאָר נאָרניט. אזוי איז דאָס. ס'איז נאָר אַ פערדראָסיגע זאָך. דו פער-
 שטעהסט? צוליעב וואס לעבט א מענש — ניט קיין פריינד, ניט קיין
 בעקאנטע, ניט גאָר ניט — — — גלאַט אזוי אין דער וועלט אַריין? —
 די ווערטער נעהמען פאַלען אויף ברוך'ן ווי שווערע שטיינער, ער
 פרואווט זיך פערענטפערען, גיט איהם צו פארשטעהן, אז עס דאכט זיך
 איהם נאָר אזוי, אז ער קוקט זיך איבערהויפט צו פיעל צו, צו אזעלכע
 נאַרשיקייטען. ס'איז דאָך אַמעריקאַ. מענשען האָבען קיין צייט ניט.
 — — — און וואָס איז גלאַט דער קומען? עפעס רעדט ער דאָך גלאַט
 ווי אַקינד. — — —

און עס ציהט זיך אזוי אוועק זייער געשפרעך. און מיט יעדען
 וואָרט און מיט יעדען פינטעל פון אויג ווערט אַלץ נאכטיגער, פינסטע-
 רער און די שטימען נעהמען קלינגען אַלץ פער'חלומ'טער, האַרציגער,
 און ווי מיט אַן אָנגעשפאַלטענעם אָפקלאַנג — — — און די לופט
 ווערט אַלץ פולער און פולער מיט פאַרנאכטיגע קינדער-ליעדער. דאָס האָט
 דער גרויסער ניו יאָרק אויסגעשאַטען זיינע יונגע קינדער אין זיינע טיעפע,
 שטיינערנע גאַסען, צושטעלט די מיידלאַך אין קלענערע און גרעסערע רע-
 דער און זיי זינגען איהם אַמעריקאַנער פאַלקס-ליעדער. טראָגען זיך די
 ליעדער פון פיעלע יונגע העלזער. און וואָס דונקעלער עס ווערט דער דרוי-
 סען, אַלץ ערנסטער, פערבענקטער ווערען די געזאַנגען. אַלץ פולער ווערט
 מיט זיי די לופט. די לופט שפינט זיך איבער מיט אַ נעץ פון אונשולדיגע
 פאַלקס-ליעדער, און ברוך'ן דאכט זיך, אז, אַט-אַט, רייסט זיך אַפּ די נעץ
 — — — און עס נעהמט רעגענען מיט ליעדער.

„חברה שקצים“ פער'גנב'ענען זיך פון מאָל צו מאָל, רייסען זיך
 פלוצלונג אַריין אין אַ ראָד, די מיידלאַך ווערען כלומר'שט צושראַקען, צו-
 לויפען זיך מיט אַ קוויטשעריי. עס דערהערט זיך אַ קריגען פון קינדער
 מיט קינדער. אין מאַקסען ציטערט דערביי אויף עפעס אַ געפיהל: —
 קינדער! ... אַט... ווי די קינדער וואָלטען, זיך קריגענדיג, צו איהם אַרויפ-
 געשריען: — אַט זעה, מיר זיינען קינדער. אזוי פיעל קינדער — — —
 און באלד ווערט די ראָד אויפ'ם ניי געשלאָסען און עס ציהען זיך וויעדער
 די קינדערשע געזאַנגען. און די לופט ווערט פון זיי, ווי מיט נאָלד-גע-
 שפינען.

אָט ווערט שוין נאָר טונקעל. און נאָר אַנדערש צוזינגען זיך די מייד-
לאך, די פערשייטע אינגלאך פערלירען דעם חשק זיי צו שמערען — — —
אַ טייל נעהמען מיטזינגען, אַנדערע — האָבען פּלוצלונג פון ערגעץ געד-
בראכט צו שלעפען, מיט גרויס פאַראַה, אַן אַלטע מאַטראַץ, איהם צוליינט
אין מיטען גאס, בענאסען מיט קעראַסין און אונטערגעזונדען עס פראַלט
ארויף אַ רויטער פייער, עס שפּריצען פונקען. און באלד האָבען חברה
נאָך ערגעץ אַ הילצערנעם קאַסטען בעקומען, איהם אין שטיקער צובראַכען
און נאָך אַפּייער צוליינט. די פייערען שפּרינגען אויף און שפּיעגעלען זיך
אויס אין די פענסטער פון די נירעריגע עטאַזשען. קינדער זינגען און
שפּרנגען ארום די פייערען. — קינדער! אזוי פיעל קינדער — — —
ברוך און מאַקס זיינען ווי פער'כשוּפ'ט, מערוויענט געוואָרען. דאַכט
זיך, דער דאָך, די הויז, האָט זיך אפגעריסען, שווימט, שווימט מיט
זיי איבער דער נאַכט, ווי איבער אַ ים, אַ שוואַרצען — — — און
רעיונות שווערע, פערביינקטע קריכען אין קאָפּ, פּרעסען דאָס האַרץ.
מאַקס טענה'ט נאָר עפעס אזוי... אַוּטאַמאַטיש. ער טענה'ט וועגען
דעם, ווי קלוג ברוך האָט דאָס דורכגעפיהרט דעם סטרייק: — — — דאָס
איז דאָך געווען אזוי קלוג, אז די „באַסעס“ קאָנען זיך ביז נאָך איצט ניט
אפּחירושען. און איך ווייס.. עפעס גאר אַ קלייניקייט אויסצורעדען!
— בעטראכט נאָר אליין — אזוי פיעל ארבייטער און זיי האָבען דאָך
שוין די לעצטע צייט גענומען אונטערעדען, אז דו ביזט אַן אונטערגע-
קויפטער פון די „באַסעס“ אויף מיין וואָרט. און איך ווייס — — —
ס'האָט דאָך געהאלטען ביי אייך וויי וואָס? — — — און היינט וואס
פאר אַ יוניאָן מיר האָבען דאָס איצט! ס'איז פשוט אַ פּערגעניגען, אויף
מיין וואָרט. און איך ווייס? — מען זאָגט, אז דו ווילסט גאר איצט
אוועקפאהרען, דאס איז דאָך טאַקע פשוט אַ פּעדראסיגע זאך. איך מיין
אדרבה, בערעכען נאָר אליין — — — און וואס איז גלאַט דער „פּאַהד
רען“? אדרבה, בעטראכט זיך אליין. און ביז וואנעט איז דער שיער
ניט קאנען איינזיצען אויף איין פּלאַץ? און וואס איז דער תכלית?
הערסט, ברוך, אויף מיין וואָרט — — — נאָר וואס איז שייך? — — —
איך ווייס. איך מיין, נאר נאר ניט, א? — — —
מאַקס שטימע ווערט דאַכט זיך ווי פערשטיקט.
ברוך הערט און הערט ניט. — און טראכט — — — און אָט דער-

מאָהנט זיך ברויך, אז ווען ער האָט נאָכגעקוקט חנה'ן, ווען זי איז מיט איהר שמייכל אוועק צום פענסטער, האָט ער דערזעהן זיין געשמאלט אין שפיעגעל. — זיין געשמאלט שמעהט נאָך דארט און ווארט... — זיין גע-שמאלט איז נאָך דארט פערבליעבען, אין צימער מיט איהר — — — און ברוך גיט א שמייכל צום געשמאלט. דאָס געשמאלט פערשמעהט איהם און ענטפערט אָפּ מיט א שמייכל און פערלאזט גלייך דעם שפיעגעל און געהט שמייכלענדיג צו צו חנה'ן, ווי זי שמעהט אזוי פערטראכט ביים פענסטער און קוקט ארויס צו דער גאַס, צו די קינדער... און דאָס גע-שמאלט נעהמט ארום איהר קאפּ, בויגט איהם צו צו זיך און קושט איהם.

— חנה! חנה'קע! וואָס טראכטסטו אזוי פיעל? וואָס מאכסט זיך נאָריש? ביזטו דען א שלעכטע? דו ביזט דאָך א גוטע. דו ביזט דאָך מיין גוטע חנה'קע.

חנה! אלע מאָרגען, ווען איך שמעה אויף, אלע נאכט, ווען איך לייג זיך, זאָג איך צו זיך: „דאָס, וואָס דו האָסט געוואָלט האָבען, פון וואָס דו האָסט זיך אָפּגעזאָגט, וואָס מען האָט ביי דיר צוגענומען, בלייבט אימער און אייביג דיינס. עס לעבט, וואקסט און צובליהט זיך אלץ ליעבער און שעהנער פאר דיר.

ליעבע? — איז דער גרעסטער ליגען, וואָס די וועלט פערמאָגט.

ליעבע? — איז דער שעהנסטער ליגען, וואָס די וועלט פערמאָגט.

ליעבע? — איז א נאָשעריי אין א פאסטקע.

און דער וואס וויל די נאָשעריי, זאָל צו איהר גיט צוגעהן נאָהענט. זאָל ער בעסער פאר וועהטאג מיט די אייגענע ציין דאָס אייגענע הארץ בייסען.

דער, וועמעס מאָרף איז גרעסער ווי ביי א מויו, זאָל גיט צוגעהן צו דער נאָשעריי גאָר נאָהענט.

מען דארף קאָנען זיין ווייט. מען דארף קאָנען זיין גלייכגילטיג.

חנה'ס אויגען נעהמען דערביי שפריצען מיט שמייכל און גיפט.

און זי שרייט אויס:

מען דארף קאָנען גיט מורא האָבען פאר'ן לעבען. מען דארף קאָ-

נען גיט זיין קיין פייגלינג! מען דארף קאָנען גיט זיין קיין פייגלינג!

— יאָ, חנ'קע! ביזט גערעכט, מען דארף קאָנען ניט זיין קיין פיינלינג. מען דארף קאָנען זיין אליין — — — מען דארף נאָר קאָנען, אָהן מורא קוקען דער אייביגקייט גלייך אין פנים אריין. דאן הערט מען אויף צו זיין איהר קנעכט, דאן ווערט מען איהר גלייכען. עס קלינגען אין פענסטער אריין קינדער־לידער; — וואָלסטו כאַטש איין ליעד געהערט, וועלכע דיין מאמע האָט געהערט פון איהר מאַמען — — — חנה!.. און די קינדער זיינען זאָך דערפאר ניט אנגע־קיפּט אין די מאמעס. און עפעס וועט דאָך דערפאר אין זייערע הער־צער בלייבען ניט צואוואַרעמט... און וואָסערע מאמעס וועלען אָט פון די קינדער אויסוואקסען? — מאמעס, וואס קייען „טשוואינגאָם“, ווען זיי זיינען דאָס קינד, מאמעס, וואס קייען „טשוואינגאָם“... און וויפיעל פון אָט די קינדער זיינען דאָס געבוירען געווארען דורך א צופאַל? — טאַ טעמאַמע האָבען ניט געוואָלט, נור עס האָט געטראפּען אן אונגליק... חנה'ס אויגען גלאַנצען פלוצלינג אויף: — זי וועט איהם טרעפּען אזוי, אז ער וועט אויף פּערציטערט ווערען פון וועהמאָג! — זי וועט איהם פרעגען:

— פאר וואָס ווילסטו ניט געדענקען דיין מאמען?.. דיין... וואָס? — דו ביזט א העלד? — האָסט א שטיינערנע הארץ און אן אייזערנעס ווילען ניט צו טראכטען וועגען זאכען, פון וועלכע דו ווילסט ניט! די קאָנסט געהן א ר ו ם דער פאַסטקע? קאָנסט מיט די אייגענע ציין דיין אייגען הארץ בייסען? באַכאַכאַ! — מיט די אייגענע ציין דאָס אייגען הארץ בייסען, כאַכאַכאַ! — — — אָבער זי הויבט בלויז אויף אויף איהם איהרע גרויסע, צוגליהטע אוי־קען, קוקט איהם אָן א ווילע און ניט א שמייכעל.

דאס געשטאַלט בעמערקט דאָס, פּערשטעהט וואָס דאָ האָט געזאָלט קומען, אבער... — דאָס קוקט זי דאָך אזוי אויף זיינע גרויע האַר אין קאָפּ, — דאָס איז גאר ניט. זי געדיינקט דאָך נאָך דאן אין דער היים, ווען ער איז פלוצלונג אין איין נאַכט גרוי געווארען — — — יענע נאַכט... ביי איהר אין צימער, נאָך האַלב נאַכט. דאָס לעמפעל האָט געברענט אזוי טונקעל — — — און ער האָט אהן אויפהער געשפּאַנט איבער'ן צימער א שטומער, א שטומער. זי האָט מיער איינגעדרימלט אין די קליידער, זיצענדיג אין שטולה. אז זי האָט זיך אויפגעכאַפּט, האָט זי פלוצים דער־

זעהן, עמיצער אַ הויכער, אַ גרויער שפּאַנט אום איבער'ן צימער!... ברוד! — שרייט זי אויס. געהט צו איהר צו אָט דער הויכער, אָט דער גרויער — — — זי דערקאנט איהם — שפּרינגט אויף פּערצווייפּעלט און פּאַלט איהם אויפ'ן האַלז. — ברוד! ברוד! ברוד! — און ברוד שווינגט, ער מיינט: מן הסתם האָט זי ערשט אין חלום דאָס שרעקליכע אומגליק געזעהן... נאָר אָט דערזעהט ער זיך אין שפּיעגעל און ציטערט אויף, ווי די הויט אויפ'ן לייב וואָלט איהם גענומען שטיינערען... און אין אַ וויילע ארום זאגט ער פּערביסען: נישקשה, א אידען פּאַסט אזוי — אידען דארפּען געבוירען ווערען גרויע, גרויע — — —

אויסגעקראכען זיינען אין א צייט ארום זיינע האָר און וויעדער איז דער קאָפּ שוואַרץ געווארען. איצטער אָבער קלייבען זיך די גרויע האָר נאָר אויף אַן אנדער אופן — איינציגווייז — אָט זי קאן אריינ לייגען די האַנד אין קאָפּ און זיי איבערצעהלען. און ער קלייבט זיך אויפ'ס ניי פּאַהרען אין דער וועסט. צו ווייס זי דאָס? איהם פּלעגען דארטען ליעב האָבען די פּערד, די עזלען. טאָמער פּלעגט אַן אנדער ארבייטער פּערמולירען א פּערד, אַן עזעל, פּלעגט איהם דער בעל הבית אוועקנעהמען פון יענעם ארבייטער און איהם איבערגעבן צו ברוד'ן אין אַקער. ביי ברוד'ן פּלעגט ער זיך היילען — — —

— וואָס, דו שמייכעלסט נאָך אלץ? — — חנה'קע! דאס איז דאָך שלעכט פון דיר. דו מיינסט: איך אנטלויף... גלויבסט — איך בין בעזיענט, חנה. איך בין דאָך אַן עביגקייט. פון מיר געהט דאָך קיין זאך ניט פּערלארען — — — נו, זאָל שוין זיין גענוג. זעץ זיך אוועק. אָט אזוי. איך צולאָז דיר דיינע לאַנגע האָר. איך וועל זיי דיר פּערקעמען אזוי, אַז דער קנויל זאל ליגען אויפ'ן ריכטיגען פּלאַטץ. עס זאל זיין אזוי ווי דו האָסט ליעב. דו מיינסט, אַז דו ביזט שוין מעהר ניט שעהן?... פאר וואָס מיינסטו אזוי שלעכט? — דו געדיינקסט דאָך נאָך דאָס פּאַרביגע איי, מיט וועלכען מיר האָבען זיך אַמאָל געשפּיעלט? — צועפענט מען דאָס גרויסע, רויטע איי, ליגט אין דעם אַ קליין איי פון אַן אנדער פּאַרב, צועפענט מען דאָס אַנדערע איי, ליגט אין דעם אַ קליין איי פון נאָך אַן אנדער פּאַרב, און אויך דאָס איי צועפענט זיך! און אזוי אלץ ווייטער און ווייטער — — — און ווען עס האָט זיך אַביסעל אָפּגעריבען דאָס פּאַרב פּונ'ם ערשטען, גרויסען איי, איז וואָס? — — — מיר האָר

בען דאָך אבער ביידע געוואוסט, אז אין דעם לינט א נאנצער אוצר פון
 שעחנע, ריינע אייער — — — אייער, אייער און אייערלאך.
 און ווען כ'האָב אַמאָל פּלוצלינג גענומען און פאר דיר אין די אויגען
 אריינגעווארפען דאָס איי אין פייער — — — ווי דו האָסט דאָס אויף
 מיר אנגעשמעלט א פאָר ווילדע אויגען! האָסט זיך באלד צוואווינט און
 אין מיטען געוויין אוועקגעלאָפּען מיך קלאָנגען צו דער מאמען. אָבער איך ?
 — פון מיר געהט דאָך קיין זאך ניט פערלוירען — איך האָב דאָך נאָך
 ביז איצט יענע איי און יענע חנה'קען. איך פערמאָג דאָך א נאנצע טשע-
 רעדע מיט חנה'ס, חנה'ס און חנה'קעס — — —

די הויכע גאסען לויפען אהער און אהין, מענשען געהען אויף און אפ.
 יאָגען זיך, כאַפען פּרישע לופט און הויך איבער זיי צינדען זיך די עלעק-
 טרישע לאַמפען. צינדען זיך ציטערדיג ווייסע, בלאַסע, און לויפען אוועק
 אין גלייכע שורות אין דער נאַכט, איבער די טיעפע, לאַנגע גאַסען. און
 — פלאַטערען ציטערדיג איבער די קעפּ, איבער די פנים'ער... און איבער
 מויערען און דעכער צינדען זיך אָן פּערשיעדענע עלעקטרישע אויפּשריפּ-
 טען און בילדער — אַט פּלאַטערט אויף א גאַלדענער אָדלער, מיט ווייט
 צושפּרייטע פּליגלען. און אַט א שטערען, וועמעס שטראַהלען עס צינדען
 זיך און פּערלעשען זיך, פּערלעשען זיך און צינדען זיך ווידער אָן. און די
 אויפּשריפּטען, און די בילדער, ענדערען אָפּט זייערע קאָלירען — אַט
 ברענט שוין דער הויכער טורעם, וואס קוקט אריבער אלע דעכער. — דער
 גאַנצער טהורם איז ווי פון פייער געבויט, איז ווי א זעהונג. אויף זיין
 העכסטען שפיץ פּלאַטערט א ווייסער פּלאַג: דער שיין פון א רעפּלעקטאָר
 געהט דורך דאָס ווייסע געוועב און עס שטראַהלט גאַנץ הויך אויף דעם
 טונקעלען, אויף דעם שוואַרצען הימעל, ווינקט און רופּט — — — און
 פּלאַטערט, פּלאַטערט — — — דאָ און דאָרטען אויפ'ן מיטען די גאסען
 ברענען קינדערשע פייערען, די קינדער מאַרשירען ארום זיי, פּויקען אין
 אן אלטער, בלעכערנער שיסעל און זינגען — — — ערגעץ האָט איין קופּע
 פייער אויפּגעהערט צו געבען פונקען — — — פּאַלט א אינגעלע אויף א
 פּלאַן: זוכט ערגעץ אויף א שטיין, קומט צו גאָהענט צום פייער, הויבט
 אויף דעם שווערען שטיין מיט זיינע ביידע הענטלאַך איבער'ן קאָפּ. ציהט
 זיך אויס און שטעהט א רגע פּערשפּיעגעלט מיט דויטען שיין, און ווערט

לענגער און דינער. און אַט טהוט ער האַסטיג אַ שלידער דעם שטיין אויפ'ן פייער, און עס שפּרינגט אויף אַ גאַנצע זייל מיט גאַלדענע פּונקען! אלע איבריגע קינדער זיינען פון דעם שטאַרק צופריעדען, און אלע ווערען זיי מיט אַמאָל אָפּגעגאַסען מיט אַ רויטליכען, גאַלדענעם שייץ, און אלע נעהמען זיי דאָן אויסזעהן ווי קלייניקע רויטע מענשעלאַך און זיי קלאָ- פען: — הוריי! — — — און נעהמען זיך גאַכטהון דעם אינגעלע...

און חנה שמעהט אליין ביים פענסטער. קוקט צו די קינדער און זעהט — — — זעהט און זעהט, אָהן אן אנהויב, אָהן אַ סוף — — — קינדער, קינדערלעך — — — און אַט בעווייזט זיך פאַר איהר אַ קליין קינדערלעך, אַ שטילענקעס — אַ פערבלומיגס — — — מיט נאָך פערמאכטע אויגעלעך — — — קוקט זי אויף דעם — — — קוקט און שטיי- בעלט — — —

II. אין דער פורפורנער שיף.

דאָרטען לאָזען זיך די נאסען אראָפּ צום וואַסער. פון מאָל צו מאָל שווימט דורך א פעררי־שיף און איהרע גאלדענע שורות פענסטער, שפיגלען זיך אויס צושווימען איבער'ן וואַסער — — דער גאַנצער אַנטקעגנער־דיגער ברעג איז פערשאַטען מיט עלעקטרישע פייערען — פייערען — לבנות. פייערען — זונען. עס ציהען זיך פון זיי ציטערדיגע, זילכערנע און גאלדענע פאסען, וואס שטראהלען אריין אין וואסער און שטראהלען ארויס פונ'ם וואסער — פאהרט פערביי א פעררי־שיף מיט איהרע גאלדענע שורות פענסטער, שלאָגט זיך נאָך איהר אויף אַ רוישיגער שוים, דער שוים יאָגט זיך נאָך דער שיף מיט כעס. עס כעס'ט זיך דאָס וואַסער, פאר וואס די שיף צושטערט איהר די שטראהלען, די לבנות, די זונען — פון מאָל צו מאָל פראַלט דאָרט אויף א רויטער גאַז־פלאם, דער פלאם שטראַלט ארום זיך אויס א גרויסען ראַנד. דער רויטער ראַנד צושפיעלט זיך איבער א פעלד פון דעכער און מויערען, וואס זיינען פון דער נאכט פערשלונגען — — די שטראהליגע רויטקייט בעגעגענט זיך מיט רוי־כען פון הימעל־הויכע קוימענס. די רויכען בויגען זיך, קנייטשען זיך חן'עוודיג, שפרינגט די רויטקייט צו צו זיי, נעהמט זיי אלע ארום, רוימט זיי עפעס איין, צושמייכלען זיי זיך אלע, ווערען רויט... און נעהמען זיך קנייטשען נאָך חן'עוודיגער — — די רויטקייט גיט זיך מיט אמאָל אַ שפיעעל אינ'ם וואַסער — בעווייזט זיך א פורפורנע שיף, פורפורנע זע־נעל, א פערפלאמטער רויך — — די פורפורנע שיף כאפט אויף ברוך'ן

און פיהרט איהם אוועק גלייך אין דער וועסט. דארטען האָט ער זיך זיין פאַרעם שוין לאַנג, שוין יאהרען לאַנג.

אַלע מאָל — פריהמאָרגען אדער פאַרנאַכט, ווען עס צושפיעלען זיך די זונען אויף דעם ווייטען הימעל ראַנד און די גאַנצע סטעפּ — ווייט און רונד — זעהט אויס ווי אַ גאַלדען לאַנד, ווי אַ וואונדער לאַנד, פאַהרט ברוד דאָן אויף זיין גראָב־מאַשין צו אויף זיין שנייד־מאַשין, קלאַפּען זיך שטיקער אייזען און אייזען און רעדען צווישען זיך האַלב־וויילד, אַלע אויף איין מאָל — — — און אויפ'ן גאַלדענעם פעלד שפיעלען זיך חנה'ס חנה'קעס — גאַנצע טשירעדעס — — — אז חנה איז נאָך גאָר יונג גע־ווען זיינען דאָך איהרע האָר געזען כמעט בלאַנד, זיינען אויפ'ן פעלד אויך דאָ עטליכע בלאַנדע חנה'קעס — — — ווי גוט עס איז אפצואַרבייטען דעם טאָג אויפ'ן פעלד שווער, פיהלען דעם טעם פון געזונטע, שטאַרקע בער וועגונג! ס'אַראַ ברייטער, ס'אַראַ אונגעגענצטער גליק, צו געניסען צו־פריעדען פון אַט דער שווערער מיעדקייט! און דערצו נאָך צו זעהן פאַר זיך אזוי פיעל חנה'ס און חנה'קעס, וואס שפיעלען זיך איבער דער וויילדער ווייט, צווישען די זונען, מיט די זונען — — —

עס קומט אן א הערבסט.

ער איז שוין אַלט, אויסגעמאַטערט.

די פויבקיט עסט זיך איין אין די ביינער. און פון אַלע חנה'ס בלייבט בלויז איינע — די לעצטע מיט'ן פערשוואַרצטען פנים, מיט די אויסגעטריקענטע באַקען, מיט די צוגליהטע אויגען, מיט איהר שמייכלע... און אין חלום זעהט ער אָפּט זיין אייגען געשטאַלט — — — דאס גע־שטאַלט איז נאָך יונג — — — שוואַרצע האָר, פערקאַמט אויף א זייט הענגען אריבער דעם הויכען, ענערגישען שטערען — — — און דורכדרינג־גענדע שאַרפע אויגען, זיי קוקען שאַרף פאַר זיך און טיעף אין זיך — די האַלב־רונדע, שוואַרצע ברעמען געהען זיך פער'עקשנ'ט צונויף איינער צו איינע — — — הויכע ברייט־צוואוואַקסענע אַקסעל, דיקע ליפּען מיט א ליידענשאַפּטליכען, קלוגען שמייכלע, קוים וואס עס שפראַצען וואָג־סען — — —

און ווען דאס געשטאַלט קוקט אויף איהם, ליגט ער — ברוד — אין

בעט אן אויסגעצויגענער, מיט ברייט צועפענטע אויגען, און האָט זיך מורא א ריהר טהאָן.....

עס בעווייזט זיך באַלד חנה'קע, אין איהר ברוינעם נימנאזיוס-קלייד, די געשטאַלט צועפענט פאר איהר ברייט די הענט, נעהמט זי ארום, בעד האַלט זי אין זיך —

„זיי“ שפיעלען זיך, קושען זיך. זייערע ביידענס אויגען פערציהען זיך מיט א פייכטקייט, צושטראהלען זיך פון גליק. אָט פלעכט זי איין איהר קלאָהר ווייס הענטעל אין זיינע שווארצע האָר. אָט כאַפט ער זי אויף די הענר, ניט זי א הויב העכער פון זיין קאָפּ, דערזעהט זי אין בעט דעם „אַלטען“ מיט די ברייט-צועפענטע אויגען, דערשרעקט זי זיך, לאָזט ארויס א געשריי, שפרינגט אראָפּ, רייסט זיך ארויס און אנטלויפט — בלייבט די געשטאַלט אליין און זי דרעהט זיך צוריק אויס מיט'ן פנים צום בעט און נעהמט זיך קוקען אויפ'ן אַלטען ברוך מיט אזא שאַרפֿ-קייט, אז עס ניט איהם א טרייסעל, און ער כאַפט זיך אויף.

אין שטוב איז פינסטער. אין דרויסען דעגענט. מחנות ווינטען טראגען זיך איבער דער וויסער סטעפ און שליידערען מיט כוואליעס רעדגען. און צופוסענס זיצט חנה, ווי א ביזע מכשפה, קוקט אויף איהם מיט איהרע צוגליהטע אויגען און שמיכעלט — — —

ווינטער.

א לויטערע נאכט.

ברוך ווארפט זיך דורך.

אין די פענסטער קוקט אריין א זילבערנע וויסקייט, עס שטראהלט אריין די שנייאנע ווייט.

נאָר ניט ווייט פון די פענסטער שטעהט דער הימעל, א דורכזיכטיג-בלויער, א פערשטערענטער — — —

עס דערהערען זיך קרעפטיגע, יונגקליינגענדע שטימען, א געלעכטער — — —

באַלד עפענט זיך אויף די טיהר, עס קומען אריין זיין געשטאַלט און חנה. ביידע פאלען אריין אין די שניי-שיך, פרישע, אָנגעפראַסטיגטע, מיט פלאמיגע באַקען, שטראהלענדע אויגען :

— כאַכאַ-כאַכאַ !

- כאַ-כאַ-כאַ-כאַ! —
 — ווער איז א נאַר? — פּרעגט די געשטאַלט, אראָפּגעהמענדיג פון זיך די שניי-שיך.
 — דו — ענטפערט זי.
 — פאר וואָס בין איך א נאַר?
 — דערפאר וואס דו האסט זיך געיאָגט נאָך די שטרערען....
 — הערסט! אז דער הימעל לאָזט זיך פאר אונז אראָפּ אזוי נאָך הענט, אז עס דאַכט זיך: נאָר נאָך אביסעל, נאָר נאָך עטליכע שפּאַן און דו ביזט שוין מיט דיין חנה'קען צווישען הימעל און שטרען, צווישען היר מעל און שטרען.
 — און דו געהסט און שפּאַנסט.
 — און חנה'קע מיט מיר.
 — און דער הימעל מיט די שטרען?
 — טראגט זיך פון אונז אָפּ אלץ ווייטער און ווייטער.
 — כאַ-כאַ-כאַ-כאַ!
 — כאַ-כאַ-כאַ-כאַ!
 — ווער איז קלוג? — פּרעגט די געשטאַלט, אראָפּגעהמענדיג פון איהר די שניי-שיך.
 — איך, — ענטפערט זי צופריעדען, קינדעריש.
 — פאר וואס עפעס דו נאָר?!
 — דערפאר וואס איך האָב געזאָגט: קום צוריק, וועסטו זעהן ווי דער הימעל מיט די שטרען וועט אונז נאָכשפּאַנען.
 — פאר וואס-זשע קומען זיי איצטער ניט צו צו אונז?
 — ווייל, — ענטפערט זי, — ווייל זיי האָבען מורא, אז ווען זיי וועלען געהמען געהן, וועלען מיר ווידער אנטלויפען.
 — כאַ-כאַ-כאַ-כאַ!
 — כאַ-כאַ-כאַ-כאַ!
 און איבערן פּאַל געהמען זיך קאמטשען אייער פון פערשיעדענע פאַרב און גרויס. עס שלאָגען זיך צונויף עטליכע אייער, שלאָגען זיך אַלע מיט אמאָל אָן, איינע אָן די אנדערע, און עס דערהערט זיך אַ לאַך, און זיי קאמט שען זיך אזוי אוועק צוזאַמען, ווי זיי וואַלטען וועלען נאָכמאַכען איהר גע- לעכטער — — —

און אַט כאַפּען זיי זיך אָן פאר די הענד און נעהמען זיך דרעהען
אין טאָנז:

— מיראַראַ, מיראַראַ, טראַטאַראַ!

— טראַמטי, טראַמטי, טראַמטאַם טאַם!

באַלד פאַלט זי צו דעם געשטאַלט, וואַרפט אַרום איהרע לאַנגע וואַ-
רעמע הענט אַרום זיין האַלז און הענגט זיך אויף איהם, טוליעט זיך צו
איהם, ציהט זיך און ווערט אַלץ וואַרעמער, צוגליהטער, איהרע גרויסע
אויגען זיינען פּער'שכור'ט, האַלב אָפּען, פּערנעבעלט. קומען זיי אַרויף
צום געשטאַלט, צו זיינע דיקע ליפּען, צו זיינע שאַרפע אויגען, צו זיין
שטערען, צו די שוואַרץ-ברענענדע האַר.

די געשטאַלט צערטעלט זי, נלעט זי, קושט זי, און זעהט דערביי, מיט
זיינע ברייטע אַקסעל צו פּערשטעלען פון איהר דעם „אַלטען“.

ברוך צייטערט אויף, ער הויבט זיך אויף אויף זיין געלעגער, צופּור-
טענס זיצט חנה און שמייכעלט — — —

ער טוהט זיך אן שטילערהייט, גנב'עט זיך אַרויס פון הויז, אזוי אז
„זיי“ זאָלען איהם ניט דערזעהן — זיי זאָלען זיך ניט דערשרעקען. ער
נעהמט מיט זיך קערָאָסין, געהט מיט איהם איבער'ן ווייסען שניי צום
שייער. נעהמט אַרויס אַ לייטער, קריכט אַרויף, בעגיסט דעם שייער פון
אַלע פיער זייטען, בעזונדער זעהט ער, אז די ראַם פון אַריינגאַנג זאל זיין
גוט בענאַסען. ער וויל זיך שוין נעהמען אונטערצינדען, דערמאַהנט ער
זיך אבער, אז די עזלען און דער פּערד האָבען ניט גענוג שפּייז אויף מאַרגע-
דיגען טאַג. לויפט ער שנעל אַוועק צום שטאַל, פּערזאַרנט זיי מיט עסען.
דער הונט פּלאַנטערט זיך איהם צווישען די פּיס, בינדט ער איהם דאָרט
אָן. ער קומט באַלד צוריק צום שייער, צינדט איהם אָן פון אַלע פיער
זייטען:

אויפ'ן טיהר פון הויז בעווייזט זיך חנה. קוקט אויף איהם און
שמייכעלט:

— וואס ביסטו אַרויס? — פּרענט ער זי.

— וואָס איז?

— איצט קאַנסטו דאָך שוין ניט אַריין צוריק.

— פאַרוואָס?

— „זיי“ האָבען פּערנומען די בעט — — —

— און דו? — פרעגט זי און שמייכלט.

— איך געה אין פייער.

— אין פייער?

— יא.

— נעהם מיך אויך מיט.

— דיך אויך?

— יא.

— קום.

ווי נאָר זיי קומען צו דער טיהר, צינדט זיך די ראם פאר זיי אָן.

— ס'אַראַ פייער! ס'אַראַ פייער, פייער, פייער! — — —

ניו יאָרק, 12—1907.

ערקלעהרונגען:

אבא אַסמראָוסקי — דער יונגער מאַלער, וועמעס דרוי בילדער ווערען אין דעם בוך איבערגעגעבען אין ליכט דרוק האָט נאָך, אַלס שילער פון די קלענערע קלאַסען אין אַדעסער קונסט שוהל, געצויגען אויף זיך די אויפמערקזאמקייט פון מבינים, אויף אַ בילדער־אויסשטעלונג, וואָס איז געמאַכט געוואָרען פאַר שילער פון די העכערע קלאַסען פון יענער שוהל, האָט מען אויך זיינע אַרבייטען אָנגערנומען. די פרעסע האָט דאָן דעם יונגען אַסמראָוסקי בעזונדערע אויפמערקזאמקייט געשענקט.

אין יאָהר 1906 איז אבא אַסמראָוסקי אָנגעשטעלט געוואָרען אַלס געהילפס־דירעקטאָר פון דער וואַנדערענדער קונסט־אויסשטעלונג, וואָס איז אַרגאַניזירט געוואָרען פון דעם מאַלער רעזוואַדאָוסקי, מיט דער אונטערשטיצונג פון דער פעטערבורגער קעניגליכער קונסט־אַקאַדעמיע. ער האָט אויך געשריבען וועגען דער אויסשטעלונג אין אוינגערוסישע צייטונגען.

נאָך די אַדעסער געשעהענישען האָט ער מיט זיינע עלטערען אויסגעוואַנט־דערט קיין ניו יאָרק.

דאָס איצטיגע צווייטע בוך „שריפטען“ איז פּערגרעסערט אויף 4 דרוק־בויגען. אויסער דעם איז יעדע זייט פּערגרעסערט אויף 2 שורות און דאָן איז, אויס מאַנגעל אין פּלאַץ, אויסען געבליבען ר. איזלאַנד'ס אַרטיקל — „די בעלעטריסטען“ און נאָך אַ פאַר אַנדערע זאַכען.

די צייט האָט ניט ערלויבט צוזאָרגווישען אַ פּאַלשמענדיגען אינהאַלט פון דעם דריטען בוך.

אין דעם דריטען זאַמעלבוך וועלען, צווישען אַנדערעס, אַרײַנגעהן: אַ פּאַנאַ פון יוסף ראַליניק; סאַפּאָ'ס ליעדער און פּראָגמענטען — איבערזעצונגען פון מ. באַסיץ; שעקספיער'ס סאַנעמען — איבערזעצונגען פון י. שוואַרץ; ר. איזלאַנד'ס אַן ערצעהלונג פון ניו־אַרקער לעבען; אַן ערצעהלונג פון ה. געלבוים — אויך פון היגען לעבען. א. ראַבאָי האַלט איצט אין ענדיגען אַ ראַפֿ־מאַן פון ניו־אַרקער לעבען. דער ראַמאַן (אויב ער וועט פאַרטיג ווערען אין צייט) וועט אַרײַנגעהן אין דריטען זאַמעלבוך „שריפטען“.

אינהאַלט פון ערשטען זאַמעלבוך „שריפטען“ — דוד איגנאַטאָוו — דער גבור; וואַלט ווהיטמאַן'ס „אַ גרוס דער וועלט“ — איבערזעצט פון י. י. שוואַרץ; ר. איזלאַנד — די יונגע; זישאָ לאַנדוי — „דערנער“ און „מיידעלשע געזאַנגען“; מאַני לויב — פון די ליעדער „אַבענד און נאַכט“; י. אַפּאַמאַשו — אַ ראַמאַן פון אַ פּערד גנב; נאַמיצען; „אונזער קריטיק“, די „אַלמע“ און די „יונגע“, „דר. היים זשימלאָוסקי“, „ערקלערונג“.

אַדעס פון דער רעדאַקציע „שריפטען“ איז:

DOVID IGNATOFF, 1647 Washington Ave., Bronx, N. Y.